

ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

*Moldavian Journal
of International Law
and International Relations*

*Молдавский журнал
международного права
и международных отношений*

**Nr. 2
2019**

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Apare din 2006 de 4 ori pe an, din 2018 apare de 2 ori pe an

Nr. 2 (Volumul 14), 2019

Publicație periodică științifico-teoretică
și informațional-practică fondată de
[Asociația de Drept Internațional din Republica Moldova](#)

Asociați:

[Institutul de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei,
Universitatea de Studii Europene din Moldova,
Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova,
Asociația pentru Politică Externă
și Cooperare Internațională din Republica Moldova](#)

Înregistrată

de către Camera Înregistrării de Stat
de pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova
[Certificatul nr. MD 000039 din „04” august 2009](#)

Acreditată

prin Hotărârea C.S.Ș.D.T. al A.Ș.M. și C.N.A.A.

[Nr. 93 din 18.07.2017](#)

în calitate de publicație științifică de profil, Categoria „B”,
la specialitățile: 12.00.10 - drept internațional public; 12.00.03 - drept
internațional privat (*profilul drept*) și 23.00.04 – teoria și istoria
relațiilor internaționale și dezvoltării globale (*profilul științe politice*)

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații
Internaționale” este o revistă științifică care publică articole
cu acces deschis în baza Licenței

[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

Revista este inclusă în bazele de date internaționale:

[International Scientific Indexing \(ISI\)](#) – /Factorul de impact - 0.845 (2016),
[European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH
PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Biblioteca Științifică
Electronică eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#)
pentru calcularea factorului de impact și indexului de citare

ADRESA NOASTRĂ:

Republica Moldova, mun. Chișinău,
str. Gh. Iablocikin, 2/1, bir. 802, MD 2069.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruruban@mail.ru; alexandruruban@yahoo.com;

WEB pagina: <http://www.rmdir.md>; <http://usem.md/md/p/rmdir>

Indexul poștal: PM 32028

Toate articolele științifice primite de biroul editorial al revistei în
mod obligatoriu sunt supuse recenzării. Revista folosește
recenzarea „double-blind reviewing” (recenzentul nu știe cine este
autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Formularile și prezentarea materialelor nu reprezintă întotdeauna
poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor
revine în exclusivitate autorilor.

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional
și Relații Internaționale”, 2006-2019.

Toate drepturile rezervate

SUMAR

DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC

- *GENTIMIR Alina*. Extinderea competenței Curții Penale
Internaționale – veritate juridică cu impact sedicios asupra
comunității internaționale.....9

RELAȚII INTERNAȚIONALE

- *BROCKOVA Katarina, LIPKOVA Ludmila*. Criza din zona
euro: exemplul Greciei.....18

TRIBUNA TINERILOR CERCETĂTORI

- *BEŃOVÁ Zuzana*. Legătura dintre imigrație și nivelul de
criminalitate în Republica Slovacă.....28

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

- *ZUBRO Tetyana, KUCHARČÍK Rudolf*. Nivelul de
încredere în instituțiile politice din Ucraina ca factor de
influență asupra procesului de democratizare.....38
- *CASTRAVEȚ Diana*. Particularitățile acțiunii în concurență
neloială din perspectiva reglementărilor internaționale, a
legislației României și a Republicii Moldova 45

TRIBUNA DISCUȚIONALĂ

- *DRĂGULEAN Alexandru, ALBU Natalia*. Reflecții
istorico-juridice cu privire la activitatea mercenarilor.....56
- *IALANJI Arina*. Dreptul la apărare a inculpatului absent la
proces.....72

RUBRICA REVISTEI

- Consiliul redacțional al revistei „Revista Moldovenească de
Drept Internațional și Relații Internaționale”.....87
- Colegiul de redacție (Recenzenții).....94
- Date despre autori.....99
- Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor
pentru publicare în „Revista Moldovenească de Drept
Internațional și Relații Internaționale”.....102
- Declarație privind etica publicațiilor științifice.....114

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Nr. 2 (Volumul 14), 2019

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

CONSILIUL REDACȚIONAL:

REDACTOR-ȘEF:

BURIAN Alexandru

doctor habilitat în drept, profesor universitar

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT:

CHINDĂBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

SECRETAR ȘTIINȚIFIC:

CHIRTOACĂ Natalia

doctor în drept, conferențiar universitar

MEMBRI AI CONSILIULUI REDACȚIONAL:

ANGEL Jose Luis IRIARTE	Doctor în drept, profesor universitar (Spania)	
ARHILIUC Victoria	Doctor habilitat în drept, profesor cercetător (Republica Moldova)	
ABASHIDZE Aslan	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
BALAN Oleg	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Republica Moldova)	
BENIUC Valentin	Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar (Republica Moldova)	
BOSHITSKY Iuryi	Doctor în drept, profesor universitar (Ucraina)	
DERGACIOV Vladimir	Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar (Ucraina)	
DYULGEROVA Nina	Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Bulgaria)	
FUAREA Augustin	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
HABÁNIK Jozef	Doctor în economie (Slovacia)	
HEINRICH Hans-Georg	Doctor în drept, profesor universitar (Austria)	
KAPUSTIN Anatolie	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
LIPKOVA Ludmila	Doctor, ing., profesor universitar (Slovacia)	
MAZILU Dumitru	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
NAZARIA Sergiu	Doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
PAPAVA Vladimer	Doctor habilitat în economie, profesor universitar (Georgia)	
POPESCU Dumitru	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
STRATIEVSCHI Dmitrii	Doctor în științe istorice (Republica Federală Germania)	
SEDLIȚCHI Iurie	Doctor în drept, profesor universitar (Republica Moldova)	
TIMCENCO Leonid	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Ucraina)	
VERESHCHETIN Vladlen	Doctor habilitat în drept, profesor universitar (Federația Rusă)	
WILLIAMS Silvia Maureen	Doctor în drept și științe sociale, profesor universitar (Argentina)	

COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII):

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT, PREȘEDINTE AL COLEGIULUI DE REDACȚIE:

CHINDĂBALIUC Oleana

doctor în științe politice, conferențiar universitar

MEMBRI AI COLEGIULUI DE REDACȚIE:

ANIȚEI Nadia Cerasela	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
BURIAN Cristina	Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
CIUCĂ Aurora	Doctor în drept, profesor universitar (România)	
DORUL Olga	Doctor în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
EVSEEV Vladimir	Doctor în științe tehnice (Federația Rusă)	
GENTIMIR Alina Mirabela	Doctor în drept (România)	
GLADARENCO-STOIAN Maia	Doctor în istorie (Marea Britanie)	
GLUHAIA Diana	Doctor în drept (Spania)	
GUO Ping	Doctor în drept maritim, profesor universitar (Republica Populară Chineză)	
IOVIȚĂ Alexandrina	Doctor în drept (Republica Moldova – Elveția)	
JANAS Karol	Doctor în științe politice, conferențiar universitar (Slovacia)	
KOVALEVA Natalia	Doctor în pedagogie, conferențiar universitar (Federația Rusă)	
LÎSENCO Vladlena	Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
MATTOȘ Boris	Doctor în științe politice (Slovacia)	
METREVELI Levan	Doctor în științe politice (Georgia)	
MOUSMOUITI Maria	Doctor în drept (Grecia)	
SÂRCU Diana	Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar (Republica Moldova)	
ȘICI Alexandru	Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar (Ucraina)	
SMOCHINĂ Carolina	Doctor în drept, conferențiar universitar (Cipru)	
SOLNȚEV Alexandr	Doctor în drept, conferențiar universitar (Federația Rusă)	
ISMAYL Togrul	Doctor în istorie, doctor în economie, conferențiar universitar (Turcia)	
ȚIGĂNAȘ Ion	Doctor în drept (Republica Moldova)	

© „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2006-2019.

Toate drepturile rezervate

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Issued since 2006. Published 4 times a year
Since 2018, it is published 2 times a year

No. 2 (Volume 14), 2019

Scientific-theoretical and information-practical
periodical publication founded by
[Association of International Law from
the Republic of Moldova](#)

Co-founders:

[The Institute of Legal and Political Research
of The Academy of Sciences of Moldova,
The University of European Studies of Moldova,
The Moldavian State Institute of International Relations,
The Association of Foreign Policy
and International Cooperation from the Republic of Moldova](#)

Registered
by the State Registration Chamber
of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova
[the Certificate No. MD 000039 „4” august 2009](#)

Accredited

by decision [Nr. 93 din 18.07.2017](#)
of the Supreme Council for Science and Technological Development
of the Academy of Sciences of Moldova and the National Council
for Accreditation and Attestation of the Republic of Moldova
as of profile scientific publication, Category „B”,
in the field of: 12.00.10 - Public International Law; 12.00.03 - Private
International Law (*profile of legal science*) and 23.00.04 - Theory and
History of International Relations and Global Development (*profile of
political science*)

„Moldavian Journal of International Law and International
Relations” is a scientific journal that publishes articles
with *open access*, is licensed under
[Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY).

The journal is included in the international database:
[International Scientific Indexing \(ISI\)](#) – / Impact Factor - 0.845 (2016),
[European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH
PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic
Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumental Bibliometric National](#)
to calculate the impact factor and citation index

OUR ADDRESS:

MD-2069, The Republic of Moldova, Chisinau, of. 305,
2/1 Ghenadie Iablocikin str.

Tel: (+373) 69185527

Fax: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;

WEB site: <http://www.rmdiri.md>; <http://usem.md/md/p/rmdiri>

Edition index PIN: PM 32028

All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal
are subject to mandatory review. The journal uses *double-blind*
reviewing – (authors do not know who reviews their paper, and
reviewers do not know the names of the authors).

The views of of the Editorial Board does not necessarily coincide with
the views of authors.

The responsibility for the authenticity and accuracy of the facts
in the published articles rests with the authors.

© Moldavian Journal of International Law
and International Relations, 2006-2019.

All rights reserved.

CONTENTS

PUBLIC INTERNATIONAL LAW

- *GENTIMIR Alina*. Extension of the International Criminal Court's competence - legal truth with a sedious impact on the international community.....9

INTERNATIONAL RELATIONS

- *BROCKOVA Katarina, LIPKOVA Ludmila*. The crisis in the eurozone: the example of Greece.....18

THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS

- *BEŇOVÁ Zuzana*. The connection between immigration and level of criminality in the Slovak Republic.....28

THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS

- *ZUBRO Tetyana, KUCHARČÍK Rudolf*. Level of confidence in political institutions in Ukraine as a factor of influence on the democratization process.....38
- *CASTRAVET Diana*. Particularities of the action in unfair competition according to the international regulations, the legislation of Romania and the Republic of Moldova.....45

THE TRIBUNE OF DISCUSSION

- *DRAGULEAN Alexandru, ALBU Natalia*. Historical-legal reflections on the mercenaries activity.....56
- *IALANJI Arina*. The right to defense of the defendant absence to process.....72

OUR JOURNAL

- Editorial board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.....87
- Reviewers.....94
- About authors.....99
- Requirements to papers for publication in the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”...106
- Declaration on the ethical and legal basis of the editorial policy.....116

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

Nr. 2 (Volume 14), 2019

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

EDITOR –IN – CHIEF:

BURIAN Alexander

Doctor of Juridical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR –IN – CHIEF:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

SCIENTIFIC SECRETARY:

CHIRTOACA Natalia

Ph.D in Law, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORIAL BOARD (CONSILIUM):

ANGEL Jose Luis IRIARTE

Doctor of Law, Professor (Spain)

ARHILIUC Victoria

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)

ABASHIDZE Aslan

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

BALAN Oleg

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Republic of Moldova)

BENIUC Valentin

Doctor of Political Sciences, Professor (The Republic of Moldova)

BOSHITSKYI Iurii

Ph.D in Law, Professor (Ukraine)

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics (Ukraine)

DYULGEROVA Nina

Doctor of Economic Sciences, Professor (Bulgaria)

FUEREA Augustin

Doctor of Law, Professor (Romania)

HABÁNIK Jozef

Doctor of Economic Sciences (The Slovak Republic)

HEINRICH Hans-Georg

Doctor of Juridical Sciences, Professor (Austria)

KAPUSTIN Anatoly

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

LIPKOVA Ludmila

Doctor Eng., Professor (The Slovak Republic)

MAZILU Dumitru

Doctor of Law, Professor (Romania)

NAZARIA Sergei

Doctor of Political Sciences (The Republic of Moldova)

PAPAVA Vladimir

Doctor of Economic Sciences, Professor (Georgia)

POPESCU Dumitru

Doctor of Law, Professor (Romania)

STRATIEVSKI Dmitri

Doctor of History (The Federal Republic of Germany)

SEDLITSCHI Yuri

Ph.D in Law, Professor (The Republic of Moldova)

TIMCHENKO Leonid

Doctor of Juridical Sciences, Professor (Ukraine)

VERESHCHETIN Vladlen

Doctor of Juridical Sciences, Professor (The Russian Federation)

WILLIAMS Silvia Maureen

Doctor of Law and Social Sciences, Professor (Argentina)

EDITORSHIP (REVIEWERS):

DEPUTY EDITOR –IN – CHIEF, HEAD OF EDITORSHIP:

KINDIBALYK Olyana

Ph.D in Political Sciences, Associate Professor

MEMBER OF THE EDITORSHIP:

ANITEI Nadia Cerasela

Ph.D in Law, Professor (Romania)

BURIAN Cristina

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

CIUCA Aurora

Ph.D in Law, Professor (Romania)

DORUL Olga

Ph.D in Law, Associate Professor (The Republic of Moldova)

EVSEEV Vladimir

Ph.D in Technical Science (The Russian Federation)

GENTIMIR Alina Mirabela

Ph.D in Law (Romania)

GLADARENCO-STOIAN Maia

Ph.D in History (United Kingdom)

GLUHAIA Diana

Ph.D in Law (Spain)

GUO Ping

Doctor in Law, Professor of Maritime Law (The People's Republic Of China)

IOVITA Alexandrina

Ph.D in Law (The Republic of Moldova – Switzerland)

JANAS Karol

Doctor of Political Sciences, Associate Professor (The Slovak Republic)

KOVALEVA Natalia

Ph.D in Pedagogical Sciences, Associate Professor (The Russian Federation)

LISENCO Vladlena

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)

MATTOS Boris

Ph.D in Political Sciences (The Slovak Republic)

METREVELI Levan

Doctor of Political Sciences (Georgia)

MOUSMOUTI Maria

Ph.D in Law (Greece)

SARCU Diana

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor (The Republic of Moldova)

SYCH Alexander

Doctor of History, Professor (Ukraine)

SMOCHINA Carolina

Ph.D in Law, Associate Professor (Cyprus)

SOLNTSEV Alexander

Ph.D in Law, Associate Professor (The Russian Federation)

ISMAYL Togrul

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor (Turkey)

TIGANAS Ion

Ph.D in Law (The Republic of Moldova)

© Moldavian Journal of International Law and International Relations, 2006-2019.

All rights reserved.

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

Выходит с 2006 года. Издавался 4 раза в год
С 2018 года издаётся 2 раза в год

№ 2 (Том 14), 2019 год

Научно-теоретический и информационно-практический
периодический журнал, основанный
Ассоциацией международного права Республики Молдова

Соучредители:

Институт юридических и политических исследований

Академии наук Молдовы,

Европейский университет Молдовы,

Молдавский государственный институт

международных отношений,

Ассоциация внешней политики

и международного сотрудничества Республики Молдова

Зарегистрирован

Государственной Регистрационной Палатой
при Министерстве юстиции Республики Молдова
Сертификат № MD 000039 от «4» августа 2009 года

Аккредитован

решением № 93 din 18.07.2017

Верховного Совета по Науке и Технологическому развитию
Академии наук Молдовы и Национального Совета по
Аккредитации и Аттестации Республики Молдова как
профильная научная публикация, категория «Б»,
по специальностям:

12.00.10 - международное публичное право; 12.00.03 –
международное частное право (*профиль юридические науки*) и
23.00.04 - теория и история международных отношений и
глобального развития (*профиль политические науки*)

«Молдавский журнал международного права и международных
отношений» является научным журналом, который публикует
статьи с *открытым доступом* под лицензией
Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (CC BY).

Журнал включен в международные базы данных:

International Scientific Indexing (ISI) – / Импакт-фактор - 0.845 (2016),
European Reference Index for the Humanities and Social Sciences
(ERIH PLUS), Social Science Research Network (SSRN), Научная
электронная библиотека eLIBRARY.RU, Instrumental Bibliometric
National для учета импакт-фактора и индекса цитирования

НАШ АДРЕС:

ул. Г. Яблочкин, 2/1, оф. 305, мун. Кишинёв,
Республика Молдова, MD 2069
Тел. (+373) 69185527
Факс: (+373) 22.43.03.05

E-mail: alexandruburian@mail.ru; alexandruburian@yahoo.com;

WEB страница: <http://www.rmdir.md>; <http://usem.md/md/p/rmdir>

Почтовый индекс: RM 32028

Все научные статьи, поступившие в редакцию журнала,
подлежат обязательному рецензированию.

В журнале используются двустороннее слепое рецензирование
(„double-blind reviewing” – рецензент не знает, кто автор статьи,
автор статьи не знает, кто рецензент).

Мнения редакции не обязательно совпадают
с мнениями авторов публикаций.

Ответственность за точность проводимой информации
и изложение фактов лежит на авторах.

© «Молдавский журнал международного права
и международных отношений», 2006-2019.

Все права зарегистрированы

СОДЕРЖАНИЕ

МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО

- **ДЖЕНТИМИР Алина.** Расширение компетенции
Международного уголовного суда - правовая
достоверность с седициальным воздействием на
международное сообщество.....9

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

- **БРОЦКОВА Катарина, ЛИПКОВА Людмила.** Кризис
в еврозоне: пример Греции.....18

Трибуна молодых ученых

- **БЕНОВА Сусана.** Связь между иммиграцией и уровнем
преступности в Словацкой Республике.....28

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ

- **ЗУБРО Татьяна, КУХАРЧИК Рудольф.** Уровень
доверия к политическим институтам в Украине как фактор
влияния на процесс демократизации.....38
- **КАСТРАВЕЦ Диана.** Особенности иска при
недобросовестной конкуренции в соответствии с
международными правилами, законодательством
Румынии и Республики Молдова.....45

ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА

- **ДРЭГУЛЯН Александру, АЛБУ Наталья.** Историко-
правовые размышления о наемничестве.....56
- **ЯЛАНЖИ Арина.** Право защиты обвиняемого в его
отсутствие.....72

О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

- Редакционный совет «Молдавского журнала
международного права и международных отношений»...87
- Редакционная коллегия (Рецензенты).....94
- Наши авторы.....99
- Требования к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и
международных отношений».....110
- Декларация об этических и правовых основах
редакционной политики.....118

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

№ 2 (Том 14), 2019

ISSN 1857-1999 E-ISSN 2345-1963

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

БУРИАН Александр

доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

КИРТОАКЭ Наталья

кандидат юридических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ	Доктор права, профессор (Испания)	
АРХИЛЮК Виктория	Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
АБАШИДЗЕ Аслан	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
БАЛАН Олег	Доктор юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
БЕНОК Валентин	Доктор политических наук, профессор (Республика Молдова)	
БОШИЦКИЙ Юрий	Кандидат юридических наук, профессор (Украина)	
ВЕРЕЩЕТИН Владлен	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
ДЕРГАЧЕВ Владимир	Доктор географических наук, профессор (Украина)	
ДЮЛГЕРОВА Нина	Доктор экономических наук, профессор (Болгария)	
КАПУСТИН Анатолий	Доктор юридических наук, профессор (Российская Федерация)	
ЛИПКОВА Людмила	Доктор, профессор (Словацкая Республика)	
МАЗИЛУ Думитру	Доктор права, профессор (Румыния)	
НАЗАРИЯ Сергей	Доктор политических наук, доцент (Республика Молдова)	
ПАПАВА Владимир	Доктор экономических наук, профессор (Грузия)	
ПОПЕСКУ Думитра	Доктор права, профессор (Румыния)	
СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий	Доктор исторических наук, (ФРГ)	
СЕДЛЕЦКИЙ Юрий	Кандидат юридических наук, профессор (Республика Молдова)	
ТИМЧЕНКО Леонид	Доктор юридических наук, профессор (Украина)	
ФУЕРЕА Августин	Доктор права, профессор (Румыния)	
ХАБАНИК Джозеф	Доктор экономических наук (Словацкая Республика)	
ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг	Доктор права, профессор (Австрия)	
УИЛЬЯМС Сильвия Морин	Доктор права и социальных наук, профессор (Аргентина)	

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ):

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА, ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

КИНДЫБАЛЮК Оляна

кандидат политических наук, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

АНИЦЕЙ Надия Черасела	Доктор права, профессор (Румыния)	
БУРИАН Кристина	Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя	Доктор истории (Великобритания)	
ГЛУХАЯ Диана	Доктор права (Испания)	
ГУО Пинг	Доктор права, профессор морского права (Китайская Народная Республика)	
ДЖЕНТИМИР Алина	Доктор права (Румыния)	
ДОРУЛ Ольга	Кандидат юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
ЕВСЕЕВ Владимир	Кандидат технических наук (Российская Федерация)	
ИОВИЦЭ Александрина	Кандидат юридических наук (Республика Молдова – Швейцария)	
КОВАЛЕВА Наталья	Кандидат педагогических наук, доцент (Российская Федерация)	
ЛЫСЕНКО Владлена	Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
МАТТОШ Борис	Доктор политических наук (Словацкая Республика)	
МЕТРЕВЕЛИ Леван	Доктор политических наук (Грузия)	
МОУСМУТИ Мария	Доктор права (Греция)	
СЫРКУ Диана	Доктор юридических наук, доцент (Республика Молдова)	
СЫЧ Александр	Доктор исторических наук, профессор (Украина)	
СМОКИНА Каролина	Доктор права, доцент (Кипр)	
СОЛНЦЕВ Александр	Кандидат юридических наук, доцент (Российская Федерация)	
ИСМАИЛ Тогрул	Доктор истории, доктор экономики, доцент (Турция)	
ЦИГЭНАШ Ион	Кандидат юридических наук (Республика Молдова)	
ЧИУКЭ Аурора	Доктор права, профессор (Румыния)	
ЯНАС Карол	Доктор политических наук, доцент (Словацкая Республика)	

© «Молдавский журнал международного права и международных отношений», 2006-2019.

Все права зарегистрированы

REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, a fost lansată în anul 2006 ca proiecție a unui forum ce promovează valorificarea diferitelor opinii, uneori diametral opuse, cu privire la starea actuală a dreptului internațional și a relațiilor internaționale, familiarizând cititorii săi cu punctele de vedere ale experților și oamenilor de știință din diferite țări, atât din Orient, cât și din Occident.

Revista publică articole cu *access liber*, este licențiată de [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), este acreditată în Moldova ca o publicație științifică, fiind inclusă în diverse baze de date internaționale: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Biblioteca electronică științifică eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) et al., pentru calcularea factorului de impact și indicele de citare. Revista folosește recenzarea „double-blind reviewing” — (recenzentul nu știe cine este autorul articolului, autorul nu știe cine este recenzent).

Actualmente, publicația este o revistă conceptuală despre diferite domenii ale dreptului internațional și relațiilor internaționale, devenind un centru de atracție pentru forțele de creație, care a obținut recunoașterea publicului și a creat un colectiv larg de autori.

De-a lungul perioadei 2006-2019 în revistă au fost publicate mai mult de 600 de articole a autorilor din peste 25 de țări (Republica Moldova — 425, Ucraina — 75, România — 53, Federația Rusă — 49, Republica Slovacă — 21, Bulgaria — 10, Republica Belarus — 8, Republica Federală Germania — 7, Georgia — 7, Republica Franceză — 6, Grecia — 5, Regatul Spaniei — 3, Azerbaidjan — 4, Turcia — 5, Tadjikistan — 2, Ungaria — 2, Republica Polonă — 2, Cehia - 1, SUA — 1, Republica Populară Chineză — 1, etc.). Spectrul problemelor examinate a devenit extrem de larg. O atenție sporită este acordată elucidării problemelor teoretico-practice din domeniul dreptului internațional și al relațiilor internaționale.

MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW AND INTERNATIONAL RELATIONS

The „Moldavian Journal of International Law and International Relations” was launched in 2006 as an open forum for different, sometimes diametrically opposite points of view on the current state of international law and international relations, acquainting its readers with the views of scientists and experts from different countries, both in the East and the West.

The journal that publishes articles with *open access*, is licensed under [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), accredited in the Republic of Moldova as a scientific publication, is included in the international database: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Scientific Electronic Library eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) etc., to calculate the impact factor and citation index. The journal uses *double-blind reviewing* — (authors do not know who reviews their paper, and reviewers do not know the names of the authors).

Today it is a conceptual journal about various fields of international law and international relations, which became the centre of attraction of creative forces and managed to find its readers, forming around a wide group of authors.

Over the period 2006-2019 more than 600 articles have been published in the journal, by authors from more than 25 countries (The Republic of Moldova — 425, Ukraine — 75, Romania — 53, The Russian Federation — 49, The Slovak Republic — 21, Bulgaria — 10, The Republic of Belarus — 8, The Federal Republic of Germany — 7, Georgia — 7, The French Republic — 6, Greece — 5, Spain — 3, Azerbaijan — 4, Turkey — 5, Tajikistan — 2, Hungary — 2, Poland — 2, Czech Republic — 1, USA — 1, The People's Republic of China — 1, etc.). Spectrum of the issues was as broad as possible. Particular attention is given to coverage of theoretical and practical issues of international law and international relations.

МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Издание «Молдавского журнала международного права и международных отношений» стартовало в 2006 г. как открытая трибуна для различных, подчас диаметрально противоположных точек зрения на современное состояние международного права и международных отношений, знакомя своих читателей с взглядами ученых и экспертов из разных стран, как с Востока, так и с Запада.

Журнал публикует статьи с *открытым доступом* под лицензией [Creative Commons Attribution 4.0 International Public License](#) (CC BY), аккредитован в Молдавии как научное издание, включен в различные международные базы данных: [International Scientific Indexing \(ISI\)](#), [European Reference Index for the Humanities and Social Sciences \(ERIH PLUS\)](#), [Social Science Research Network \(SSRN\)](#), [Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU](#), [Instrumentul Bibliometric Național](#) и др. для учета импакт-фактора и индекса цитирования. В журнале используются двустороннее слепое рецензирование (*double-blind reviewing* – рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент).

Сегодня это концептуальный журнал о самых различных сферах международного права и международных отношений, который стал центром притяжения творческих сил и сумел найти своего читателя, сформировав вокруг себя широкий авторский коллектив.

За 2006-2019 гг. в журнале было опубликовано более 600 статей авторов из более 25 стран (Республика Молдова — 425, Украина — 75, Румыния — 53, Российская Федерация — 49, Словацкая Республика — 21, Болгария — 10, Республика Беларусь — 8, Германия — 7, Грузия — 7, Французская Республика — 6, Греция — 5, Королевство Испания — 3, Азербайджан — 4, Турция — 5, Таджикистан — 2, Венгрия — 2, Польша — 2, Чехия — 1, США — 1, КНР — 1, и т.д.). Спектр рассматриваемых проблем стал максимально широким. Особое внимание уделяется освещению теоретических и практических вопросов международного права и международных отношений.

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2019, Issue 2, Volume 14, Pages 9-17. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 17. 10. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019</p>
---	--

**DREPT INTERNAȚIONAL PUBLIC
PUBLIC INTERNATIONAL LAW
МЕЖДУНАРОДНОЕ ПУБЛИЧНОЕ ПРАВО**

EXTINDEREA COMPETENȚEI CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE – VERITATE JURIDICĂ CU IMPACT SEDIȚIOS ASUPRA COMUNITĂȚII INTERNAȚIONALE

EXTENSION OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT'S COMPETENCE - LEGAL TRUTH WITH A SEDIIOUS IMPACT ON THE INTERNATIONAL COMMUNITY

РАСШИРЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ МЕЖДУНАРОДНОГО УГОЛОВНОГО СУДА - ПРАВОВАЯ ДОСТОВЕРНОСТЬ С СЕДИЦИАЛЬНЫМ ВОЗДЕЙСТВИЕМ НА МЕЖДУНАРОДНОЕ СООБЩЕСТВО

GENTIMIR Alina Mirabela* / GENTIMIR Alina Mirabela / ДЖЕНТИМИР Алина Мирабела

ABSTRACT:

EXTENSION OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT'S COMPETENCE - LEGAL TRUTH WITH A SEDIIOUS IMPACT ON THE INTERNATIONAL COMMUNITY

*Within this paper, the impact of the most controversial international criminal court - the International Criminal Court - on the Member States, but also on the non-member states of the Rome Statute is analyzed. Considering the four traditional coordinates of analyzing the jurisdiction of a court - competence *ratione materiae*, competence *ratione personae*, competence *ratione loci*, competence *ratione temporis* - both general accepted general principles and challenges brought to the attention of the Criminal Court are emphasized. international political differences with international impact or international political and geopolitical controversies.*

Excluding the alternative of impunity, the International Criminal Court, through the activity of almost two decades, continues to prove its usefulness in restoring international peace and stability.

Keywords: *international criminal court, criminal liability, international infractiuni, jurisdiction.*

JEL Classification: K33, F53

REZUMAT:

EXTINDEREA COMPETENȚEI CURȚII PENALE INTERNAȚIONALE – VERITATE JURIDICĂ CU IMPACT SEDIȚIOS ASUPRA COMUNITĂȚII INTERNAȚIONALE

*În cadrul prezentei lucrări este analizat impactul celei mai controversate instanțe penale internaționale – Curtea penală internațională – asupra statelor membre, dar și asupra statelor nemembre ale Statutului de la Roma. Avându-se în vedere cele patru coordonate tradiționale de analiză a competenței unei instanțe – competența *ratione materiae*, competența *ratione personae*, competența *ratione loci*, competența *ratione temporis* – se insistă atât asupra principiilor generale general acceptate, cât și asupra provocărilor aduse în atenția Curții*

* **GENTIMIR Alina Mirabela** - Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România). / **GENTIMIR Alina Mirabela** - Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iassy, Romania). / **ДЖЕНТИМИР Алина Мирабела** - Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния). **E-mail:** agentimir@yahoo.fr, agentimir@gmail.com

penale internaționale de diferențe politice regionale cu impact internațional ori de controverse politice și geopolitice internaționale.

Excluzând alternativa impunității, Curtea penală internațională, prin activitatea de aproape două decenii, continuă să își demonstreze utilitatea în reinstaurarea păcii și stabilității internaționale.

Cuvinte cheie: instanță penală internațională, răspundere penală, infracțiune internațională, competență jurisdicțională.

JEL Classification: K33, F53

CZU: 341.1, 327.7

РЕЗЮМЕ:

РАСШИРЕНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ МЕЖДУНАРОДНОГО УГОЛОВНОГО СУДА - ПРАВОВАЯ ДОСТОВЕРНОСТЬ С СЕДИЦИАЛЬНЫМ ВОЗДЕЙСТВИЕМ НА МЕЖДУНАРОДНОЕ СООБЩЕСТВО

В рамках этой статьи анализируется влияние самого противоречивого международного уголовного суда - Международного уголовного суда - на государства-члены, а также на государства, не являющиеся членами Римского статута. С учетом четырех традиционных координат анализа юрисдикции суда - компетенция *ratione*, компетенция *ratione personae*, компетенция *ratione loci*, компетенция *ratione temporis* - подчеркиваются как общепринятые общие принципы, так и проблемы, на которые обратил внимание Уголовный суд, международные политические разногласия с международным воздействием или международные политические и геополитические противоречия.

Исключая альтернативу безнаказанности, Международный уголовный суд на протяжении почти двух десятилетий продолжает доказывать свою полезность для восстановления международного мира и стабильности.

Ключевые слова: международный уголовный суд, уголовная ответственность, международное преступление, юрисдикция.

JEL Classification: K33, F53

УДК: 341.1, 327.7

1. Premiză: necesitatea tragerii la răspundere a șefilor de stat și de guvern pentru săvârșirea de infracțiuni internaționale

Săvârșirea la scară largă a infracțiunilor internaționale aduce în atenție oportunitatea tragerii la răspundere penală a autorilor acestor infracțiuni, indiferent de apartenența lor la instituțiile statului sau la societatea civilă sau de naționalitatea lor. Nevoia *erga omnes* de a sancționa indivizii care aduc atingere valorilor sociale fundamentale ale comunității internaționale nu satisface doar exigența de a restabili raporturile sociale afectate prin săvârșirea unei infracțiuni cu atât mai mult cu cât gradul de pericol social al faptei este mai ridicat, ci evidențiază și rolul educativ al sancțiunii, indivizii din cadrul comunității, indiferent de rolul acestora în cadrul ei, fiind obligați să își regleze comportamentul fie în temeiul constrângerii stabilite de normele naționale și internaționale în vigoare într-un anumit moment, fie datorită propriei convingeri ce oglindește existența unei conștiințe superioare.

Indiferent de caracterul național sau internațional al unui conflict în cadrul căruia sunt comise infracțiuni precum genocidul, infracțiuni contra umanității, infracțiuni de război, infracțiuni de agresiune, este manifestată dorința comunității civile internaționale de a fi trași la răspundere toți cei implicați, fără a se avea în vedere forma de participare penală. Dat fiind gradul de pericol social ridicat al faptei, se află în prim plan necesitatea de a fi pedepsiți cei care au creat și au consolidat cadrul general al conflictului, și anume liderii politici și ofițerii de rang înalt¹. Argumentele care

¹ Articolul 28 al Statutului de la Roma : « Răspunderea șefilor militari și a altor superiori ierarhici În afară de alte motive de responsabilitate penală potrivit prezentului statut pentru infracțiunile ce țin de competența Curții: a) un șef militar sau o persoană care deține efectiv funcția de șef militar răspunde penal pentru infracțiunile ce țin de competența Curții, comise de forțele plasate sub comanda și controlul său efectiv sau sub autoritatea și controlul său efectiv, după caz, dacă nu a exercitat controlul care se cuvenea asupra forțelor în cazurile în care:(i) acest șef militar

fundamentează sancționarea acestora își dovedesc apartenența interdisciplinarității dat fiind că în astfel de conflicte armate se evidențiază în mod deosebit și necesitatea sancționării încălcării drepturilor omului, infracțiunile internaționale putând fi calificate și masive, sistematice, flagrante încălcări ale drepturilor omului,

Dincolo de cerințele comunității de a se interveni pentru restabilirea exercitării drepturilor fundamentale de către membrii comunității trebuie avute în vedere interesele și, mai ales, rolurile sociale ale celor care săvârșesc infracțiuni internaționale. Conflictele armate fiind suprapuse de cele mai multe ori pe contexte politice zbuciumate, în mod justificat apare întrebarea dacă negocierile politice mai pot absolvi de orice vină pe conducătorii politici sau militari? Reprezentanții politici ai statului pe teritoriul căruia a avut loc conflictul pot dori sau nu să permită sistemului judiciar să își îndeplinească rolul stabilit într-o societate democratică în temeiul separației puterilor în stat. Ori se pot afla în situația în care în pofida voinței lor, dincolo de divergențele cu rivalii lor politici interni, să dorească activarea sistemului judiciar intern, dar acesta, datorită disfuncționalităților sale structurale, să nu fie apt să-și satisfacă menirea. În cazurile lipsei de voință politică internă sau de incapacitate funcțională a sistemului judiciar intern se poate activa aplicarea principiului complementarității, dacă statul implicat este semnatar al Statutului de la Roma¹. Indiferent care mecanism jurisdicțional național sau internațional va interveni pentru restabilirea relațiilor sociale afectate prin conflict, impunitatea² nu poate fi acceptată ca alternativă pentru finalizarea unei represii.

1. Plurivalența configurării primare a competenței Curții Penale Internaționale

Complexitatea sistemului Statutului de la Roma este justificată de cerința atestării continue a legitimității sistemului, dată fiind dificultatea obținerii unui acord la nivel internațional pentru crearea

---

sau această persoană știa ori, datorită circumstanțelor, ar fi trebuit să știe că aceste forțe comiteau sau urmau să comită aceste infracțiuni; și (ii) acest șef militar sau această persoană nu a luat toate măsurile necesare și rezonabile care erau în puterea sa pentru a împiedica sau a reprimă executarea ori pentru a raporta autorităților competente în scopurile anchetei și urmăririi; b) în ceea ce privește relațiile dintre superiorul ierarhic și subordonați, neprevăzute la lit. a), superiorul ierarhic răspunde pentru infracțiunile ce țin de competența Curții, comise de subordonații plasați sub autoritatea și sub controlul său efectiv, dacă nu a exercitat controlul care se cuvenea asupra acestor subordonați în cazurile în care: (i) superiorul știa că acești subordonați comiteau sau urmau să comită aceste infracțiuni ori a neglijat în mod deliberat să țină seama de informațiile care indicau aceasta în mod clar; (ii) aceste infracțiuni erau legate de activități ce țineau de responsabilitatea sa și de controlul său efectiv; și (iii) superiorul ierarhic nu a luat toate măsurile necesare și rezonabile care erau în puterea sa pentru a împiedica sau a reprimă executarea ori pentru a raporta autorităților competente în scopurile anchetei și urmăririi. »

¹ Statutul de la Roma al Curții penale internaționale a fost adoptat în data de 17 iulie 1998 și a intrat în vigoare la 1 iulie 2002

² Articolul 31 al Statutului de la Roma : « 1. În afara altor motive de exonerare a răspunderii penale prevăzute de prezentul statut, o persoană nu răspunde penal dacă, în momentul comportamentului în cauză: a) suferea de o boală sau o deficiență mintală care o priva de capacitatea de a înțelege caracterul delictuos sau natura comportamentului său ori de a-l stăpâni pentru a fi conform exigențelor legii; b) era într-o stare de intoxicație care o priva de facultatea de a înțelege caracterul delictuos sau natura comportamentului său ori de a-l stăpâni pe acesta pentru a-l alinia la exigențele legii, cu condiția să nu se fi intoxicat în mod voluntar în circumstanțele în care știa că, datorită intoxicării, riscă să adopte un comportament care să constituie o crimă ce ține de competența Curții sau nu să fi ținut deloc seama de acest risc; c) a acționat rezonabil pentru a se apăra, pentru apărarea altuia sau, în cazul crimelor de război, pentru a apăra bunurile esențiale supraviețuirii sale ori a altuia sau esențiale la îndeplinirea unei misiuni militare, împotriva recurgerii iminente și ilicite la forță, într-un mod proporțional cu amploarea pericolului pe care l-ar risca propria persoană sau altcineva ori bunurile protejate. Faptul că o persoană a participat la o operațiune defensivă condusă de forțe armate nu constituie în sine un motiv de exonerare a răspunderii penale potrivit prezentei litere; d) comportamentul despre care se susține că ar constitui o crimă ce ține de competența Curții a fost adoptat sub constrângere, rezultând dintr-o amenințare cu moartea iminentă sau dintr-o atingere gravă, continuă ori iminentă a propriei integrități fizice sau a altuia și dacă a acționat din necesitate și într-un mod rezonabil pentru a înlătura această amenințare, cu condiția să nu fi avut intenția de a produce un prejudiciu mai mare decât cel pe care a încercat să îl evite. Această amenințare poate fi: (i) fie exercitată de alte persoane; (ii) fie constituită de alte circumstanțe independente de voința sa. 2. Curtea se pronunță asupra chestiunii de a ști dacă motivele de exonerare a răspunderii penale prevăzute în prezentul statut sunt aplicabile în cazul cu care este sesizată. 3. În timpul procesului Curtea poate lua în considerare un motiv de exonerare a răspunderii, altul decât cele care sunt prevăzute la paragraful 1, dacă acest motiv decurge din dreptul aplicabil prevăzut la art. 21. Procedura de examinare a acestui motiv de exonerare este stabilită în Regulamentul de procedură și de probe ».

unui jurisdicții care să sancționeze săvârșirea unor infracțiuni internaționale într-un context geopolitic internațional în profundă transformare.

Satisfacerea unui întreg ansamblu de exigențe¹ apare ca firească indiferent de natura acestor exigențe: jurisdicționale ori de admisibilitate.

2.1. Exigențele jurisdicționale ale Curții Penale Internaționale

Sistemul Statutului de la Roma funcționează în temeiul a patru cerințe jurisdicționale:

(1) să fie stabilită jurisdicția obiectului, respectiv să fie delimitate ce acte constituie infracțiuni care intră în competența Curții penale internaționale – competența *ratione materiae* Curții penale internaționale²

(2) să fie analizată jurisdicția teritorială, respectiv să fie precizată aria geografică de săvârșire a infracțiunilor – competența *ratione loci* a Curții penale internaționale³

(3) să fie fixată jurisdicția temporală, respectiv să fie identificat intervalul de timp când au fost săvârșite infracțiunile – competența *ratione temporis* a Curții penale internaționale⁴

(4) să fie precizată jurisdicția personală, respectiv să fie stabilită apartenența persoanele care le-au comis – competența *ratione personae* a Curții penale internaționale⁵.

2.2. Exigențe de admisibilitate ale Curții Penale Internaționale

Mecanismul jurisdicțional penal internațional permanent de la Haga implică trei cerințe de admisibilitate.

Pentru a iniția o investigație, procurorul Curții penale internaționale trebuie :

(1) să aibă "o bază rezonabilă de a crede că o infracțiune din jurisdicția Curții a fost sau este comisă"⁶,

---

¹ Articolul 13 al Statutului de la Roma : « Curtea poate să își exercite competența față de infracțiunile prevăzute la art. 5, conform dispozițiilor prezentului statut: a) dacă o faptă în care una sau mai multe dintre aceste infracțiuni par să fi fost comise este deferită procurorului de către un stat parte, cum este prevăzut la art. 14; b) dacă o faptă în care una sau mai multe dintre aceste infracțiuni par să fi fost comise este deferită procurorului de Consiliul de Securitate care acționează în baza cap. VII al Cartei Națiunilor Unite; sau c) dacă procurorul a deschis o anchetă cu privire la crima în discuție, în baza art. 15 ».

² Articolul 5 al Statutului de la Roma : «1. Competența Curții este limitată la infracțiunile cele mai grave care privesc ansamblul comunității internaționale. În baza prezentului statut Curtea are competență în ceea ce privește următoarele infracțiuni: a) crima de genocid; b) infracțiunile împotriva umanității; c) infracțiunile de război; d) crima de agresiune».

³ Articolul 12 alin.2, lit.a) al Statutului de la Roma : «2. În cazurile prevăzute la art. 13 lit. a) sau c) Curtea poate să își exercite competența dacă unul dintre statele menționate la lit. a) sau b) ale prezentului paragraf sau ambele state sunt părți la prezentul statut ori au recunoscut competența Curții conform paragrafului 3: a) statul pe teritoriul căruia comportamentul în cauză s-a produs sau, în cazul în care crima a fost comisă la bordul unei nave ori aeronave, statul pavilionului ori statul de înmatriculare»;

⁴ Articolul 11 al Statutului de la Roma:« 1. Curtea nu are competență decât în privința infracțiunilor ce țin de competența sa, comise după intrarea în vigoare a prezentului statut. 2. Dacă un stat devine parte la prezentul statut după intrarea în vigoare a acestuia, Curtea nu poate să își exercite competența decât cu privire la infracțiuni comise după intrarea în vigoare a statutului pentru acest stat, în afară de cazul în care acel stat face declarația prevăzută la art. 12 paragraful 3».

⁵ Articolul 12 alin.2. lit. b) a Statutului de la Roma:« 2. În cazurile prevăzute la art. 13 lit. a) sau c) Curtea poate să își exercite competența dacă unul dintre statele menționate la lit. a) sau b) ale prezentului paragraf sau ambele state sunt părți la prezentul statut ori au recunoscut competența Curții conform paragrafului 3: b) statul căruia persoana acuzată de infracțiuni îi este resortisant».

⁶ Articolul 15 al Statutului de la Roma : «1. Procurorul poate deschide o anchetă din proprie inițiativă, văzând informațiile privind crimele care țin de competența Curții. 2. Procurorul verifică seriozitatea informațiilor primite. În acest scop el poate cere informații suplimentare statelor, organelor Organizației Națiunilor Unite, organizațiilor interguvernamentale și neguvernamentale sau altor surse demne de încredere pe care le socotește corespunzătoare și poate strânge depoziții scrise sau orale la sediul Curții. 3. Dacă consideră că există motive întemeiate de a deschide o anchetă, procurorul prezintă Camerei preliminare o cerere de autorizare în acest sens, însoțită de orice element justificativ obținut. Victimele pot fi reprezentate la Camera preliminară conform Regulamentului de procedură și de probe. 4. Dacă după examinarea cererii și a elementelor justificative care o însoțesc Camera preliminară consideră că se justifică deschiderea unei anchete și că pare să fie de competența Curții cauza, Camera preliminară își dă autorizarea, fără prejudicierea deciziilor pe care Curtea le va lua ulterior în materie de competență și admisibilitate. 5. Un răspuns negativ al Camerei preliminare nu împiedică procurorul să prezinte în continuare o nouă cerere bazându-se pe noi fapte și probe având legătură cu aceeași situație. 6. Dacă după examenul preliminar prevăzut la

(2) ancheta să fie în concordanță cu principiul complementarității și

(3) ancheta servește interesele justiției.

3. Neregularitatea extinderii competenței Curții Penale Internaționale

3.1. Redimensionarea competenței *ratione materiae*

Dat fiind că, de cele mai multe ori, esența competenței unei instanțe se suprapune pe competența *ratione materiae*, primele articole referitoare la competența Curții penale internaționale sunt consacrate acestui tip de competență. Se optează atât pentru reglementarea incipientă enumerativă – cu rol de a fixa strict și limitativ ce infracțiuni intră în competența Curții¹-, cât și pentru reglementarea *in extenso* a definiției fiecărei infracțiuni: **Genocid** (articolul 6 al Statutului Curții penale internaționale), **infracțiuni de război** (articolul 8 Statutului Curții penale internaționale), **infracțiuni contra umanității** (articolul 7 Statutului Curții penale internaționale), **infracțiuni de agresiune** (articolul 8bis Statutului Curții penale internaționale).

Acestor infracțiuni internaționale fundamentale se alătură o infracțiune auxiliară, referitoare la garantarea eficienței activității Curții: **infracțiuni contra administrării justiției** (articolul 70 Statutului Curții penale internaționale). Astfel, respectându-se principiul național al asigurării respectării instituțiilor sistemului judiciar, dar și de atenționare a celor care manifestă interesul de a discredita activitatea acestei instanțe internaționale prin intervenție direct sau indirect interesată într-o anumită cauză, se apreciază că vor fi calificate drept infracțiuni contra administrării justiției «anumite acte intenționate care interferează cu anchetele și procedurile în fața Curții, inclusiv oferirea de mărturii false, prezentarea de dovezi false, influențarea prin acte de corupție a unui martor sau funcționar al Curții, represalii împotriva unui funcționar al Curții și solicitarea sau acceptarea de mită de către un funcționar al Curții ».

Competența *ratione materiae* nu fost definitivată ca reglementare prin Statutul de la Roma. Se poate aprecia ca extindere ulterioară, prezentarea detaliată a conținutului **infracțiunii de agresiune** abia în cadrul Protocolului de la Kampala², dat fiind dificultatea obținerii unui acord de voință asupra elementelor constitutive ale acestei infracțiuni. Se pot formula supoziții potrivit cărora tocmai această infracțiune să constituie motivul esențial al neaderării la Statutul de la Roma a trei dintre cele cinci state cu statut permanent în cadrul Consiliului de Securitate a Organizației Națiunilor Unite: Statele Unite ale Americii, Republica Populară Chineză, Federația Rusă.

Lista infracțiunilor ce delimitează cuprinsul competenței *ratione materiae* este completată de **infracțiuni contra mediului**³: «infracțiunile săvârșite prin sau care au ca rezultat, printre altele, distrugerea mediului, exploatarea ilegală a resurselor naturale sau deposedarea ilegală de terenuri ».

Dacă discuțiile privind constituirea Curții penale internaționale au fost provocate de propunerea Trinidad Tobago⁴ privind necesitatea unei intervenții jurisdicționale permanente la nivel internațional pentru a se stopa săvârșirea traficului de droguri, se apreciază că o fracțiune a comunității internaționale a manifestat dorința ca în competența unei instanțe penale internaționale să fie incluse infracțiuni care sunt săvârșite cu o frecvență mare, precum toate formele de trafic ori infracțiuni care au impact deosebit în acest moment de evoluție a societății umane: terorismul. Cu certitudine, critici sau inițiative

---

paragrafele 1 și 2 procurorul conchide că informațiile care i-au fost supuse nu justifică deschiderea unei anchete, el avizează despre aceasta pe cei care i le-au furnizat. Acestuia nu îi este interzis să examineze, în lumina noilor fapte sau probe, alte informații care i-ar putea fi comunicate în legătură cu aceeași cauză».

¹ Articolul 5 al Statutului de la Roma :« 1. Competența Curții este limitată la infracțiunile cele mai grave care privesc ansamblul comunității internaționale. În baza prezentului statut Curtea are competență în ceea ce privește următoarele infracțiuni: a) crima de genocid; b) infracțiunile împotriva umanității; c) infracțiunile de război; d) crima de agresiune».

² Conferința de revizuire a Statutului de la Roma, desfășurată la Kampala, Uganda, în perioada 31 mai - 11 iunie 2010, a adoptat modificările privind infracțiunea de agresiune la 11 iunie 2010 prin Rezoluția RC / Res.6. Modificările au fost difuzate de secretarul general sub acoperirea notificării depozitarului C.N.651.2010. TRATĂRI-8 din 29 noiembrie 2010. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&clang=en

³ Policy Paper OTP 2016, https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/20160915_OTP-Policy_Case-Selection_Eng.pdf

⁴ Comisia de Drept internațional, secțiunea de Drept penal internațional a redactat textul Statutului de la Roma <https://legal.un.org/ilc/guide/gfra.shtml>

privind competența *ratione materiae* a Curții penale internaționale vor fi susținute cu fermitate de anumite state, însă obținerea unei unanimități va fi dificil de obținut datorită unor argumente de ordin politic, operativ ori procedural.

3.2. Redimensionarea competenței *ratione loci*

Competența *ratione loci* a Curții penale internaționale « include teritoriul, navele înregistrate și aeronavele înregistrate ale statelor care au (1) devenit parte la Statutul de la Roma sau (2) au acceptat jurisdicția Curții prin depunerea unei declarații la Curte ».

O succintă analiză a repartizării pe continente a celor 123 state membre ale Statutului de la Roma 34 sunt State africane, 19 sunt State din Asia Pacific, 18 sunt Europa de Est, 27 sunt State Latin Americane și din Caraibe, 25 sunt State Vest Europene scoate în evidență atât o dispunere echilibrată a statelor la nivelul celor cinci continente, dar și o disonanță surprinzătoare în privința nesuprapunerii principiilor specifice instanței penale permanente de la Haga cu principiile democrației proclamate ca esențiale de multe din statele comunității internaționale.

Dincolo de opțiunea statelor de a aparține familiei Curții penale internaționale, trebuie analizată localizarea statelor aflate în atenția instanței din perspectiva naționalilor proprii care sunt investigați sau judecați ori condamnați. În temeiul acestui criteriu, în 2016 au început să fie formulate primele critici referitor la preponderența cauzelor cu inculpați africani pe rolul Curții: Curtea penală internațională este o Curte Africană?

Mai mult decât atât, în același an 2016, Burundi, care era investigată, Africa de Sud în privința căreia a fost emis un mandat de arestare și a fost emisă o notificare nelegală și Gambia - revocată - anunță că se retrag din organizație. Ulterior, în 2017, Kenia, Namibia și Uganda au anunțat că urmează să denunțe Statutul de la Roma. În 2018, Filipine anunță, deopotrivă, va renunța la calitatea de membru a Curții penale internaționale. Esențial de precizat este că retragerea are efect un an mai târziu după depunerea notificării. Deopotrivă, retragerile nu au efect asupra proceselor pendinte

Extinderea competenței *ratione loci* se realizează prin sesizarea Curții penale internaționale realizată de Consiliul de Securitate ONU¹ sau prin acceptarea jurisdicției Curții penale internaționale de state nemembre².

Dat fiind similaritatea obiectivelor Consiliului de Securitate și a Curții penale internaționale referitoare la intervenție atunci când pacea și securitatea comunității internaționale sunt în pericol, o cooperare între aceste organisme apare chiar recomandabilă³.

Activitatea Curții penale internaționale a fost influențată de ONU⁴, prin sesizare, în doar două cazuri. În martie 2005, instanța penală internațională permanentă a fost sesizată în privința situației din Darfur unde se săvârșeau infracțiuni de război și infracțiuni contra umanității, investigație începând în iunie 2005. În privința infracțiunilor contra umanității comise în Tripoli, Benghazi și Misrata - Libia, Curtea penală internațională a fost sesizată în februarie 2011, investigație începând în martie 2011.

Cea de-a doua ipostază de extindere a competenței *ratione loci* a Curții penale internaționale este aplicarea jurisdicției Curții unor state nemembre a fost frecvent criticată de SUA, dovadă votul acestora împotriva Statutului de la Roma.

În acest context apare necesară analizarea principiului cooperării cu state nemembre. Acesta este unul dintre principiile dreptului internațional (Convenția de la Viena din 1969 privind legea tratatelor): un tratat nu creează obligații sau drepturi pentru statele terțe fără consimțământul lor (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*).

Cooperarea statelor neparticipante cu instanța penală internațională de la Haga este prevăzută de Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale ca fiind de natură voluntară:

¹ Articolul 13 lit. b) al Statutului Curții penale internaționale

² Articolul 12 alin.3 al Statutului Curții penale internaționale

³ Articolul 2 al Statutului Curții penale internaționale reglementează relația Curții penale internaționale cu ONU.

• Acordul de relație ONU cu Curtea penală internațională guvernează cooperarea dintre cele două organizații

• Rezoluția 58/318 a Adunării Generale a aprobat Acordul de relație dintre ONU și ICC, regăsit în documentul A / 58/874 + Add.1.

⁴ Conferința diplomatică a ONU a plenipotențiarilor privind instituirea unei instanțe penale internaționale a confirmat Statutul de la Roma al Curții penale internaționale

https://legal.un.org/diplomaticconferences/1998_icc/

1. Când un caz este adresat Curtea penală internațională de către Consiliul de Securitate al ONU, toate statele membre ale ONU sunt obligate să coopereze, deoarece deciziile sale sunt obligatorii pentru toate acestea

2. Există o obligație de a respecta și de a asigura respectarea dreptului umanitar internațional, care rezultă din Convențiile de la Geneva și din Protocolul adițional I, care reflectă caracterul absolut al dreptului umanitar internațional.

Principiul cooperării¹ trebuie analizat și din perspectiva cooperării în investigații și ridicarea de probe. Se impune ca acest consimțământ al unui stat nemembru să fie o condiție prealabilă pentru procurorul Curții de a efectua o investigație pe teritoriul său și se pare că este chiar mai necesar pentru ca acesta să respecte orice condiții rezonabile ridicate de acel stat, cu atât mai mult cu cât există astfel de restricții pentru statele părți la Statut.

Întrebarea firească care poate apărea în cazul punerii în practică a acestui principiu se poate referi la oportunitatea aplicării de sancțiuni. În ceea ce privește acțiunile pe care Curții le poate întreprinde față de statele nemembre care nu cooperează, se stipulează că instanța poate informa Adunarea Statelor membre sau Consiliul de Securitate atunci când problema a fost trimisă de către aceasta, când statul refuză să coopereze după ce a încheiat un acord *ad-hoc* sau un acord cu instanța.

Nu în ultimul rând trebuie să fie amintite situațiile în care s-a produs acceptarea jurisdicției Curții penale internaționale: Coasta de Fildeș în aprilie 2003, Palestina în ianuarie 2009 – respinsă de Curte și reiterată în 31 decembrie 2014, Ucraina în aprilie 2014 și septembrie 2015 și Egipt în decembrie 2015 – respinsă de Curte.

3.3. Redimensionarea competenței *ratione personae*

Competența *ratione personae* presupune că «o persoană poate fi urmărită numai dacă are : (1) săvârșită o infracțiune în jurisdicția teritorială a Curții sau (2) a săvârșit o infracțiune în timp ce este cetățean al unui stat aflat în jurisdicția teritorială a Curții»².

O analiză aprofundată a competenței *ratione personae* întemeiază următoarele concluzii³ :

- militari sau civili care pot fi asimilați militarilor prin actele pe care le îndeplinesc sau omit să le îndeplinească și nu previn sau nu reprimă savarsirea acestora ;
- un national al unui stat nemembru care a savarsit o infracțiune internațională pe teritoriul unui stat membru sau care a acceptat jurisdicția Curții ca instanță *ad hoc* sau caz în privința caruia consiliul de securitate a sesizat Curtea.

Biroul Procurorului desfășoară, actualmente¹, 10 investigații: Burundi; două Republica Central Africană; Coasta de Fildeș; [Darfur, Sudan](#); [Republica Democratică a Congo](#); Georgia, [Kenya](#);

¹ În decembrie 1973, Adunarea Generală a ONU a adoptat Principiile cooperării internaționale pentru depistarea, arestarea, extrădarea și pedepsirea persoanelor vinovate de infracțiuni de război și infracțiuni împotriva umanității în Rezoluția 3074, care declară că toate statele trebuie să coopereze între ele la o bază bilaterală sau multilaterală pentru a aduce în justiție persoane responsabile de aceste infracțiuni.

² Articolele 13 și 14 ale Statutului de la Roma

³ Articolul 25 al Statutului de la Roma: «1. Curtea este competentă în privința persoanelor fizice în baza prezentului statut. 2. Oricine comite o crimă ce ține de competența Curții este individual responsabil și poate fi pedepsit conform prezentului statut. 3. Conform dispozițiilor prezentului statut, o persoană răspunde penal și poate fi pedepsită pentru o crimă ce ține de competența Curții dacă: a) comite acea crimă, fie individual, împreună cu o altă persoană sau prin intermediul unei alte persoane, fie că această altă persoană este sau nu responsabilă penal; b) ordonă, solicită sau încurajează comiterea unei asemenea infracțiuni, atunci când există comitere sau tentativă de comitere a acestei infracțiuni; c) în vederea facilitării comiterii unei astfel de infracțiuni, ea își aduce ajutorul, concursul sau orice altă formă de asistență la comiterea ori la tentativa de comitere a acestei infracțiuni, inclusiv furnizând mijloacele acestei comiteri; d) contribuie în orice alt mod la comiterea sau la tentativa de comitere a unei asemenea infracțiuni de către un grup de persoane acționând împreună. Această contribuție trebuie să fie intenționată și, după caz: (i) să urmărească facilitarea activității criminale sau proiectului criminal al grupului, dacă această activitate sau acest proiect comportă executarea unei infracțiuni ce ține de competența Curții; sau (ii) să fie făcută în deplină cunoștință a intenției grupului de a comite această crimă. e) fiind vorba de crima de genocid, incită direct și public pe altul să o comită; f) încearcă să comită o asemenea crimă prin acte care, prin caracterul lor substanțial, constituie începutul executării infracțiunii fără ca aceasta să fie îndeplinită datorită unor circumstanțe independente de voința sa. Cu toate acestea, persoana care abandonează efortul de a comite crima sau împiedică prin orice alt mod săvârșirea ei nu poate fi pedepsită în baza prezentului statut pentru tentativă dacă a renunțat complet și în mod voluntar la proiectul criminal. 4. Nici o dispoziție a prezentului statut, referitoare la răspunderea penală a indivizilor, nu afectează răspunderea statelor în dreptul internațional».

Libya; [Mali](#); and [Uganda](#); 11 examinări preliminare: Afghanistan; Colombia; Gabon; Guinea; [Iraq / the United Kingdom](#); Nigeria; Palestina; Filipine, Insulele Comore, Grecia, and Cambodia; Ucraina and Venezuela.

În fața Curții penale internaționale au fost sau sunt în total 42 inculpați. Au fost emise mandate de arestare pentru 34 de persoane și au citate alte opt persoane. Opt persoane sunt în detenție. Procesele împotriva a 23 inculpați sunt în curs de desfășurare: 12 sunt în libertate ca fugari, trei sunt arestați, dar nu sunt în custodia Curții, unul este în faza preliminară, 6 sunt în curs de judecată și unul este recurs la condamnare.

A acțiunile judiciare împotriva a 19 lideri au fost încheiate: trei sunt în curs de executare, doi au executat pedepsele, unul a fost achitat, șase - au respins acuzațiile împotriva lor, doi - au fost retrase acuzațiile, unul a fost declarat inadmisibil și patru au murit înainte de proces.

Controversele existente referitor la competența *ratione personae* se referă la extradarea propriilor naționali către Curtea penală internațională sau alte state în vederea executării de mandate de arestare sau judecării. Este preferată varianta predării acestora - frecvent refuzată și ea. Consecința asupra procedurii în fața Curții penale internaționale este rămânerea cauzei în fața Camerei Preliminare - procesele *in absentia* nefiind acceptate în Statutul de la Roma².

O situație excepțională este constituită de poziția Statelor Unite ale Americii care au afirmat în mod repetat că promovează imunitatea funcționarilor americani atât față de jurisdicția Curții penale internaționale, cât și față de jurisdicțiile statelor membre ale Curții penale internaționale pe teritoriul cărora funcționarii americani au săvârșit infracțiuni internaționale³.

Situația membrilor misiunilor de pace ar putea reprezenta o viitoare provocare pentru instanța penală internațională de la Haga, dat fiind intersecția aplicării normelor de drept penal internațional, drepturile omului și drept umanitar internațional.

3.4. Competența *ratione temporis*

Competența *ratione temporis* nu ridică probleme speciale, fiind clar că trebuie avute în vedere cumulativ două criterii temporale: data când Statutul de la Roma a intrat în vigoare: 1 iulie 2002 și data ratificării Statutului de către un stat. Singura controversă este constituită de infracțiuni continuate.

4. Concluzie

În perfect acord cu selectivitatea consacrată a justiției penale internaționale, dar și rezonând cu principiul complementarității, instituția competenței instanței penale internaționale permanente nu poate exclude ipoteza extinderii continue întrucât redimensionarea competenței sale este esențială pentru înlăturarea oricărei suspiciuni de parti priuri politice internaționale care ar putea decridibiliza însăși Curtea penală internațională, devenită o realitate după aproape un secol de negocieri internaționale.

Bibliografie:

1. Kaster, Ph., (Ed), (2017) *International Criminal Law in Context*, Routledge, 346 pages. ISBN 9781138675513 Paperback, ISBN 9781138675476 Hardback.
2. Schabas, W. (2015), *International Criminal Law*, Cambridge University Press, 448 pages. ISBN 978-1-108-42320-5 Hardback, ISBN 978-1-108-43639-7 Paperback.
3. Bassiouni, M.C., (2012) *Introduction in International Criminal Law*, 2nd Revised Edition, Martinus Nijhoff Publishers / Brill Academic Publishing, 1258 pages. ISBN 9781283854686.
4. Cassese, A., Aquaviva, G., Fan, M., Whiting, A., (2011), *International Criminal Law. Cases and Commentaries*, Oxford, 600 pages. ISBN: 9780199576784.

¹ 25 decembrie 2019.

² Articolul 20 al Statutului de la Roma.

³ [American Servicemembers' Protection Act \(ASPA\)](https://legcounsel.house.gov/Comps/American%20Servicemembers'%20Protection%20Act%20Of%202002.pdf) : <https://legcounsel.house.gov/Comps/American%20Servicemembers'%20Protection%20Act%20Of%202002.pdf>

Politica Statelor Unite ale Americii față de Curtea penală internațională exprimată într-o Declarație în data de 9 octombrie 2019-12-25. https://www.state.gov/u-s-policy-on-the-international-criminal-court-remains-unchanged/?fbclid=IwAR0a_D1UwzR_PWSNOVOqemwTdVvhrqk-9Gcu42MzSu1KTfsaRcy31UN9D6k

5. Cassese, A., (2005) *International Law*, second edition, Oxford, 558 pages, ISBN 9780199259397.
6. Bassiouni, C., (2002), *Accountability for Violations of International Humanitarian Law and Other Serious Violations of Human Rights*, in *Post-Conflict Justice*, Transnational Publisher Inc., Ardsley, New York. [Online]: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/postconflict-justice-edited-by-m-cherif-bassiouni-ardsley-ny-transnational-publishers-2002-pp-xx-1041-index-145/DC62CD786D64AA21B762F0C7CE8B1AA1> (Visited on: 22.09.2019).
7. Schabas, W. (2001), *An Introduction to the International Criminal Court*. Forth Edition, Cambridge University Press, 406 pages. ISBN 978-0-521-80457-4 (hardback).
8. Dupuy, P.M, (1999), *The Danger of Fragmentation or Unification of the International Legal System and the International Court of Justice*, N.Y.U. Journal of International Law and Politics. [Online]: <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/jpl/issue/archives> (Visited on: 17.09.2019).

Copyright©GENTIMIR Alina Mirabela, 2019.

Contacts / Contacte / Контакты:

GENTIMIR Alina Mirabela,
Centre of European Studies
Faculty of Law
Alexandru Ioan Cuza University
Bd. Carol I, nr.11, 700506
Iași, Romania
E-mail: agentimir@yahoo.fr, agentimir@gmail.com

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2019, Issue 2, Volume 14, Pages 18-27. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 10. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019</p>
---	---

**RELAȚII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

**КРИЗИС В ЕВРОЗОНЕ: ПРИМЕР ГРЕЦИИ
THE CRISIS IN THE EUROZONE: THE EXAMPLE OF GREECE
CRIZA DIN ZONA EURO: EXEMPLUL GRECIEI**

BROCKOVA Katarina*, BROCKOVA Katarina, БРОЦКОВА Катарина
LIPKOVA Ludmila**, LIPKOVA Ludmila, ЛИПКОВА Людмила

ABSTRACT:

THE CRISIS IN THE EUROZONE: THE EXAMPLE OF GREECE

The paper analyzes the principles of using the common European currency, the causes, the course and the specificities of the debt crisis in Greece. Greece's proposals to overcome the crisis are being explored, as well as the „Troika” - the EC, the ECB, the IMF - and foreign creditors approach on the issue of providing financial assistance to Greece and the options for resolving the crisis.

Keywords: Euro – common currency, crisis in the euro area, causes and the solution of the debt crisis in Greece.

JEL Classification: F29, F36, K33

РЕЗЮМЕ:

КРИЗИС В ЕВРОЗОНЕ: ПРИМЕР ГРЕЦИИ

В статье рассматриваются принципы использования единой европейской валюты, причины, развитие и особенности долгового кризиса в Греции. Исследуются предложения правительств Греции и общественности по преодолению кризиса, а также подходы «тройки» (ЕК, ЕЦБ и МВФ) в вопросе оказания финансовой помощи Греции и возможные пути решения финансового кризиса в стране.

Ключевые слова: Единая валюта евро, кризис еврозоны, особенности, причины и решения долгового кризиса в Греции.

JEL Classification: F29, F36, K33

УДК: 327.39

---

* **BROCKOVA Katarina** - Doctor în drept, Profesor universitar asociat, Catedra drept internațional, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia). / **BROCKOVÁ Katarína** - PhD. In Law, Associate professor, Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic). / **БРОЦКОВА Катарина** - Кандидат юридических наук, доцент, Кафедра международного права, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия). **E-mail:** katarina@brocko.sk

** **LIPKOVA Ludmila** - Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia). / **Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.** - Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic). / **ЛИПКОВА Людмила** - Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика). **E-mail:** ludmila.lipkova@euba.sk

REZUMAT:

CRIZA DIN ZONA EURO: EXEMPLUL GRECIEI

Articolul abordează principiile utilizării monedei unice europene, cauzele, dezvoltarea și particularitățile crizei datoriei din Grecia. Se explorează propunerile guvernelor Greciei și ale publicului de a depăși criza, precum și abordările „troicii” (CE, BCE și FMI) în ceea ce privește acordarea de asistență financiară Greciei și posibilele căi de rezolvare a crizei financiare din țară.

Cuvinte cheie: moneda unică euro, criza din zona euro, caracteristici, cauze și soluții la criza datoriei din Grecia.

JEL Classification: F29, F36, K33

CZU: 327.39

Постановка проблемы.

Глава III Договора о функционировании Европейского союза (Лиссабонского договора) предусматривает формирование Экономического и валютного союза. Последний третий этап создания валютного союза был завершен 1 января 2002 г., когда национальные валюты 11 государств-членов были заменены на единую валюту евро. Отсутствие Экономического союза, который теоретически является (а в последствии и практически должен быть) составной частью этой фазы развития экономической интеграции, было частично заменено Пактом стабильности и роста. Это соглашение обязывает государства-члены еврозоны соблюдать бюджетную дисциплину, включая обязательство не превышать дефицит бюджета более 3% от валового внутреннего продукта, а долг государственных финансов должен быть меньше 60% ВВП. Эти исходные параметры должны обеспечить стабильность единой валюты евро. Пакт стабильности и роста был принят в 1997 г., и вскоре после его принятия был модифицирован и либерализован.¹ После начала кризиса, правила Пакта стабильности и роста были снова ужесточены. В начале 2015 г. Европейская комиссия выдала распоряжения для нового применения правил Пакта стабильности и роста. Государства-члены еврозоны могут временно отступить от своей среднесрочной бюджетной цели, чтобы реализовать структурные реформы, инвестиции (речь идет о так называемом инвестиционном исключении) или при принятии во внимание циклических условий в экономике. С улучшением условий от государств-членов требуется большая фискальная консолидация, а в более тяжелые периоды - меньший уровень фискальной консолидации.²

Составную часть Договора о функционировании ЕС согласно ст. 125 является также приложение о не оказании помощи (положение, известное как „no bailout clause”), т.е. остальные государства изначально не были обязаны спасать экономики стран, у которых из-за их безответственной фискальной политики возникли проблемы³. Однако в случае возникновения исключительных обстоятельств может быть применено исключение. Первым случаем использования исключения из этого положения был долговой кризис в Греции. Для обеспечения комплексной стабильности в еврозоне ЕС создал два фонда: Европейский механизм финансовой стабилизации и Европейский фонд финансовой стабильности, которые располагают средствами в размере 500 млрд евро.⁴

Менее чем через десять лет после введения единой европейской валюты, в ряде стран еврозоны наметились кризисные явления. Долговой кризис в Европе в начале был спровоцирован событиями в банковском секторе США, когда замедление темпов экономического роста привело к ипотечному кризису и рецессии в США. Государства

¹ [Online]: http://www.europskaunia.sk/pakt_stability_a_rastu (Дата посещения: 11.07.2019).

² [Online]: www.europa.eu/rapid/press-release-IP-15-3220-sk/html (Дата посещения: 21.07.2019).

³ The Lisbon Treaty. [Online]: http://www.europarl.europa.eu/fu/pdf/en/FTU_1.1.5.pdf (Дата посещения: 01.07.2019).

⁴ European economy explained. [Online]: www.ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_crisis/index_sk.html (Дата посещения: 01.07.2019).

Евросоюза, экономически связанные с США, с 2009 г. также затронула рецессия. Началось снижение экономического роста, сокращение поступлений в государственные бюджеты, увеличивался их дефицит, а также общая задолженность государств, которая превышала исходные параметры, указанные в Пакте стабильности и роста.

В некоторых странах недостаток финансовых средств в государственном бюджете достиг критического уровня. Инвесторы стали чаще обращать внимание на состояние государственных финансов стран-должников, ограничивая этим странам доступ к финансовым ресурсам или увеличивая стоимость кредитов. Объектом особого внимания стала Греция, где дефицит государственного бюджета и общий долг общественных финансов в несколько раз превысил допустимые лимиты Пакта стабильности и роста.

Анализ последних исследований и публикаций. Проблематика валютного союза широко обсуждается в международных теоретических кругах. С возникновением долгового кризиса в еврозоне было проведено много исследований, которые занимались поиском причин кризиса и возможных решений. Во многих работах проводится сравнительный анализ долгового кризиса в Греции, Ирландии, Португалии, Испании и на Кипре. Исследования функционирования Валютного союза и кризиса в еврозоне можно найти в работах таких авторов как: Роберт А. Манделл,¹ Михал Дрзка,² Ленка Фойтикова и Мариан Лебiedzик,³ Лубор Лацина,⁴ Костас Лапавицас,⁵ Дэвид Марш,⁶ Юрай Сипко,⁷ Ричард Болдуин, Шарль Виллоц.⁸ Практическую проблему кризиса в еврозоне надо искать не в несовершенстве экономической теории, а в недисциплинированности некоторых стран в вопросе государственных финансов. Поиск решения как на теоретическом, так и практическом уровне многие авторы усматривают в углублении экономической интеграции стран еврозоны с помощью ускоренного формированием Экономического союза.

Основные результаты исследования.

Объективные факторы кризиса. Корни греческого долгового кризиса уходят далеко в прошлое. Период высоких бюджетных дефицитов Греции начался в 1974 г. после падения военной диктатуры. Новое правительство решило создать демократическую систему с левой ориентацией. Для достижения этой цели власти начали использовать внешние ресурсы, одалживая на внутреннем и международном рынках капитала. Они финансировали создание новых рабочих мест в общественном секторе, повышение пенсий и других социальных выплат для граждан.

В 1981 г. Греция как одно из государств «новых демократий» стало членом Европейского Сообщества. За счет создания Фонда сплочения Греция вместе с Ирландией, Португалией и Испанией в 2001 г. присоединилась к зоне евро. Фонд сплочения был создан в то время для

¹ Mundell Robert A. A Theory of Optimum Currency Areas. In: The American Economic Review. September 1961, Vol. 51, No 4, p. 657-665. [Online]: <http://www.jstor.org/stable/1812792> (Дата посещения: 01.07.2019).

² Drzka M. Eurozóna na ceste k optimálnej menovej oblasti? Almanach: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky: vedecký časopis Vedecký časopis Ročník IX. 2/2015, s. 4-18. [Online]: <ftp://193.87.31.84/0208564/A2015-2.pdf> (Дата посещения: 11.07.2019); Drzka M. Vývoj krízy v eurozóne. International relations 2014: contemporary issues of world economics and politics: conference proceedings: 15th international scientific conference: Smolenice Castle, 4th-5th December 2014, p. 128-136. [Online]: http://fmv.euba.sk/files/Smolenice_2014f.pdf (Дата посещения: 11.07.2019); Drzka M. Pokrízový vývoj sociálnych nerovnováh v eurozóne. Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2015: zborník vedeckých prác, s. 106-114 CD-ROM. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015. [Online]: ftp://193.87.31.84/0207140/Virt_2015.pdf (Дата посещения: 11.07.2019).

³ Fojtková L., Lebiezdzik M. Společné politiky evropské unie. 1. Vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 180 s.

⁴ Lacina L. a kol. Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2007. 538 s.

⁵ Lapavitsas C. Crisis in the eurzone. London: Verso, 2012. 268 p.

⁶ Marsh D. EURO: boj o osud nové globální měny. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. 484 s.

⁷ Sipko J. Imbalances and Debt Crisis in the Euro Area. In: Ekonomický časopis (Journal of Economics). 2014, nr. 3, s. 265-284.; Sipko J. Excessive imbalances and debt crisis in the Eurozone [Extrémna nerovnováha a dlhová kríza v Eurozóne] In: ICIBET 2013 [elektronický zdroj]: [conference proceedings]. Paris: Atlantis Press, 2013, p. 268-271. 1CD-ROM; Sipko J. Financial Stability and Reform of the Financial System. Creative and Knowledge Society. 2013, Volume 2, Issue 2, p. 58-69.

⁸ Baldwin R., Wyplosz Ch. Economie evropské integrace. 2 vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s.

самых бедных государств-членов ЕС, чтобы они как можно скорее выполнили критерии для вступления в Европейский валютный союз. С 1993 г. отношение государственного долга к объему ВВП составляло более чем 100%.¹ В связи с ситуацией в секторе государственных финансов в вышеуказанных странах, допустимые Пактом стабильности и роста установленные рамки были превышены, и все четыре государства оказались в долговом кризисе. В связи с этим можно констатировать, что эти страны не были готовы для вступления в Европейский валютный союз.

Долговой кризис в Греции был самым продолжительным и сильно затронувшим экономику и общество. Можно выделить несколько объективных факторов, которые способствовали формированию долга Греции. Греция расположена географически на периферии Европейского союза. Это оказывает негативное влияние на экономику государства, потому что она находится далеко от экономического центра, т.е. от Германии и Франции, где сосредоточено экономическое сотрудничество. Еще один негативный фактор связан с географическим положением Греции. Страна является пограничным государством ЕС и НАТО (присоединилась к НАТО в 1952 г.).² Граница с соседней Турцией представляет для страны долгосрочную угрозу. Поэтому Греция расходует на оборону большие суммы, чем другие страны ЕС. Это является одним из важных факторов в создании высокого дефицита. Интересным является территориальная структура импорта оружия в Грецию. Крупнейшие экспортеры оружия в Грецию были с 2002 по 2011 гг. США (42%), Германия (25,3%) и Франция (12,8%)³.

Таб. 1 Военные расходы Греции в % от ВВП (по сравнению с отдельными странами)⁴

Год	Греция	Германия	Франция	Чехия	Словакия
2000	3,4	1,4	2,5	1,8	1,6
2007	2,6	1,2	2,3	1,3	1,5
2009	3,2	1,4	2,5	1,3	1,5
2015	2,5	1,2	2,1	0,9	1,1
2018	2,4	1,2	2,3	1,1	1,2

Следующим объективным фактором, имеющим негативный эффект, является экономическая структура страны. ВВП формирует сельское хозяйство (3,9%), промышленное производство (13,3%) и услуги (82,8%).⁵ Эта структура не соответствует запросам современной гибкой экономики. Греческая экономика также лимитирована нехваткой собственных ресурсов сырья. Неэффективное использование в прошлом финансовых средств из-за рубежа, которые направлялись на внутреннее потребление, а не на усиление экономического потенциала страны, привело к почти полной потере конкурентоспособности промышленных товаров на мировых рынках. Вступление в ЕС в 2007 г. двух стран со значительно меньшими расходами на заработную плату - Болгарии и Румынии привело к перемещению многих промышленных производств из Греции в новые государства-члены ЕС. Такая ситуация привела к сокращению ВВП страны и росту безработицы. Кроме того, страна в значительной степени ориентирована на туризм, и на сектора, которые сильно зависят от экономической конъюнктуры и изменений предпочтений потребителей.

После начала кризиса Грецию обвинили в фальсификации статистических данных перед входом в еврозону. Обоснование разительного факта о размере долга Греции тем, что страна лгала, не внушает доверия. Договор о функционировании ЕС согласно ст. 126 пункт 1 гласит: «государства-члены должны избегать чрезмерного дефицита», но сразу же в следующем пункте

¹ [Online]: www.photius.com/countries/greece/economy/greece_economy/economics_policy_afte_172.html (Дата посещения: 01.07.2019).

² [Online]: www.heritage.org/index/country/greece (Дата посещения: 11.07.2019).

³ [Online]: www.armstrade.sipri/armstrade/page/toplist.php (Дата посещения: 10.07.2019).

⁴ [Online]: www.data.worldbank.org/indicator/MS.XPND.GD.ZS (Дата посещения: 01.07.2019).

⁵ [Online]: www.indexmundi.com/greece/gdp_composaition_by_sector_html (Дата посещения: 11.07.2019).

2 говорится, что «Комиссия должна следить за развитием бюджетной ситуации и развитием государственного долга в государстве-члене с целью выявления грубых ошибок»¹. Поэтому можно высказать мнение, что обвинять лишь Грецию за возникновение критической ситуации в связи с фальсификацией статистики перед входом в зону евро, не является корректным. Бывший комиссар ЕС по вопросам экономики и денежной политики Хоакин Альмуния заявлял, что Греция ежегодно предоставляла ЕС ошибочные данные по государственным долгам.² Жан-Клод Юнкер после начала кризиса в Греции признал, что Евросоюз был хорошо осведомлен о том, что происходит в Греции.³ Для немецких и французских экспортеров и их финансовых институтов торговля с Грецией была очень выгодна, поэтому они не вмешивались в ситуацию до начала кризиса, а скорее ее поддерживали. Греки свой долг маскировали с помощью использования сложных дериватов. Специалисты не могли не заметить этот факт. Поэтому в неквалифицированном, неэтичном и аморальном поведении можно обвинять в равной степени как Европейскую комиссию, так и Грецию. Позицию Евросоюза к увеличению долга Греции, его бездействие в течение нескольких лет до начала кризиса можно считать субъективным, но очень серьезным фактором, который в значительной степени повлиял на кризисную ситуацию.

Ход долгового кризиса. Состояние государственных финансов в Греции вызвало напряженность не только в стране, но и в ЕС в целом уже в 2009 г. В октябре 2009 г. Греция проинформировала, что фактический дефицит государственного бюджета в этом году составит не запланированные 3,6%, а 12,8%.⁴ Реальность была еще хуже - дефицит бюджета достиг 15,2%. Для финансирования общественного сектора правительству Греции пришлось одалживать все больше финансовых средств. Задолженность государственных финансов увеличивалась и достигла уровня 180% от ВВП в 2014 г., что в три раза превышает установленные параметры Пакта стабильности и роста.

Таб. 2 Государственный бюджет Греции в 2007-2018 гг. ⁵

год	доходы (млн евро)	расходы (млн евро)
2007	85 338	109 529
2008	93 921	121 041
2009	98 416	128 454
2010	92 488	118 616
2011	93 303	112 525
2012	91 245	105 960
2013	89 055	112 530
2014	83 779	90 014
2015	84 110	97 347
2016	87 280	86 334
2017	87 140	85 197
2018	88 060	86 290

Макроэкономические показатели страны в сложной финансовой ситуации ухудшились. Абсолютный ВВП снижался до 2016 г., достигши в 2016 г. лишь 195,21 млрд евро, т.е. 55% от показателя 2007 г. - 318,5 млрд евро. ВВП Греции начал повышаться только с 2017 г. ВВП на душу населения упал с 22,075 евро в 2007 г. до 18,411 евро в 2014 г.⁶ Безработица увеличилась с

¹ [Online]: www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026.sk.pdf (Дата посещения: 11.08.2017).

² EU splits emerge on Green debt plan. In: Financial Times, 10.2.2010.

³ Jean – Claude Juncker profile: When it becomes serious, you have to lie. In: The Telegraph, 12.11.2014.

⁴ Sulík R. Európska únia vedela, že Grécko klamalo. [Online]: <http://europskaunia.sulik.sk/europska-unia-vedela-grecko.klamalo> (Дата посещения: 11.09.2019).

⁵ [Online]: <https://www.statistics.com/statistics/275335/government-revenue-and-spending-in-greece> (Дата посещения: 11.09.2015).

⁶ [Online]: www.tradingeconomic.com/greece/gdp (Дата посещения: 21.07.2019).

8% в 2006 г. до 27% в 2014 г., когда достигла максимум.¹ Отсутствие рабочих мест привело к эмиграции. Численность населения страны снизилась с 11,12 млн. чел. в 2010 г. до 10,9 млн чел.²

Таб. 3 Греция - задолженность в млрд. евро, % ВВП³ и развитие государственного бюджета Греции в 2007 – 2015 гг. ⁴

Год	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Задолженность	103,4	103,1	109,3	126,8	146,0	171,3	156,9	177,7	180,1	176,9
Дефицит госбюджета в %	-5,9	-6,7	-10,2	-15,2	-11,2	-10,2	-8,8	-13,0	-3,6	-7,2

Меры жесткой экономии.

С 2010 г. греческое правительство было вынуждено принять меры жесткой экономии - увеличивать доходы в государственный бюджет и сокращать расходы. Это было обусловлено состоянием государственных финансов и требованиями иностранных кредиторов, которые связывали предоставление дополнительных кредитов с ужесточением мер экономии. Кредиторы требовали широкомасштабных реформ в Греции в социальной и экономической областях. На протяжении нескольких лет правительством Греции принимался целый комплекс мер жесткой экономии, в рамках которых были заморожены зарплаты государственных служащих, снижены бонусы для сотрудников, количество оплат сверхурочной работы сокращено, были ликвидированы 15000 рабочих мест в органах государственной службы, заморожены пенсии, увеличен налог с оборота и налог на топливо, сигареты, алкоголь и предметы роскоши, увеличен корпоративной налог. Правительство сократило финансирование отдельных секторов, приняло меры по снижению уклонения от уплаты налогов. Греция должна была либерализовать правила найма и увольнения сотрудников и продолжать режим экономии.⁵ Увеличить поступления в государственный бюджет должна была приватизация государственной собственности (гостиницы, острова, региональные аэропорты, газовая компания DESFA, аренда аэропорта в Афинах и т.д.). План масштабной приватизации государственной собственности не удалось выполнить из-за отсутствия интереса инвесторов и проволочек правительства Греции.⁶

Отношение населения и власти к долговой кризисной ситуации.

Принятие мер жесткой экономии снизило уровень жизни населения Греции и сопровождалось протестами. Против мер жесткой экономии выступали представители многих политических партий. Леворадикальная партия Сириза, которая в январе 2015 г. победила на парламентских выборах, также отвергла меры жесткой экономии. Она требовала списать большую часть долга Греции. Против списания греческого долга высказались другие члены еврозоны, главное - Германия. Программа партии «Сириза» предусматривала отмену мер жесткой экономии в расходной части государственного бюджета. Председатель партии Алексис Ципрас заявил, что национальные приоритеты Греции будут иметь международное значение, поскольку историческая обязанность заключается в том, чтобы открыть путь альтернативной политики в Европе. Программа партии также содержала обещания закончить неолиберальный эксперимент и начать формировать модель социального обеспечения и роста. Если бы это нельзя было осуществить, Алексис Ципрас грозил выходом Греции из зоны евро.

¹ [Online]: www.tradingeconomic.com/unemployment-rate/greece (Дата посещения: 22.07.2019).

² [Online]: www.worldometers.info/world-population/greece-population (Дата посещения: 21.07.2019).

³ European Commission. In: European Economy. 4.11.2014.

⁴ [Online]: www.tradingeconomic.com/greece/state-budget (Дата посещения: 21.07.2019).

⁵ Creditors Reject Greece's Reform Proposals. March 9, 2015. [Online]: www.bloomberg.com/new/articles/2015-02-24/greece-s-list-of-reforme-meseaures (Дата посещения: 21.07.2019).

⁶ For sale: Greek islands, hotels and historic sites. [Online]: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/30/for-sale-greek-islands-hotels-historic-sites-stergios-pitsiorlas> (Дата посещения: 21.07.2019).

Нехватка финансовых средств в государственном бюджете и неуступчивость кредиторов - Европейского центрального банка, Европейской комиссии и Международного валютного фонда привели к следующим досрочным выборам, уже вторым в 2015 г.¹ Повторная победа левой партии «Сириза» в союзе с оппозиционными силами способствовали согласованию реформ в греческой экономике и предоставлению дальнейшей финансовой помощи (*bail out*) от «тройки» кредиторов.²

Внешняя помощь.

Греция с 2010 г. была не в состоянии удерживать свои государственные финансы без внешней помощи. В связи с ухудшением экономической ситуации кредитные рейтинговые агентства снижали рейтинг Греции. Это привело к утрате доверия и кредиторы повышали процентные ставок по предоставленным кредитам.³ В 2010 г. расходы Греции по обслуживанию долга начали чрезмерно нарастать. Премьер-министр Греции официально вынужден просить международной финансовой помощи, которую предоставила «тройка» - Европейская комиссия, Европейский центральный банк и Международный валютный фонд. В 2010 г. Греция получила первый пакет помощи в объеме 110 млрд евро, из которых 30 млрд евро предоставил МВФ. Греция с 2010 г. получила три пакета помощи от «тройки». Последний кредит страна получила в июле 2015 г. в размере 86 млрд евро. В течение шести лет Греция получила кредиты на общую сумму в 220 млрд евро. Общий долг Греции в 2016 г. составил 315 млрд евро.⁴ Больше всего средств страна должна Европейской комиссии (Европейский фонд финансовой стабильности) - 130,9 млрд евро, Европейскому центральному банку - 27 млрд евро, отдельным государствам-членам ЕС - 53 млрд евро, Международному валютному фонду - 20 млрд евро, а также другим кредиторам, в том числе греческим и иностранным банкам и частным кредиторам.⁵ Лишь незначительная часть финансовых средств, привлеченных мерами жесткой экономии, оказалась фактически в государственном бюджете Греции.⁶ До 95% поступлений от общего объема доходов были использованы для спасения банков-должников и направлены на выплаты частным кредиторам. Только 9,7 млн евро были через государственный бюджет направлены на нужды простых граждан.⁷ Греция могла достичь по крайней мере временного сокращения, но не списания значительной части ее долга. Европейский стабилизационный механизм с предложением фонда спасения продлевает сроки погашения части кредитов, которые Греция получила в недавнем прошлом. Также можно рассчитывать на то, что процентную ставку, которую Греция платит по некоторым кредитам, заморозят. Готовящиеся меры должны были бы сократить долг Греции к 2060 г. на 21,8%.⁸ Хандельсблат написал, что министр финансов Германии Вольфганг Шойбле согласился со снижением греческого долга, при этом Германия играет решающую роль в вопросах долга Греции.

Положительные результаты в экономике привели к тому, что в 2018 г. Греция вышла из-под строгого контроля иностранных кредиторов.

Необходимо отметить, что долговой кризис в Греции не закончился. Различные институты имеют разные взгляды на его решение в будущем. МВФ предлагает, что бы европейские страны простили Греции часть долга. По мнению МВФ, такое решение допустимо по

¹ Greece election: Syriza leader Tsipras vows to end austerity 'pain'. 26 January 2015. [Online]: www.bbc.com/news/world-europe-30978052 (Дата посещения: 21.07.2019).

² Tsipras Wins Big Again in Greece as Voters Ignore Euro Showdown. September 20, 2015. [Online]: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-09-20/syriza-is-headed-for-victory-in-greek-election-exit-poll-shows> (Дата посещения: 21.07.2019).

³ [Online]: www.tradingeconomic.com/greece/rating (Дата посещения: 21.07.2019).

⁴ [Online]: www.amna.gr (Дата посещения: 21.07.2019).

⁵ Koľko komu Grécko dlhuje a koľko miliárd mu požičali? Prehľad v číslach. 10.07.2015. [Online]: <https://e.dennikn.sk/184529/kolko-komu-grecko-dlhuje-a-kolko-miliard-mu-pozicali-prehľad-v-cislach/> (Дата посещения: 21.07.2019).

⁶ [Online]: ec.europa.eu/economy-finance/eu/countries/greece-en-htm (Дата посещения: 21.07.2019).

⁷ Eurozone Debt Crisis Part 2. [Online]: <https://www.forbes.com/sites/crossingborders/2012/05/19/eurozone-debt-crisis-part-2-the-contagious-greek-patient-cannot-be-kept-isolated/#69f19b731497> (Дата посещения: 21.07.2019).

⁸ Radačičová, S. Řecko se blíží k odepsání části dlhu. Hospodářské noviny, 02.12.2016.

отношению к греческим облигациям, которыми владеют правительства государств-членов ЕС и Европейский центральный банк.

Министры финансов государств-членов ЕС уже долгосрочно исключают вероятность снижения номинальной стоимости долга. Кредиторы должны изучить возможность снижения процентных ставок. Греция должна убедить кредиторов продлить срок погашения задолженности на 30 лет, в соответствии с требованиями Международного валютного фонда. В 2015 г. страна согласовала с кредиторами свои финансовые цели до 2018 г. В том же 2015 г. Греция должна была управлять первичным дефицитом (с вычетом погашения задолженности) в размере 0,25%. В 2017 г. с первичным профицитом в размере 1,75%, а в 2018 г. профицит должен был составить 3,5%.¹ Прогнозы пятилетней давности не оправдались, тем не менее экономика Греции после принятия реформ начала сокращать свой долг и государственный бюджет управляется последние два года с профицитом.

Последние экономические показатели Греции являются положительными. Экономика растет. Так, в 2018 г. + 1,9%, ожидается рост ВВП 2019 г. + 1,8%, прогноз на 2020 г. представляет 2,3% и на 2021 г. опять на 2,0%, безработица сокращается в 2018 г. - 19,3%, 2019 г. - 17,3%, 2020 г. - 15,4%, 2021 г. - 14%.² Внешний долг по отношению к ВВП снижается в 2018 г. на 181,2%, в 2019 г. - 175,2%, в 2020 г. - 169,3%, в 2021 г. - 163,1%.³ Важным положительным фактором для экономического роста должен стать приток туристов, потому что туризм представляет значительную часть доходов для госбюджета Греции. Число иностранных туристов в 2016 г. достигло 27 млн, в 2018 г. - 30 млн. Новая стратегия ориентирована на превращение страны в круглогодично привлекательную туристическую дестинацию. Развитие туризма привлекает и иностранных инвесторов, которые вкладывают свой капитал в строительство новых гостиничных комплексов.

Выводы.

Причина долгового кризиса в странах еврозоны состоит в том, что не было введено евро. Однозначно необходимо согласиться с тезисом о том, что с принятием евро государства обязались поддерживать стабильность евро и соблюдать финансовую дисциплину. Этим они отказались от валютного суверенитета. Поэтому они не могут решать проблему дефицита государственных финансов самостоятельно, а лишь с участием других стран зоны евро. Их проблема становится проблемой для всей зоны евро. Однако стоит подумать над тем, нужно ли искусственно создать благоприятные условия для не членов еврозоны с тем, чтобы они как можно быстрее выполнили критерии для вступления в валютный союз, как это было с Грецией... Накопленный опыт свидетельствует об обратном.

Следует также подчеркнуть, что если бы страны еврозоны, где кризис проявился наиболее заметно - Греция, Ирландия, Португалия, Италия и Испания не были членами зоны евро, то они решали бы свою задолженность иным способом. Дефицит финансов в своих государственных бюджетах пытались бы регулировать без вовлечения институтов (Европейской Комиссии и Европейского центрального банка) и государств-членов ЕС. Хотя практически можно предположить, что в поисках выхода из кризиса могли бы обратиться за финансовой помощью к государствам, которые являются членами ЕС или же еврозоны. Финансовое спасение Греции со стороны «тройки» - Европейской комиссии, Европейского центрального банка и МВФ было политически мотивированным. Без кредитов от «тройки» Греция не в состоянии была бы финансировать государственное управление, осуществлять пенсионные выплаты и тому подобное. Помощь была связана с осуществлением реформ. Предоставление кредитов от «тройки» было обусловлено принятием жестких реформ, связанными с повышением доходов государственного бюджета (повышение налогов: НДС, корпоративных налогов и др.) и сокращение его расходов (сокращение пенсий, зарплат госслужащих, и т.п.).

¹ [Online]: <http://euractiv.cy/factsheet/ekonomika-a-euro/recka-dluhva-kriye-mesic-po-mesici-000124> (Дата посещения: 21.07.2018).

² Economic forecast for Greece. [Online]: www.eu.europa.eu/info/business-economy-euro/greece/economic-forecast-greece (Дата посещения: 21.07.2019).

³ Там же.

Решение греческого кризиса имело несколько сценариев. Одним из них было объявление государственного банкротства Греции, если бы страна не в состоянии была погашать свои долги перед иностранными кредиторами. Греция вынуждена была бы значительно сократить расходы государственного бюджета на финансирование органов государственного управления. Большая часть населения оказалась бы за чертой бедности. Другой возможностью был так называемый Grexit, то есть выход из зоны евро и переход к национальной валюте Греции. Можно было бы предположить, что произошло бы обесценивание валюты и граждане страны бы резко обеднели. Кроме экономической стороны целого процесса, речь бы шла о политическом прецеденте, который бы политически очень навредил ЕС. Поэтому представители ЕС приложили максимум усилий для того, чтобы избежать Grexit. Финансовые институты, которые одалживали огромные суммы Греции, вынуждены бы были в обоих случаях дольше ждать возвращения своих средств. А это не входило в их интересы.

Министры финансов зоны евро в декабре 2016 г. договорились об ослаблении долговой нагрузки на Грецию. К 2060 г., согласно одобренному плану, государственный долг Греции снизился бы до 20% ВВП. Условием для такого вида помощи было завершение проверки исполнения текущей программы помощи. При этом Европейский стабилизационный механизм прямо не уменьшит номинальную сумму долга, но внесет некоторый коррективы по процентам, по-новому разложит выплаты на более длительный промежуток времени.¹ Необходимо, чтобы фискальная политика Греции поддерживала экономический рост, а не была сосредоточена в первую очередь на сокращении дефицита. Экономический рост, который должен быть зафиксирован с 2017 г., может иметь положительный мультипликативный эффект.

Решение долгового кризиса с его последствиями оказали влияние на результаты последних парламентских выборов в Греции. В отличие от предыдущих парламентских выборов (2015 г.), когда победила левая партия «Сириза», которая обещала придерживаться принципиальной позиции при решении долгового кризиса и не допустить падение жизненного уровня широких слоев населения, в 2019 г. на парламентских выборах победила правая партия Национальная демократия. Представители «Сиризы» вынуждены были в связи с международными обязанностями Греции пойти на реализацию реформ, которые привели к сокращению расходов государственного бюджета. Партия «Новая демократия» будет несомненно продолжать экономическую политику, начавшую партией «Сириза», которая потеряла доверие части своих избирателей.

Библиография / Bibliography:

1. Baldwin R., Wyplosz Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s.
2. Creditors Reject Greece's Reform Proposals. March 9, 2015. [Online]: www.bloomberg.com/new/articles/2015-02-24/greece-s-list-of-reforme-meseaures (Дата посещения: 21.07.2019).
3. Drzka M. Eurozóna na ceste k optimálnej menovej oblasti? Almanach: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky: vedecký časopis Vedecký časopis Ročník IX. 2/2015, s. 4-18. [Online]: <ftp://193.87.31.84/0208564/A2015-2.pdf> (Дата посещения: 11.07.2019).
4. Drzka M. Pokrízový vývoj sociálnych nerovnováh v eurozóne. Ekonomické, politické a právne otázky medzinárodných vzťahov 2015: zborník vedeckých prác, s. 106-114 CD-ROM. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015. [Online]: ftp://193.87.31.84/0207140/Virt_2015.pdf (Дата посещения: 11.07.2019).
5. Drzka M. Vývoj krízy v eurozóne. International relations 2014: contemporary issues of world economics and politics: conference proceedings: 15th international scientific conference: Smolenice Castle, 4th-5th December 2014, p. 128-136. [Online]: http://fmv.euba.sk/files/Smolenice_2014f.pdf (Дата посещения: 11.07.2019).

¹ [Online]: <http://www.investicniweb.cz/zpravy--trhu/2016/12/5/euroskupina-se-dohodla-jak-kra> (Дата посещения: 21.07.2018).

6. Economic forecast for Greece. [Online]: www.europa.eu/info/business-economy-euro/greece/economic-forecast-greece (Дата посещения: 21.07.2019).
7. EU splits emerge on Green debt plan. In: Financial Times, 10.2.2010.
8. European economy explained. [Online]: www.ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/responding_to_the_crisis/index_sk.htm (Дата посещения: 01.07.2019).
9. Eurozone Debt Crisis Part 2. [Online]: <https://www.forbes.com/sites/crossingborders/2012/05/19/eurozone-debt-crisis-part-2-the-contagious-greek-patient-cannot-be-kept-isolated/#69f19b731497> (Дата посещения: 21.07.2019).
10. Eurozone Debt Crisis Part 2. [Online]: <https://www.forbes.com/sites/crossingborders/2012/05/19/eurozone-debt-crisis-part-2-the-contagious-greek-patient-cannot-be-kept-isolated/#69f19b731497> (Дата посещения: 21.07.2019).
11. Fojtíková L., Lebiežik M. Společné politiky evropské unie. 1. Vydání. Praha: C.H.BECK, 2008. 180 s.
12. For sale: Greek islands, hotels and historic sites. [Online]: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/30/for-sale-greek-islands-hotels-historic-sites-stergios-pitsiorlas> (Дата посещения: 21.07.2019).
13. Greece election: Syriza leader Tsipras vows to end austerity 'pain'. 26 January 2015. [Online]: www.bbc.com/news/world-europe-30978052 (Дата посещения: 21.07.2019).
14. Jean – Claude Juncker profile: When it becomes serious, you have to lie. In: The Telegraph, 12.11.2014.
15. Koľko komu Grécko dlhuje a koľko miliárd mu požičali? Prehľad v číslach. 10.07.2015. [Online]: <https://e.dennikn.sk/184529/kolko-komu-grecko-dlhuje-a-kolko-miliard-mu-pozicali-prehľad-v-císlach/> (Дата посещения: 21.07.2019).
16. Lacina L. a kol. Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2007. 538 s.
17. Lapavistas C. Crisis in the eurzone. London: Verso, 2012. 268 p.
18. Marsh D. EURO: boj o osud nové globální měny. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. 484 s.
19. Mundell Robert A. A Theory of Optimum Currency Areas. In: The American Economic Review. September 1961, Vol. 51, No 4, p. 657-665. [Online]: <http://www.jstor.org/stable/1812792> (Дата посещения: 01.07.2019).
20. Radačičová, S. Řecko se blíží k odepsání části dluhu. Hospodářské noviny, 02.12.2016.
21. Sipko J. Excessive imbalances and debt crisis in the Eurozone [Extrémna nerovnováha a dlhová kríza v Eurozóne] In: ICIBET 2013 [elektronický zdroj]: [conference proceedings]. Paris: Atlantis Press, 2013, p. 268-271. ICD-ROM.
22. Sipko J. Financial Stability and Reform of the Financial System. Creative and Knowledge Society. 2013, Volume 2, Issue 2, p. 58–69.
23. Sipko J. Imbalances and Debt Crisis in the Euro Area. In: Ekonomický časopis (Journal of Economics). 2014, nr. 3, s. 265-284.
24. Sulík R. Európska únia vedela, že Grécko klamalo. [Online]: <http://europskaunia.sulik.sk/europska-unia-vedela-grecko-klamalo> (Дата посещения: 11.09.2019).
25. The Lisbon Treaty. [Online]: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_1.1.5.pdf (Дата посещения: 01.07.2019).
26. Tsipras Wins Big Again in Greece as Voters Ignore Euro Showdown. September 20, 2015. [Online]: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2015-09-20/syriza-is-headed-for-victory-in-greek-election-exit-poll-shows> (Дата посещения: 21.07.2019).

Copyright©BROCKOVA Katarina, LIPKOVA Ludmila, 2019.

Contacts / Contacte / Контакты:

Ludmila LIPKOVA

Slovakia, 835 52 Bratislava, Dolnozemska cesta 1
Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov

E-mail: ludmila.lipkova@euba.sk

Katarína BROCKOVÁ

Slovakia, 835 52 Bratislava, Dolnozemska cesta 1
Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov

E-mail: katarina@brocko.sk ; katarina.brockova@euba.sk

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2019, Issue 2, Volume 14, Pages 28-37.

ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963

Submitted: 12. 10. 2019 | Accepted: 15.11. 2019 | Published: 30.12. 2019

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**THE CONNECTION BETWEEN IMMIGRATION AND LEVEL
OF CRIMINALITY IN THE SLOVAK REPUBLIC**

**СВЯЗЬ МЕЖДУ ИММИГРАЦИЕЙ И УРОВНЕМ ПРЕСТУПНОСТИ
В СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ**

**LEGĂTURA DINTRE IMIGRAȚIE ȘI NIVELUL DE CRIMINALITATE
ÎN REPUBLICA SLOVACĂ**

BEŇOVÁ Zuzana* / BEŇOVÁ Zuzana / БЕНОВА Сусана

ABSTRACT:

**THE CONNECTION BETWEEN IMMIGRATION AND LEVEL
OF CRIMINALITY IN THE SLOVAK REPUBLIC**

Migration can be considered as one of the most important topic in current international relations. Besides the fact, that it has a huge impact on geopolitical situation, it has also influenced different types of national elections in many member states of the European Union. The topic of immigration and pointing out on possible threats, which it can bring, have become a main tool mainly for these politicians, who suggest to tight current asylum system and migration policy. This describes also situation in the Slovak Republic.

Strong anti-migration campaign has caused, that nowadays many Slovaks believe that immigration is automatically connected with higher rate of crimes in the country. The following study deals with relation between immigration and total number of crimes committed by foreigners and tries to figure out, if there is any interrelation between these two variables.

The research is based on results of the survey, which was conducted by the Faculty of the International Relations of the Economic University in Bratislava. These data are subsequently compared with official statistics about criminality provided by state authorities in the Slovak Republic.

Key words: immigration, criminality. the Slovak Republic.

JEL Classification: F22, J61, K14

РЕЗЮМЕ:

**СВЯЗЬ МЕЖДУ ИММИГРАЦИЕЙ И УРОВНЕМ ПРЕСТУПНОСТИ
В СЛОВАЦКОЙ РЕСПУБЛИКЕ**

Миграцию можно рассматривать как одну из важнейших тем в современных международных отношениях. Помимо того, что он оказывает огромное влияние на геополитическую ситуацию, он также повлиял на различные типы национальных выборов во многих государствах-членах Европейского

* **BEŇOVÁ Zuzana** - Doctorandă, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea de Economie din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **BEŇOVÁ Zuzana** - PhD student, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic). / **БЕНОВА Сусана** - Аспирантка факультета Международных отношений экономического университета Братиславы (Братислава, Словацкая Республика). **E-mail:** zuzana.benova@euba.sk

Союза. Тема иммиграции и указание на возможные угрозы, которые она может принести, стали главным инструментом в основном для этих политиков, которые предлагают ужесточить действующую систему предоставления убежища и миграционную политику. Это также характеризует ситуацию в Словацкой Республике.

Сильная анти-миграционная кампания привела к тому, что сегодня многие словаки считают, что иммиграция автоматически связана с более высоким уровнем преступности в стране. В следующем исследовании рассматривается связь между иммиграцией и общим числом преступлений, совершенных иностранцами, и делается попытка выяснить, существует ли какая-либо взаимосвязь между этими двумя переменными.

Исследование основано на результатах опроса, проведенного факультетом международных отношений экономического университета в Братиславе. Эти данные впоследствии сопоставляются с официальной статистикой преступности, представленной государственными органами Словацкой Республики.

Ключевые слова: иммиграция, преступность. Словацкая Республика.

JEL Classification: F22, J61, K14

УДК: 327:312, 343.85, 343.9

REZUMAT:

LEGĂTURA DINTRE IMIGRAȚIE ȘI NIVELUL DE CRIMINALITATE ÎN REPUBLICA SLOVACĂ

Migrația poate fi considerată unul dintre cele mai importante subiecte din relațiile internaționale actuale. Pe lângă faptul că are un impact uriaș asupra situației geopolitice, a influențat, de asemenea, diferite tipuri de alegeri naționale în multe state membre ale Uniunii Europene. Subiectul imigrației și sublinierea posibilelor amenințări, pe care le poate aduce, au devenit un instrument principal pentru acești politicieni, care sugerează să restrângă actualul sistem de azil și Politica privind migrația. Aceasta descrie, de asemenea, situația din Republica Slovacă.

O campanie puternică împotriva migrației a provocat, pe care mulți slovaci cred că imigrația are în mod automat o legătură cu o rată mai mare a infracțiunilor din țară. Următorul studiu tratează relația dintre imigrație și numărul total de infracțiuni comise de străini și încearcă să-și dea seama, dacă există vreo legătură între aceste două variabile.

Cercetarea se bazează pe rezultatele sondajului, care a fost realizat de Facultatea de Relații Internaționale a Universității Economice din Bratislava. Aceste date sunt ulterior comparate cu statisticile oficiale privind criminalitatea furnizate de autoritățile de Stat din Republica Slovacă.

Cuvinte cheie: imigrare, criminalitate, Republica Slovacă.

JEL Classification: F22, J61, K14

CZU: 327:312, 343.85, 343.9

Introduction

Migration is according to many studies and researches one of the most visible effect of globalization. Never before, in humankind history were so many people leaving their country of origin and coming to new places with different cultural background. The assessment of consequences of migration usually largely depends on personal conviction of those, who present them. This phenomenon has caused that currently we can observe many myths and hoaxes, which are on one side connected with migration, but from the other point of view, they are not based on true information or data. One of them is related with general conviction in the Slovak society, that immigration waves will automatically increase rate of crimes in the country. Citizens of the Slovak Republic usually state that higher level of immigration to the country can pose a huge threat for our security. These opinions are clearly presented in many surveys, which try to monitor general public opinion towards migration. General perception of Slovaks towards immigration is inconsistent with official data about criminality of foreigners in the territory of the Slovak Republic. In the following study, firstly I would like to present results of the survey, which was performed among students of the Economic University in

Bratislava on sample of 549 university students. Except other questions, students were requested to define area, which is according to them the most threatened by immigration. In the second part of the study, I would like to compare these results with official statistics provided by the Public Prosecutor's Office and the Ministry of the Interior of the Slovak Republic. According to these incontestable data published by two mentioned public authorities, we can review if foreigners commit crimes more often than Slovak citizens or not. Whereas anti-migration campaigns in terms of the Slovak Republic are mainly addressed against citizens coming from Muslim countries, we focus on two of them, which have their citizens present in our territory, namely Iran and Syria. Issue of relation between immigration and criminality in the country is not as unambiguous as its opponents, nationalist politicians are trying to convince us, and because of this fact, it has become a main core of many studies. At the introductory part of study I present a few of them, which will be useful for further analysis.

During the research, I have worked with different types of research's methods. Study is based on results of survey, which was conducted and analysed by the Faculty of the International Relations at the Economic University in Bratislava in September 2019. The poll was performed on representative sample of 549 students. Its results have showed, that even young and well-educated students are strongly influenced by anti-migration campaigns, which automatically connect immigration with threat for our security and society at all. To demonstrate that correlation between these two variables has not been yet proven in Slovakia, I am presenting official data and statistic published by public authority bodies in the country.

Migration and criminality connection: theoretical perspectives

Nowadays migration can be considered as one of the most important and discussed topic, which also has played a crucial role in many election debates and at the end of the day, has influenced their final results. Caldwell claims, that there are two different opinions towards migration, which were clearly observed during recent years, when the whole European Union was facing migration crisis.¹ According to his study, German Chancellor Angela Merkel, who has generously invited migrants, coming from Syria and has seen a huge potential in incoming migrants, mainly presented one attitude. According to her statements, immigration to Germany can solve a demographic crisis and fill in deficit in labour market. On the other side, politicians such as Viktor Orbán or Matteo Salvini have refused this opinion and openly criticised the European Union official migration policy. They claimed that immigration poses a huge danger for the European Union and national states. Potential danger can be clearly seen in many areas such as national security or criminality. Critics of European Union's official migration policy often point on potential danger in higher level of criminality, which will be one of the final effects of immigration in member states of the European Union. They use this tool to spread a fear among citizens and according to results of different types of elections, we can see that it is very effective tool, which helped many politicians to won election.

Relation between immigration and level of criminality in the country has become a main core of many studies and researches. Now I would like to present some of them. Based on study of Brian Bell in relation between immigration and criminality plays the most important role labour market.² He claims, that immigrants, who have found a job on labour market and at the same time are involved in working process are not committing crimes more often than original inhabitants in the country are. Bells think, that immigrants, who have reached a higher level of education and because of it have better job opportunities do not pose a higher danger for society than original inhabitants with lower level of education and worse position on labour market. On the other side, illegal migrants can commit crime more often, because their conditions for finding an appropriate job are very limited, but due to their illegal status, it is very difficult to quantify a total number of crimes. The main message of Bell's study lies in labour market. He claims that if economy provides good working conditions, there is no clear evidence between immigration and higher level of criminality in state.

---

¹Caldwell C. European Demographic and Migration, Hoover Institution, 02.2019. [Online]: <https://www.hoover.org/research/european-demographics-and-migration> (Visited on: 15.10.2019).

²Bell B. Crime and migration updated. In: IZA World of Labour. [Online]: <https://wol.iza.org/articles/crime-and-immigration/long> (Visited on: 14.10.2019).

Potential connection between immigration and level of criminality in the country has become one of the main objects of study, which was presented by Baier, Pfeiffer and Kliem. According to published data, number of violent crimes, committed by immigrants in Lower Saxony in Germany, has increased dramatically in two years. While in year 2014, 612 immigrants were responsible for committing violent crimes, in two years this number has increased by more than 341 percent.¹ Although based on provided data, there is an indisputable increase in criminality, authors of study state, that there are also other facts, which should be presented. They mention that in case foreigners commit that crime, there is 50 percent more chance that crime will be reported to the police in compare with crimes, which were conducted by Germans. This result of study can partially explain, why we can observe high level of crimes committed by immigrants in Lower Saxony. It is also very important to analyse a demographic structure of immigrants. Authors claim that most of them are men in productive age, what also increase assumptions to commit crime. Furthermore, most of them live together in selected communities. Authors suggest to apply family reunification policy, but it belongs to controversial topic in every member state of the European Union, which divide not only political spectrum, but whole society.²

Slovak political scientist Gregorij Mesežnikov presented a research, in which he described importance of topic of migration in Slovakia before parliamentary election in 2016.³ Mesežnikov points out, that although the Slovak Republic was not hit by migration crisis, because refugees have head to economically more advanced countries, general atmosphere in the country represented strong anti-migration conviction, that was clearly seen in most of public research opinions. Conviction, that immigrants pose a potential danger for Slovak society, economy and security was so strong, that in one opinion poll migration was identified as the second most serious problem, which country has to face.⁴ The fear that was spread across the country and at the end of the day has not been justified in its essence has been exploited by many political parties, which following general public view, have reinforced their opinion against migration. Mesežnikov claims that migration crisis caused that before parliamentary election in 2016 many political parties, which come from different political background found a consensus in topic of migration, which was mainly based on refusing common European migration policy and focusing on negative aspects of migration, such as a loss of national sovereignty or increase in level of criminality.

2. Current situation in the Slovak Republic

As it was mentioned above, the Slovak Republic has not been a final destination for immigrants, coming from countries located in northern Africa or Middle East. They have preferred for a long period economically more advanced countries, such as Germany or Austria. Even though migration waves did not flow to the Slovak Republic, since the outbreak of migration crisis, strong anti-migration opinions prevailed in Slovak society. Same attitudes towards migration were observed in whole region of Visegrad Four. Political leaders in these countries strongly refused common European migration policy and migrant redistribution system based on mandatory quotas. They justified their arguments by saying that migrant redistribution system based on mandatory quotas will never solve migration crisis in the European Union and it is necessary to help in countries of origin of migrants, such as Libya or Syria. Slovak politicians also often added to this statement that system based on mandatory quotas have in case of the Slovak Republic no sense, because immigrants do not want to stay in Slovakia, but soon or late they will leave this country and move on to economically more advanced countries. While Slovak representatives for example on the European Union summits officially presented these statements, the rhetoric, which was used by them in Slovakia, was much more durable. Many policy makers in Slovakia mislead the public in particular by not referring on a huge difference between refugees and

¹ Id

²Pfeiffer C., Baier D., Klein S. Zur Entwicklung der Gewalt in Deutschland Schwerpunkte: Jugendliche und Flüchtlinge als Täter und Opfer, Institut für Delinquenz und Kriminalprävention. 01.2018, p. 5. [Online]: <https://www.zhaw.ch/storage/shared/sozialarbeit/News/gutachten-entwicklung-gewalt-deutschland.pdf> (Visited on: 12.10.2019).

³ Mesežnikov G. Migration and refugee issues in Slovakia in 2015-2016: social atmosphere, public opinion, political actors, Open country or impregnable fortress? Slovakia, migrants and refugees. 2016, p. 113-116. [Online]: https://cz.boell.org/sites/default/files/otvorena_krajina_alebo_nedobytna_pevnost_slovensko_migranti_a_uteccenci_e.pdf (Visited on: 10.10.2019).

⁴ Idem, p. 116.

migrants. In many cases, they all attributed the same characteristic elements to both groups. According to my opinion, this also has led to the fact, that nowadays Slovak people do not differ between migrants and refugees and due to this fact they are not able to see possible advantages, which immigration can bring to society. Based on public poll opinion performed by Foundation of Michal Šimečka in year 2019, 70, 8 percent of Slovaks do not consider foreigners as beneficial for Slovak society.¹ If we compare this number with employed foreigners in Slovakia, we can clearly see their importance for Slovak economy. According to published data by the Ministry of Interior of the Slovak Republic 130 418 foreigners have lived in Slovakia to the 30th June 2019.² Although most of them come from third countries for keeping objectivity, it is important to mention that we are talking mainly about foreigners from Ukraine and Serbia. The fact that 73 080 from whole number of foreigners are in employment should be perceived positively, because we can assume that they do not constitute a burden on the welfare system and do not pose additional costs for economy.³ Nowadays there is no evident assumption, that foreigners steal vacancies, especially when we can observe really low rates of unemployment, which reached a historic record in the first half of the year 2019 (4,97 percent in June/July 2018).⁴

Although in case of the Slovak Republic, any clear connection between high level of criminality and inflow of immigrants coming from third countries does not exist, anti-migration campaigns are lead mostly against immigrants from countries located in northern Africa or Middle East. These opinions are more or less presented in whole region of Visegrad Four. For keeping objectivity, it is important to stress that for example Hungary was exposed to huge migratory waves in 2015, when the number of people who crossed the Hungarian border per one day has increased in four months by more than 2 500 percent.⁵ Hungary was exposed to the waves of migration and the fear of immigration is more secure than in the case of Slovakia. The Slovak Republic did not face immigration waves and nor is there a presumption that migrants from third countries increase the crime rate in our country. Anti-migration campaigns are particularly directed against immigrants coming from countries, where Islamic religion prevails. Some political representatives in Slovakia point out, that inflow of Muslim migrants will lead to suppress Christianity and its main values and at the same time, these people pose a threat for security in the country. The Slovak Republic does not belong to the most preferred final destination for immigrants coming from the third countries; in this sphere, we mean mainly refugees. The European Union has started to face to stronger migration waves since summer months in year 2015. Although migration crisis was marked as crisis of whole the European Union, particular member states were affected by it in different level. For example, the Slovak Republic did not feel its consequences in large extent. Firstly, the Slovak Republic does not lie on either of two migration routes, which refugees use to enter the European Union. Likewise, in many cases, migration has speculative features and, in addition to find security from the persecution in country of origin, refugees tried to reach economically more developed countries such as Germany or Austria. Main Slovak political representatives, who refused system of compulsory quotas, often used this fact. They claimed that at the end of the day system is not effective, whereas refugees do not want to stay in Slovakia. Facts mentioned above have caused, that nowadays the Slovak Republic does not record large number of migrants from region of northern Africa or Middle East. From countries located in this region, most citizens in Slovakia come from Iran and Syria. The reality in the Slovak Republic, which was described above, clearly

¹ The Integration Forum 2019 (10.10.2019). Human Rights League.

² Bureau of Border and Foreign Police of the Presidium of the Police Force. Statistical Overview of Legal and Illegal Migration in the Slovak Republic, 06.2019, p. 9. [Online]: http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocniky/rok_2019/2019-I.polrok-UHCP-SK.pdf?fbclid=IwAR3U8oos19FrQl498-Axqmb11UgJAaCALxFmgRgNJF_gx-n6Kp2_xjG6oTU (Visited on: 10.10.2019).

³ The Integration Forum 2019 (10.10.2019), Human Rights League.

⁴ Central Office of Labour, Social Affairs and Family. Miera evidovanej nezamestnanosti v júli na úrovni 4,97%. [Online]: https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/miera-evidovanej-nezamestnanosti-v-juli-na-urovni-497.html?page_id=926954 (Visited on: 09.10.2019).

⁵ International Organization for Migration. Migration Issues in Hungary. [Online]: <http://www.iom.hu/migration-issues-hungary?fbclid=IwAR0942iXwgyLFFi82J8Cepgyt0XpO5GbTX1XLaCiR-DHN2GZVGRILmCDpXM> (Visited on: 10.10.2019).

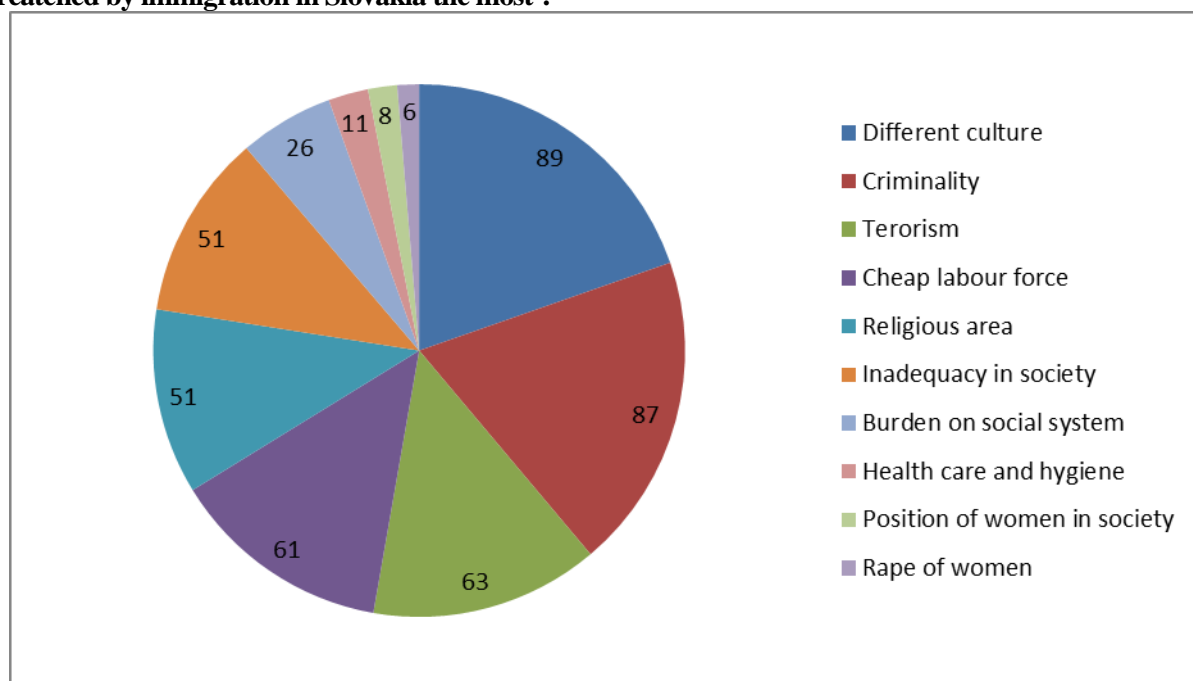

demonstrates also comparison of application for asylum in the Slovak Republic and Hungary. If I used data from the year 2015, we can clearly see that, whereas Hungary received 177135 application for asylum,¹ the Slovak Republic noticed just 330 applications.²

3. Relation between immigration and level of criminality in the Slovak Republic

According to different types of public poll, Slovaks in general do not see the biggest threat, which immigration brings in economic area, but in security. They are convinced that immigration waves will automatically increase level of criminality in the country. This trend was also observed in survey, which we have conducted among students of the University of Economics in Bratislava in September 2019. Among other questions, students were anonymously requested that in case that they see any possible threat in immigration to specify area, which is according to their opinion threatened the most. Survey was conducted on sample of 549 students and its results are presented in the graph below.

Graph 1: Results of the survey, asked question: Could you please define area, which is according to you threatened by immigration in Slovakia the most ?

Source: Author’s own processing, Survey conducted by the Faculty of the International Relations in september 2019

As the graph above demonstrates, asked students think that inflow of immigrants will mainly influence cultural and security area. Impact on cultural area is not main object of this study and I focus on security area. In a case that the Slovak Republic has noticed negative experience, which was results of immigration, these data should be perceived understanding worthy, but reality does not support this general perception.

Another graph below shows an evolution of crimes committed by foreigners in our territory. As we can see number of crimes committed by them is rising, but the growth rate is not as high as an increase of the total number of foreigners in Slovakia. In year 2018, according to the data published by the General Prosecutor's Office, 1 369 foreigners were prosecuted in Slovakia.³ In order to maintain objectivity, it is important to emphasize that this number has an increasing tendency, which will be

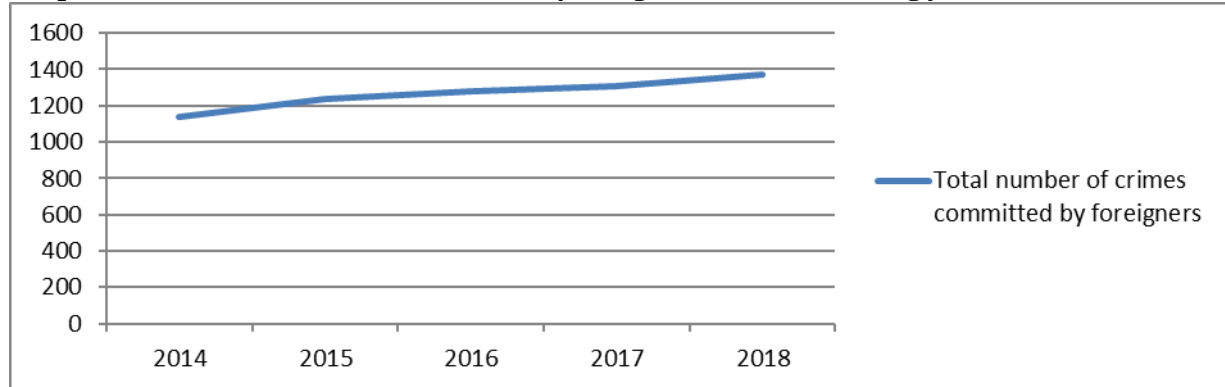
¹ Directorate-General for International Policies. Policy Department Economic and Scientific Policy, Integration of Refugees in Greece, Hungary and Italy Annex 2: Country Case Study Hungary, Policy Department Economic and Scientific Policy, 2017, p. 1. [Online]: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/614194/IPOL_STU%282017%29614194%28ANN02%29_EN.pdf (Visited on: 04.10.2018).

² The Ministry of the Interior the Slovak Republic. Statistics Asylum and Migration. [Online]: <http://www.minv.sk/?statistiky-20> (Visited on: 04.10.2018).

³ The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 26. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).

clearly illustrated by the following chart. From other point of view, total number of foreigners in Slovak Republic has also been increasing in the long term and thus one of the natural effects of their inflow in the country is that the rate of crimes committed by them is rising. However, it is important to note that while the year-on-year increase in the total number of immigrants was about 16 percent in Slovakia, the crime rate committed by foreigners increased by only about 4 percent over one year. If we wanted to accurately quantify the ratio of the number of living foreigners in Slovakia to the number of crimes committed by them, we would find out that only about 1.12 percent of foreigners were prosecuted.

Graph 2: Total number of crimes committed by foreigners in Slovakia during year 2018

Source: Author's own processing, The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 26. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).

Although in general there is mainly fear of criminality of foreigners coming from third countries, the data of the General Prosecutor's Office prove that citizens of the European Union commit the most of crimes in Slovakia. The following table clearly illustrates top ten countries whose citizens committed the highest number of crimes in the territory of the Slovak Republic during the last year for which they were subsequently prosecuted.

Chart 1: Number of prosecuted persons in Slovakia and country of their origin

The country of origin	The number of prosecuted persons
Czech Republic	316
Ukraine	267
Hungary	133
Serbia	128
Poland	106
Romania	74
Bulgaria	37
Italy	33
Vietnam	25
Austria	23

Source: Author's own processing, The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 60. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).

As we can see in the top ten countries mentioned above are only three, which we can identify as third countries from point of view of the Slovak Republic (Ukraine, Serbia, and Vietnam). Whereas it cannot be argued that migrants from third countries in particular pose a serious risk or threat for security in Slovakia. Rather, it can be assumed that this is a fear that has arisen in the context of political campaigns but in fact has no real justification. Another fact resulting from table is that although in the Slovak Republic the most represented foreigners are citizens of Ukraine, the most

prosecuted in the last year were citizens of the Czech Republic. This generally means that people with European citizenship pose a higher danger for security in the country than persons coming from third countries.

Anti-migration campaign in the Slovak Republic does not focus on immigrants from member states of the European Union. Mostly it tries to point out on possible threat, which will come with these, who come from Muslim countries with different cultural background and are mainly located in northern Africa or Middle East. Again, I would like to mention, that it is result of very effective and well-target political campaign, because in first twenty most presented foreigners in Slovakia from third country do not figure many countries, which meet the definition mentioned above. According to my point of view, there are just few of them and I would like to bring attention to Syria and Iran, which belong to most controversial ones. If we look solely at statistics of persons coming from these states mentioned before, we will find out that these people pose only a minimal threat for security in Slovakia. Firstly, I would like to analyse case of Iranians in territory of the Slovak Republic. According to available data provided by the Ministry of the Interior of Slovak Republic, 1 426 citizens of Iran have lived in territory of the Slovak Republic in year 2018.¹ Resulting to statistics of the Presidium of the Police Force of this total number of Iranians in Slovakia just five persons were prosecuted during last year.² This statistic shows that it is less than one percent from total number of Iranians currently living in territory of Slovakia. If we compare this information with data for instance about Czech citizens, we will find out that citizens of the Czech Republic in Slovakia, in terms of their total number in the country, commit much more crimes than Iranians.

After Iran, I would like to bring an attention to another Muslim country, which has its citizens presented in Slovakia. In year 2018 just 397 Syrians have lived in Slovakia.³ Main reasons, explaining why this number is not so high, were already presented above. The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic did not record even one criminal prosecution against persons coming from Syria in previous year. It follows that although the crime rate of foreigners in Slovakia has a rising tendency, this increase is due to year-on-year increase in number of foreigners in the Slovak Republic. As regards the number of prosecuted persons from third countries in the top ten, citizens of Ukraine rank second, citizens of Serbia fourth and citizens of Vietnam ninth. Those with the European Union citizenship, who are not facing as many attacks as third-country nationals, occupied the remainder of the top ten. The anti-immigration campaign is aimed primarily at people from the Middle East and North Africa, who, according to available data, pose almost no threat for security in the country.

Politicians or scientists who call for a tightening of existing asylum system or principles of migration policy at all often point out that foreigners are mainly committing violent crimes. The statistic of the Ministry of the Interior of the Slovak Republic exactly defines which types of crime foreigners commit. If we move back to Iranians, currently living in Slovakia, we will figure it out that three of them were prosecuted for economic crimes and the rest were prosecuted for so-called remaining crimes, which according to Slovak legislation include for example hooliganism, arson or obstruction of enforcement.⁴

In the first part of the study, I was presenting results of research conducted by Baier, Pfeiffer and Kliem in Germany. They point on very important fact, which can clear relation between immigration and level of criminality. According to their study, in general men in productive age are the group of

¹ Bureau of Border and Foreign Police of the Presidium of the Police Force. Statistical Overview of Legal and Illegal Migration in the Slovak Republic, 06.2019, p. 10. [Online]: http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2019/2019-I.polrok-UHCP-SK.pdf?fbclid=IwAR3U8oos19FrQl498-Axqmb11UgJAaCALxFmgRgNJF_gx-n6Kp2_xjG6oTU (Visited on: 10.10.2019).

² The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 26. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).

³ Bureau of Border and Foreign Police of the Presidium of the Police Force. Statistical Overview of Legal and Illegal Migration in the Slovak Republic, 06.2019, p. 10. [Online]: http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2019/2019-I.polrok-UHCP-SK.pdf?fbclid=IwAR3U8oos19FrQl498-Axqmb11UgJAaCALxFmgRgNJF_gx-n6Kp2_xjG6oTU (Visited on: 10.10.2019).

⁴ The Ministry of the Interior of the Slovak Republic. Crime Statistics in the Slovak Republic, 12.2018. [Online]: https://www.minv.sk/?statistika_kriminality_2018 (Visited on: 10.10.2019).

population, which is committing crimes the most often, regardless on their origin. This statement confirms also statistic provided by the Prosecutor's Office. Based on them the highest number of crimes has been committed by foreigners, who were men in age between 31 and 40 years.¹ On the other side, this group of immigrants has the biggest potential for economy, because they pose labour force, which can immediately after needed processes to be involved into working process. Deficit of labour force will be according to many studies ones of the biggest issue, which will decelerate economic growth in Slovakia. Due to this fact and according to different types of predictions, our economy will be in the future depend on immigration from third countries, which will bring labour force. We have to take into consideration also fact, that many people from Slovakia are still moving to other member states of the European Union, which offer better job opportunities and higher salaries. The Central Office of Labour, Social Affairs and Family states that currently it records 103 790 vacancies.² Even nowadays, there is a problem to fill these vacancies and foreign workers fill the deficit.

Conclusion

Immigration to economically more developed countries is phenomenon, which we can observe in history of humankind for a long period. Increased attention to it in territory of the Slovak Republic has brought a migration crisis, which has broken out in summer of 2015. In terms of the Slovak Republic, it has caused paradoxical situation, while our territory was not hit by migration waves, but topic of migration has become one of the most important mostly before every election, which have followed after outbreak of migration crisis. Politicians, who request to change existing asylum system and principles of migration policy, because they do not consider them as sufficiently restrictive, mainly used this topic. Not only in the Slovak Republic, but also in many other member states of the European Union, immigration was automatically many times presented as a threat for whole society and its possible advantages were not even mentioned. Anti-migration opinions often connect immigration with higher level of criminality in country. Offenders of these crimes could be mainly immigrants with origin in third countries. Campaigns, which were led against these foreigners was affective an at the end of the day it has caused that nowadays many Slovaks believe that immigration will not bring any benefits for society, but just pose a danger.

As we have demonstrated above connection between immigration and increasing level of criminality in the Slovak Republic is not proven. Foreigners from third countries such as Syria and Iran were exposed a strong anti-migration campaign, but according to official data they do not pose any serious threat for our security and do not increase rate of crimes. Although total number of crimes committed by foreigners in the Slovak Republic has an increasing tendency, its main reason is, that total number of foreigners has reached a record. Growth rate of total number of crimes is approximately four times lower than growth of foreigners currently living in Slovakia. The facts mentioned above demonstrate that Slovak Republic has not have yet a significant negative experience with migrants even from third countries. There is a question to be asked, why do Slovaks see mainly negatives in immigration from third countries? According to my point of view, it is a result of well-targeted political campaign. During it, people have started to believe, that more than providing help to migrants, is more important to protect our borders and national security. Campaign led against immigrants was also used as an effective tool to hide other problems, which occur in our society, such as corruption or not working properly health care or education system. Slovak nation can be marked as a conservative one and fear from unknown has caused, that immigration is still perceived more negative than positive even though official data about criminality or rate of unemployment do not support this perception.

---

¹ The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 60. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).

² The Central Office of Labour, Social Affairs and Family. Vacancies, 11.2019. [Online]: <https://www.istp.sk/volne-pracovne-miesta> (Visited on: 18.11.2019).

Bibliography:

1. Bell B. Crime and migration updated, IZA World of Labour. [Online]: <https://wol.iza.org/articles/crime-and-immigration/long> (Visited on: 14.10.2019).
2. Bureau of Border and Foreign Police of the Presidium of the Police Force. Statistical Overview of Legal and Illegal Migration in the Slovak Republic, 06.2019, p. 9. [Online]: http://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicka_a_cudzinecka_policia/rocniky/rok_2019/2019-I.polrok-UHCP-SK.pdf?fbclid=IwAR3U8oos19FrQl498-Axqmb11UgJAaCALxFmgRgNJF_gx-n6Kp2_xjG6oTU (Visited on: 10.10.2019).
3. Caldwell C. European Demographic and Migration, Hoover Institution, 02.2019. [Online]: <https://www.hoover.org/research/european-demographics-and-migration> (Visited on: 15.10.2019).
4. Central Office of Labour, Social Affairs and Family. Miera evidovanej nezamestnanosti v júli na úrovni 4,97%. [Online]: https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/miera-evidovanej-nezamestnanosti-v-juli-na-urovni-497.html?page_id=926954 (Visited on: 09.10.2019).
5. Directorate-General for International Policies. Policy Department Economic and Scientific Policy, Intergration of Refugees in Greece, Hungary and Italy Annex 2: Country Case Study Hungary, Policy Department Economic and Scientific Policy, 2017, p. 1. [Online]: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/614194/IPOL_STU%282017%29614194%28ANN02%29_EN.pdf (Visited on: 04.10.2018).
6. International Organization for Migration. Migration Issues in Hungary. [Online]: <http://www.iom.hu/migration-issueshungary?fbclid=IwAR0942iXwgyLFFi82J8Cepgyt0XpO5GbTX1XLaCiRDHN2GZVGRILmCDpXM> (Visited on: 10.10.2019).
7. Mesežnikov G. Migration and refugee issues in Slovakia in 2015 - 2016: social atmosphere, public opinion, political actors. Open country or impregnable fortress? Slovakia, migrants and refugees. 2016, p. 113-116. [Online]: https://cz.boell.org/sites/default/files/otvorena_krajina_alebo_nedobytna_pevnost_slovensko_migranti_a_uteceni_e.pdf (Visited on: 10.10.2019).
8. Pfeiffer C., Baier D., Klein S. Zur Entwicklung der Gewalt in Deutschland Schwerpunkte: Jugendliche und Flüchtlinge als Täter und Opfer, Institut für Delinquenz und Kriminalprävention. 01.2018, p. 5. [Online]: <https://www.zhaw.ch/storage/shared/sozialarbeit/News/gutachten-entwicklung-gewalt-deutschland.pdf> (Visited on: 12.10.2019).
9. The Central Office of Labour, Social Affairs and Family. Vacancies. 11.2019. [Online]: <https://www.istp.sk/volne-pracovne-miesta> (Visited on: 18.11.2019).
10. The General Prosecutor's Office of the Slovak Republic. Statistical Yearbook on the Activities of the Public Prosecutor's Office of the Slovak Republic for the year 2018, 02.2019, p. 26. [Online]: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2018-39b3.html> (Visited on: 12.10.2019).
11. The Integration Forum 2019 (10.10.2019). Human Rights League.
12. The Ministry of the Interior the Slovak Republic. Statistics Asylum and Migration. [Online]: <http://www.minv.sk/?statistiky-20> (Visited on: 04.10.2018).

Copyright©BEŇOVÁ Zuzana, 2019.

Contacts / Contacte / Контакты:**BEŇOVÁ Zuzana**

Slovakia, 835 52 Bratislava,

Dolnozemska cesta 1

Ekonomická univerzita v Bratislave,

Fakulta medzinárodných vzťahov

E-mail: zuzana.benova@euba.sk

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2019, Issue 2, Volume 14, Pages 38-44. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 18. 09. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019</p>
---	---

**COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
THE SCIENTIFIC COMMUNICATIONS
НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ**

**УРОВЕНЬ ДОВЕРИЯ К ПОЛИТИЧЕСКИМ ИНСТИТУТАМ В УКРАИНЕ
КАК ФАКТОР ВЛИЯНИЯ НА ПРОЦЕСС ДЕМОКРАТИЗАЦИИ**

**LEVEL OF CONFIDENCE IN POLITICAL INSTITUTIONS IN UKRAINE AS A FACTOR
OF INFLUENCE ON THE DEMOCRATIZATION PROCESS**

**NIVELUL DE ÎNCREDERE ÎN INSTITUȚIILE POLITICE DIN UCRAINA
CA FACTOR DE INFLUENȚĂ ASUPRA PROCESULUI DE DEMOCRATIZARE**

ZUBRO Tetyana * / ZUBRO Tetyana / ЗУБРО Татьяна
KUCHARČÍK Rudolf ** / KUCHARČÍK Rudolf / КУХАРЧИК Рудольф

ABSTRACT:

**LEVEL OF CONFIDENCE IN POLITICAL INSTITUTIONS IN UKRAINE AS A FACTOR OF
INFLUENCE ON THE DEMOCRATIZATION PROCESS**

The paper investigates the level of trust in political and public institutions in Ukraine as one of the important variables of democratization processes. The article was written to characterize the changes in the level of institutional trust over the past few years in Ukraine and it affects the stability of the political system and the formation of consolidated democracy. The data of opinion polls, the main trends in the confidence of citizens of Ukraine in president, government, parliament and other institutions of the political system and civil society are analyzed.

Keywords: Ukraine, democracy, trust, political institutions.

JEL Classification: F50, F59, H79

АННОТАЦИЯ:

**УРОВЕНЬ ДОВЕРИЯ К ПОЛИТИЧЕСКИМ ИНСТИТУТАМ В УКРАИНЕ
КАК ФАКТОР ВЛИЯНИЯ НА ПРОЦЕСС ДЕМОКРАТИЗАЦИИ**

В работе исследуется уровень доверия к политическим и общественным институтам в Украине как одной из важных переменных процессов демократизации. Статья написана с целью характеризовать

---

* **ZUBRO Tetyana** — Doctor în științe politice, Lector superior, Catedra relații internaționale și științe politice, Facultatea relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **ZUBRO Tetyana** — PhD. in Political Sciences, Professor, Head of The Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic). / **ЗУБРО Татьяна** — Доктор политических наук, Старший преподаватель, Кафедра международных политических отношений, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия). **E-mail:** tetyana.zubro@euba.sk

** **KUCHARČÍK Rudolf** - Doctor în științe politice, Conferențiar universitar, Decan, Facultatea relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă). / **KUCHARČÍK Rudolf** - PhD (International Relations), Assistant Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Republic of Slovakia). / **КУХАРЧИК Рудольф** - Доктор философии (международные отношения), доцент, декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Республика Словакия). **E-mail:** rudolf.kucharcik@euba.sk

изменения уровня институционального доверия за последние несколько лет в Украине, которое влияют на стабильность политической системы и формирование консолидированной демократии. С помощью данных социологических опросов, проанализированы основные тенденции в вопросе доверия граждан Украины к президенту, правительству, парламенту и другим институтам политической системы и гражданского общества.

Ключевые слова: Украина, демократия, доверие, политические институты.

JEL Classification: F50, F59, H79

УДК: 321.330, 321.74, 323

REZUMAT:

NIVELUL DE ÎNCREDERE ÎN INSTITUȚIILE POLITICE DIN UCRAINA CA FACTOR DE INFLUENȚĂ ASUPRA PROCESULUI DE DEMOCRATIZARE

Lucrarea explorează nivelul de încredere în instituțiile politice și publice din Ucraina ca una dintre cele mai importante variabile ale proceselor de democratizare. Articolul este scris cu scopul de a caracteriza modificările nivelului de încredere instituțională în ultimii ani în Ucraina, care afectează stabilitatea sistemului politic și formarea unei democrații consolidate. Cu ajutorul acestor sondaje sociologice, au fost analizate principalele tendințe în ceea ce privește încrederea cetățenilor Ucrainei în președinte, guvern, parlament și alte instituții ale sistemului politic și societății civile.

Cuvinte cheie: Ucraina, democrație, încredere, instituții politice.

JEL Classification: F50, F59, H79

CZU: 321.330, 321.74, 323

Введение

Доверие как социальное явление является одной из наиболее актуальных для исследования тем в гуманитарных науках. Для понимания социальных отношений в конкретной стране доверие как феномен выступает одной из ключевых категорий, которая обуславливает не только межличностные отношения, но и отношения к социальным и политическим институтам, обеспечивающим функционирование государственных механизмов. В политической жизни доверие является фундаментальным стратегическим инструментом, способным влиять на политическую ситуацию и изменение траектории развития современных государств. В странах, в которых политическая элита осуществляет попытки сформировать консолидированную демократию, уровень доверия к политическим и общественным институтам является важной переменной, влияющей на процессы демократизации.

В работе исследуется изменение уровня институционального доверия за последние несколько лет в Украине, для которой, по сравнению с другими постсоветскими странами, характерны кризисы политической системы. С помощью данных социологических опросов, проанализированы основные тенденции в вопросе доверия граждан Украины к президенту, правительству, парламенту и другим институтам политической системы и гражданского общества.

Теоретический дискурс

Рассматривая теоретические основания категории доверия следует отметить несколько основных направлений исследования этого понятия. Одно из них изучает доверие в связи с социальным капиталом. Его представители (Ф. Фукуяма, Дж. Коулмен) подчеркивают, что основой для формирования социального капитала служит взаимодействие людей и групп, между которыми создаются социальные связи. А это в свою очередь ведет к укреплению гражданского общества. Его представители осуществляют взаимодействие с социально-государственными институтами на основе доверия, необходимого для экономического развития, а также восприятия и легитимации политической системы и государства в целом.

Френсис Фукуяма, будучи убежден, что «у развитых стран мира не осталось иной перспективной модели политической и экономической организации, кроме демократического

капитализма»¹, считает, что доверие в обществе содействует росту крупных организаций, и тем самым способствует росту конкурентоспособной экономики. Фукуяма опирается на дефиницию доверия, как ожидание у членов сообщества того, что другие его члены будут вести себя более или менее предсказуемо, честно и с вниманием к нуждам окружающих, в согласии с некоторыми общими нормами, которые очерчены культурными составляющими. Эти составляющие культуры - традиция, религия, историческая память - являются механизмами, с помощью которых социальный капитал создается и передается.² Нормы и ценности создают социальные связи, но их ядром является доверие. Доверие выступает определяющим фактором мобилизации актуальных и потенциальных ресурсов, достижение цели по способности системы заставить всех соблюдать определенные правила.

Этот подход тесно связан с другим направлением, которое разрабатывал П. Штомпка. Автор в своей монографии «Доверие - основа общества» доказывает, что без доверия как социального механизма невозможно обеспечить социальное развитие и порядок.³ Оно является, по мнению автора, главным компонентом устойчивости всех общественных отношений. Автор исследует функции доверия, условия становления культуры доверия и причины его кризиса. Публичное доверие автор понимает как убежденность в компетентности, добросовестности, порядочности, правдивости, бескорыстии политических элит и общественных институтов. Штомпка приводит пример посткоммунистических стран, в которых политические скандалы, коррупция, экономические аферы, превышение власти и компрометация авторитетов приводит к разрушению и так хрупкой ткани доверия.⁴ При этом создается благодатная почва для демагогов и популистов, а также запроса на введение правительства сильной руки для восстановления порядка, права и справедливости. Такая ситуация создает повышенные риски для функционирования политической системы и подрывает основы демократического устройства. Главным риском при этом является откат от демократических стандартов и формирование гибридных режимов, в которых наблюдаются черты демократии и автократии, а ход дальнейшего развития в таких странах может привести к сворачиванию демократии. Недоверие к политическим институтам проявляется в многих странах постсоветского пространства⁵, где граждане скорее не доверяют государственным органам, а гражданское общество характеризуется слабой вовлеченностью в функционирование и контроль институтов политической власти, а также неразвитостью социальных сетей, за исключением взаимосвязей, основанных на непотизме или клановости. Причинами такого положения вещей является отсутствие традиций ответственности, обязательств и участия.

Политическое доверие к институтам является важной составляющей, поскольку демократия опирается на институциональные механизмы, которые гарантируют ответственное и эффективное поведение политиков. В ином случае возникают негативные последствия за нарушение правил взаимодействия. Основаниями для доверия или недоверия к политическим институтам является эффективность их функционирования и прежде всего соответствие их деятельности ожиданиям и запросам граждан. Поэтому доверием к политическим институтам считают убежденность граждан в том, что даже при отсутствии контроля за их деятельностью, они способны эффективно осуществлять решение актуальных задач.

Чаще всего население страны доверяет политической элите, решение и действия которой удовлетворяют их интересы. Поэтому в работах часто отмечается, что доверие выступает не как причина эффективности существующих политических институтов, а как следствие их функционирования, а недоверие является показателем того, что политические институты действуют неэффективно. Если политические институты и их представители придерживаются

¹ Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004, с. 8, 22.

² Ibidem

³ Штомпка П. Доверие - основа общества. Монография. Пер. с пол. / Н.В. Морозовой. М.: Издательская группа «Логос», 2012. 440 с.

⁴ Штомпка П. Указ. Соч., с. 411.

⁵ Mishler W. What Are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies / W. Mishler, R. Rose. In: Comparative Political Studies. February 2001, Vol. 34, No 1, p. 30–62.

заявленным программам, их деятельность эффективна, прозрачна, законна, а результаты способствуют интересам граждан, тогда граждане доверяют политическим институтам и политическим деятелям. Этот индикатор уровня доверия к демократическим институтам является важным для характеристики состояния демократичности общества.

Существует также подход, который следует традициям школы гражданской культуры, основной акцент в котором делается на том, что для построения консолидированной демократии, недостаточно доверия к ее институтам и поддержки демократической системы правления, поскольку необходим более широкий набор гражданских ценностей. Уровень доверия к правительству нельзя рассматривать как универсальный индикатор готовности общества решать возникающие социальные проблемы. Нередко слепое массовое доверие становится источником деградации политических институтов общества. Например, Р. Инглхарт и К. Вельцель на основе проведенных исследований ставят под сомнение тезис о важности доверия как индикатора социального роста и его влияния на последующее демократическое развитие страны.¹ По мнению авторов, уровень доверия к институтам нельзя рассматривать как надежный индикатор наличия в обществе демократической гражданской культуры. Соответственно, низкий уровень доверия не обязательно чреват угрозой для демократии. С другой стороны, авторы не отрицают релевантность институционального доверия, но рекомендуют не воспринимать его как универсальный показатель наличия демократической гражданской культуры. При этом Р. Инглхарт и К. Вельцель утверждают, что доверие к институтам не связано с демократией на системном уровне, но возможно, на нее воздействует поддержка людьми демократии как таковой. «Интуитивно все так и должно выглядеть: массовая поддержка демократического строя создает давление в пользу установления и сохранения демократии».²

Институциональное доверие можно охарактеризовать как феномен, дополняющий изучение политической системы и процессов демократизации. Кроме того, учет субъективных факторов, в том числе доверия, помимо классического институционального анализа, является специфическим направлением политических исследований.

Доверие служит предпосылкой для признания решений политических деятелей и институтов со стороны общественности. Доверие необходимо для создания устойчивых взаимоотношений, сетей, организаций гражданского общества, которые лежат в основе демократии. Политическое доверие к институтам важно, потому что демократия основана на институциональных механизмах, которые обеспечивают ответную реакцию политиков на запросы и требования общества.

Изменение уровня доверия в Украине (2017-2019 гг.).

В современном украинском обществе консолидация демократии приобретает особое значение на фоне нестабильности политического развития страны. По нашему мнению, в этих переходных процессах доверие к общественным, в том числе и политическим институтам, играет важное значение. Многие события в Украине показали, что изменение динамики протекания политических процессов на фоне утраты доверия к политической элите вызвали ряд необратимых трансформаций в сфере политических отношений в Украине. Низкий уровень доверия ставит под сомнение институциональную и функциональную легитимность институтов. Оранжевая революция и события 2013-2014 гг. показали как недоверие общества может стать основанием для структурного изменения политической системы. Успешность этих изменений и реформирования общества являются объектом отдельного исследования.

Опросы общественного мнения в Украине показывают очень сложную ситуацию с доверием украинцев к политическим институтам. В большинстве опросов в течение многих лет фиксируются числа, свидетельствующие о том, что характерной чертой украинского общества является низкий уровень доверия украинских граждан к основным государственным институтам (за исключением армии). За время независимости Украины низкий уровень доверия

¹ Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: последовательность человеческого развития, с. 364.

² Там же, с. 365.

населения сформировал определенную характеристику постсоветского развития украинского общества как общества без доверия.¹

Наш анализ уровня доверия основан на данных опросов, проведенных одним из самых влиятельных аналитических центров Украины - Центром Разумкова в 2017 и 2019 гг.² Сравнение показателей поможет определить некоторые тенденции, характерные для украинского общества (см. Таблицу 1). Среди государственных и общественных институтов чаще всего доверие выражается Вооруженным Силам Украины (66% в 2017 г. и 70% опрошенных в 2019 г.) и волонтерским организациям (66% в 2017 г. и 69% в 2019 г.).

Следует отметить и изменение отношения граждан к Президенту Украины, которому в 2019 г. доверяет почти 68% опрошенных в отличие от 2017 г., когда уровень доверия составлял лишь 22%. Это связано с президентскими выборами 2019 г., победителем которых стал В. Зеленский, получивший во втором туре рекордное количество голосов (более 73%). Социологи объясняют это высоким кредитом доверия, который получают президенты на выборах и который между выборами сильно снижается.³ То есть речь идет об определенных периодах, когда недоверие может смениться восстановлением доверия, а неоправданные надежды приводят к утрате доверия. Победа В. Зеленского также является доказательством разочарования украинских граждан в профессиональных политиках.

Высокий рейтинг доверия Президента Украины повлиял на изменение уровня доверия к парламенту и правительству, которые сформировались после парламентских выборов 2019 г. и где большинство получила политическая сила В. Зеленского «Слуга народа». Опросы общественного мнения фиксируют положительную динамику уровня доверия, в котором баланс доверия / недоверия сменился по отношению к парламенту, которому в 2017 не доверяло больше 77% опрошенных, а в 2019 г. эта цифра составила 1%. Почти такая же ситуация сложилась и по отношению к правительству (см. Таблицу 1).

Тенденции низкого уровня доверия в опросах общественного мнения в 2019 г. сохраняются по отношению к судебной системе в целом, которой не доверяет 73% граждан, государственному аппарату (чиновникам) не доверяет 68,5% опрошенных, политическим партиям не доверяет 66% граждан, прокуратуре не доверяет 63% опрошенных, Национальному антикоррупционному бюро Украины (НАБУ) не доверяет 56 % граждан Украины, Национальному банку Украины - 52%.

Следует отметить, что политические партии как основные субъекты политической системы имеют крайне низкий уровень доверия. Только 8,6% респондентов доверяют политическим партиям, но 83,5% не доверяют политическим партиям в 2017 г. В 2019 г. политическим партиям не доверяют более 66% населения.

Для украинского общества характерна еще одна особенность - показатель доверия к неправительственным организациям и неполитическим объединениям (церкви, волонтерские организации и добровольческие батальоны) намного выше, чем показатель доверия политических партий и государственных институтов (кроме армии). Прежде всего, это связано с низкой эффективностью работы официальных политических институтов, социальной дифференциацией, распространением коррупции и теневой экономики, а также конфликтом на востоке Украины. Поэтому люди доверяют социальным образованиям, которые возникают вне государственной среды.

¹ Головаха Е., Костенко Н., Макеев С. Общество без доверия. / Под ред. Е. Головаха, Н. Костенко, С. Макеева. Киев: Институт социологи НАН Украины, 2014. 338 с.

² Центр Разумкова. Отношение граждан Украины к общественным институтам, электоральные ориентации, с. 3. [Online]: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> (Дата обращения: 01.11.2019); Центр Разумкова. Оценка гражданами ситуации в стране и деятельности власти, уровень доверия к социальным институтам и политикам. [Online]: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraiini-ta-diiialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-2> (Дата обращения: 01.11.2019).

³ Головаха Е., Костенко Н., Макеев С. Общество без доверия. / Под ред. Е. Головаха, Н. Костенко, С. Макеева. Киев: Институт социологи НАН Украины, 2014, с. 150.

Конфликт на востоке Украины привел к массовому расширению волонтерского движения и добровольческих организаций, которые эффективно действуют, иногда замещая своими функциями отдельные органы государственной власти.

Табл. 1: Уровень доверия общественным институтам в Украине в 2017 и 2019 гг. (%)

	Совсем не доверяю		Скорее не доверяю		Скорее доверяю		Вполне доверяю		Тяжело ответить		Баланс доверие / недоверие ¹	
	2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019	2017	2019
Президент	39,3	9,3	32,6	13,5	19,6	47,8	2,4	20,4	6,1	7,0	-49,9	43,4
Парламент	46,8	13,0	39,8	31,7	8,5	38,2	0,5	5,5	4,4	11,5	-77,6	-1,0
Правительство	44,6	13,8	37,3	30,0	12,0	37,5	0,8	6,7	5,3	11,9	-69,1	0,4
Госаппарат/чиновники	49,8	23,7	37,2	44,8	7,5	17,0	0,4	2,8	5,2	11,6	-79,1	-48,7
Вооруженные силы	16,6	7,2	20,9	16,0	45,3	48,6	10,6	21,7	6,6	6,6	18,4	47,1
Национальная полиция	20,8	12,9	32,8	30,2	28,9	38,5	4,8	5,7	12,8	12,6	-19,9	1,1
Служба безопасности Украины	26,2	15,6	30,4	21,5	25,1	34,7	4,4	7,5	13,9	17,0	-27,1	1,5
Прокуратура	51,1	24,3	32,2	38,7	8,5	17,4	1,0	3,1	7,2	16,5	-73,8	-42,5
Суды	56,9	35,6	29,7	37,6	6,5	11,6	0,5	2,6	6,3	12,5	-79,6	-59,0
Нац. антикоррупционное бюро Украины	35,1	24,8	29,7	31,2	19,1	18,2	2,2	3,4	13,9	22,3	-43,5	-34,4
Нац. банк Украины	44,8	21,8	36,7	30,5	10,5	25,3	1,2	3,6	6,7	18,8	-69,8	-23,4
Политические партии	46,4	25,6	37,1	40,8	7,6	14,7	1,0	3,1	7,9	15,7	-74,9	-48,6
Общественные организации	16,8	12,2	24,5	21,1	38,9	46,8	4,7	3,8	15,1	16,1	2,3	17,3
Церковь	11,7	9,9	15,2	15,7	42,0	41,5	21,3	23,1	9,8	9,8	36,4	39,0
Добровольческие батальоны	13,5	13,0	18,5	15,5	37,2	44,7	8,0	17,4	22,7	9,4	13,2	33,6
Волонтерские организации	7,7	8,0	16,1	13,1	49,7	50,8	16,3	19,1	10,2	9,0	42,2	48,8

Источник: Центр Разумкова.²

Причин низкого доверия украинского общества к политическим институтам очень много, но основными являются: низкая эффективность функционирования государственных органов, наличие формальных знаков демократии, закрытость, коррумпированность и клановость политической элиты, а также значительное влияние неформальных клиентелистских бюрократических связей. Поэтому население отдадут предпочтение непрофессиональным политикам, а доверие оказывает скорее структурам не государственным (церкви, общественным и волонтерским организациям, добровольческим батальонам).

Выводы

Доверие является значимой категорией, которая обеспечивает формирование устойчивых взаимоотношений, сетей, а также социального капитала. Тема доверия, особенно институционального актуальна для украинского социума, поэтому в научном и практическом смысле такие исследования важны. Состояние низкого доверия граждан Украины к основным государственным институтам является характерной чертой нынешней политической ситуации, хотя и фиксируется на данном этапе изменения в сторону более высокой поддержки президента, парламента и правительства.

Украинское общество считает политическую элиту коррумпированной, потому в выборах отдает предпочтения непрофессиональным политикам, а доверие оказывает скорее структурам, сформированным и действующим вне государства. Поэтому неэффективное функционирование государственных институтов в Украине частично сменяется деятельностью организаций гражданского общества. Укрепление институционального доверия к

¹ Разница между долей тех, кто доверяет, и долей тех, кто этого не доверяет.

² Центр Разумкова. Отношение граждан Украины к общественным институтам, электоральные ориентации, с. 3. [Online]: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> (Дата обращения: 01.11.2019); Центр Разумкова. Оценка гражданами ситуации в стране и деятельности власти, уровень доверия к социальным институтам и политикам. [Online]: <http://razumkov.org.ua/napiamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-2> (Дата обращения: 01.11.2019).

законодательной, исполнительной и судебной власти Украины имеет важное значение для дальнейшего демократического развития Украины, тем самым повышая уровень социального капитала, а низкий уровень доверия ставит под сомнение институциональную и функциональную легитимность институтов.

Литература:

1. Головаха Е., Костенко Н., Макеев С. Общество без доверия. / Под ред. Е. Головаха, Н. Костенко, С. Макеева. Киев: Институт социологи НАН Украины, 2014. 338 с.
2. Инглхарт Р., Вельцель К. Модернизация, культурные изменения и демократия: последовательность человеческого развития. М.: Новое издательство, 2011. 464 с.
2. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. / Ф. Фукуяма. М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. 730 с.
3. Центр Разумкова. Отношение граждан Украины к общественным институтам, электоральные ориентации, с. 3. [Online]: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> (Дата обращения: 01.11.2019).
4. Центр Разумкова. Оценка гражданами ситуации в стране и деятельности власти, уровень доверия к социальным институтам и политикам. [Online]: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-2> (Дата обращения: 01.11.2019).
5. Штомпка П. Доверие - основа общества. Монография. Пер. с пол. / Н.В. Морозовой. М.: Издательская группа «Логос», 2012. 440 с.
6. Mishler W. What Are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies / W. Mishler, R. Rose. In: Comparative Political Studies. February 2001, Vol. 34, No 1, p. 30–62.

Bibliography:

1. Golovaha E., Kostenko N., Makeev S. Obshchestvo bez doveriya. / Pod red. E. Golovaha, N. Kostenko, S. Makeeva. Kiev: Institut sociologi NAN Ukrainy, 2014. 338 s.
2. Inghart R., Vel'cel' K. Modernizaciya, kul'turnye izmeneniya i demokratiya: posledovatel'nost' chelovecheskogo razvitiya. M.: Novoe izdatel'stvo, 2011. 464 s.
2. Fukuyama F. Doverie: social'nye dobrodeteli i put' k procvetaniyu: Per. s angl. / F. Fukuyama. M.: ООО «Izdatel'stvo AST»: ZAO NPP «Ermak», 2004. 730 s.
3. Centr Razumkova. Otnoshenie grazhdan Ukrainy k obshchestvennym institutam, elektoral'nye orientacii, s. 3. [Online]: <http://razumkov.org.ua/uploads/socio/Press0417.pdf> (Visited on: 01.11.2019).
4. Centr Razumkova. Ocenka grazhdanami situacii v strane i deyatel'nosti vlasti, uroven' doveriya k social'nym institutam i politikam. [Online]: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-2> (Visited on: 01.11.2019).
5. SHtompka P. Doverie - osnova obshchestva. Monografiya. Per. s pol. / N.V. Morozovoj. M.: Izdatel'skaya guppa «Logos», 2012. 440 s.
6. Mishler W. What Are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-communist Societies / W. Mishler, R. Rose. In: Comparative Political Studies. February 2001, Vol. 34, No 1, p. 30–62.

Copyright©ZUBRO Tetyana, KUCHARČÍK Rudolf, 2019.

Contacts / Contacte / Контакты:

ZUBRO Tetyana

Faculty of International Relations,
University of Economics in Bratislava,
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5, Slovakia
E-mail: tetyana.zubro@euba.sk

KUCHARČÍK Rudolf

Faculty of International Relations,
University of Economics in Bratislava,
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava 5, Slovakia
E-mail: rudolf.kuchracik@euba.sk

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2019, Issue 1, Volume 14, Pages 45-55. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 04. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019.</p>
---	--

**RELAȚII INTERNAȚIONALE
INTERNATIONAL RELATIONS
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ**

**PARTICULARITĂȚILE ACȚIUNII ÎN CONCURENȚĂ NELOIALĂ
DIN PERSPECTIVA REGLEMENTĂRILOR INTERNAȚIONALE,
A LEGISLAȚIEI ROMÂNIEI ȘI A REPUBLICII MOLDOVA**

**PARTICULARITIES OF THE ACTION IN UNFAIR COMPETITION
ACCORDIN TO THE INTERNATIONAL REGULATIONS,
THE LEGISLATION OF ROMANIA AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

**ОСОБЕННОСТИ ИСКА ПРИ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ
В СООТВЕТСТВИИ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ПРАВИЛАМИ,
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ РУМЫНИИ И РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

CASTRAVEȚ Diana* / CASTRAVET Diana/ КАСТРАВЕЦ Диана*

ABSTRACT:

**PARTICULARITIES OF THE ACTION IN UNFAIR COMPETITION ACCORDING
TO THE INTERNATIONAL REGULATIONS, THE LEGISLATION OF ROMANIA
AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Commercial competition is one of the factors for the development of a society. Companies in the course of their economic activity do not use only honest methods but also unfair practices. Unfair competition, like any action realized by market participants in the competition process, that is contrary to honest practices in economic activity, implies different damages. Action in unfair competition provides an effective mechanism for protecting rights deriving from unfair competition. Action in unfair competition is a special, disciplinary and real tort action. A precondition for action in unfair competition is that the act generating liability must be an act of competition - an act committed in a competition relationship, which means that the parties must be traders, address to the same clients or their field of activity is identical or similar.

Corroborating the fact that civil action is a procedural way that a person can use to defend the right violated by unfair competition, we conclude that action in unfair competition is a procedural way of defending with particular aspects - of unfair competition. Consequently, the action in unfair competition is the way in which a person can address to a court to take action, to end the unfair practice, obtain compensation and provide an effective mechanism for the protection of rights deriving from economic rivalry. So, action in unfair competition is a way for the injured party to be reinstated in the situation prior to the occurrence of the damage.

The present study also includes the analysis of the action in unfair competition as: a action that stops the unfair practice, action for damages.

Key words: *action in unfair competition, damages, action for damages, competition, honest practices.*

JEL Clasification: K21, D63

* **CASTRAVEȚ Diana** - Doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova); **CASTRAVET Diana** - Phd student, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova) **КАСТРАВЕЦ Диана** - Аспирантка, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** dianacasapu@gmail.com

РЕЗУМАТ:
**PARTICULARITĂȚILE ACȚIUNII ÎN CONCURENȚĂ NELOIALĂ
DIN PERSPECTIVA REGLEMENTĂRILOR INTERNAȚIONALE,
A LEGISLAȚIEI ROMÂNIEI ȘI A REPUBLICII MOLDOVA**

Concurența comercială reprezintă unul din factorii de dezvoltare a unei societăți. Întreprinderile pe parcursul desfășurării activității lor economice nu recurg doar la metode oneste ci și la practici neloiale. Concurența neloială, ca orice acțiune realizată de întreprinderi în procesul concurenței, care este contrară uzanțelor oneste în activitatea economică, presupune că aceasta prejudiciază alți agenți economici sau poate prejudicia reputația lor în afaceri. Acțiunea în concurență neloială oferă un mecanism eficient de protecție a drepturilor ce derivă din cadrul concurenței neloiale. Acțiunea în concurență neloială reprezintă o acțiune în răspundere delictuală de tip special, de tip disciplinar și reală. O condiție anterioară acțiunii în concurență neloială este ca actul care generează răspunderea, să fie un act de concurență - un act săvârșit în cadrul unui raport de concurență, ceea ce înseamnă că părțile trebuie să fie comercianți, să se adreseze aceleași clienții sau domeniul lor de activitate să fie identic sau similar.

Coraborând faptul că acțiunea civilă reprezintă un mijloc procesual prin care persoana își poate apăra dreptul încălcat cu acțiunea în concurență neloială, conchidem că acțiunea în concurență neloială este un mijloc procesual de apărare a unui drept lezată într-o materie specifică, cea a concurenței neloiale. Respectiv, acțiunea în concurență neloială este modalitatea prin care cel prejudiciat se poate adresa instanței de judecată pentru a întreprinde măsuri în vederea încetării practicii neloiale și obținerii de despăgubiri și oferă un mecanism eficient de protecție a drepturilor ce derivă din cadrul rivalității economice. Deci, acțiunea în concurență neloială reprezintă o cale prin care cel prejudiciat să fie repus în situația anterioară survenirii prejudiciului.

Prezentul studiu cuprinde și analiza acțiunii în concurență neloială în calitate de: acțiune în încetarea tulburării; acțiune în constatare; acțiune în acordarea despăgubirilor; acțiune în daune-interese.

Cuvinte cheie: acțiune în concurență neloială, prejudiciu, acțiune în acordarea despăgubirilor, acțiune în daune-interese, practici loiale.

JEL Clasification: K21, D63

CZU: 346.9, 351.086.

РЕЗЮМЕ:
**ОСОБЕННОСТИ ИСКА ПРИ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ
В СООТВЕТСТВИИ С МЕЖДУНАРОДНЫМИ ПРАВИЛАМИ,
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ РУМЫНИИ И РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

Коммерческая конкуренция является одним из факторов развития общества. Предприятия в ходе своей хозяйственной деятельности используют не только честные методы, но и нечестную практику. Недобросовестная конкуренция, как и любые действия, предпринимаемые предприятиями в процессе конкуренции, противоречащие честной практике экономической деятельности, подразумевает, что она наносит ущерб другим экономическим агентам или может нанести ущерб их репутации в бизнесе. Иски при недобросовестной конкуренции обеспечивают эффективный механизм защиты прав, вытекающих из недобросовестной конкуренции. Иск при недобросовестной конкуренции - это особый, дисциплинарный и реальный тип деликтных исков. Предварительным условием для иска в недобросовестной конкуренции является то, что акт, порождающий ответственность, является актом конкуренции - актом, совершенным в конкурентных отношениях, что означает, что стороны должны быть торговцами, обращаться к одним и тем же клиентам или их сфере деятельности.

Подтверждая тот факт, что гражданский иск является процедурным методом, с помощью которого человек может защитить свое право, нарушенное недобросовестной конкуренцией. Следовательно, иск в случае недобросовестной конкуренции - это способ, с помощью которого потерпевшее лицо может обратиться в суд, чтобы принять меры, чтобы положить конец недобросовестной практике, получить компенсацию и обеспечить эффективный механизм защиты прав, вытекающих из экономического соперничества. Таким образом, действия (иск) в условиях недобросовестной конкуренции являются способом восстановления потерпевшей стороны в ситуации до причинения ущерба.

Настоящее исследование также включает в себя анализ действий в области недобросовестной конкуренции, таких как: иск чтобы остановить расстройство; иск о возмещении ущерба.

Ключевые слова: иск при недобросовестной конкуренции, повреждение, иск по устранению нарушения, иск по возмещению ущерба, лояльные практики.

JEL Clasification: K21, D63

CZU: 346.9, 351.086.

În conformitate cu art. 10 bis al Convenției de la Paris pentru proprietate industrială din anul 1883¹: „1) Țările Uniunii sunt obligate să asigure cetățenilor Uniunii o protecție efectivă împotriva concurenței neloiiale. 2) Constituie un act de concurență neloiială orice act de concurență contrar practicilor cinstite în materie industrială sau comercială. 3) Va trebui să fie interzise mai ales: 1. - orice fapte care sunt de natură să creeze, prin orice mijloc, o confuzie cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent; 2. - afirmațiile false, în exercitarea comerțului, care sunt de natură să discrediteze întreprinderea, produsele sau activitatea industrială sau comercială a unui concurent; 3. - indicațiile sau afirmațiile a căror folosire, în exercitarea comerțului, este susceptibilă să inducă publicul în eroare cu privire la natura, modul de fabricație, caracteristicile, aptitudinea la întrebuințare sau cantitatea mărfurilor”. Prin Convenția de la Paris au fost puse bazele protecției concurenței, inclusiv a concurenței neloiiale.

Deci, actele de concurență neloiială sunt interzise, iar dacă un comerciant le-a folosit, acestea generează prejudicii. Concurenții, întreprinderile, consumatorii care se consideră lezați printr-un act de concurență neloiială pot intenta o acțiune în instanța de judecată pentru a-și apăra drepturile. Acțiunea depusă este denumită **acțiune în concurență neloiială**.

În cadrul Uniunii Europene există Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene². În conformitate cu această Directivă, și anume, potrivit pct.11 al acesteia, „orice persoană poate solicita despăgubiri pentru prejudiciul suferit în cazul în care există o relație de cauzalitate între prejudiciul respectiv și o încălcare a legislației în materie de concurență”. Iar art. 2 al Directivei 2014/104/UE definește, acțiunea în despăgubire ca o acțiune în temeiul legislației naționale prin care o cerere de despăgubiri este adusă în fața unei instanțe naționale de către o parte care pretinde a fi prejudiciată sau de către o persoană care acționează în numele uneia sau mai multor părți care pretind a fi prejudiciate, în cazul în care legislația Uniunii sau legislația națională prevede această posibilitate, sau de către o persoană fizică sau juridică ce i-a succedat în drepturi părții care a pretins a fi fost prejudiciată, inclusiv persoana care a achiziționat drepturile litigioase.

Referitor la cercul subiecților cu drept de a cere despăgubiri, menționăm că Directiva 2014/104/UE, în pct. 13, evidențiază că dreptul la despăgubiri este recunoscut pentru toate persoanele fizice sau juridice — fie ele consumatori, întreprinderi sau autorități publice — indiferent de existența sau lipsa unei relații contractuale directe cu întreprinderea care a săvârșit încălcarea și indiferent dacă există sau nu o constatare prealabilă a unei autorități în materie de concurență cu privire la încălcare.

Cât privește acțiunile în despăgubiri pentru încălcarea normelor antitrust, există Cartea albă, Acțiuni în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust³ care, în pct.1 al acesteia, stabilește că orice cetățean sau orice întreprindere, care suferă un prejudiciu ca urmare a încălcării normelor antitrust ale CE (art. 81 și 82 din Tratatul CE), trebuie să aibă posibilitatea de a cere să fie despăgubit de

¹ Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883 revizuită la Bruxelles la 14 decembrie 1900, la Washington la 2 iunie 1911, la Haga la 6 noiembrie 1925, la Londra la 2 iunie 1934, și la Stockholm la 14 iulie 1967 și modificată la 2 octombrie 1979.

² Directive 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of 26 November 2014 on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union. [Online]: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0104> (Vizitat la: 05.04.2019).

³Cartea Albă. Acțiuni în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust. [Online]: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/whitepaper_ro.pdf (Vizitat la: 04.04.2019).

către partea care a cauzat dauna. Acest drept la despăgubire pe care îl au persoanele prejudiciate este garantat de dreptul comunitar, conținut și în hotărârile Curții Europene de Justiție.

Potrivit art. 7 alin. (1) al Legii nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale din România¹: „Orice persoană care are un interes legitim se poate adresa direct instanțelor de judecată competente pentru încetarea și interzicerea practicilor de concurență neloială, pentru acoperirea prejudiciilor patrimoniale și morale suferite ca urmare a unei practici de concurență neloială, fără a fi necesară parcurgerea vreunei formalități în fața Consiliului Concurenței”. Observăm faptul că legislația română consacră dreptul persoanei de a se adresa în instanța de judecată pentru a fi încetate sau interzise acțiunile de concurență neloială fără a exista obligativitatea adresării prealabile în fața autorității de concurență române – Consiliul Concurenței al României.

Acțiunea în concurență neloială prin prisma Legii concurenței Republicii Moldova nr.183 din 11.07.2012² (în continuare Legea nr.183/2012)

Legea nr.183/2012 în art.80 alin.(3) prevede faptul că, „*dacă vreuna dintre acțiunile de concurență neloială cauzează daune patrimoniale sau morale, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței competente cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare*”. Observăm că legiuitorul a optat pentru formularea de „*acțiune în răspundere civilă corespunzătoare*”, în timp ce literatura de specialitate utilizează de sintagma „*acțiune în concurență neloială*”. În cadrul cercetării noastre optăm pentru expresia de acțiune în concurență neloială, pentru a evidenția specificitatea acestei acțiuni, însă nu considerăm eronată utilizarea de către legiuitor a celei de „*acțiune în răspundere civilă corespunzătoare*”, or acțiunea în concurență neloială este aceeași acțiune în răspundere civilă, doar că are anumite elemente distincte, determinate de subiecții speciali și de existența raportului de cauzalitate. Astfel, încât denumirea de „*acțiune în concurență neloială*” are o conotație mai mult teoretică, iar la nivel practic nu e greșită utilizarea formulării de „*acțiune în răspundere civilă corespunzătoare*”, echivalentă cu acțiunea civilă. Până la urmă, orice acțiune ce urmează a fi înaintată în ordine civilă în instanța de judecată, fie că derivă din concurență neloială sau nu, este o acțiune civilă ce trebuie să se încadreze în cerințele privind condițiile de fond și formă prevăzute de CPC al Republicii Moldova³ (art.166-174).

Acțiunea în concurență neloială, la rândul ei, reprezintă un mijloc de apărare a drepturilor încălcate și este o acțiune civilă. Suntem de acord cu opinia expusă în literatura de specialitate procedurală civilă în corespundere cu care, „*nu trebuie să confundăm sfera largă a noțiunii de acțiune civilă și să o limităm numai la sensul de act de sesizare a instanței, ea trebuie interpretată extensiv, ca ansamblul tuturor mijloacelor recunoscute de lege de realizare a dreptului la acțiune, instrument juridic prin intermediul căruia titularul dreptului poate porni procesul, se poate apăra și demonstra afirmația din cuprinsul pețitului*”⁴. Menționăm că o asemenea regulă este valabilă și pentru acțiunea în concurență neloială. Astfel, acțiunea în concurență neloială, reprezintă o formă dintr-un domeniu specific (cel al concurenței) a acțiunii civile, este modalitatea de manifestare a voinței și de realizare a dreptului la acțiune în cazul în care o întreprindere, un consumator se consideră prejudiciat printr-un act de concurență neloială.

În continuare, ca urmare a faptului că identificăm acțiunea în concurență neloială ca fiind un tip al acțiunii civile, considerăm oportun specificarea a câtorva definiții ale acțiunii civile întâlnite în literatura de specialitate. Profesorul universitar *Deleanu I.*, oferă următoarea definiție pentru acțiunea civilă: „*acțiunea desemnează ansamblul disponibilităților procedurale consacrate și garantate legal, prin intermediul cărora subiectul de drept poate uneori și trebuie – să-și asocieze concursul organului*

¹ Legea privind combaterea concurenței neloiale și a altor acte în domeniul protecției concurenței: nr.11/1991. În: Monitorul Oficial al României din 30.01.1991, nr.24. [Online]: http://www.consiliulconcurenței.ro/uploads/docs/items/bucket10/id10124/lege_nr11_1991_actualizata.pdf (Vizitat la: 05.04.2019).

² Legea concurenței: nr. 183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 14.09.2012, nr. 193-197, art. Nr: 667.

³ Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova. Nr.225 din 30.05.2003. Publicat: 21.06.2013 în Monitorul Oficial nr.130-134 art. Nr: 415.

⁴ Deliu R-A. Acțiunea civilă. Condiții de exercitare. În: Revista Universul Juridic. 2017, nr.1, p. 28.

competent în scopul soluționării unei situații juridice determinate.”¹ Iar, Prisac Al. în lucrarea sa „Drept procesual civil”, just evidențiază că acțiunea civilă reprezintă o totalitate de mijloace procesual civile prevăzute de lege în vederea apărării dreptului subiectiv civil încălcat sau contestat în ordinea procedurii civile prin intermediul instanței de judecată.²

Considerăm că acțiunea civilă este un mijloc legal prin care sunt apărute drepturile încălcate sau interesele protejate de lege și cu ajutorul căruia se generează activitatea instanței de judecată referitor la soluționarea unei cauze.

În optica lui Vlad M. D., acțiunea în concurență neloială poate fi, sintetic definită, ca „mijlocul procesual prin care se obține încetarea încălcării unui drept subiectiv civil, obligarea la încetarea practicilor comerciale neloiale ori plata de despăgubiri. Prin acțiune în concurență neloială se obține angajarea răspunderii civile pentru actele de concurență neloială. În consecință, scopul acțiunii în concurență neloială este repunerea părților în situația anterioară exercitării actelor de concurență, ce încalcă regulile și uzanțele cinstitute, oneste”³.

Identificăm că **acțiunea în concurență neloială reprezintă acțiunea civilă prin intermediul căreia reclamantul solicită instanței de judecată să îl oblige pe autorul (pârâțul) faptei de concurență neloială, să înceteze, să înlăture actul de concurență neloială, să restituie documentele obținute ilicit de la deținătorul legitim și, dacă este cazul, să plătească daune pentru prejudiciul cauzat.**

Potrivit alin. (5) art.14 din Legea nr. 183/2012, regula generală este că „Întreprinderea ale cărei interese legitime au fost lezate poate înainta plângerea privind presupusele acțiuni de concurență neloială la Consiliul Concurenței în termen de **6 luni** de la data la care a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască despre realizarea presupuselor acțiuni de concurență neloială de către o altă întreprindere.” În temeiul normei enunțate, rezultă că Consiliul Concurenței inițiază procedura de examinare a presupuselor cazuri de încălcare a legii concurențiale în baza plângerii întreprinderii ale cărei interese legitime au fost lezate. Consiliul Concurenței poate iniția procedura respectivă și din oficiu în corespundere cu art.49, însă cu excepția încălcărilor de la Capitolul III (Capitol ce reglementează Concurența neloială). Respectiv, prin metoda excluderii, Consiliul Concurenței nu poate din oficiu porni procedura de examinare a unor potențiale acte de concurență neloială, în mod imperativ trebuie să existe plângerea unei întreprinderi.

Observăm că norma legală din alin. (5) art. 14 a Legii nr. 183/2012 stabilește termenul de 6 luni „de la data la care a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască despre realizarea presupuselor acțiuni de concurență neloială de către o altă întreprindere” ca termen în interiorul căreia o întreprindere poate înainta o plângere în adresa Consiliului Concurenței privind presupusele acțiuni de concurență neloială. Menționăm că într-o opinie, instituirea termenului de prescripție de 6 luni prin Legea concurenței a contribuit la scăderea semnificativă a numărului de dosare investigate, dar și la creșterea promptitudinii reclamanților, ale căror interese legitime au fost lezate, și motivându-i să se adreseze la scurt timp de la identificarea presupuselor acțiuni de concurență neloială. Toate acestea au efecte pozitive asupra soluționării rapide a problemelor apărute și în cazul constatării unor încălcări ale obligației concurentului de a se conforma uzanțelor oneste în activitatea economică.⁴

Totodată, evidențiem faptul că adresarea tardivă după expirarea termenului de 6 luni de la data la care întreprinderea a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască despre realizarea presupuselor acțiuni de concurență neloială de către o altă întreprindere, nu este un termen ce decade titularul de dreptul de a înainta plângerea prin care se invocă constatarea actului de concurență neloială. Alin. (6) al art.14 din Legea nr.183/2012 prevede în mod expres că „Expirarea termenului de 6 luni prevăzut la alin. (5) constituie **temei de refuz de către Consiliul Concurenței de a examina plângerea, dar nu constituie un impediment pentru adresarea în instanța de judecată în cadrul termenului general de prescripție**”. Astfel, omiterea termenului de 6 luni este un temei de refuz, dar nicidecum nu limitează persoana de dreptul de a se adresa în instanța de judecată cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare pentru a-și

¹ Deleanu I. Tratat de procedură civilă. Volumul I. Arad: Servo-Sat, 2000, p. 110.

² Prisac Al. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartier, 2013, p. 284.

³ Mihai Dorel Vlad. Acțiunea în concurență neloială. București: Universitară, 2011, p. 201.

⁴ Sedlețchi E. Punctele de interferență dintre protecția drepturilor de proprietate intelectuală și protecția concurenței neloiale. În: Intellectus. 2015, nr.4, p. 23. [Online]: http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/intellectus_04-2015.pdf (Vizitat la: 26.03.2019).

recupera prejudiciul. Această prevedere consacra principiul fundamental al accesului la justiție care presupune posibilitatea oricărei persoane de a se adresa la o instanță de judecată, pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale.

Deducem că etapa adresării în fața Consiliului Concurenței cu o plângere privind presupusele acțiuni de concurență neloială – nu este una obligatorie. Deci, persoana lezată printr-un act neloial se poate adresa direct în instanța de judecată pentru a cere interzicerea/ încetarea actului neloial și pentru recuperarea prejudiciului, fără a avea o Decizie din partea Consiliului Concurenței care să confirme actul de concurență neloială. Considerăm însă că, mai plauzibilă ar fi înaintarea unei plângeri prin care Consiliul Concurenței să constate actul de concurență neloială. Iar în baza Deciziei Consiliului Concurenței prin care se confirmă existența actului neloial – aceasta având caracter probator - se poate înainta o acțiune în instanța de judecată pentru a recupera prejudiciul cauzat, în caz contrar, în cazul adresării în fața instanței de judecată fără parcurgerea etapei prealabile în fața autorității de concurență, vor apărea dificultăți în ceea ce privește probarea actului de concurență neloială.

Astfel, întreprinderile lezate pot face dovada respectivelor fapte de concurență neloială atât în fața instanțelor judecătorești, cât și în alte situații pe baza deciziilor emise de Consiliul Concurenței și rămase definitive.¹

În considerarea precizărilor efectuate mai sus, considerăm oportună mai întâi adresarea unei plângeri Consiliului Concurenței prin care se constată sau nu actul neloial, iar în cazul constatării acestuia, dacă se dorește repararea prejudiciului să se purceadă la adresarea în instanța de judecată - reclamantul cu ușurință probând existența actului neloial prin existența Deciziei Consiliului Concurenței, negenerând dubii în acest sens pentru instanța de judecată.

Cu toate acestea în cazul adresării direct în instanța de judecată fără concursul prealabil al Consiliului Concurenței, instanța de judecată în temeiul art. 80, alin. (1), are dreptul de a obliga persoana care a comis actul neloial la încetarea, înlăturarea consecințelor, restituirea documentelor oficiale, dace este cazul, despăgubirea părții lezate: *„Instanța va obliga persoana care săvârșește o acțiune de concurență neloială să înceteze acțiunea sau să înlătore consecințele, să restituie documentele confidențiale însușite în mod ilicit de la deținătorul lor legitim și, după caz, să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite, conform legislației în vigoare.”*

Atenționăm că dreptul la acțiune în concurență neloială se prescrie în termen de 1 an de la data la care păgubitul a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dauna și pe cel care a cauzat-o, dar nu mai târziu de 3 ani de la data săvârșirii faptei.

În dreptul francez și cel românesc, acțiunea în concurență neloială nu are o reglementare proprie, distinctă. În aceste situații se pune problema calificării acțiunii în concurență neloială, adică trebuie argumentat temeiul legal al acestei acțiuni, pentru a se putea stabili, în raport de acesta, condițiile de fond și formă pentru promovarea și admiterea unei asemenea acțiuni. În privința temeiului de drept (a fundamentului juridic), există mai multe posibilități și anume acțiunea în concurență neloială este o acțiune distinctă, având o natură juridică proprie sau se poate încadra în una din categoriile existente.²

În dreptul spaniol, german, olandez, elvețian, acțiunea în concurență neloială are o reglementare proprie ce vizează în principal încetarea practicilor neloiale. Legea elvețiană împarte acțiunea în concurență neloială în două categorii distincte: acțiuni defensive (menite să ducă la încetarea unei practici neloiale); acțiuni reparatorii (acțiune în daună).³

În Republica Moldova, în cadrul alin. (3) al art. 80 din Legea nr. 183/2012 se stabilește că „cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței competente cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare”. Respectiv Legea moldavă doar indică faptul că prejudiciile pot fi recuperate prin intermediul acțiunii civile generale.

Există mai multe abordări referitor la acțiunea în concurență neloială.

1). **O primă abordare** pe care ne propunem să o prezentăm, este cea formulată de ilustra cercetătoare *Eminescu, Y.*, care subliniază că acțiunea în concurență neloială este o „**acțiune în**

¹ Udriște A-M. Elemente de noutate în domeniul reglementării concurenței neloiale în România. În: Pandectele Române. 2016, nr. 9, p. 53.

² Mihai Dorel Vlad. Acțiunea în concurență neloială. București: Editura Universitară, 2011, p. 203.

³ Ibidem, p. 206.

responsabilitate delictuală de tip special”, care nu-și are temeiul în încălcarea unui drept. Răspunderea pentru actele de concurență nelegală se naște în exercițiul unui drept, ceea ce îi imprimă o serie de trăsături caracteristice.¹ Ca acțiune în responsabilitate civilă, acțiunea în concurență nelegală se caracterizează, în primul rând, prin faptul de a urmări nu atât repararea unui prejudiciu, cât încetarea sau interzicerea faptelor care constituie exercițiul excesiv al unui drept.² Acțiunea în concurență nelegală este o acțiune de tip special, or această are anumite particularități specifice doar ei, spre deosebire de răspunderea civilă delictuală generală, spre exemplu: calitatea subiecților, existența unui raport de concurență, ș.a.

2). **O a doua abordare** este cea evidențiată de dr. prof. *Mihai, E.*, care prezintă acțiunea în concurență nelegală ca pe o „*acțiune de tip disciplinar*”,³ punând accentul exclusiv pe necesitatea respectării moralei profesionale a comercianților. Analizând acțiunea în concurență nelegală care este percepută ca o acțiune de tip disciplinar, constatăm că scopul acesteia este de a sancționa participării la raporturile juridice ce folosesc, pe parcursul activității economice, metode, acte nelegale în procesul concurenței. Astfel, acțiunea în concurență nelegală este o acțiune în responsabilitate civilă care are drept scop protejarea concurenților onesti și a uzanțelor comerciale loiale.

Totuși teoria ce prezintă acțiunea în concurență nelegală drept una de tip disciplinar are atât avantaje, cât și dezavantaje. Avantajul constă în faptul că astfel ar deveni posibilă aplicarea sancțiunilor independent de existența sau de cuantificarea riguroasă a pagubelor. S-ar putea depăși astfel una din cele mai mari dificultăți practice ale acțiunii în concurență nelegală concepută ca o modalitate a acțiunii în răspundere civilă delictuală: proba prejudiciului.⁴ Dezavantajele abordării teoriei ce categorisește acțiunea în concurență nelegală drept una disciplinară au la bază ideea că nu există un număr cert de uzanțe pe care le putem califica strict ca necinstite sau cinstite, nefiind exclus și faptul apariției a actelor nelegale noi.

Astfel, reiterând cele expuse mai sus, în viziunea lui *Mihai, E.*, teoria caracterului disciplinar al acțiunii nelegale rezidă în riscul de a realiza un nou tip de corporatism. Întrucât nu există (și nu poate exista) o listă a uzanțelor comerciale cinstite și una a celor incorecte, sfera actelor reprimabile ar putea fi redusă, printr-o interpretare restrictivă, doar la cele prin care se încalcă normele deontologice profesionale, deci la cele prin care comercianții înșiși își protejează relațiile „de castă”.⁵

3). Dintr-o altă perspectivă, acțiunea în concurență nelegală este percepută ca o **acțiune reală**. În conformitate cu această teorie, acțiunea în concurență nelegală reprezintă elemente comune cu acțiunea care protejează drepturile de proprietate incorporeală, acordându-se prioritate pe necesitatea apărării drepturilor asupra clientelei. Acțiunea în concurență nelegală este una reală, deoarece are drept obiect protejarea drepturilor de proprietate incorporeală, drepturile asupra clientelei.

Prin Protocolul nr.1 la CEDO, s-a prevăzut că „orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauze de utilitate publică și în condiții prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional”.⁶

În acest sens, specificăm că CtEDO a recunoscut clientela ca bun incorporeal, respectiv în cauza *Iatridis versus Grecia*⁷ s-a expus în felul următor: pierderea dreptului la un bun (în speță, de a exploata un cinematograf) a condus la pierderea unei părți a clientelei, ceea ce constituie o ingerință în drepturile asupra bunurilor unei persoane.⁸ În mai multe cauze, CtEDO a reținut că *clientela* prezintă elemente patrimoniale care țin de noțiunea dreptului de proprietate ca drept cu caracter civil, în sensul CEDO.

¹ Eminescu Y. Concurența nelegală. Drept român și comparat. București: Lumina Lex, 1995, p. 121.

² Ibidem, p. 122.

³ Mihai E. Dreptul concurenței. București: ALL Beck, 2004, p. 239.

⁴ Ibidem, p. 239.

⁵ Ibidem, p. 239.

⁶ Protocol 1 CEDO. [Online]: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf (Vizitat la: 23.02.2019).

⁷ AFFAIRE IATRIDIS c. GRÈCE. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["iatridis"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-62784"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.02.2019).

⁸ AFFAIRE IATRIDIS c. GRÈCE. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["iatridis"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-62784"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.02.2019).

Astfel, în cauza, cunoscută sub numele „Van Marle” at autres c/Pays-Bas v Olanda¹ cu referire la exercițiul profesiei de expert-contabil autorizat în Olanda, CtEDO a arătat că dreptul invocat de reclamant, rezultat din exercițiul profesiei lor un anumit număr de ani, cu consecințele existenței unui cerc de persoane care apelează în mod obișnuit la serviciile fiecăruia dintre ei, „poate fi asimilat dreptului de proprietate consacrat de art.1: grație muncii lor, cei interesați au reușit să-și constituie o clientelă; având în multe privințe caracterele unui drept privat, ea (clientela) poate fi privită ca o valoare patrimonială, deci, ca un bun în sensul primei fraze a art.1, care are aplicație în speță.”² CtEDO a susținut că, întrucât grație muncii lor, contabilii reușiseră să își creeze o clientelă, care aduce mult cu un drept cu caracter privat, acesta trebuie a fi analizat ca o valoare patrimonială, deci bun în sensul art.1. O altă cauză în care s-a recunoscut clientelei elemente patrimoniale care țin de noțiunea dreptului de proprietate ca drept cu caracter civil în sensul Convenției, a constituit *Cauza H.c/Belgique*.³ În cauza *Buzescu c. României*⁴, CtEDO a reținut, de altfel, că se înscrie în noțiunea de bun clientela reclamantului care era legată de practica sa ca avocat și pe care a fost în măsură să o exploateze ca avocat.

Observăm că prin prisma jurisprudenței CtEDO, clientela reprezintă un bun, respectiv diminuarea sau pierderea clientelei reprezintă o imixtiune în drepturile asupra bunurilor unei persoane. Suntem de părere că, cu adevărat clientela are o valoare patrimonială și, respectiv, poate fi percepută ca un bun, iar lezarea clientelei este o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii care trebuie despăgubită.

Codul de Procedură civilă al Republicii Moldova⁵ (CPC) nu face anumite mențiuni exprese privind acțiunea în concurență neloială, totuși considerăm că aceasta este o specie a acțiunii civile reglementate de CPC (art. 166-173) care comportă unele **particularități** în raport cu aceasta.

O *primă particularitate* a acțiunii în concurență neloială este existența acesteia **doar în cadrul unui raport de concurență**. Deci, o condiție prealabilă acțiunii în concurență neloială este că actul care determină răspunderea să fie un act de concurență - un act savârșit în cadrul unui raport de concurență. Această particularitate a acțiunii în concurență neloială se regăsește și în art. 80 alin. (5) din Legea nr. 183/2012, prin care se reglementează că dreptul la acțiune în concurență neloială aparține persoanelor fizice și celor juridice care practică activitate de întreprinzător, cu condiția ca între acestea și autorul faptei să existe un raport de concurență, adică să exercite un gen de activitate identic sau similar. Considerăm că existența unei reglementări exprese privind necesitatea aflării concurenților în relații concurențiale evidențiază, de fapt, specificitatea acțiunii în concurență neloială. Legea nr. 183/2012 nu doar indică condiția existenței raportului de concurență, dar îl și elucidează. Astfel, legiuitorul asimilează raportul de concurență cu „să exercite un gen de activitate identic sau similar”, or concurenți nu pot fi decât comercianții care desfășoară aceleași activități sau asemănătoare și, respectiv, se referă la aceeași categorie de consumatori și segment de piață.

Acest fapt sugerează *alte două particularități* ale acțiunii în concurență neloială: **părțile trebuie să fie comercianți sau consumatori și concurenții să se adreseze aceleiași clientele sau domeniul lor de activitate să comporte elemente comune**. Considerăm pozitiv faptul că legiuitorul moldav, în reglementarea dreptului la acțiune în concurență neloială ce aparține persoanelor fizice și juridice care practică activitatea de întreprinzător, prescrie ca să aibă loc doar în cazul unui raport de concurență. Existența raportului de concurență, ca părțile să fie comercianți și să se adreseze aceleiași clientele, sunt

¹ AFFAIRE VAN MARLE ET AUTRES c. PAYS-BAS. [Online]:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["vanmarle"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-62146"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).

² Bârsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Volumul I. Drepturi și libertăți. București: ALL Beck, 2005, p. 978.

³ AFFAIRE H. c. BELGIQUE. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["H.c/Belgique"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-62059"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).

⁴ CASE OF BUZESCU v. ROMÂNIA. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["buzescu"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","CHAMBER"\],"itemid":\["001-69120"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).

⁵ Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova. Nr.225 din 30.05.2003. Publicat: 21.06.2013 în Monitorul Oficial nr.130-134 art. Nr: 415.

obligatorii și stau la baza dreptului la acțiune în concurență neloială, în caz contrar acesta neputând fi exercitat. În același timp, însuși art.10 bis al Convenției de la Paris din 1883 definește concurența neloială ca un act de concurență contrar uzanțelor cinstite în activitatea comercială sau industrială, ceea ce evidențiază obligativitatea existenței unui raport de concurență între agenții economici.

De asemenea, legiuitorul, în art.80 alin. (1) al Legii nr. 183/2012, instituie regula generală a răspunderii pentru acțiuni de concurență neloială stipulând că: instanța va obliga persoana care săvârșește o acțiune de concurență neloială să înceteze acțiunea sau să înlătore consecințele, să restituie documentele confidențiale însușite în mod ilicit de la deținătorul lor legitim și, după caz, să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite, conform legislației în vigoare.

În această ordine de idei, rezultă că acțiunea în concurență neloială este:

- acțiune în încetarea tulburării;
- acțiune în constatare;
- acțiune în acordarea despăgubirilor;
- acțiune în daune-interese.

- **Acțiune în încetarea tulburării.** Acțiunea în încetarea tulburării este reglementată în art. 80 alin. (1) din Legea nr.183/2012, care prevede că instanța va obliga persoana care săvârșește o acțiune de concurență neloială să înceteze acțiunea sau să înlătore consecințele, să restituie documentele confidențiale însușite în mod ilicit de la deținătorul lor legitim, precum și în art. 80 alin. (2), potrivit căruia, la cererea deținătorului legitim al secretului comercial, instanța poate dispune măsuri de interdicere a exploatării industriale și/sau comerciale a produselor rezultate din însușirea ilicită a secretului comercial sau distrugerea acestor produse. Interdicția încetează atunci când informația protejată a devenit publică.

Considerăm oportună specificarea faptului că, prin prisma art. 80 alin.(1) din Legea nr. 183/2012, urmează să înțelegem încetarea sau înlăturarea consecințelor acțiunii de concurență neloială, dar și necesitatea atenționării autorului actului neloial că acesta urmează să prevină pericolul repetării unui act neloial deja comis, precum și să prevină posibilitatea survenirii unui asemenea act.

- **Acțiune în constatare.** Acțiunea în concurență neloială este o acțiune în constatare a faptului ilicității actului de concurență. Atât acțiunea de încetare a tulburării, cât și de acordare a despăgubirii pentru daunele pricinuite sunt acțiuni de constatare. Acțiunea în constatare poate fi pozitivă (se constată existența actului de concurență neloială) sau negativă (în cazul în care se constată inexistența actului neloial). Astfel, acțiunea în constatare este acțiunea prin care reclamantul solicită instanței de judecată să constate existența unui drept subiectiv al său față de pârât, fie inexistența unui drept subiectiv al pârâtului împotriva sa.

-**Acțiunea în acordarea despăgubirilor sau acțiunea în daune-interese.** Acțiunea în daune-interese este reglementată în art. 80 alin. (1) al Legii nr.183/2012, în conformitate cu care instanța va obliga persoana care săvârșește o acțiune de concurență neloială să înceteze acțiunea sau să înlătore consecințele, să restituie documentele confidențiale însușite în mod ilicit de la deținătorul lor legitim și, după caz, să plătească despăgubiri pentru daunele pricinuite, conform legislației în vigoare. De asemenea, potrivit art.80 alin.(3) al aceleiași legi, dacă vreuna dintre acțiunile de concurență neloială cauzează daune patrimoniale sau morale, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanței competente cu acțiune în răspundere civilă corespunzătoare. Iar, potrivit art.80 alin.(9) al Legii menționate, dreptul la acțiune prevăzut de alin.(3) se prescrie în termen de un an de la data la care păgubitul a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască dauna și pe cel care a cauzat-o, dar nu mai târziu de trei ani de la data săvârșirii faptei.

Acțiunii în daune-interese îi sunt specifice condițiile generale ale răspunderii civile delictuale. Astfel, pentru ca acțiunea în concurență neloială sub forma de daune-interese să poate fi înaintată trebuie să conțină probarea următoarelor condiții: fapta ilicită, vinovăția, prejudiciul, raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

În prezent, doctrina și jurisprudența, în marea lor parte, s-au raliat punctului de vedere al lui P.Roubier, care consideră acțiunea în concurență neloială o acțiune în răspundere civilă care sancționează încălcarea unei obligații, și a unui drept. Iar obligația despre care este vorba este cea care

incumbă, celor ce exercită un comerț sau o industrie, de a se abține de la folosirea unor mijloace neloiale, față de concurenții lor.¹

Concluzii

Prin prisma celor expuse, definim **acțiunea în concurență neloială** ca acțiunea civilă prin care reclamantul solicită instanței competente să îl oblige pe pârât - autorul/autorii faptei de concurență neloială - să înceteze, să înlăture actul de concurență neloială, să restituie documentele însușite în mod ilicit de la deținătorul legitim și să plătească, dacă este cazul daune, pentru prejudiciile cauzate. Acțiunea în concurență neloială oferă un mecanism eficient de protecție a drepturilor ce derivă din cadrul concurenței neloiale și reprezintă o acțiune în răspundere delictuală de tip special, este o acțiune de tip disciplinar și reală.

Bibliografie:

1. AFFAIRE H. c. BELGIQUE. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["H.c/Belgique"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["HAMBUR"\],"itemid":\["001-62059"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).
2. AFFAIRE IATRIDIS c. GRÈCE. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["iatrdis"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-62784"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.02.2019).
3. AFFAIRE VAN MARLE ET AUTRES c. PAYS-BAS. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["vanmarle"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-62146"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).
4. Bârsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Volumul I. Drepturi și libertăți. București: ALL Beck, 2005. 1251 p.
5. Cartea Albă. Acțiuni în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust. [Online]: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/whitepaper_ro.pdf (Vizitat la: 04.04.2019).
6. CASE OF BUZESCU v. ROMÂNIA. [Online]: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["buzescu"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"CHAMBER":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-69120"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (Vizitat la: 23.03.2019).
7. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova. Nr.225 din 30.05.2003. Publicat: 21.06.2013 în Monitorul Oficial nr.130-134 art. Nr: 415.
8. Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 20 martie 1883 revizuită la Bruxelles la 14 decembrie 1900, la Washington la 2 iunie 1911, la Haga la 6 noiembrie 1925, la Londra la 2 iunie 1934, și la Stockholm la 14 iulie 1967 și modificată la 2 octombrie 1979.
9. Deleanu I. Tratat de procedură civilă. Volumul I. Arad: Servo-Sat, 2000. 472 p.
10. Deliu R-A. Acțiunea civilă. Condiții de exercitare. În: Revista Universul Juridic. 2017, nr.1, p. 27-35.
11. Directive 2014/104/EU of the European Parliament and of the Council of 26 November 2014 on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union. [Online]: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0104> (Vizitat la: 05.04.2019).
12. Eminescu Y. Concurența nelegală. Drept român și comparat. București: Lumina Lex, 1995. 216 p.
13. Eminescu Y. Tratat de proprietate industrială. Concurența nelegală. Volumul III. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984. 176 p.
14. Legea concurenței: nr. 183 din 11.07.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 14.09.2012, nr. 193-197, art. Nr: 667.
15. Legea privind combaterea concurenței neloiale și a altor acte în domeniul protecției concurenței: nr.11/1991. În: Monitorul Oficial al României din 30.01.1991, nr. 24. [Online]: http://www.consiliulconcurentei.ro/uploads/docs/items/bucket10/id10124/lege_nr11_1991_actualizata.pdf (Vizitat la: 05.04.2019).
16. Mihai Dorel Vlad. Acțiunea în concurență neloială. București: Editura Universitară, 2011. 258 p.
17. Mihai E. Dreptul concurenței. București: ALL Beck, 2004. 295 p.
18. Prisac A. Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartier, 2013. 372 p.

¹ Eminescu Y. Tratat de proprietate industrială. Concurența nelegală. Volumul III. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984, p. 32.

19. Protocol 1 CEDO. [Online]: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf (Vizitat la: 23.03.2019).
20. Sedlețchi E. Punctele de interferență dintre protecția drepturilor de proprietate intelectuală și protecția concurenței nelocale. În: *Intellectus*. 2015, nr. 4, p. 21-29. [Online]: http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/intellectus_04-2015.pdf (Vizitat: 26.03.2019).
21. Udriște A-M. Elemente de noutate în domeniul reglementării concurenței nelocale în România. În: *Pandectele Române*. 2016, nr. 9, p. 50-58.

Copyright©CASTRAVEȚ Diana, 2019.

Contacte / Contacts / Контакты:

CASTRAVEȚ Diana,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Bd. Ștefan cel Mare, 1,
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
E-mail: dianacasapu@gmail.com

	Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений 2019, Issue 2, Volume 14, Pages 56-71. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 10. 10. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019
---	--

**TRIBUNA DISCUȚIONALĂ
THE TRIBUNE OF DISCUSSION
ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА**

REFLECȚII ISTORICO-JURIDICE CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA MERCENARILOR

HISTORICAL-LEGAL REFLECTIONS ON THE MERCENARIES ACTIVITY

ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О НАЕМНИЧЕСТВЕ

DRĂGULEAN Alexandru* / DRAGULEAN Alexandru / ДРЭГУЛЯН Александру
ALBU Natalia** / ALBU Natalia / АЛБУ Наталья

ABSTRACT:

HISTORICAL-LEGAL REFLECTIONS ON THE MERCENARIES ACTIVITY

At present, there is a considerable increase in the number of mercenaries worldwide, as well as the illegal activities they carry out on different continents, especially in Central America, Africa, the former Yugoslavia, the countries of the Near East, Iraq, Afghanistan, North Caucasus, Ukraine. By investigating mercenaries from the perspective of criminal activity, this criminal phenomenon has implications on several areas of our life (political, economic, social, etc.). This determined the adoption of a legal framework both at national and international level regarding the activity of mercenaries, ensured by the implementation of the provisions of the International Convention against the recruitment, use, financing and training of mercenaries and strengthened by the adoption, in 2003, of Resolution no. 58/162 of the General Assembly of the United Nations, according to which states are required, among others, to conduct investigations regarding the possible involvement of mercenaries in all cases of terrorist offenses.

However, both at the academic and political levels, in present, there are various disputes regarding the use of terms referring to the mercenary activity and its functional character.

Thus, this article examines the stages of manifestation of the activity of mercenaries from the diachronic perspective to facilitate the current understanding of the mercenary phenomenon. In addition, the legal perspective of analyzing this phenomenon, allowed us to establish the needs in the formation and improvement of the contemporary system of crime prevention and combating as a result of the „mercenary activity”.

Keywords: mercenaries activity, mercenarism, mercenary, international criminal law, international treaties.

JEL Classification: F29, K33

---

* **DRĂGULEAN Alexandru** – Doctorand al Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, ofițer principal (jurist), maior de justiție, Ministerul Apărării al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova); **DRAGULEAN Alexandru** – PhD student of the Academy „Ștefan cel Mare” of the Ministry of Internal Affairs, Ministry of Defence of the Republic of Moldova, main desk officer (lawyer), **JAG Corps** Major, (Kishinev, The Republic of Moldova); **ДРЭГУЛЯН Александру** – Аспирант Академии «Штефан чел Маре» Министерства внутренних дел, Министерство Обороны Республики Молдова, главный офицер (юрист), майор юстиции, (Кишинев, Республика Молдова). E-mail: alexandru.dragulean@army.md

** **ALBU Natalia** – Doctor în științe politice, Director al Centrului Cercetări Strategice al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, conferențiar universitar, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” (Chișinău, Republica Moldova); **ALBU Natalia** – Doctor in political science, Director of the Center for Strategic Research of the Institute of Legal, Political and Sociological Research, associated professor, Military Academy of Armed Forces „Alexandru cel Bun” (Kishinev, The Republic of Moldova); **АЛБУ Наталья** – Доктор политических наук, Директор Центра стратегических исследований Института юридических, политических и социологических исследований, доцент, Военная Академия Вооруженных Сил «Александру чел Бун» (Кишинев, Республика Молдова). alburnatalia@gmail.com

РЕЗЮМЕ:

ИСТОРИКО-ПРАВОВЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ О НАЕМНИЧЕСТВЕ

На современном этапе наблюдается значительный рост во всем мире количества наемников, а также незаконной деятельности, которую они практикуют на разных континентах, особенно в Центральной Америке, Африке, бывшей Югославии, странах Ближнего Востока, Ираке, Афганистане, Северном Кавказе, Украине. Исследуя наемник с точки зрения преступной деятельности, это преступное явление имеет последствия для многих сфер жизни (политической, экономической, социальной и т.д.). Это привело к принятию правовой базы как на национальном, так и на международном уровне в отношении деятельности наемников, обеспечиваемой внедрением положений международной Конвенции против рекрутинга, использования, финансирования и обучения наемников и усиленной принятием в 2003 году резолюции № 2 (№2). 58/162 Генеральной Ассамблеи Организации Объединенных Наций, согласно которой государствам требуется, среди прочего, провести расследование возможного участия наемников во всех случаях совершения преступлений террористического характера

Тем не менее, на данном этапе существует множество споров как на академическом, так и на политическом уровне, об использовании условий, касающихся наемной деятельности и ее функционального характера.

Таким образом, в данной статье мы рассмотрели этапы проявления деятельности наемников с диахронной точки зрения, чтобы облегчить текущее значение явления наемника. А юридическая перспектива анализа этого явления позволила нам установить потребности в формировании и совершенствовании современной системы предупреждения и борьбы с преступлением в результате „деятельности наемников“.

Ключевые слова: деятельность наемников, наемничество, наемник, международное уголовное право, международные договоры.

JEL Classification: F29, K33

УДК: 327.39, 341.222.6

REZUMAT:

REFLECȚII ISTORICO-JURIDICE CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA MERCENARILOR

La etapa contemporană se constată o creștere considerabilă, în întreaga lume, a numărului de mercenari, precum și a activităților ilegale pe care aceștia le practică pe diferite continente, în special în America Centrală, Africa, fosta Iugoslavie, țările din Orientul Apropiat, Irak, Afganistan, Caucazul de Nord, Ucraina. Investigând mercenariatul din perspectiva unei activități criminale, acest fenomen infracțional manifestă implicații asupra mai multor domenii ale vieții (politic, economic, social etc.). Aceasta a determinat adoptarea unui cadru juridic atât la nivel național, cât și internațional privind activitatea mercenarilor, asigurat de implementarea prevederilor Convenției internaționale împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor și consolidat prin adoptarea, în 2003, a Rezoluției nr. 58/162 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, potrivit căreia, statele li se solicită, printre altele, să desfășoare investigații privind eventuala implicare a mercenarilor în toate cazurile de comitere a infracțiunilor cu caracter terorist

Cu toate acestea, atât la nivel academic, la etapa actuală, există numeroase dispute atât la nivel academic, cât și la nivel politic, privind utilizarea termenilor cu referire la activitatea de mercenariat și la caracterul funcțional al acesteia.

Astfel, în articolul dat am examinat etapele de manifestare a activității mercenarilor din perspectiva diacronică pentru a facilita înțelesul actual al fenomenului de mercenariat. Iar perspectiva juridică de analiză a acestui fenomen, ne-a permis să stabilim necesitățile în formarea și perfecționarea sistemului contemporan de prevenire și combatere a infracțiunii ca urmare a „activității mercenarilor”.

Cuvinte-cheie: activitatea mercenarilor, mercenariat, mercenar, drept internațional penal, tratate internaționale.

JEL Classification: F29, K33

CZU: 327.39, 341.222.6

Introducere. Analiza datelor statistice din ultimele decenii relevă o creștere considerabilă, în întreaga lume, a numărului de mercenari, precum și a faptelor vădit ilegale pe care le comit aceștia pe diferite continente, în special în America Centrală, Africa, fosta Iugoslavie, țările din Orientul Apropiat, Irak, Afganistan, Caucazul de Nord, Ucraina ș.a.

Mai mulți cercetători, investigând mercenariatul din perspectiva unei activități criminale desfășurate de cetățeni străini, atrag o atenție deosebită la influența acestui fenomen infracțional asupra mai multor domenii (politic, economic, social etc.).

La 22 decembrie 2003, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite (ONU), asigurând continuitatea implementării prevederilor *Convenției internaționale împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor*, a adoptat Rezoluția nr. 58/162¹, prin care solicită statelor să desfășoare investigații privind eventuala implicare a mercenarilor în toate cazurile de comitere a infracțiunilor cu caracter terorist și tragerea la răspundere a tuturor persoanelor, vinovăția cărora a fost demonstrată, precum și să examineze chestiuni privind extrădarea acestora la solicitare, în corespundere cu prevederile legislației naționale și acordurile bilaterale sau multilaterale aplicabile în astfel de cazuri.

Este necesar de menționat că problematica privind activitatea mercenarilor a început să fie abordată cu o frecvență sporită în ultimii ani. Acest fapt rezultă din intensificarea în anumite regiuni, îndeosebi în Orientul Apropiat și în spațiul ex-sovietic, a acțiunilor cu caracter extremist, terorist sau separatist, cu utilizarea mercenarilor.

Interesul pentru mercenariat din perspectiva dreptului internațional penal se datorează suprasolicitării acestei practici dintr-o perspectivă criminală, fiind utilizată foarte activ pentru a lupta împotriva guvernelor legitime. Referindu-ne la activitatea mercenarilor (mercenariat), conceptul de „recrutare/angajare” aferent acestei activități, permite eludarea normelor prohibitive concepute pentru conflictele armate, nerecunoscându-le ca atare, precum și efectuarea operațiilor militare, care nu cad sub incidența normelor de drept internațional. În acest context, este necesar de precizat aspectele terminologice privind utilizarea noțiunii de „mercenariat”. În legislația penală națională a Republicii Moldova a fost consacrată noțiunea de „activitatea mercenarilor”, aceasta fiind utilizată atunci când ne referim la:

- participarea mercenarului într-un conflict armat, la acțiuni militare sau la alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului;

- angajarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare a mercenarilor, precum și folosirea lor într-un conflict armat, în acțiuni militare sau în alte acțiuni violente orientate spre răsturnarea sau subminarea orânduirii constituționale ori violarea integrității teritoriale a statului².

În cadrul acestui articol, alături de termenul „activitatea mercenarilor” vom utiliza și termenul de „mercenariat”, având în vedere că ne propunem să identificăm etapele de manifestare a activității mercenarilor dintr-o perspectivă a evoluției sale istorice.

În prezent, sunt întreprinse eforturi pentru a formula o nouă definiție pentru noțiunea de „mercenar”, astfel încât conceptul de „mercenariat” să obțină un caracter atotcuprinzător. Această tendință este interdependentă de răspândirea tot mai largă a răspunderii penale pentru participarea mercenarilor la conflictele armate cu caracter internațional și la cele interne/locale, de asocierea activității mercenarilor cu încălcarea drepturilor omului și îngrădirea dreptului popoarelor la autodeterminare. De asemenea, abordând problematica activității mercenarilor, ne referim la o infracțiune internațională complexă, la pericolul pentru securitatea statelor, la o amenințare latentă și la subminarea, în anumite circumstanțe, a statalității țărilor din care provin mercenarii și ai cărora cetățeni sunt, de fapt, aceștia. Ca urmare, Adunarea Generală a ONU a adoptat mai multe rezoluții care au condus în 1989 la elaborarea

¹ Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. A/RES/58/162 privind utilizarea mercenarilor drept mijloc de încălcare a drepturilor omului și de împiedicare a exercitării dreptului popoarelor la autodeterminare. [On-line]: <https://undocs.org/en/A/RES/58/162> (Vizitat la: 24.08.2019).

² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).

Convenției internaționale împotriva recrutării, folosirii, finanțării și instruirii mercenarilor. Aceasta definește infracțiunea de mercenariat, obligând statele să nu angajeze mercenari și să colaboreze la prevenirea infracțiunii respective, la judecarea și deținerea celor condamnați¹.

Subliniem că, activitatea mercenarilor este într-o anumită măsură legată de alte infracțiuni și fenomene infracționale, cum ar fi: terorismul, comercializarea ilegală a armelor, circulația ilegală a drogurilor, răpirea persoanelor, activitatea criminală organizată. De aceea, prevenirea și combaterea activității mercenarilor este corelată cu îndeplinirea de către state a obligațiilor asumate la nivel internațional.

În același timp, actele juridice internaționale în domeniul combaterii activității mercenarilor constituie dovada procesului dificil de elaborare a unei poziții unice a comunității mondiale în ceea ce privește mercenariatul ca flagel criminal, de stabilire de comun acord a unei definiții generale a acestuia ca fenomen infracțional și de instituire a reglementărilor de rigoare privind răspunderea pentru faptele respective.

În secolul XXI, activitatea mercenarilor constituie nu doar o amenințare pentru relațiile dintre subiecții de drept internațional, dar are și un efect social-politic pentru statele de pe teritoriul cărora provin mercenarii. Astfel, mercenarii – persoane instruite să desfășoare activități teroriste, de diversiune, extremiste, militare, pe termen lung – prezintă o amenințare, inclusiv, pentru statul din care provin și ai cărui cetățeni sunt.

Respectiv, analiza istorico-juridică a modului în care s-a dezvoltat mercenariatul de-a lungul timpului și a evoluției reglementărilor juridice cu privire la acesta este extrem de necesară pentru a obține un tablou mai amplu și mai clar a esenței activității mercenarilor, fenomen cu care se confruntă tot mai des, în ultimii ani, autoritățile de resort, în special organele de urmărire penală din Republica Moldova, drept urmare a conflictului armat din sud-estul Ucrainei (regiunea Donbas).

În vederea fundamentării răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor este necesar de efectuat o incursiune în istoria seculară a acestui fenomen. Studiarea mercenariatului prin prisma analizei evoluției istorico-juridice a acestuia permite să identificăm originile sociale ale fenomenului și modul în care s-a dezvoltat acesta în societate într-o anumită perioadă, precum și influența pe care a manifestat-o în privința vieții social-politice a statului. Înțelegerea tradițiilor istorice privind originea și dezvoltarea instituției mercenariatului este necesară pentru analiza activității mercenarilor din epoca contemporană, stabilirii cauzelor care au stat la baza apariției acestuia și elaborării unui spectru amplu de măsuri proactive de prevenire și combatere a acestei infracțiuni.

Astfel, în baza analizei literaturii de specialitate, au fost delimitate următoarele etape în evoluția fenomenului mercenariatului: etapa I – apariția și dezvoltarea conceptului de „mercenariat” ca formă de organizare militară (sec. III-II î.e.n. – sec. XIX); etapa II – utilizarea mercenariatului în calitate de instrument al politicii de stat în perioada conflictelor armate (sec. XX); etapa III – situația actuală cu privire la fenomenul mercenariatului (sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI).

Apariția și dezvoltarea conceptului de „mercenariat” ca formă a organizării militare (sec. III-II î.e.n. – sec. XIX). În prima etapă, fiind una dintre formele de completare a forțelor armate², instituția mercenariatului a trecut prin mai multe perioade semnificative din punct de vedere istoric, în cadrul fiecăreia suferind diferite schimbări în ceea ce privește forma de manifestare a acestuia, având deopotrivă decăderi și ascensiuni, jucând rolul principal sau auxiliar în implementarea politicii de agresiune a statelor.

Cert este că, din punct de vedere istoric, mercenariatul își are originea în epoca sclavagistă. În literatura de specialitate, originea activității mercenare este asociată cu perioada apariției modului organizat de desfășurare a acțiunilor militare în timpul războaielor și conflictelor armate dintre state. Mercenariatul se manifesta prin constituirea armatelor mercenare profesioniste, formate din cetățeni străini sau din populația locală, angajați de formațiunea statală dintr-o anumită perioadă istorică în schimbul unei remunerări. Potrivit istoricilor, prima armată de mercenari profesioniști a apărut în Egiptul Antic, în perioada asediilor îndelungate și războaielor de lungă durată, când egiptenii angajau

¹ Frunze M. Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial. În: Revista Națională de Drept. 2015, nr. 8, p. 71.

² Алибаева Г.А. История наемничества: криминологический аспект. В: Вестник Астраханского Государственного Технического Университета. 2007, № 3, с. 249.

luptători din statele vecine pentru a salva viața propriilor soldați și a păstra armamentul de care dispuneau.

Respectiv, cea mai timpurie atestare documentară a utilizării mercenarilor străini a avut loc în Egiptul Antic, în secolul al XIII-lea î.e.n., când faraonul Ramses al II-lea a folosit 11000 de mercenari în timpul războaielor pe care le-a purtat¹.

Totodată, cea mai largă răspândire a fenomenului mercenariatului a avut loc în statele antice – Grecia Antică și Roma Antică. În Grecia, mercenariatul a început să se dezvolte din perioada Războiului Peloponesiac (431-404 î.e.n.), iar în Roma – după al doilea Război Punic (218-201 î.e.n.)². Armatele mercenare au înlocuit baza existentă anterior a organizației militare – „miliția”, deoarece această metodă de completare a armatei a demonstrat un nivel redus de profesionalism și insolvență, fiind formată doar din cetățeni ai statului (*polis*-ului). Astfel de „luptători”, care erau convocați din când în când, nu dispuneau de pregătirea militară și disciplina necesară pentru desfășurarea eficientă a acțiunilor militare. Mercenarii, dimpotrivă, erau profesioniști, adevărați experți în arta militară, evidențiindu-se prin mobilitate și disciplină. Aceștia erau folosiți pentru a apăra interesele statului care i-a recrutat/angajat, îndeplineau misiuni în calitate de gărzi de corp ai tiranilor greci și primeau pentru aceasta o recompensă corespunzătoare sau o parte din prada de război. Mercenarii nu făceau parte din diversele grupuri politice existente la moment și își mențineau neutralitatea în timpul dezbaterilor și confruntărilor politice³.

În calitate de cauze obiective pentru recrutarea/angajarea străinilor și formarea armatelor mercenare au fost numeroasele și îndelungatele războaie între statele (*polis*-uri) din Lumea Antică. Părțile beligerante au avut o nevoie constantă de a completa armata cu resurse umane, dar din cauza numărului limitat al populației băștinașe din care era formată miliția, conducătorii au fost nevoiți să recruteze/angajeze soldați străini din alte state.

De asemenea, la amplificarea fenomenului mercenariatului au contribuit un șir de factori socio-economici, cum ar fi:

- dezvoltarea relațiilor marfă-bani;
- divizarea societății în bogați și săraci și, în consecință, agravarea luptei sociale și apariția crizei politice;
- stabilirea pentru cetățenii înstăriți a posibilității de a se eschiva de la datoria civilă de a îndeplini serviciul militar în miliție, prin răscumpărarea acesteia;
- introducerea soldei bănești pentru îndeplinirea serviciului militar, ceea ce le-a permis săracilor să-și achiziționeze arme, echipament și mijloace de trai.

Concomitent cu amplificarea fenomenului mercenariatului, a crescut și influența mercenarilor asupra vieții socio-politice a statului (*polis*-ului). Inițial, rolul mercenarilor se limita doar la funcția de „gardă de corp” sau la participarea la războaie, însă ulterior, mercenarii au început să acționeze ca o forță social-politică independentă care, în mod deschis, își manifesta influența asupra statului. De exemplu, în Grecia (Siracuză și Heraclea), refuzând să se supună părții care i-a angajat, mercenarii au recurs la o lovitură de stat și au preluat puterea în *polis*⁴.

Proliferarea armatelor mercenare, participarea lor activă și deseori decisivă la acțiuni militare (ostilități), pe de o parte, precum și diminuarea rolului miliției civile ca bază a organizării militare a statelor antice, pe de altă parte, au constituit unul dintre catalizatorii de bază a crizei orânduirii social-politice grecești (*polis*-ul grecesc) și a declinului Imperiul Roman. La rândul său, dezorganizarea infrastructurii antice din secolele VI-VII a dus la dispariția mercenariatului ca instituție militară.

Un nou val al activității mercenare ia naștere în secolul XI, în perioada feudalismului, când regii și marii feudali, concomitent cu miliția feudală existentă, au început să atragă în serviciu mici

¹ Удот С.Н. Комплектование вооруженных сил в государствах древнего мира. В: Вестник Томского Государственного Университета. 2003, № 276, с. 41.

² Молодец Д.С. Социально-психологические особенности наемников в классической Греции по «Анабасису» Ксенофонта. В: Социально-политические процессы в истории мировых цивилизаций: Материалы I Всероссийской конференции аспирантов, магистрантов, студентов. Красноярск: Красноярский Государственный Педагогический Университет им. В. П. Астафьева, 2015, с. 38.

³ Молодец Д.С. Op. cit., p. 39.

⁴ Алибаева Г. А. Op. cit., p. 250.

detașamente de mercenari. Substituind treptat miliția feudală ca principala formă de completare a trupelor, mercenarii au devenit sprijin al puterii regale în multe state medievale.

Concomitent cu formarea la începutul sec. al XIV-lea, în Europa de Vest, a statelor centralizate (unitare), în scopul consolidării puterii, regii au refuzat serviciile miliției feudale și au început să-și creeze propriile armate de soldați-mercenari, care le erau loiali numai lor. Astfel, s-au format detașamente impunătoare de mercenari profesioniști în Italia (*condottiere*), Spania (*almogavars*), Germania (*landsknechte*), Franța (*aventuriers*), Elveția, Anglia și alte țări. Până la sfârșitul secolului XV – începutul sec. XVI, s-a dezvoltat un nou sistem de completare a trupelor mercenare. Armatele și flotele mercenare devin principala forță militară în mai multe țări, cum ar fi, de exemplu: Anglia, Olanda, Spania¹.

Apariția și dezvoltarea mercenariatului militar în Evul Mediu s-a datorat crizei pan-europene, reflectând totalitatea transformărilor ce au avut loc în toate domeniile vieții societății din perioada respectivă. Procesul de formare a statelor centralizate (unitare) însoțit de o tendință stabilă spre obținerea puterii absolute, lupta social-politică asociată cu acest proces și, ca urmare, majorarea semnificativă a dimensiunilor și intensității conflictelor armate, a evidențiat necesitatea creării unor forțe armate de tip nou ca obiectiv prioritar pentru statele nou-formate.

Totuși, ritmul transformărilor în domeniul militar din această perioadă era mult mai rapid decât ritmul schimbărilor din alte domenii, ceea ce pentru multe țări europene, în absența unor premise obiective pentru organizarea propriilor forțe armate, care să corespundă noilor cerințe, a făcut ca atragerea forței militare din afara statului să devină o necesitate vitală. În acea perioadă, o astfel de forță puteau deveni numai numeroasele trupe de mercenari, doar că reorganizate în mod substanțial. Dezvoltarea rapidă a relațiilor marfă-bani a creat, în ansamblu, o bază materială satisfăcătoare pentru răspândirea în masă a mercenariatului, ceea ce, în coroborare cu circumstanțele enumerate anterior, a asigurat o suprasolicitare de mercenari, fără a căror susținere niciun monarh al Europei din acea perioadă, în principiu, nu era capabil să ducă o politică activă atât pe plan extern, cât și pe plan intern².

Monarhii aveau nevoie de mercenari pentru a-și realiza planurile expansioniste și pentru centralizarea (unificarea) țării, iar nobilimea pentru a se opune centralizării și stăpânirii pământurilor de pe moșiile ce le aparțineau. Puternica criză socială, care a însoțit tranziția economică în cele mai dezvoltate țări din Europa, a contribuit la formarea unei rezerve extinse de oameni liberi de orice ocupație, care au fost, pur și simplu, eliminați din tradiționale nișe sociale – o potențială sursă de personal pentru implicare în activitatea de mercenariat.

Mercenariatul, care avea tradiții de luptă seculare, ca urmare a transformărilor socio-economice din epoca medievală, dobândește o formă complet nouă. În acest sens, se delimitează două tipuri de bază de mercenariat.

Primul tip este cel „inferior” (format în sec. al XIV-lea), principala sa caracteristică fiind păstrarea de către trupe a structurii de tipul armatei feudale, cu un serviciu pe termen nelimitat. O versiune derivată a acestui tip de mercenariat îl reprezintă „condottiere” (din limba italiană *condotta* – contract), care a constat în angajarea de către un anumit stat, care avea nevoie de trupe, a unor detașamente relativ mici de mercenari sub conducerea condottierului³. În calitate de garanție a îndeplinirii obligației de către mercenari, serveau acordurile încheiate personal cu liderii acestora, care, fiind independenți și, deseori, urmărind propriile scopuri politice, le încălcau în mod repetat, uneori acaparând puterea de stat.

A doua derivată a mercenariatului „inferior”, mai profitabilă pentru așa-numiții „angajatori”, caracteristică pentru Anglia și Franța, a fost cea „căpitănească”. Specificul acesteia consta în faptul că, drept urmare a introducerii de către regi a unor taxe pentru scutirea de la serviciul militar, sumele bănești obținute fiind redirecționate pentru remunerarea mercenarilor, s-a format o nouă clasă – persoanele care se ocupau de recrutarea și instruirea mercenarilor, precum și predarea de luptători deja instruiți în slujba regilor sau aristocraților ori celor care nu erau în stare să mențină o armată regulată. Regele desemna în mod direct un conducător militar – căpitanul, care se afla sub controlul său.

¹ Шагаев В.А. Становление и развитие системы комплектования войск в Европе в различные исторические периоды. В: Гуманитарный вестник. 2015, № 1, с. 43.

² Шагаев В. А. Возникновение постоянных армий в Европе. В: Гуманитарный вестник. 2011, № 4, с. 46.

³ Алибаева Г. А. Op. cit., p. 250.

Al doilea tip de mercenariat – „superior” – s-a caracterizat prin prezența unor trupe constituite în baza unor noi principii organizaționale, cu un serviciu temporar¹.

Pentru acest tip de mercenariat se disting două abordări de bază privind organizarea recrutării/angajării: opțiunea elvețiană „de stat”, care presupunea o strânsă legătură cu domnitorul și opțiunea germană „contractuală”, care se întemeia pe elemente de antreprenoriat privat. Cu toate acestea, o caracteristică comună pentru ambele opțiuni au fost caracterul de masă și legătura strânsă cu statul.

În mercenariatul german, această legătură era exprimată prin dependența căpeteniei și a armatei mercenare sub aspect financiar față de veniturile din trezoreria statului și sub aspect juridic față de puterea de stat. Astfel, aprobarea monarhului era necesară pentru recrutare/angajare. Totodată, fiecare mercenar militar german, fără excepție, era obligat să depună jurământul de credință față de monarh. De asemenea, exista și un fel de justiție militară cu origine statală². Dar, reieșind din faptul că era adunată doar pe perioada războaielor, armata mercenară nu a reușit niciodată să devină o instituție a statului în sensul juridic deplin al cuvântului. Unul dintre impedimentele în calea realizării acestui deziderat a fost antreprenoriatul privat, care și-a lăsat o amprentă clară asupra sistemului de recrutare. Recrutarea, aspectele organizatorice, comanda și, în parte, asigurarea cu armament, aprovizionarea materială și finanțarea erau realizate de persoane particulare, care substituiau și completau aparatul administrativ-militar slab dezvoltat al statului. O trăsătură caracteristică a forțelor mercenare germane a fost, de asemenea, relația destul de strânsă cu „statul-angajator”. Remunerarea preferențială din contul statului, sistemul de recrutare/angajare în mai multe etape, sprijinit de un sistem de depunere a jurământului în mai multe etape, profesionalismul și etica profesională au asigurat dependența față de angajator, iar în condițiile remunerării la timp, toate acestea au garantat loialitatea absolută a mercenarilor, excluzând orice tentativă de uzurpare a puterii de stat, rezilierea samavolnică a contractului etc. Toate aceste calități ale mercenarilor germani, inclusiv nivelul înalt al pregătirii de luptă, au determinat popularitatea lor neobișnuită.

În ceea ce privește mercenariatul elvețian, una dintre particularitățile acestuia a fost faptul că armatele compuse din mercenari făceau parte din organizația militară a statului. Însuși statul recruta mercenari și forma trupe de mercenari, creând astfel un prototip al armatei contemporane pe bază de contract. Armata elvețiană de mercenari era formată din tinerii locuitori ai cantoanelor (districtele elvețiene), care și-au exprimat dorința de a îndeplini serviciul în calitate de mercenari. De regulă, ofițerii elvețieni erau cei care asigurau actul de comandă și numai ei puteau înfăptui justiție în privința subordonaților. Unele cantoane elvețiene (Uri, Unterwald, Schwyz) le-au furnizat contra plată „angajatorilor” din Franța, Olanda, Italia și Vatican, armatele lor cantonale.

Potrivit cercetătorilor, în secolele XVI-XVII mercenariatul era apreciat deoarece nu exista nicio alternativă pentru acesta³. Aceasta se datorează faptului că, mercenariatul corespundea cerințelor și necesităților pentru o formațiune militară/armată din perioada respectivă, și anume:

– **în primul rând**, caracterului și amplitudinii războaielor, care au crescut semnificativ în acea perioadă;

– **în al doilea rând**, monarhia absolută de atunci, în menținerea puterii sale, era interesată în dependența conducătorilor/comandanților militari. Aceștia, de obicei, erau capabili să desfășoare recrutarea din bugetul propriu, dar nici într-un caz să mențină o armată, astfel ei nu atentau la puterea politică. Mai mult, originea, adesea, obscură sau străină a mercenarilor, impunea distanțarea acestora față de comunitatea ierarhică imperială. Pe de altă parte, mercenarii au servit întotdeauna numai celui care i-a plătit, neavând alte cerințe decât plata la timp;

– **în al treilea rând**, mercenariatul, spre deosebire de miliția feudală, a fost complet asigurat cu personal necesar, majoritatea dintre ei fiind reprezentanți ai tuturor claselor sociale, înlăturați forțat din mediul lor obișnuit din cauza destrămării structurii economice tradiționale a comunității.

Fiind baza unei noi organizații militare, mercenariatul a avut un impact aproape asupra tuturor domeniilor vieții societății medievale: politic, economic, cultural și, în special, social.

¹ Шараев В. А. Op. cit., c. 44.

² Idem, p. 47.

³ Ibidem.

Analizând rolul pe care l-a avut mercenariatul în domeniul social, am identificat următoarele aspecte: (-) fiind un produs al proceselor profunde de dezvoltare a statului și societății, mercenariatul s-a aflat într-o strânsă legătură cu acestea, le-a stimulat și deseori a determinat aspectele istorice particulare ale acestora; (-) într-o atmosferă de luptă internă intensă, utilizarea pe scară largă a mercenarilor militari a stabilit adesea o tendință de schimbare în societate și a contribuit la conștientizarea necesității îndeplinirii reformelor¹.

Dintr-o perspectivă politică, mercenariatul a contribuit la următoarele transformări:

– în cadrul trupelor de mercenari temporare a apărut și a fost dezvoltat sistemul administrativ-militar, care ulterior a fost transferat, cu unele modificări, în cadrul trupelor permanente din majoritatea țărilor europene, existând deja ca instituție a statului în sensul juridic deplin al cuvântului;

– creșterea cheltuielilor militare, cauzată în principal de dominanța mercenariatului, a avut ca rezultat inițierea unei revizii radicale a politicii fiscale și crearea, în cele din urmă, a unui sistem fiscal unificat, ceea ce a contribuit la trecerea mai multor țări europene sub auspiciile monarhiilor absolute;

– mercenariatul a fost unul dintre principalele instrumente ale absolutismului care i-a asigurat victoria în multe țări europene (reprimarea răscoalelor populare, a protestelor adversarilor politici etc.).

În domeniul economic, rolul mercenariatului se rezumă la următoarele:

– răspândirea acestuia la nivel global a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării în continuare a relațiilor marfă-bani, a stimulat geneza capitalismului, contribuind la accelerarea circulației banilor;

– dificultățile care au apărut în timpul reorganizării sistemului de impozitare, care a fost foarte îndelungată, au obligat statele să apeleze la împrumuturi, confiscări, subvenții externe, fluctuații artificiale ale cursurilor de schimb etc., ceea ce a contribuit la dezvoltarea instrumentelor de politică financiară².

În același timp, mercenariatul a avut implicații asupra dezvoltării culturii, în special a folclorului, din care, de exemplu, folclorul militar a devenit parte integrantă. Destul de important a fost și impactul direct al efectelor negative ale mercenariatului în privința formării ideilor pacifiste în rândul lucrătorilor din domeniul culturii, artelor și disciplinelor umaniste, iar, ulterior, asupra maselor de oameni, fapt care și-a lăsat amprenta asupra unui anumit substrat cultural.

În „Era Nouă”, geografia răspândirii mercenariatului se deplasează de pe continentul european în Africa, Asia și America Latină, unde procesul de colonizare a teritoriilor și împărțirea sferelor de influență între marile puteri ale Europei erau în plină desfășurare. Mercenarii au fost utilizați în calitate de instrument eficient de aplicare a violenței armate împotriva statelor și popoarelor, în lupta țărilor europene pentru afirmarea autorității metropolelor asupra unor vaste teritorii din Asia, Africa și America Latină. De exemplu, „șipaii”, războinici mercenari indieni, au fost utilizați în lupta colonială dintre Anglia și Franța. În pofida acestui fapt, mercenariatul militar ca fenomen istoric pan-european își pierde treptat semnificația istorică. Creșterea economică rapidă, dezvoltarea comerțului, consolidarea puterii de stat a țărilor europene, apariția unui sistem de serviciu militar universal, au creat premisele formării unei armate regulate, caracterizată prin administrare centralizată, îndeplinirea serviciului militar în permanență, o structură unică de organizare a trupelor și un sistem de completare regulată a acestora cu efectiv de trupe (de rând) și de comandă. Apariția curentului naționalist, dificultățile privind recrutarea, instruirea și întreținerea unei armate costisitoare de mercenari, precum și calitățile moral-psihologice inferioare ale mercenarilor, au contribuit la declinul mercenariatului și la abandonarea practicii de utilizare a mercenarilor ca sursă principală de completare a trupelor.

Utilizarea mercenariatului în calitate de instrument al politicii de stat în perioada conflictelor armate (sec. XX). Armatele secolului XX, spre deosebire de cele din secolul al XVIII-lea, erau formate în principal din soldați și ofițeri care erau cetățeni ai statului respectiv. Această schimbare a fost o reflectare a naționalismului, ideologie care a apărut și s-a manifestat în perioada Primului Război Mondial și celui de-al Doilea Război Mondial, în timpul cărora cetățenii se înrolau masiv ca voluntari și luptau în cadrul forțelor armate ale propriei țări.

În pofida acestui fapt, practica de atragere a militarilor străini/trupe străine a continuat să aibă loc pe tot parcursul secolului XX, perioadă care s-a caracterizat a fi una neliniștită. Astfel, de exemplu, în

¹ Алибаева Г. А. Op. cit., p. 253.

² Алибаева Г. А. Op. cit., p. 254.

timpul Războiului Civil Spaniol (1936-1939) milițiile străine au fost recrutate în slujba republicanilor. Forțele militare străine numărau aproximativ 40000 de voluntari din 50 de țări, care au luptat pentru apărarea Republicii Spaniole. Pe de altă parte, soldați din Germania, Italia și Portugalia au fost trimiși să lupte în rândurile armatei lui Franco. Forța militară străină a fost utilizată activ inclusiv în Orientul Mijlociu și Asia. Un exemplu, în acest sens, îl constituie și foștii militari britanici care, cu aprobarea tacită a guvernului Marii Britanii, au fost atrași pentru a îndeplini serviciul în forțele armate ale Sultanatului Oman¹.

La începutul anilor '60 ai sec. XX, soldații din țările occidentale industrializate erau angajați de guvernele statelor recent eliberate de jugul colonial sau de către grupuri rebele pentru a participa în războaie civile sau în lupta pentru independență. În privința acestora, istoricii utilizează uneori termenul de „mercenari-vagabonzi”.

Străinii erau solicitați reieșind din experiența acestora în războaiele netradiționale, abilitățile lor tehnice, precum și din considerentul necesității acoperirii deficitului de efectiv din armatele africane relativ mici.

Pe parcursul sec. XX, apariția mercenarilor a fost fixată și în Congo, Yemen, Nigeria, insulele Comore, Angola, Rhodesia și Vietnam. Însă, în a doua jumătate a sec. XX, anume Africa a devenit centrul utilizării mercenarilor².

Lupta împotriva mișcărilor de eliberare națională din Asia și Africa, tensiunea constantă în Orientul Mijlociu – toate acestea au creat o cerere sporită de militari profesioniști. Aceștia erau recrutați, luptau în conflicte armate, iar în schimb primeau bani. Din mai multe privințe, acest val de mercenariat a fost considerat un proces spontan, iar mercenarii din acea perioadă – niște aventurieri. Dacă în conflictele din Asia participarea mercenarilor a fost una minimă, atunci în perioada anilor 1950-1970 în Africa, mercenarii au luptat împotriva mișcărilor de eliberare națională, la comanda administrațiilor coloniale, în, practic, toate conflictele armate. În Congo (începutul anilor '60), Nigeria (sfârșitul anilor '60) și Angola (anii '70), mercenarii europeni au manifestat nu numai eficiență, ci și o deosebită cruzime.³ Aceasta a determinat țările eliberate să adreseze către ONU un apel privind interzicerea mercenariatului. Acest apel a fost susținut de țările din tabăra socialistă. ONU a abordat problema mercenariatului în anul 1970. În urma unor dispute îndelungate, au fost elaborate un șir de norme de drept internațional care interziceau mercenariatul, acestea fiind adoptate, într-un final, în 1977. În continuare vom analiza unele dintre aceste norme.

Situația actuală cu privire la fenomenul mercenariatului (sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI). Începând cu anii '80, atitudinea față de practicarea activității de mercenariat a suferit modificări. După cum am menționat anterior, în anii '70, ONU a elaborat amendamente la Convențiile de la Geneva, iar problema mercenariatului a fost, de asemenea, inclusă în proiectul respectiv. În esență, abordarea generală promovată prin amendamentele respective a fost de a-i priva pe mercenari de statutul de combatanți, adică de a le retrage toate drepturile de care ar putea beneficia, aceștia aflându-se în zona de conflict și participând la ostilități. Această abordare era pe deplin în concordanță cu spiritul Convențiilor de la Geneva⁴.

Dacă în decursul ultimelor două secole, forțele armate erau o prerogativă exclusivă a statului, deja în anii '70, această prerogativă a început să migreze în sectorul privat. Astfel, din perspectiva istorică, monopolul statului privind controlul violenței armate, la sfârșitul sec. XX, a devenit mai degrabă excepție decât regulă. Aparent, motiv pentru aceasta a fost dezvoltarea pe parcursul sec. XX a industriei militare private și sfârșitul erei Războiului Rece. Astfel, o pagină nouă în istoria utilizării mercenarilor a fost marcată la finele sec. XX, prin creșterea considerabilă a numărului de companii militare private ca o nouă formă de mercenariat. Unii experți consideră că situația de la sfârșitul Războiului Rece atunci

¹ Меркс Ф. Наемники смерти (traducere din limba germană de Розанова И. В.; în redacția lui Асоян Б. Р.). М.: Прогресс, 1986, с. 16.

² Neier A. War Crimes: Brutality, Genocide, Terror and the Struggle for Justice. New York: Times Books, 1998, p. 134.

³ The Angola Conflict 1975/76. Bob Denard. [On-line]: <https://www.mercenary-wars.net/angola/bob-denard.html> (Vizitat la: 24.08.2019)

⁴ Терновая Л.О. Наемничество в условиях гибридных войн: история и современность. В: Этносоциум и межнациональная культура. 2016, № 6, с. 82-90.

când au fost eliberați din serviciul militar/special un număr impunător de cadre militare a contribuit la multiplicarea companiilor private care prestează servicii de mercenariat¹. Acești profesioniști, care au fost pregătiți anterior pentru o confruntare militară totală între supraputerile mondiale, fie din considerente financiare, fie din cele profesionale, s-au regăsit în cadrul sectorului privat.

În acest context, este necesar de remarcat că, pe măsură ce principiile pieței libere s-au dezvoltat și au fost introduse încă la sfârșitul anilor '60, recent apărutele companii militare private au început să ofere servicii militare avansate beneficiarilor internaționali, printre aceștia fiind atât guverne, cât și întreprinderi din sectorul privat. În calitate de persoane juridice legal înregistrate, companiile militare private angajau la serviciu personal militar specializat și cu experiență vastă, din întreaga lume, care anterior au îndeplinit serviciul militar în armatele naționale ale statelor respective.

În perioada anilor 1980-1990, o mare parte dintre guvernele care au dobândit puterea după victoria mișcărilor de eliberare națională nu au fost capabile să asigure ordinea pe teritoriul lor suveran. În același timp, existau entități interesate de un anumit „nivel de ordine” – companiile miniere, de construcții și energetice. În condițiile în care guvernele locale nu erau în stare să restabilească ordinea în zonele care prezentau interes, entitățile respective erau dispuse să plătească companiilor private pentru asigurarea securității. La mijlocul anilor '70, guvernele din țările în curs de dezvoltare, aflate în sfera de influență a SUA, de asemenea, au început să angajeze companii private pentru a soluționa problemele de securitate internă. Anterior, guvernele statelor respective s-au bazat în principal pe ajutorul și asistența Guvernului SUA, manifestat prin delegarea de consilieri în structurile de forță, furnizarea de armament, tehnică și echipament. Însă, în anul 1974, Congresul american a aprobat amendamente la cadrul normativ privind ajutorul extern acordat de SUA, ceea ce a înăsprițit brusc regulile privind suportul oferit în domeniul securității interne.

Guvernele țărilor în curs de dezvoltare au început să caute alte opțiuni. Respectiv, cererea de naștere ofertei, dar deja nu în privința unor aventurieri, ci referitor la afaceri privind prestarea de servicii de securitate la scară internațională. Companiile private primeau tot mai multe solicitări de la guvernele țărilor în curs de dezvoltare pentru desfășurarea de operații militare și asigurarea securității. Solicitățile parveneau atât de la guvernele țărilor în curs de dezvoltare, cât și de la guvernele țărilor dezvoltate, care împuterniceau companiile private de a acorda sprijin regimurilor de stat cu care se aflau în relații „de prietenie”.

Deși, la moment, nu este clar dacă companiile militare private contemporane reprezintă o modificare semnificativă a traiectoriei istorice a mercenariatului sau dacă s-au transformat într-un fenomen paralel, activitatea desfășurată de către acestea și perspectiva practică a activității mercenarilor, dar și evoluția istorică a mercenariatului, ne-a permis să stabilim că actorii internaționali acceptă sau condamnă acest fenomen în funcție de interesele personale.

Instituirea normelor de drept internațional penal referitor la mercenariat. Este important de evidențiat că, un calificativ juridic negativ a activității mercenarilor din partea comunității internaționale și răspunderea internațională pentru aceasta a apărut relativ recent – la mijlocul secolului XX. Răspunderea penală pentru mercenariat a fost introdusă în legislația națională a mai multor țări.

Primul izvor de drept care condamnă manifestările mercenariatului a fost Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 24 octombrie 1970, care a stabilit că „fiecare stat este obligat să se abțină de la organizarea sau încurajarea organizării forțelor neregulate sau a bandelor armate, inclusiv de mercenari, de la invadarea teritoriului unui alt stat”².

Ulterior, în dreptul internațional, înțelegerea noțiunilor de „mercenar” și „mercenariat” a evoluat în direcția formulării unei definiții formal-juridice mai detaliate a acestor termeni.

¹ Золотарев П.С. Военное наёмничество: особенности возрождения в XXI веке. В: Журнал «Россия и Америка в XXI веке», 2009, № 2. [On-line]: <https://rusus.jes.su/s207054760005943-4-1/> (Vizitat la: 24.08.2019); Виграйзер А. Фрилансеры холодной войны. [On-line]: <https://snob.ru/society/armii-po-vyzovu-glava-1-frilansery-holodnoj-vojny/> (Vizitat la: 24.08.2019); Куделко К. Современное наемничество: предпосылки успеха. [On-line]: <https://warspot.ru/7661-sovremennoe-naemnichestvo-predposylki-uspeha> (Vizitat la: 24.08.2019)

² Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. A/RES/2625, la 24 octombrie 1970. [On-line]: [https://www.un.org/ga/A/RES/2625\(XV\)](https://www.un.org/ga/A/RES/2625(XV)) (Vizitat la: 24.08.2019).

Pentru prima dată, necesitatea instituirii răspunderii penale pentru mercenariat a fost declarată în Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 31/34 din 30 noiembrie 1976. În acest document se evidențiază că practica utilizării mercenarilor este o infracțiune, iar mercenarii sunt, de fapt, infractori. Adicional, în rezoluție se recomandă statelor-membre ale ONU să adopte legi care să stabilească caracterul infracțional al unor astfel de fapte, cum ar fi: recrutarea, finanțarea, instruirea și facilitarea tranzitării de mercenari pe teritoriul lor.

Totuși, în cuprinsul acestui document nu a fost expusă o definiție juridică a termenului „mercenar”, iar rezoluția în sine nu avea un caracter obligatoriu pentru a fi transpusă în legislația internă a statelor.

Un pas important spre definirea în dreptul internațional a mercenariatului ca infracțiune împotriva păcii și securității omenirii a fost făcut în cadrul Conferinței diplomatice pentru reafirmarea și dezvoltarea dreptului internațional umanitar (1977).

Astfel, în art. 47 al Protocolului Adițional I la Convențiile de la Geneva, din 12 august 1949, privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, document adoptat în cadrul conferinței menționate anterior, mercenarul este definit ca fiind o persoană care întrunește următoarele caracteristici obligatorii¹:

- a) nu deține cetățenia nici uneia dintre țările aflate în conflict sau nu locuiește permanent pe teritoriul controlat de una dintre părțile aflate în conflict;
- b) nu face parte din efectivul forțelor armate ale uneia din părțile aflate în conflict și nu este trimis să îndeplinească misiuni oficiale în calitate de reprezentant al forțelor armate ale unei țări terțe, ce nu se află în conflict;
- c) de regulă, este recrutată în mod special în străinătate, pentru a lupta într-un conflict armat;
- d) tinde să obțină un profit personal (remunerare financiară/materială) din participarea la un conflict militar.

Spre deosebire de Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva, din 12 august 1949, privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, adoptată prin Rezoluția nr. 44/34 a Adunării Generale a ONU, la 4 decembrie 1989, a lărgit sensul juridic al noțiunii de „mercenar”.

În primul rând, a fost luată în considerare nu doar recrutarea de mercenari în străinătate, ci și la nivel local.

În al doilea rând, în prezența tuturor celorlalte semne, în calitate de mercenar este recunoscută nu doar persoana care participă la un conflict armat interstatal, dar și la un conflict armat intern.

Astfel, din punct de vedere juridic era admisă posibilitatea confruntării cu fenomenul mercenariatului în conflictele armate cu caracter intern.

Mai mult ca atât, Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor prevede, în mod special, că mercenarii pot fi utilizați pentru a participa la acțiuni violente orientate spre răsturnarea guvernului, subminarea orânduirii constituționale, violarea integrității teritoriale a statului.

De asemenea, în contextul studiului desfășurat, o importanță deosebită pentru noi îl are faptul că, în principiu, componența de infracțiune a activității mercenarilor ca infracțiune independentă a fost formulată pentru prima dată în textul Convenției sus menționate. Astfel, de exemplu, a fost stabilită răspunderea individuală a persoanelor implicate în recrutarea, finanțarea, instruirea și utilizarea mercenarilor în conflicte armate, iar pe de altă parte, responsabilitatea propriu-zisă a înșiși mercenarilor pentru participarea lor directă la astfel de conflicte.

Prin urmare, activitatea mercenarilor (mercenariatul) ca infracțiune independentă a fost definită inițial în dreptul internațional. Totodată, în esență, Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor tratează, de fapt, aspectul infracțional a două fapte distincte săvârșite de subiecți diferiți:

1. Recrutarea, finanțarea, instruirea și utilizarea mercenarilor –pentru comiterea acestor fapte poartă răspundere persoanele care nu sunt mercenari;

¹ Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale. În: *Tratate internaționale*, 1998, nr. 5, art. 190. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/356604/> (Vizitat la: 24.08.2019).

2. Participarea la un conflict armat – pentru comiterea acestui fapt poartă răspundere însuși mercenarul.

Suplimentar, în cadrul Rezoluției celei de-a 44-a sesiuni a Adunării Generale a ONU, în cadrul căreia a fost adoptată Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor, s-a subliniat că, răspunderea pentru activitatea mercenarilor ca infracțiune internațională urmează să fie stabilită în legislația penală națională a statelor care au aderat la acest act juridic internațional.

Cu regret, lumea și în prezent se confruntă cu exemple înfiorătoare, odioase, ale activității mercenarilor, cum ar fi, de exemplu, crimele săvârșite de mercenarii ce luptă în estul Ucrainei¹. În același timp, practic nu există o calificare juridică în privința tuturor acestor fapte anume din perspectiva comiterii infracțiunii de activitate a mercenarilor.

Totuși, este necesar de recunoscut faptul că, în istoria contemporană, activitatea mercenarilor a devenit un instrument de ducere al conflictelor armate atât în politica externă, cât și în cea internă. Cele sus-menționate confirmă nu doar condiționalitatea socio-istorică a stabilirii celei mai stricte răspunderi pentru activitatea mercenarilor, ci și necesitatea aplicării sale coerente în conformitate cu prevederile dreptului internațional și național².

Însă, revenind la subiectul abordat în prezentul articol, menționăm că, anumite precizări/clarificări cu privire la componența infracțiunii de activitate a mercenarilor au fost făcute în art. 23 din proiectul Codului crimelor contra păcii și securității omenirii³.

Este important să evidențiem că, din punct de vedere formal-juridic, actele normative internaționale care au stabilit caracterul infracțional al activității mercenarilor au contribuit, în principiu, atât la universalizarea percepției asupra acestei fapte infracționale, cât și la formularea trăsăturilor esențiale ale infracțiunii respective. În această privință, activitatea mercenarilor diferă de multe alte infracțiuni internaționale, pentru care răspunderea este reglementată în acte normative internaționale atât cu caracter universal, cât și convențional.

Totodată, pentru a sesiza posibilitatea survenirii răspunderii penale pentru activitatea mercenarilor este necesar să abordăm încă o problemă foarte importantă. Aparent, activitatea mercenarilor (mercenariatul) ca infracțiune contra păcii și securității omenirii poate fi comisă doar în perioada unui conflict armat. Această concluzie poate fi extrasă din contextul că unii autori tratează activitatea mercenarilor drept o „infracțiune de război” ca atare.

În pofida acestui fapt, o analiză a tratatelor internaționale și a altor acte normative ne sugerează că o astfel de concluzie nu poate fi considerată ca fiind exhaustivă, dat fiind faptul că, activitatea mercenarilor presupune, inclusiv, acțiuni de recrutare, finanțare și instruire a mercenarilor, care, evident, pot fi desfășurate și până la izbucnirea conflictului armat. Respectiv, reducerea înțelesului juridic a activității mercenarilor doar ca infracțiune de război este inacceptabilă.

Reieșind din faptul că, tratatele internaționale sunt actele fundamentale care definesc esența activității mercenarilor, se consideră rezonabil de analizat în ce măsură documentele nominalizate (Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale, Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor) pot fi catalogate în calitate de izvoare de drept pentru legislația penală a Republicii Moldova, care stabilește răspunderea pentru infracțiunea în cauză.

În ceea ce privește corelația dintre dreptul internațional și dreptul intern în știința juridică contemporană și practica judiciară, normele juridice internaționale se aplică cu prioritate față de normele juridice interne. Această stare de fapt se reflectă în actele juridice fundamentale de drept internațional. Astfel, potrivit art. 27 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai

¹ Самые жестокие на Донбассе – это наемники из кавказских республик, а еще донские казаки. [On-line]: <https://112.ua/interview/samye-zhestokie-na-donbasse-eto-naemniki-iz-kavkazskih-respublik-a-eshhe-donskie-kazaki-280446.html> (Vizitat la: 24.08.2019).

² Наумов А. В. Преступления против мира и безопасности человечества и преступления международного характера. В: Государство и право. 1995, № 6, с. 49-51.

³ Codul crimelor contra păcii și securității omenirii (Proiect). [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).

1969, statul-parte la Convenție „nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat”¹.

Prioritatea normelor juridice internaționale presupune că legislația fiecărui stat este formată din două sisteme juridice: sistemul dreptului intern și sistemul dreptului internațional. Ambele sisteme constituie un tot întreg – legislația țării, iar în caz de conflict de norme de drept, prioritatea este acordată normelor de drept internațional.

Însă, în perioada sovietică, juriștii din fosta URSS, tradițional, nu au recunoscut normele dreptului internațional în calitate de izvoare de drept penal. Actualmente, doctrina juridică contemporană prevede că, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte reprezintă un izvor al dreptului penal în domeniul prevenirii și combaterii criminalității, și anume:

– tratatele internaționale prin care Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea să incrimineze și să sancționeze anumite fapte periculoase care duc la atingerea unor valori și interese comune ale societății (astfel de tratate sunt considerate izvor indirect de drept penal, pentru că prin acestea se asumă obligația statelor de a incrimina prin legea penală internă astfel de fapte);

– tratatele internaționale privind asistența juridică internațională în materie penală și tratatele internaționale privind drepturile omului sunt considerate izvoare directe de drept penal deoarece devin obligatorii.

O astfel de percepție privind raportul dintre cele două sisteme de drept – internațional și intern – și-a găsit reflectarea în legislația constituțională din majoritatea statelor dezvoltate.² În conformitate cu prevederile art. 20 al Legii nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, „dispozițiile tratatelor internaționale care, după modul formulării, sunt susceptibile de a se aplica în raporturile de drept fără adoptarea de acte normative speciale, au caracter executoriu și sunt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar ale Republicii Moldova, iar pentru realizarea celorlalte dispoziții ale tratatelor, se adoptă actele normative corespunzătoare”³.

Normele dreptului internațional stabilesc necesitatea implementării prevederilor Convenției internaționale împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor în legislația penală a statului semnatar, inclusiv în cea a Republicii Moldova. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, în rat. 7, prevede că aceasta este Legea Supremă a țării și „nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”. Totodată, art. 8 din Constituție Republicii Moldova statuează că, „Republica Moldova se obligă să respecte Carta ONU și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”, iar „intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia”. Concomitent, principiile și normele dreptului internațional unanim recunoscute și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte constituie o componentă a sistemului său juridic, iar dacă „există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”⁴.

Așadar, normele de drept internațional prevăd incriminarea activității mercenarilor în legislația națională a tuturor statelor care au ratificat Convenția internațională împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor. Însă, spre deosebire de majoritatea țărilor dezvoltate, în Republica Moldova o normă distinctă privind infracțiunea de activitate a mercenarilor a apărut abia în Codul penal adoptat în anul 2002.

Concluzii. Rezumând cele relatate anterior, putem concluziona că apariția mercenariatului a fost un proces logic și necesar datorită numeroaselor războaie și conflicte armate îndelungate. Din punct de vedere social-economic, acest fenomen este legat de creșterea și dezvoltarea relațiilor marfă-bani și a

¹ Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969. În: *Tratate internaționale*, 1998, nr. 4, art. 54. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/357022/> (Vizitat la: 24.08.2019).

² Лукашук И.И. Конституции государств и международное право. М.: Спарк, 1998, с.11-28.

³ Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr. 24-26, art. 137. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).

⁴ Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/363979/> (Vizitat la: 24.08.2019).

situațiilor de criză social-politică. În perioada inițială a dezvoltării sale, atât mercenariatul militar antic (grecesc și roman), cât și cel medieval, au făcut posibilă într-o anumită măsură stabilizarea situației politico-militare din acel moment. Însă, ulterior, mercenariatul militar sau devenea una dintre cauzele dispariției civilizației care i-a dat naștere (așa cum s-a întâmplat, de exemplu, în Roma Antică), sau una dintre cauzele instabilității politice (precum în Italia medievală).

Totodată, putem afirma că, în epoca contemporană, mercenarii au fost utilizați pe scară largă acolo unde era încălcată orânduirea statală și existau tensiuni sociale, devenind o sursă de realizare directă a forței militare coercitive, caracteristică și lumii contemporane în condițiile instabilității actuale și a amenințărilor teroriste la adresa securității și numeroaselor conflicte armate de nivel local. Utilizarea mercenarilor în secolul XX a fost asociată în principal cu instabilitatea politică din stat. Mercenarii au fost utilizați, în principal, în războaiele civile și implicarea acestora doar a dus la agravarea conflictelor, ceea ce a avut ca rezultat un număr foarte mare de victime.

De asemenea, este necesar de menționat că, mercenarii care au luptat în aceste războaie, deseori, au organizat ulterior „puciuri militare” (lovituri de stat) pentru a acapara puterea în propriile lor mâini, de exemplu, instituind state militarizate, precum Rwanda și Uganda.

Totuși, semnificația mercenariatului în primele etape ale perioadei de dezvoltare a acestuia este extrem de importantă. Această formă de organizare militară a demonstrat clar lumii cele mai progresive metode de organizare a afacerilor militare la acea etapă istorică. În nucleul trupelor mercenare s-au format originile apariției armatei moderne, care a devenit una dintre cele mai importante instituții ale statului. Prin urmare, studiul istorico-juridic al apariției și dezvoltării instituției mercenariatului prezintă un interes sporit pentru formarea și perfecționarea sistemului contemporan de prevenire și combatere a infracțiunii ca urmare a „activității mercenarilor”.

Bibliografie:

1. Codul crimelor contra păcii și securității omenirii (Proiect). [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
3. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/363979/> (Vizitat la: 24.08.2019).
4. Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969. În: *Tratate internaționale*, 1998, nr. 4, art. 54. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/357022/> (Vizitat la: 24.08.2019).
5. Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. A/RES/2625, la 24 octombrie 1970. [On-line]: [https://www.un.org/ga/A/RES/2625\(XXV\)](https://www.un.org/ga/A/RES/2625(XXV)) (Vizitat la: 24.08.2019).
6. Frunze M. Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial. În: *Revista Națională de Drept*. 2015, nr. 8, p. 71-76.
7. Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 24-26, art. 137. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
8. Neier A. *War Crimes: Brutality, Genocide, Terror and the Struggle for Justice*. New York: Times Books, 1998. 286 p.
9. Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale. În: *Tratate internaționale*, 1998, nr. 5, art. 190. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/356604/> (Vizitat la: 24.08.2019).
10. The Angola Conflict 1975/76. Bob Denard. [On-line]: <https://www.mercenary-wars.net/angola/bob-denard.html> (Vizitat la: 24.08.2019).
11. Алибаева Г.А. История наемничества: криминологический аспект. В: *Вестник Астраханского Государственного Технического Университета*. 2007, № 3, с. 249-254.
12. Виграйзер А. Фрилансеры холодной войны. [On-line]: <https://snob.ru/society/armii-po-vyzovu-glava-1-frilansery-holodnoj-vojny/> (Vizitat la: 24.08.2019).
13. Золотарёв П.С. Военное наёмничество: особенности возрождения в XXI веке. В: *Журнал «Россия и Америка в XXI веке»*, 2009, № 2. [On-line]: <https://rusus.jes.su/s207054760005943-4-1/> (Vizitat la: 24.08.2019).

14. Куделко К. Современное наемничество: предпосылки успеха. [On-line]: <https://warspot.ru/7661-sovremennoe-naemnichestvo-predposylki-uspeha> (Vizitat la: 24.08.2019).
15. Лукашук И.И. Конституции государств и международное право. М.: Спарк, 1998. 124 с.
16. Меркс Ф. Наемники смерти (traducere din limba germană de Розанова И. В.; în redacția lui Асоян Б. Р.). М.: Прогресс, 1986. 168 с.
17. Молодец Д.С. Социально-психологические особенности наемников в классической Греции по «Анабасису» Ксенофонта. В: Социально-политические процессы в истории мировых цивилизаций: Материалы I Всероссийской конференции аспирантов, магистрантов, студентов. Красноярск: Красноярский Государственный Педагогический Университет им. В. П. Астафьева, 2015, с. 35-42.
18. Наумов А.В. Преступления против мира и безопасности человечества и преступления международного характера. В: Государство и право. 1995, № 6, с. 48-57.
19. Самые жестокие на Донбассе – это наемники из кавказских республик, а еще донские казаки. [On-line]: <https://112.ua/interview/samye-zhestokie-na-donbasse-eto-naemniki-iz-kavkazskih-respublik-a-eshhe-donskie-kazaki-280446.html> (Vizitat la: 24.08.2019).
20. Терновая Л.О. Наемничество в условиях гибридных войн: история и современность. В: Этносоциум и межнациональная культура. 2016, № 6, с. 82-90.
21. Удот С.Н. Комплектование вооруженных сил в государствах древнего мира. В: Вестник Томского Государственного Университета. 2003, № 276, с. 39-45.
22. Шагаев В.А. Возникновение постоянных армий в Европе. В: Гуманитарный вестник. 2011, № 4, с. 34-51.
23. Шагаев В.А. Становление и развитие системы комплектования войск в Европе в различные исторические периоды. В: Гуманитарный вестник. 2015, № 1, с. 38-47.

Bibliography (Transliteration):

1. Codul crimelor contra păcii și securității omenirii (Proiect). [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
2. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 72-74, art. 195. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
3. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/363979/> (Vizitat la: 24.08.2019).
4. Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969. În: Tratatе internaționale, 1998, nr. 4, art. 54. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/357022/> (Vizitat la: 24.08.2019).
5. Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. A/RES/2625, la 24 octombrie 1970. [On-line]: [https://www.un.org/ga/A/RES/2625\(XXV\)](https://www.un.org/ga/A/RES/2625(XXV)) (Vizitat la: 24.08.2019)
6. Frunze M. Profilul mercenarului în acțiuni teroriste: implicații criminologice și de drept penal substanțial. În: Revista Națională de Drept. 2015, nr. 8, p. 71-76.
7. Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 24-26, art. 137. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/331268/> (Vizitat la: 24.08.2019).
8. Neier A. War Crimes: Brutality. Genocide. Terror and the Struggle for Justice. New York: Times Books, 1998. 286 p.
9. Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale. În: Tratatе internaționale, 1998, nr. 5, art. 190. [On-line]: <http://lex.justice.md/md/356604/> (Vizitat la: 24.08.2019).
10. The Angola Conflict 1975/76. Bob Denard. [On-line]: <https://www.mercenary-wars.net/angola/bob-denard.html> (Vizitat la: 24.08.2019).
11. Alibaeva G.A. Istoriya naemnichestva: kriminologicheskij aspekt. В: Vestnik Astrahanskogo Gosudarstvennogo Tekhnicheskogo Universiteta. 2007, № 3, с. 249-254.
12. Vigrayzer A. Frilansery holodnoj vojny. [On-line]: <https://snob.ru/society/armii-po-vyzovu-glava-1-frilansery-holodnoj-vojny/> (Vizitat la: 24.08.2019).
13. Zolotaryov P.S. Voennoe nayomnichestvo: osobennosti vozrozhdeniya v XXI veke. В: ZHurnal «Rossiya i Amerika v XXI veke», 2009, № 2. [On-line]: <https://rusus.jes.su/s207054760005943-4-1/> (Vizitat la: 24.08.2019).
14. Kudelko K. Sovremennoe naemnichestvo: predposylki uspekha. [On-line]: <https://warspot.ru/7661-sovremennoe-naemnichestvo-predposylki-uspeha> (Vizitat la: 24.08.2019).

15. Lukashuk I.I. Konstitucii gosudarstv i mezhdunarodnoe pravo. M.: Spark, 1998. 124 c.
16. Merks F. Naemniki smerti (traducere din limba germană de Rozanova I. V.; în redacția lui Asoyan B. R.). M.: Progress, 1986. 168 c.
17. Molodec D.S. Social'no-psihologicheskie osobennosti naemnikov v klassicheskoj Grecii po «Anabasisu» Ksenofonta. B: Social'no-politicheskie processy v istorii mirovyh civilizacij: Materialy I Vserossijskoj konferencii aspirantov, magistrantov, studentov. Krasnoyarsk: Krasnoyarskij Gosudarstvennyj Pedagogičeskij Universitet im. V. P. Astaf'eva, 2015, s. 35-42.
18. Naumov A.B. Prestupleniya protiv mira i bezopasnosti chelovechestva i prestupleniya mezhdunarodnogo haraktera. B: Gosudarstvo i pravo. 1995, № 6, s. 48-57.
19. Same zhestokie na Donbasse – eto naemniki iz kavkazskih respublik, a eshche donskie kazaki. [Online]: <https://112.ua/interview/same-zhestokie-na-donbasse-eto-naemniki-iz-kavkazskih-respublik-a-eshhe-donskie-kazaki-280446.html> (Vizitat la: 24.08.2019).
20. Ternovaya L.O. Naemnichestvo v usloviyah gibridnyh vojn: istoriya i sovremennost'. B: Etnosocium i mezhnacional'naya kul'tura. 2016, № 6, s. 82-90.
21. Udot S.N. Komplektovanie vooruzhennyh sil v gosudarstvah drevnego mira. B: Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo Universiteta. 2003, № 276, s. 39-45.
22. SHagaev V.A. Vozniknovenie postoyannyh armij v Evrope. B: Gumanitarnyj vestnik. 2011, № 4, c. 34-51.
23. SHagaev V.A. Stanovlenie i razvitie sistemy komplektovaniya vojsk v Evrope v razlichnye istoricheskie periody. B: Gumanitarnyj vestnik. 2015, № 1, s. 38-47.

Copyright©DRĂGULEAN Alexandru, ALBU Natalia, 2019.

Contacte / Contacts / Контакты:

DRĂGULEAN Alexandru,

Ministerul Apărării al Republicii Moldova,
Șos. Hîncești, 84,
MD-2021, mun. Chișinău, Republica Moldova
E-mail: alexandru.dragulean@army.md

ALBU Natalia,

Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
Bd. Ștefan cel Mare, 1,
MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
E-mail: alburnatalia@gmail.com

 <p>REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE Chișinău, Republica Moldova</p>	<p>Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale / Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений</p> <p>2019, Issue 2, Volume 14, Pages 72-86. ISSN 1857-1999 EISSN 2345-1963 Submitted: 15. 10. 2019 Accepted: 15.11. 2019 Published: 30.12. 2019</p>
---	---

**TRIBUNA DISCUȚIONALĂ
THE TRIBUNE OF DISCUSSION
ДИСКУССИОННАЯ ТРИБУНА**

**DREPTUL LA APĂRARE A INculpATULUI ABSENT LA PROCES
ПРАВО ЗАЩИТЫ ОБВИНЯЕМОГО В ЕГО ОТСУТСТВИЕ
THE RIGHT TO DEFENSE OF THE DEFENDANT ABSENCE TO PROCESS**

IALANJI Arina* / IALANJI Arina / ЯЛАНЖИ Арина

**ABSTRACT:
THE RIGHT TO DEFENSE OF THE DEFENDANT ABSENCE TO PROCESS**

In this article, we will analyze the defense of the defendant absent in the trial, renouncing him at the lawyer and granting an ex officio defense. The essence of an effective defense will be analyzed. In addition, the international regulation on the rights of the defense will be presented, with the presentation of national case law and the European Court of Justice in relation to the finding of interference in the defendant's rights absent from trial in connection with the lawyer's involvement.

Keywords: *the right to defense; quit up the lawyer; effective legal assistance; compliance with procedural obligations by a lawyer; the right to be present at the trial, criminal trial.*

JEL Classification: K14, Z19

**РЕЗЮМЕ:
ПРАВО ЗАЩИТЫ ОБВИНЯЕМОГО В ЕГО ОТСУТСТВИЕ**

В этой статье мы проанализируем защиту ответчика, отсутствующего в зале заседания, отказавшего от его защиты адвоката и подтверждение его гражданской защиты. Будет проанализирована сущность эффективной защиты. Кроме того, международное регулирование будет представлено на правах защиты с представлением национального прецедентного права и Европейского суда по правам человека, относительно обнаружения вмешательства в права ответчика, отсутствующего в зале заседания, в связи с причастностью адвоката.

Ключевые слова: *право на защиту; оставленный адвокат; эффективная юридическая помощь; согласие с процедурными обязательствами адвоката; право присутствовать на процессе; уголовный процесс.*

JEL Classification: K14, Z19

УДК: 342.7, 343.2/7, 343.11

---

* **IALANJI Arina** - Magistru în drept, lector universitar, catedra drept patrimonial, Universitatea Tehnică din Moldova (Chișinău, Republica Moldova); / **IALANJI Arina** - Master in Law, Department of Heritage Law, University Lecturer at the Technical University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova); / **ЯЛАНЖИ Арина** – Магистр права, преподаватель кафедры имущественного права Технического университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). **E-mail:** ialanjarina@mail.ru

REZUMAT:

DREPTUL LA APĂRARE A INculpATULUI ABSENT LA PROCES

În acest articol vom analiza dreptul la apărare al inculpatului absent la proces, renunțul acestuia la avocat și acordarea unui apărător din oficiu. Va fi analizată esența unei apărări eficiente. De asemenea va fi prezentată reglementarea internațională pe marginea dreptului la apărare cu prezentarea jurisprudenței naționale și a Curții Europene în domeniu privind constatarea unor ingerințe în drepturile inculpatului absent la proces în legătură cu implicarea avocatului.

Cuvintele cheie: dreptul la apărare, renunț la apărător, asistență juridică efectivă, respectarea obligațiilor procesuale de către avocat, dreptul de a fi prezent la proces, proces penal.

JEL Classification: K14, Z19

CZU: 342.7, 343.2/7, 343.11

Introducere

Articolul 6 alătură dreptul de a se apăra și acordarea unui ajutor judiciar gratuit cerințelor impuse intereselor justiției care corespund în esență respectării principiului egalității de mijloace și dreptului la un proces echitabil. În jurisprudența referitoare la această dispoziție, până acum Curtea stabilea deosebirea dintre protecția de fapt și protecția de drept. În cauzele *Artico vs. Italia* (1980)¹ și *Goddi vs. Italia* (1984),² tribunalele italiene desemnaseră un avocat pentru a-i reprezenta pe reclamanți. Nici unul dintre avocații astfel desemnați nu l-a reprezentat în fapt pe clientul său și cei doi acuzați au fost recunoscuți vinovați de fapte penale. Curtea a respins argumentul Guvernului conform căruia legislația italiană presupune că avocatul desemnat acționează în numele clientului său cel puțin până în momentul când este în mod oficial înlocuit sau rezultă în orice alt mod că a încetat obligația sa de reprezentare. Curtea a concluzionat în sensul că există o încălcare a articolului 6, în ambele cazuri, evidențiind că articolul obliga la acordarea de „asistență” și nu l-a „desemnarea” unui avocat.

Dreptul persoanei acuzate la un proces echitabil implică și dreptul acesteia de a participa la ședințele judecătorești.³ Este important că Curtea a hotărât că dreptul persoanei de a se apăra ea însăși nu este un drept absolut, astfel în cazul *Croissant contra Germaniei*,⁴ s-a declarat că adresarea învinutului după asistență juridică oferită de un avocat nu vine în contradicție cu art. 6 alin. (3) lit. c) din Convenție. Dreptul acuzatului de a se apăra singur nu trebuie confundat cu prezența personală a acestuia în instanță. Cum a menționat Curtea dreptul inculpatului de a lua parte personal la dezbaterile procesului său decurge din scopul și din obiectul ansamblului acestui text, dreptul la un proces echitabil. Este inadmisibilă recunoașterea dreptului de a se apăra singur, fără prezența acestuia în instanță.

Respectiv în cazul lipsei inculpatului de la procesul penal și adoptarea unei decizii de judecare a cauzei în lipsa acestuia, organelor de drept le revine obligația de a asigura reprezentarea intereselor pe parcursul procesului de către un apărător acordat din contul statutului, sau a apărătorului ales de acesta. Astfel judecarea cauzei în lipsa inculpatului implică participarea obligatorie a avocatului în vederea asigurării principiului contradictorialității. În cazul dacă inculpatul la etapa inițială a procesului penal a renunțat la apărător acest renunț fiind admis de instanță, iar ulterior se eschivează de la prezentarea la proces, instanței îi revine obligația de a desemna un avocat.

CEDO garantează dreptul fiecărei persoane acuzate de o infracțiune „să se apere ea însăși sau să fie asistată de un apărător ales de ea și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistată în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer”, în condițiile Art. 6(3) c) al CEDO. Urmează a fi relevat ca în cauza *Goddi v. Italia*, Curtea a stabilit că

¹ Duculescu V. Protecția juridică a drepturilor omului - mijloace interne și internaționale. Ediție nouă revizuită și adăugată. București: Editura Lumina Lex, 2008. 476 p.

² Popa V.V. ș.a. Drepturile Omului. București: Editura C. H. Beck, 2005. 260 p.

³ Hotărârea CEDO *Ekbatani c. Suedia*, hotărârea din 26 mai 1988, paragraful 25. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100704> (Vizitat la: 03.10.2019).

⁴ Hotărârea CEDO *Croissant vs Germania*, 25 septembrie 1992, par. 33, 34. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57736> (Vizitat la: 01.10.2019).

asistența juridică urmează a fi „practică și efectivă”, iar în speța *Poitrimol v. France*,¹ s-a statuat că chiar absentând intenționat acuzatul își păstrează dreptul la asistență juridică la toate ședințele de judecată. Legislația Republicii Moldova, la fel, garantează dreptul la asistență juridică tuturor părților într-un proces penal și asistență juridică gratuită persoanelor acuzate care nu dispun de mijloace financiare pentru a plăti asemenea servicii de sine stătător.

Standardele internaționale prescriu accesul prompt la serviciile unui avocat tuturor persoanelor arestate sau deținute, indiferent de existența sau lipsa acuzațiilor penale. Principiile de bază cu privire la rolul avocaților elaborate de ONU,² stipulează că persoanelor acuzate trebuie să li se ofere acces la avocați nu mai târziu de 48 de ore din momentul reținerii sau a detenției. Atunci când acuzatul solicită un avocat de la procuror, acesta din urmă trebuie să onoreze această cerere.³ În conformitate cu jurisprudența CtEDO, o persoană acuzată de o infracțiune are dreptul la asistență juridică gratuită atunci când sunt îndeplinite două condiții: 1) acuzatul nu dispune de mijloace financiare suficiente pentru a plăti reprezentarea sa legală și 2) interesele justiției impun reprezentarea legală.⁴ CtEDO va considera ca fiind o încălcare a acestei cerințe dacă există indicii că acuzatul nu-și poate permite un avocat, nu există alte indicii contrare clare, iar persoanei nu i s-a oferit un avocat.⁵ În procesul de determinare a faptului dacă interesele justiției cer ca unui acuzat să-i fie acordată asistență juridică gratuită, CtEDO va lua în considerație gravitatea infracțiunii, severitatea eventualei sentințe și complexitatea cauzei.⁶ Atunci când este vorba de libertatea acuzatului, cerința cu privire la interesele justiției a fost îndeplinită.⁷ Autoritățile au responsabilitatea să ofere asistență juridică calificată. Această cerință nu este îndeplinită doar prin desemnarea formală a unui avocat. Dacă instanța este atenționată cu privire la orice deficiențe ale avocatului numit de către acesta, ea trebuie să le remedieze,⁸ „exercitându-și rolul de supraveghere, instanța trebuie să se asigure că acuzatul beneficiază cu adevărat de dreptul la un avocat”. Totuși, autoritățile nu pot fi responsabile pentru toate neajunsurile unui avocat public. Dacă instanța nu este atenționată cu privire la greșelile făcute de avocat, ea nu poate purta răspundere pentru acestea. Instanța poate fi trasă la răspundere numai dacă greșelile sunt aduse în atenția judecătorilor (de exemplu, de către acuzat) sau acestea sunt evidente.⁹

Drepturile:

Dreptul la apărare și asistență juridică abordează două drepturi separate,¹⁰ dar conexe între ele – dreptul persoanei bănuite sau învinuite de a se apăra ea însăși și dreptul la consultație juridică, asistență și reprezentare. Ambele drepturi constituie cerințe premergătoare esențiale pentru accesul la o apărare penală efectivă. Astfel, apărarea ca noțiune presupune activitatea desfășurată de o persoană în vederea valorificării intereselor sale lezate și combaterii acuzațiilor ce i se aduc. Dreptul la apărare constă în facultățile sau posibilitățile recunoscute prin lege persoanelor de a-și valorifica interesele legitime încălcate și de a se apăra împotriva unor învinuiri drepte sau nedrepte. Astfel, acesta poate fi interpretat sub două aspecte: unul material care cuprinde întregul complex de drepturi și garanții procesuale care

¹ Hotărârea CEDO *Poitrimol vs Franța*, hotărârea din 23 noiembrie 1993, par. 34. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57858> (Vizitat la: 03.08.2019).

² Principiile de Bază ale Rolului Avocatului, adoptate la Congresul al Optulea al Națiunilor Unite despre Prevenirea Crimei și a Tratatului Delicvenților. Havana (Cuba) 27 august-7 septembrie 1990, pct. 7.

³ Hotărârea CEDO *Berlinski vs Polonia*, hotărârea din 20 iunie 2002, par. 77. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60521> (Vizitat la: 03.11.2019).

⁴ Hotărârea CEDO *Artico vs Italia*, hotărârea din 13 mai 1980, par. 34. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57424> (Vizitat la: 01.09.2019).

⁵ Hotărârea CEDO, *Pakelli vs Germania*, hotărârea din 25 aprilie 1983, par. 34. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57554> (Vizitat la: 03.11.2019).

⁶ Hotărârea CEDO, *Lagerblom vs Suedia*, hotărârea din 14 ianuarie 2003, par. 51. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60884> (Vizitat la: 01.11.2019).

⁷ Hotărârea CEDO *Benham vs. Marea Britanie*, 06 octombrie 1996, par. 60. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57990> (Vizitat la: 01.09.2019).

⁸ Hotărârea CEDO *Artico vs Italia*, hotărârea din 13 mai 1980, par. 33. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57424> (Vizitat la: 01.09.2019).

⁹ Hotărârea CEDO *Kamasinski c. Austriei*, hotărârea din 19 decembrie 1989, par. 65. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57614> (Vizitat la: 03.09.2019).

¹⁰ Cape Ed., Namoradze Z. Apărarea penală efectivă în Europa de Est: Bulgaria, Lituania, Republica Moldova. LARN, Rețeaua reformatoilor de asistență juridică. Chișinău: LARN Rețeaua reformatoilor de asistență juridică, 2013. XVII, 276 p.

asigură părților posibilitatea de a-și apăra drepturile și altul formal dreptul părților de a-și angaja apărător.

Directiva propusă Consiliului Europei și Parlamentului European cu privire la Accesul la un Avocat¹ se referă doar la ultimul drept. Cele două drepturi nu sunt alternative egale. Ambele forme de apărare au propria lor funcție procesuală : bănuitul contribuie cu personalitatea și cunoștințele sale despre fapte și circumstanțe, iar avocatul – cu cunoștințele juridice, competențele și experiența profesională.

Conform jurisprudenței CtEDO este clar că o persoană învinuită de săvârșirea unei infracțiuni are dreptul să fie prezentă la propriul proces și să participe la proceduri.²

Totuși, acesta nu este un drept absolut, ci „trebuie reconciliat cu interesul public și cu interesele justiției” astfel încât această coliziune să se finalizeze cu un „echilibru rezonabil”.³ Această problemă a fost frecvent ridicată în fața Tribunalului Penal Internațional, în cazul Karadzic, tribunalul a decis că dreptul la autoprezentare poate fi limitat, dacă învinuitul blochează substanțial și persistent desfășurarea corespunzătoare a propriului proces.⁴ De asemenea și CtEDO a hotărât că statele se bucură de o marjă largă de apreciere în această privință și pot cere numirea obligatorie a unui avocat, dacă interesele justiției o cer.⁵ Curtea a acceptat în cazul Croissant că aceste circumstanțe pot include obiectul cauzei, complexitatea chestiunilor de fapt și de drept, precum și personalitatea învinuitului,⁶ și a statuat că este legitim să se solicite asistență juridică când este depus un recurs.⁷ Aceasta presupune că în unele circumstanțe a avea asistența unui avocat este considerat ca fiind în interesele cele mai bune ale învinuitului, astfel încât acesta să fie cel mai bine informat despre drepturile sale cu scopul ca apărarea să fie una efectivă.

Cu toate acestea, rămâne sub semnul întrebării dacă impunerea unui avocat împotriva voinței clientului poate fi considerată în conformitate cu dreptul la un proces echitabil. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie (ICTY) a argumentat în cazul Seselj că fraza „în interesele justiției” presupune un scop larg de aplicare: aceasta include dreptul la un proces echitabil, ceea ce nu constituie doar dreptul fundamental al învinuitului, dar de asemenea și interesul fundamental al Tribunalului asociat cu propria legitimitate. În contextul dreptului la un proces echitabil, trebuie luate în considerare durata, dimensiunea și complexitatea acestuia. Probleme juridice complexe, probatorii și de procedură care apar într-un caz de o asemenea magnitudine pot cădea în afara competenței chiar și a unui învinuit calificat din punct de vedere juridic, în special în cazul în care învinuitul se află în detenție, fără a avea acces la facilitățile de care are nevoie. În plus, Tribunalul are un interes legitim să se asigure că procesul se desfășoară într-un timp util, fără întreruperi sau amânări.⁸

Din acest caz este clar că impunerea asistenței juridice poate fi justificată prin referirea mai degrabă la interesele tribunalului și scopul asigurării unui proces expeditiv decât interesele învinuitului. În practică s-a dovedit a fi extrem de dificil pentru apărare să reprezinte în mod efectiv persoana învinuită, atunci când lipsesc instrucțiunile din partea clientului și afirmațiile acestuia referitoare la ceea ce consideră a fi adevărat sau greșit sau despre cum înțelege el faptele. După cum a stabilit Curtea

¹ Propunerea pentru o Directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la Dreptul de Acces la un Avocat în cadrul Procedurilor Penale și dreptul de a comunica în timpul arestului, Bruxelles, 08 iunie 2011, COM (2011) 326 final. Capitolul 5, Articolul 4.3.2.

² Hotărârea CEDO, decizia din 12 februarie 1985, în cauza Collozza vs Italiei, par. 27. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462> (Vizitat la: 03.09.2019).

³ Hotărârea CEDO Croissant vs Germania, 25 septembrie 1992, par. 29. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57736> (Vizitat la: 01.10.2019).

⁴ Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie (ICTY), 05 noiembrie 2009, Procurorul vs Radovan Karadzic, nr. IT-95/18-T. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/karadzic/tdec/en/091105.pdf> (Vizitat la: 13.10.2019).

⁵ Hotărârea CEDO, Correia de Matos vs Portugalia, hotărârea din 04 aprilie 2018. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182842> (Vizitat la: 07.09.2019).

⁶ Hotărârea CEDO Croissant vs Germania, 25 septembrie 1992, par. 30. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57736> (Vizitat la: 01.10.2019).

⁷ Hotărârea CEDO, Gillow vs Marea Britanie, hotărârea din 24 noiembrie 1986, par. 69. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57493> (Vizitat la: 07.08.2019).

⁸ Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavie (ICTY), 09 mai 2003, Hotărârea cu privire la demersul Procurorului de a numi un avocat care să-i acorde asistență lui Vojislav Seselj, cazul nr.IT-03-67-PT, alin. 21. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/seselj/tdec/en/030509.htm> (Vizitat la: 15.09.2019).

Supremă a SUA în cazul *Faretta vs California*: recunoașterea de către această Curte a dreptului la auto-reprezentare, autoritatea curții federale de a se pronunța în chestiuni constituționale și constituțiile statelor care indică asupra naturii fundamentale a acestui drept formează un consens greu de ignorat. Ne confruntăm cu o convingere aproape universală atât din partea cetățenilor, cât și din partea instanțelor că impunerea unui avocat împotriva voinței acuzatului este contrar dreptului lui de bază de a se apăra singur, dacă într-adevăr dorește să o facă.

Instanța a constatat că: Al șaselea și al paisprezecelea amendament al Constituției garantează că o persoană adusă în judecată în orice instanță de stat sau federală trebuie să aibă dreptul la asistența unui avocat înainte de a fi condamnat în mod valabil și pedepsit cu închisoare. Întrebarea care se află acum în fața instanței este dacă un inculpat într-un proces penal de stat are dreptul constituțional să procedeze fără avocat atunci când alege în mod voluntar și în mod inteligent să facă acest lucru. Declarat într-un alt mod, întrebarea este dacă un stat poate să dăuneze o persoană în instanțele sale penale și să-i forțeze un avocat, chiar dacă el insistă că vrea să-și conducă propria apărare. Nu este o întrebare ușoară, dar s-a ajuns la concluzia că un stat nu poate face acest lucru constituțional¹.

Urmează a fi relevat că articolul 6 (3)(c) al CEDO nu face referire directă la momentul exact sau etapa în care apare dreptul la asistență juridică. Din moment ce acest drept se aplică unei persoane „acuzate de o infracțiune” și, prin urmare, este evident că se aplică după punerea sub acuzație sau începerea formală a procedurilor, or „notificarea oficială adusă unui individ de către o autoritate competentă că acesta este bănuit de săvârșirea unei infracțiuni”. Timp de mai mulți ani CtEDO a considerat că dreptul la asistență juridică apare imediat după arest.² În cazul în care învinuitul are de luat decizii în timpul audierilor la poliție ce pot fi decisive pentru mersul ulterior al procedurilor, acesta are dreptul să consulte un avocat înainte de audiere.³ Curtea a constatat încălcarea dreptului la apărare în cauza *Galstyan contra Armeniei*, constatând că simplul fapt că reclamantul a semnat un document statuând că nu dorește un avocat nu înseamnă că nu a avut nevoie de timpul și mijloacele adecvate pentru a se pregăti el însuși pentru proces. Curtea se îndoiește că deținerea reclamantului la secția de poliție, percheziționarea acestuia, tranzitarea către instanță, i-au permis reclamantului să se familiarizeze în mod corespunzător cu acuzația și probele aduse împotriva sa, să le evalueze sau să dezvolte o strategie de apărare viabilă în apărarea sa.⁴ Cu toate că CtEDO recunoaște că în unele circumstanțe prezența fizică a avocatului poate oferi contrabalanta necesară presiunii exercitate de poliție în timpul audierilor, până nu demult acesta statua că dreptul de a avea un avocat prezent pe parcursul interogării poliției ar putea să nu derive din articolul 6 (3)(c) al CEDO.⁵ Această abordare nu venea în acord nici cu poziția ICTY,⁶ și nici a Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT),⁷ care au constatat că dreptul de a avea un avocat prezent în timpul audierilor la poliție constituie una din garanțiile fundamentale împotriva relelor tratamente ale persoanelor deținute.

Abordarea CtEDO cu privire la momentul la care apare dreptul la asistență juridică s-a schimbat în mod semnificativ odată cu decizia Marei Camere în cazul *Salduz*, în care e stabilit că: Curtea constată că în vederea dreptului la un proces echitabil de a rămâne suficient de „practic și efectiv” Art. 6 (1)

¹ Hotărârea Curții Supremă a Statelor Unite, în cauza *Faretta vs California*, din 30 iunie 1975, art. 807. [Online]: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/422/806/case.html> (Vizitat la: 01.09.2019).

² Hotărârea CEDO, *Magee vs Marea Britanie*, hotărârea din 06 iunie 2000. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58837> (Vizitat la: 01.09.2019).

³ Hotărârea CEDO, *Averill vs Marea Britanie*, hotărârea din 06 iunie 2000. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58836> (Vizitat la: 01.09.2019).

⁴ Hotărârea CEDO în cauza *Galstyan vs Armenia*, hotărârea din 15 noiembrie 2007, reținută în Buletinul CEDO. În: Revistă lunară anul 1. Ianuarie 2008, p. 51-52.

⁵ Hotărârea CEDO, *Brennan vs Marea Britanie*, hotărârea din 16 octombrie 2001. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59722> (Vizitat la: 11.08.2019).

⁶ Statutul Tribunalului Internațional pentru fosta Iugoslavie. Decizia cu privire la demersul apărării de excludere a dovezilor din ICTY în cazul *Zdravko Mucic*, 02 septembrie 1997, cazul nr. IT-96-21-T, art. 18. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/mucic/tdec/en/70902732.htm> (Vizitat la: 11.09.2019).

⁷ Al doilea Raport General pentru perioada 01 ianuarie 31 decembrie 1999(CPT/Inf (92)3) al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentului Inuman și Degradant, secțiunea 36-38. [Online]: <https://rm.coe.int/1680696a3f> (Vizitat la: 01.10.2019).

cere, drept regulă, ca accesul la un avocat să fie asigurat din momentul primei audieri a bănuțului din partea poliției, cu excepția cazului în care se demonstrează, în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărui caz, că există motive întemeiate pentru a restricționa acest drept.¹ Curtea și-a justificat decizia, referindu-se la importanța păstrării dreptului de a nu se auto-incrimina și ca pe un garant necesar împotriva relelor tratamente: Accesul neîntârziat la un avocat este parte din garanțiile procesuale pentru care Curtea va acorda o atenție sporită când va examina chestiunea, dacă într-o anumită procedură dreptul de a nu se auto-incrimina a fost aplicat în esența sa. Orice excepție în îngrădirea acestui drept ar trebui să fie delimitată în mod clar și aplicarea ei să fie strict limitată în timp. Aceste principii sunt deosebit de importante în cazul unor învinuiri grave, pentru că în societățile democratice respectul pentru dreptul la un proces echitabil trebuie asigurat la cel mai înalt nivel și asta în ciuda celor mai severe pedepse.

Noua interpretare a dreptului la asistență juridică, în conformitate cu Convenția, care a ajuns să fie menționată ca doctrina Salduz, a fost confirmată în multe hotărâri ulterioare. În pofida justificării că asistența juridică este o garanție necesară în ceea ce privește dreptul împotriva auto-incriminării, Curtea a menționat că doctrina Salduz se aplică chiar dacă bănuțul, își exercită dreptul său de a tăcea. Hotărârea stabilește clar că, deși accesul la asistența juridică înainte de prima audiere trebuie înțeles ca normă, acesta nu este un drept absolut. De menționat că acesta poate fi limitat doar dacă, în circumstanțele cazului, există motive întemeiate pentru a face acest lucru. Mai mult, chiar dacă există asemenea motive pentru limitarea dreptului, folosirea materialului obținut în timpul interogării efectuate în lipsa asistenței juridice în cadrul procesului poate compromite dreptul la un proces echitabil.

Chiar și în cazul în care există motive întemeiate care pot justifica în mod excepțional refuzul de acces la un avocat – indiferent de justificare –, acesta nu trebuie să aducă atingere în mod nejustificat drepturilor bănuțului, conform Articolului 6. Dreptul la apărare va fi prejudiciat în mod irecuperabil în cazul în care declarațiile incriminatoare făcute în timpul interogatoriului de poliție, fără a avea acces la avocat, sunt utilizate pentru o condamnare.

În mod general, nerespectarea dreptului la asistență juridică nu poate fi compensată cu alte protecții procesuale, cum ar fi asistența ulterioară a unui avocat sau natura contradictorie a procedurilor ulterioare, or se relevă necesitatea executării stricte a obligației de asigurarea cu apărător a inculpatului la etapa inițială a urmăririi penale, în vederea evitării ulterioare a colapsurilor procesuale în cazul eschivării acestuia de la prezentarea la judecarea cauzei. Se relevă că instanța de judecată va fi în imposibilitate de a reține declarațiile inculpatului, precum și probele colectate de către organul de urmărire penală de la faza de urmărire penală în cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, pe motivul neantrenării în cadrul acestor acțiuni procesuale a avocatului, or aceasta constituie o ingerință în dreptul la un proces echitabil a acestuia.

Urmează a fi reținută și cauza *Levița contra Moldovei*² unde reclamantii au pretins în temeiul art. 6 al Convenției că condamnarea lor s-a bazat pe probe obținute ca rezultat al maltratării și în lipsa probelor reale cu privire la vinovăția lor. Au mai pretins că nu li s-a permis să se întâlnească cu un avocat timp de 24 ore după plasarea lor în detenție în Republica Moldova și că nu li s-a permis de facto să aibă astfel de întrevederi în perioada 04-08 noiembrie 2000, în condiții de confidențialitate. În pofida alegațiilor Guvernului, Curtea a reiterat că reclamantii au făcut mai multe declarații auto-incriminatorii în care ei și-au recunoscut vina în întregime în comiterea infracțiunilor învinuite. S-a indicat că reclamantii nu au avut vreun contact cu avocații lor în perioada 04/08 noiembrie 2000, respectiv au făcut declarații inițiale fără beneficierea de consultanță juridică, respectiv în atare condiții Curtea a considerat că atare declarații nu ar trebui niciodată admise în procedurile penale, deoarece acestea ar face procedura inechitabilă, indiferent dacă instanța de judecată s-a bazat și pe alte probe, constatând o violare a art. 6 din Convenție.

O condiție esențială pentru asistența juridică efectivă este relația confidențială între avocat și client, care presupune dreptul la o comunicare confidențială și accesul nelimitat al avocatului la clientul său.

¹ Hotărârea CEDO, *Salduz vs Turcia*, par. 55, hotărârea din 27 noiembrie 2008, nr. 36391/02. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119643> (Vizitat la: 01.10.2019).

² Hotărârea CEDO, *Levița contra Moldovei*, hotărârea din 16 martie 2009, cererea nr. 17332/03. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112868> (Vizitat la: 01.10.2019)

Aceasta înseamnă necesitatea garanțiilor faptului că avocații pot să viziteze și să vorbească cu clienții lor în mod confidențial, fără supravegherea unei terțe părți.¹ În timp ce Directiva propusă cu privire la Accesul la un Avocat conține o prevedere explicită despre confidențialitatea comunicării dintre avocat/client (Art. 7), nu există prevederi explicite în CEDO. Cu toate acestea, CtEDO a luat în considerare ambele Articole 6 și 8 (dreptul la viață privată), atunci când a analizat confidențialitatea relației dintre avocat și client. Decizia de reper este Niemietz în care CtEDO a stabilit în termeni generali că „acolo unde este implicat un avocat, un atentat la secretul profesional ar putea avea repercusiuni asupra bunei administrări a justiției și, prin urmare, asupra drepturilor garantate de articolul 6 al Convenției”.² În mod similar, în cazul Ocalan Curtea a considerat că interceptarea comunicării între avocat/client încalcă „una dintre cerințele de bază ale unui proces echitabil într-o societate democratică”.³ În alte decizii Curtea s-a referit la drepturi, așa cum sunt ele garantate de Articolul 6(3), precum dreptul de a solicita asistență până la pornirea procesului penal. În Schonenberger și Durmaz⁴ corespondența expediată prin avocat clientului său deținut a fost oprită, deoarece autoritățile au aflat din conținutul acestuia că dl Durmaz l-a sfătuit pe clientul său să facă uz de dreptul de a tăcea. Curtea a constatat o încălcare, reafirmând dreptul de a păstra tăcere, ca fiind un drept consacrat în Articolul 6 și, prin urmare, interferența nu este în concordanță cu Articolul 8(2), deoarece nu era necesară într-o societate democratică. Cu toate acestea, în timp ce confidențialitatea dintre avocat/client este fundamentală pentru un proces echitabil, acesta nu este un drept absolut. Comunicările pot fi interceptate în circumstanțe de excepție, în cazul în care există o convingere rezonabilă că s-a abuzat de confidențialitate. Așadar, în timp ce interceptarea de rutină a comunicării este contrară dreptului la un proces echitabil, interceptarea poate fi permisă dacă, de exemplu, există motive întemeiate pentru a crede că conținutul comunicării ar pune în pericol securitatea închisorii, siguranța altora sau ar urmări un scop criminal.⁵

Conform CtEDO, asistența juridică trebuie să fie efectivă, iar statul are obligația să-i asigure avocatului informația necesară pentru organizarea unei apărări corespunzătoare.⁶ Dacă un anumit avocat este inefficient, statul este obligat să-i asigure bănuțului un alt avocat,⁷ se relevă obligația pozitivă a statului în vederea asigurării acesteia în cazul judecării cauzei în lipsa inculpatului, în vederea evitării constatării ulterioare a unor ingerințe în drepturile acuzatului prin acordarea unei apărări inefficiente. Cu toate acestea, Curtea a fost reticentă față de faptul de a face responsabile statele pentru eșecurile avocaților care, fiind membri ai unor profesii independente și liberale, ar trebui să se organizeze ei înșiși. CtEDO a constatat în mod frecvent că:

Un stat nu poate fi responsabil pentru orice deficiență din partea unui avocat numit cu scopul acordării asistenței juridice... (Statelor li se) cere să intervină doar atunci când eșecul apărării de a acorda asistență efectivă este evident sau este adus la cunoștință statelor într-o măsură suficientă.⁸

Despre o apărare necorespunzătoare am putea constata în cauza penală aflată pe rol la Judecătoria Bender, nr. 11-1-786-30102014 de învinuire a lui S Egor, învinuit în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 190 alin. (5) Cod Penal, potrivit căruia inculpatul se afla în stare de arest un termen mai mare de 12 luni, fiind eliberat în temeiul Hotărârii Curții Constituționale din 23 februarie 2016, privind

¹ Hotărârea CEDO, Zagaria vs Italia, hotărârea din 27 noiembrie 2007, nr. 1466/07. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83492> (Vizitat la: 01.10.2019).

² Hotărârea CEDO, Niemietz vs Germania, alin. 371, hotărârea din 16 decembrie 1992, A254-B. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57887> (Vizitat la: 12.11.2019).

³ Hotărârea CEDO, Ocalan vs Turcia, par. 133, 138, hotărârea din 12 mai 2005, nr. 46221/99. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182659> (Vizitat la: 06.10.2019).

⁴ Hotărârea CEDO Schonenberger și Durmaz c Suediei, hotărârea din 20 iunie 1988, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104118> (Vizitat la: 07.10.2019).

⁵ Hotărârea CEDO, Moiseyev vs Rusia, alin. 210, hotărârea din 09 octombrie 2008, nr. 62936/00. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150448> (Vizitat la: 03.09.2019).

⁶ Hotărârea CEDO, Ocalan vs Turcia, par. 146, hotărârea din 12 mai 2005, nr. 46221/99. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182659> (Vizitat la: 06.10.2019).

⁷ Hotărârea CEDO Artico vs Italia, par. 33, hotărârea din 13 mai 1980. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57424> (Vizitat la: 01.09.2019).

⁸ Hotărârea CEDO Orlov vs Rusia, par. 108, hotărârea din 21 iunie 2011, nr. 29652/04. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105273> (Vizitat la: 01.09.2019).

declaraarea neconstituționalității prevederilor legale în partea ce ține de menținerea inculpatului în stare de arest pentru un termen mai mare de 12 luni, pe parcursul procesului interesele acestuia fiind reprezentate de avocatul ales de acesta. După eliberare, inculpatul s-a eschivat de la prezentarea la ședințele de judecată, concomitent pe parcursul procesului, avocatul ales de inculpatul absent la proces a adresat o cerere de renunțare la apărare, fiind invocat faptul că inculpatul după eliberare din arest preventiv se eschivează să se întâlnească cu expertul pentru realizarea expertizei și refuză plata pentru asistență juridică, avocatul refuzând prezentarea la ședințele de judecată, fiind amendat de către instanța de judecată pentru neprezentare. Astfel, în prezenta situație s-a atestat o dilemă a instanței pe motiv că aceasta era în imposibilitate de a examina cererea privind renunțarea la apărare care potrivit legislației Republicii Moldova, urmează a fi examinată în prezența avocatului, concomitent instanța era în imposibilitate de a adopta decizia privind posibilitatea examinării pricinii în lipsa inculpatului cu anunțarea acestuia în căutare în condițiile art. 321 CPP în lipsa avocatului. Reieșind din comportamentul abuziv al avocatului, instanța de judecată a fost nevoită să numească inculpatului un apărător din oficiu, în vederea judecării cauzei în fond în lipsa acestuia. Astfel se atestă că reieșind din comportamentul abuziv al avocatului, aceasta a dus la examinarea îndelungată a pricinii, concomitent se atestă lipsa executării corespunzătoare a obligației de apărare a avocatului, or din moment ce acesta și-a asumat obligația de reprezentare a intereselor inculpatului, urma să-și execute obligația asumată, indiferent de temeiurile iscate ulterior. Concomitent considerăm că avocatul era privat de dreptul și împuternicirile de a adopta decizia privind renunțul la apărare în lipsa acordului clientului său, care la acel moment s-a eschivat de la judecare, acesta acționând în detrimentul inculpatului.¹

Astfel și autorul Brînză L. în monografia sa „Rolul avocatului în reabilitarea persoanei în procesul penal”,² indică că potrivit art. 46 alin. (4) CPP avocatul nu are dreptul să renunțe la angajamentul pe care și l-a luat în ce privește apărarea învinutului, însă se întâlnesc cazuri, când avocatul, deși nu are dreptul să renunțe la angajamentul asumat, având disensiuni cu clientul, îl determină pe acesta să solicite instanței de judecată admiterea în proces a unui alt avocat. Autorul consideră că asemenea acțiuni ale avocatului sunt inadmisibile, or în astfel de cazuri inculpatul va trebui să explice instanței de judecată care sunt cauzele renunțării la apărătorul său și necesității admiterii altuia, situație ce urmează a fi reglementată în norma legală menționată supra, prin faptul că dacă va fi admis noul apărător cercetarea judecătorească urmează a fi reluată de la început.

În opinia noastră o atare tratate nu este cea mai reușită, or în acest caz nu este exclus faptul că avocații vor utiliza această modalitate de schimbare a apărătorilor pe parcursul cercetării judecătorești, nu pentru o apărare inefficientă ci având drept scop eliberarea inculpatului de pedeapsă penală pe motiv de intervenire a termenului de prescripție pentru atragere la răspundere, abuzând de acest drept la nesfârșit. Mai mult ca atât această situație este posibilă doar în cazul participării inculpatului la proces.

Despre acordarea unei asistențe juridice necorespunzătoare precum și omisiunea instanței judecătorești de a se implica în curmarea unui astfel de comportament am putea reține cauza CtEDO Ananiev contra Rusiei,³ potrivit căreia s-a constatat că fiecare persoană învinuită dispune de dreptul la o apărare efectivă, care în funcție de necesitate poate fi asigurată de către un avocat acordat din contul statului, însă în pofida faptului că acest drept nu este unul absolut, este una din trăsăturile fundamentale ale unui proces echitabil. O persoană acuzată de o infracțiune nu pierde avantajele acestui drept doar din cauza absenței sale în ședință. Pentru a stabili echitatea procesului se atestă necesitatea acordării unei apărări efective inculpatului atât la instanța de fond cât și cea de recurs. În prezenta cauză Curtea a reiterat că în cursul procesului, reclamantul a fost înlăturat din sala de judecată pentru că amenința persoanele prezente în ședință. Reclamantul a fost întors în sala de judecată pentru a-i oferi ultimul cuvânt, însă toate probele, au fost examinate în absența sa. În această etapă a procedurii, interesele reclamantului nu au fost reprezentate de un avocat deoarece a refuzat serviciile acestuia, pe motiv că modalitate de apărare nu a coincis. De asemenea Curtea a stabilit că la momentul adoptării deciziei de înlăturare a inculpatului din sală nu a explicat acestuia că judecarea cauze va avea loc în lipsa

¹ Cauza penală nr. 11-1-786-30102014 aflată pe rol la Judecătoria Bender de învinuire a lui SEgor, în comiterea infracțiunii prevăzute la art. 190 alin. (5) Cod Penal.

² Brînză L. Rolul avocatului în reabilitarea persoanei în procesul penal. În Revista Națională de Drept, 2002, nr. 4, p. 49-51.

³ Hotărârea CEDO în cauza Ananyev vs Federația Rusă, par. 41, hotărâre din 30 iulie 2009, cererea nr.20292/04. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-150432> (Vizitat la: 05.09.2019).

avocatului său deoarece acesta a renunțat la apărător. Respectiv instanța europeană a considerat că de către instanța de fond reclamantului urmau să-i fie explicate consecințele comportamentului său și a renunțului la apărător. Referitor la asigurarea dreptului la apărare în instanța de recurs, care în opinia Curții dispune de dreptul de a examina cauza în fapt și în drept, s-a constatat că având în vedere gravitatea acuzațiilor îndreptate împotriva reclamantului și severitatea condamnării sale, precum și incertitudinea situației sale în legătură cu îndepărtarea sa din sala de judecată, în stadiul examinării cauzei în recurs, asistența juridică a avocatului a fost necesară, întrucât acesta ar fi prezentat sau capta atenția instanței de apel asupra oricărui argument substanțial în favoarea reclamantului, care ar fi putut influența decizia instanței. S-a notat că potrivit legii interne a statelor se atestă obligația instanței care judecă cauza de a asigura persoana acuzată cu un apărător la necesitate, respectiv este obligația instanței judecătorești de a asigura apărarea efectivă a drepturilor reclamantului.

Guvernul a rus a confirmat că la judecarea cauzei în fond, nu au fost furnizate garanții complete pentru asistență juridică. Cu toate acestea, aceștia au susținut că acest deficit procedural a fost modificat, deoarece hotărârea relevantă a fost anulată în apel, iar ulterior reclamantului i sa acordat asistență juridică în cursul unei noi audieri în recurs. Însă instanța europeană a calificat acest argument drept unul formal din motiv că simpla numire a unui avocat nu implică îndeplinirea cerințelor articolului 6 § 3 (c), și nu poate fi calificată unei asistențe efective, deoarece un avocat desemnat să ofere asistență juridică poate interfera cu îndeplinirea sarcinilor sale sau poate evita acest lucru. La notificarea sau stabilirea acestei situații, autoritățile trebuie fie să înlocuiască avocatul, fie să-l oblige să-și îndeplinească atribuțiile în modul corespunzător. Oricum statul nu poate fi responsabil pentru fiecare caz de acordare a asistenței juridice necorespunzătoare din partea avocatului, numit din contul statutului în vederea acordării asistenței juridice. Potrivit principiului independenței avocatului, în fapt poziția acestuia este o chestiune discutată între acuzat și apărător. Curtea consideră că, în lumina articolului 6 § 3 (c) autoritățile naționale competente ar trebui să interfeze numai atunci când incapacitatea avocatului de a asigura o reprezentare efectivă a intereselor în instanță este evidentă sau suficientă. Astfel în speța dată Curtea a stabilit că avocatul acordat din contul statului în recurs a studiat materiale cauzei, s-a prezentat la data ședinței stabilite, însă în pofida mai multor posibilități avocata nu s-a întâlnit niciodată cu reclamantul și nici nu a manifestat nici un interes în acest sens. În pofida faptului că instanța de recurs a fost informată despre acest fapt, nu a întreprins nici o acțiune în vederea remedierii situației date având în vedere obligația pozitivă a autorităților în acest sens. Astfel Curtea a stabilit că lipsa unei întâlniri personale și a unui interviu cu reclamantul înaintea procesului, împreună cu faptul că avocatul numit de stat nu a pregătit argumente suplimentare în favoarea recursului și la apărare pe reclamant, pe baza argumentelor prezentate de către acesta cu patru ani în urmă, a afectat în mod iremediabil eficacitatea asistenței juridice.

În practică se întâlnesc și nu de puține ori, situații când cei acuzați nu se prezintă pur și simplu la dezbateri, când se folosesc de acest drept numai pentru a tergiversa desfășurarea activității procesuale, uneori chiar cu concursul avocaților aleși de aceștia, cerându-se termene pentru lipsă de apărare și angajare a unui avocat, schimbarea succesivă a avocaților, cu amânări repetate pentru studierea dosarelor, cereri formulate de avocații noi aleși și alte motive, toate acestea nefiind sancționate de instanța de judecată. Problema care s-a pus în astfel de cazuri a fost aceea dacă acuzații aflați în atare situații pot sau nu să fie decăzuți din dreptul lor de a-și alege un apărător, instanța numind dacă este cazul un apărător din oficiu. În cauza Petru Roșca contra Moldovei¹ s-a decis de principiu că din moment ce dreptul oricărui acuzat de a fi apărare efectiv de un avocat este un element fundamental al asigurării unui proces echitabil, un acuzat nu poate pierde beneficiul lui prin simpla sa absență la dezbateri. Ar fi vorba despre o sancțiune disproporționată, avându-se în vedere atât locul primordial al dreptului la apărare, cât și principiul preeminenței dreptului într-o societate democratică. În drept acestei soluții se face și sublinierea că și în situația în care legiuitorul național trebuie să descurajeze absențările nejustificate, acuzatul absent nu poate fi sancționat cu însăși pierderea acestui drept, mai ales atunci când el și-a desemnat un apărător spre a-l reprezenta; exigențele legitime ale prezenței acuzatului la dezbaterile unui proces penal pot fi asigurate prin alte mijloace decât prin pierderea

¹ Hotărârea CEDO Petru Roșca vs Moldova, hotărârea din 06 octombrie 2009, Cererea nr. [2638/05](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144503) (<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144503>) (Vizitat la: 01.09.2019).

dreptului la apărare. Instanța a considerat că interdicția absolută de a-l reprezenta pe acuzatul absent de la ședința în care s-a judecat cauza este în mod evident disproporționată, fiind o încălcare a art. 6 din Convenție.

În lucrarea sa Corneliu Bîrsan indică că legislatorul național trebuie să descurajeze absențele nejustificate, însă inculpatul nu poate fi sancționat cu pierderea dreptului la apărare, mai ales când acesta a desemnat un apărător pentru a-l reprezenta, exigențele legitime ale prezenței acuzatului la dezbaterile unui proces penal pot fi asigurate prin alte mijloace decât pierderea dreptului la apărare. Astfel autorul reține cauza CEDO Van Geyseghe vs Belgia, potrivit căreia Curtea a stabilit că avocații reclamantului nu au putut depune concluzii în ședința de judecată desfășurată în fața Curții cu jurați din cauza absenței inculpatului de la proces, în condițiile în care acesta a pledat pentru judecarea cauzei în lipsa sa, solicitând reprezentarea de către avocații aleși, prezenți la ședința respectivă. Curtea a apreciat că instanța națională urma să acorde dreptul avocaților reclamantului prezenți la ședință să pună concluzii în numele acestuia chiar și în absența lui, reieșind din motivul că invocau o problemă de drept privind autoritatea lucrului judecat deoarece reclamantul fusese supus învinuirii pentru aceeași faptă în Germania. Curtea a considerat că sancționarea absenței voluntare a inculpatului prin interdicția absolută impusă avocaților de a-l apăra, reprezintă o încălcare a art.6 CEDO.¹

De asemenea poate fi reținută decizia nr. 158/A din 29 noiembrie 2010, Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, potrivit căreia a fost contestată sentința penală nr. 246 din 19 mai 2010, a Tribunalului Maramureș pe motivul încălcării dreptului la apărare a inculpatului LLC.²

Potrivit materialelor cauzei Curtea pe fondul cauzei a reținut că pentru ședința de judecată din 24 noiembrie 2009, deși a lipsit inculpatul L.L.C. și apărătorul ales al acestuia, judecătorul fondului a procedat la audierea martorilor prezenți sub rezerva audierii acestora la un alt termen, ce nu a mai avut loc, situație ce s-a repetat pentru ședința din 23 martie 2010.

La ședința din 20 aprilie 2010, apărătorul inculpatului a depus precum că a reziliat contractul de asistență juridică cu clientul său, din care motive instanța a desemnat pe apărătorul M.R. ca apărător din oficiu, de pe tabelul nominal comunicat de Baroul Maramureș, căreia i s-a pus dosarul la dispoziție pentru studiu, urmând ca la ora 12⁰⁰ la caz să fie finalizată cercetarea judecătorească. S-a stabilit că delegația apărătorului din oficiu a fost eliberată a doua zi, respectiv la data de 21 aprilie 2010, și nu la data când a avut loc judecarea cauzei.

Astfel Curtea a considerat că instanța de fond a pronunțat o hotărâre cu încălcarea normelor legale privind garantarea dreptului la apărare, consfințit și garantat de art. 24 din Constituție, de art. 6 Cod de procedură Penală, și de art. 6 din Convenție, așa cum a fost amendată prin Protocolul nr. 11 din 1 noiembrie 1998, or legea procesul penală prevede că în cazurile când asistența juridică este obligatorie, dacă apărătorul ales nu se prezintă nejustificat (...) la termenul de judecată fixat și nici nu asigură substituția, instanța ia măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu care să-l înlocuiască, acordând un termen de minimum 3 zile pentru pregătirea apărării”.

Simpla desemnare a unui apărător din oficiu, fără a-i da acestuia posibilitatea efectivă de a studia actele dosarului, nu duce la îndeplinirea obligației de asigurare a asistenței juridice. Numirea unui apărător din oficiu, în modalitatea arătată, nu asigură nici necesitatea respectării dispozițiilor art. 6 par. 3 lit. c) din Convenție. În consecință, pentru desfășurarea unui proces echitabil în favoarea tuturor inculpaților, instanța, chiar dacă i-a desemnat un apărător din oficiu inculpatului L., trebuia să-i acorde acestuia timpul necesar pentru pregătirea apărării. Or, timpul minim trebuia să fie de 3 zile. În speță, prima instanță nu a respectat aceste prevederi legale, iar timpul lăsat la dispoziție avocatului desemnat din oficiu – în cadrul aceleiași ședințe de judecată „de la prima la a doua strigare a cauzei” – nu poate fi considerat suficient pentru pregătirea apărării și pentru depunerea concluziilor în judecarea pe fond a unei cauze. Mai mult, inculpatul L. nu a fost prezent și nu a avut posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere cu privire la acea situație, existând posibilitatea de a solicita un nou termen pentru a-și angaja un alt avocat, sau de a fi de acord cu avocatul desemnat din oficiu. Curtea a considerat că judecarea

¹ Bîrsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Ediția 2-a. București: Editura C. H. Beck, 2010, p. 559.

² Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, decizia nr. 158/A din 29 noiembrie 2010 în privința lui BR, DT și LLLC.

cauzei într-un termen rezonabil reieșind din motivul că cauza este pe rolul instanței judecătorești, nu poate afecta unul dintre drepturile importante ale persoanei, respectiv dreptul la apărare.

Prin modalitatea de a realiza cercetarea judecătorească, instanța de fond nu i-a oferit inculpatului L. ocazia potrivită și suficientă pentru a-și valorifica în mod util dreptul său de apărare, a restrâns într-un mod incompatibil cu garanțiile oferite de art. 6 din CEDO dreptul la apărare al acestuia și nu a asigurat echilibrul și egalitatea de arme care trebuie să primeze pe tot parcursul procesului penal între acuzare și apărare. De asemenea au fost încălcate două dintre principiile fundamentale ale procesului penal: contradictorialitatea și nemijlocirea. În baza acestor principii, instanța este obligată să readministreze toate probele administrate în cursul urmăririi penale, putând astfel să le perceapă prin filtrul punctelor de vedere exprimate oral și în ședință publică de toate părțile.

Potrivit art. 6 par. 3 lit. b) din Convenție, orice acuzat are dreptul să dispună de timpul și înlesnirile necesare pregătirii apărării sale, iar conform art. 17 Cod de Procedură penală, orice parte are dreptul să fie asistată de apărător în tot cursul procesului penal. Corelativ acestui drept, alin. (3) al art. 17 stabilește obligația organelor judiciare de a lua măsurile necesare pentru asigurarea asistenței juridice a învinutului sau inculpatului, numai dacă acesta nu are apărător ales.

Poziția avocatului care acordă asistență juridică, este că acesta nu este nici autoritate judecătorească și nici parte în proces, dar prin activitatea sa de colaborator la aflarea adevărului și la soluționarea justă și temeinică a cauzei. Poate fi apreciat că actualmente poziția avocatului, are tot mai multe similitudini cu cea a procurorului, dat fiind că au un scop final de a reprezenta interesele generale ale societății și apăra ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, prin stabilirea adevărului în interesele clientului său, mai mult ca atât aceasta capătă o conotație puternică în cazul când judecarea cauzei are loc în lipsa inculpatului, iar avocatul intenționează să dovedească nevinovăția clientului său.

O problemă importantă este eficacitatea apărării inculpatului absent la proces. Astfel, la judecarea cauzei penale a lui Sannino de către instanța italiană, apărătorul căruia a declarat abținere de la participarea în proces. Drept urmare, a fost numit un alt avocat, care a fost informat despre data și locul următoarei ședințe de judecată, dar nu a fost informat că urmează să reprezinte interesele inculpatului, ca o consecință, avocatul nu s-a prezentat la ședința de judecată stabilită. Pe parcurs apărarea lui Sannino era realizată de diverși avocați numiți de instanță. Acești apărători, în timpul procesului în absență, nu au depus niciodată cereri pentru amânarea judecării cauzei cu scopul de a face cunoștință cu materialele cauzei, nu au încercat să stabilească contacte cu pârâtul, ca urmare martorii audierea căroră anterior a fost solicitată de către inculpat nu au fost ascultați de instanță. Curtea Europeană, având în vedere că, de regulă, statul nu poate fi tras la răspundere pentru asistența juridică necalificată din partea avocaților, totuși a concluzionat că, în cazurile în care omisiunile apărării sunt evidente, sistemul judiciar trebuie să ia măsuri adecvate.¹

În plus, în cazul lui Goddi contra Italiei,² în care instanțele italiene nu au notificat apărătorul inculpatului cu privire la următoarea ședință de judecată și i-au numit un alt avocat care nu știa suficient despre motivele neprezentării clientului său, precum și circumstanțele cauzei, fiind formulată următoarea poziție: faptul că inculpatul nu sa prezentat în fața instanței, precum și lipsa de notificare a apărătorilor săi solicită instanței să își desfășoare activitatea în vederea realizării bunei puneri în aplicare a drepturilor procedurale ale persoanei în cauză. În consecință, instanța ar fi trebuit să amâne judecarea din proprie inițiativă din cauza necesității de a clarifica motivele neprezentării părților, precum și de a familiariza avocatul nou desemnat cu materialele de caz. Un comportament activ al instanței în acest sens permit de a privi modul real de realizare a principiului justiției. Aparent, absența inculpatului în judecarea cauzei sale poate conduce la faptul că dreptul său de a folosi asistența unui avocat va deveni iluzoriu. Prin urmare, instanța nu este obligată doar să asigure participarea acesteia la acest caz, ci și să ia alte măsuri în cazurile de neprofesionalism evident.

Am putea reține decizia Curții Supreme de justiție a României, potrivit căreia a fost admis recursul în anulare și casată hotărârea instanței de recurs, pe motiv că instanța de recurs a adus atingere

¹ Hotărârea CEDO Sannino c. Italiei, hotărârea din 27 aprilie 2006. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75213> (Vizitat la: 01.10.2019).

² Hotărârea CEDO Goddi c. Italiei, par. 30-31, hotărârea din 09 aprilie 1984. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94277> (Vizitat la: 01.10.2019).

drepturilor inculpatului referitoare la apărare și prezența la proces. Astfel, la data de 13 noiembrie 1996, când s-a judecat recursul declarat de procuror, mama inculpatului a depus o cerere la dosar de amânare a ședinței de judecată pentru angajarea unui apărător, deoarece apărătorul ales anterior a decedat, iar cel pe care dorește să-l angajeze nu cunoaște conținutul dosarului, pentru a face o apărare corespunzătoare, precum și pentru motivul că inculpatul este bolnav și nu se poate prezenta fiind depusă în acest sens o adeverință medicală. Cu toate acestea instanța de recurs a trecut la judecarea cauzei fără a se pronunța asupra cererii, constatând că apărarea inculpatului a fost asigurată prin desemnarea unui apărător din oficiu. Curtea a constatat că anterior cauza a suferit mai multe amânări deoarece apărătorul ales de inculpat era internat în spital, iar ulterior a decedat, însă această împrejurare nu poate fi imputată inculpatului, în sensul că tergiversează judecarea cauzei. Numai dacă inculpatul dovedea că nu dorește să-și angajeze un alt apărător, instanța putea judeca cauza prin acordarea unui apărător din oficiu. De asemenea nejustificat instanța a judecat cauza în lipsa inculpatului, deoarece neprezentarea inculpatului pe motiv de boală nu poate fi calificată drept o sustragere, iar posibilitatea de a se apăra chiar și personal a fost încălcată.¹ Fără îndoială, procedura de judecare în lipsa inculpatului, conduce la faptul că apărătorul acuzatului se află într-o situație destul de dificilă.

Urmează a fi relevat că autorul lucrării Avocatul – apărător în faza examinării în fond a cauzei penale, Ioniță Diana,² propune în lucrarea sa acordarea apărătorului posibilitatea de a refuza în unele cazuri apărarea luată asupra sub forma unui drept, prin completarea legislației cu o normă care ar formula posibilitatea, temeiurile și ordinea de refuz a avocatului de apărarea luată asupra sa sub forma unui drept garantat. Opinie pe care nu am putea să o împărtășim, dat fiind faptul că legislația procesual penală apriori stabilește condițiile de incompatibilitate a avocatului despre care se prezumă că acesta are cunoștință din momentul asumării obligației de reprezentare a intereselor clientului său, astfel pentru evitarea unor abuzuri din partea acestuia se prezumă că acesta din start urmează să pună în cunoștință organele competente despre imposibilitatea participării. Mai mult ca atât situația dată ar crea mai mult dificultăți în momentul când acesta a participat în calitate de avocat ales a unui inculpat ce se eschivează. Concomitent prin comportamentul său de refuz ulterior nejustificat de la apărare se consideră că se aduce atingere directă la dreptul la apărare a inculpatului absent, care a încredințat unui apărător ales reprezentarea intereselor sale.

Dreptul acuzatului la înlesnirile necesare apărării sale presupun ca acesta să aibă posibilitatea de a-și organiza apărarea într-un mod potrivit și fără restricții în ceea ce privește putința de a aduce în fața instanței toate documentele relevante. În scopul de a-și pregăti în mod eficient apărarea acuzatul trebuie și în detenție să poată comunica cu apărătorul său, astfel instanța trebuie să examineze cu atenție orice atingere adusă acestui drept.³ În cauza Krocher și Moller contra Elveției,⁴ restricțiile severe aplicate acuzaților, suspectați de terorism, în a primi vizite din partea avocatului lor, când se aflau în detenție, au fost justificate prin motive de securitate și nu au violat art. 6 CEDO. Dreptul de a comunica cu un avocat va implica, în mod invariabil și dreptul de a corespunda prin intermediul scrisorii. Orice restricții impuse corespondenței unui deținut cu avocatul său va ridica semne de întrebare. Astfel, în cauza Domenichini contra Italiei,⁵ controlul corespondenței reclamantului cu avocatul său de către autoritățile penitenciarului a constituit o violare a art. 6 CEDO.

Cu titlu de exemplu putem menționa Decizia Curții Supreme de Justiție a României nr.1962 din 16 aprilie 2003, potrivit căreia s-a casat hotărârea instanței de apel cu restituirea cauzei la rejudecare, pe motiv că judecând cauza în apel, a respins cererea apărătorului angajat în dimineața zilei din data judecării, de amânare a ședinței în vederea pregătirii apărării, pe motiv că anterior inculpatul a mai beneficiat de un termen în vederea angajării unui apărător ales. Întru-cât în aceste condiții apărătorul

¹ Decizia CSJ a României nr. 1813/1997 reținută. În: Revista de drept penal a Asociației Române de Științe Penale. București, 1998, nr. 2, p. 123.

² Ioniță D. Avocatul-Apărător în faza examinării în fond a cauzelor penale. Autoreferat al tezei de doctor. Chișinău 2003. 23 p.

³ Hotărârea CEDO, Campbell și Fell contra Regatului Unit, hotărârea din 28 iunie 1984, cererea nr. 7819/77; [7878/77](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57456). [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57456> (Vizitat la: 01.10.2019).

⁴ Hotărârea CEDO, Krocher și Moller vs Elveția, cererea nr. 8463/78, raportul Comisiei Europene pentru Drepturile Omului din 16 decembrie 1982 (Vizitat la: 01.10.2019).

⁵ Hotărârea CEDO, Domenichini contra Italiei, hotărârea din 15 noiembrie 1996, cererea nr. [15943/90](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58073). [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58073> (Vizitat la: 01.10.2019).

ales a refuzat să acorde asistență juridică inculpatului, instanța a desemnat un apărător din oficiu și a judecat apelul. Astfel Curtea a considerat că instanța de apel a pronunțat o hotărâre cu încălcarea normelor legale privind garantarea dreptului la apărare, deoarece prin respingerea cererii, inculpatului nu i-a fost asigurat dreptul la o apărare efectivă.¹

Această soluție a instanței a fost criticată de către Ioan Doltu, care a indicat că în speță inculpatul a fost înștiințat la dreptul său la apărare la faza urmăririi penale și judecării, însă nu a manifestat în nici un fel dorința de a uza de el. Abia în faza judecării în apel, când se afla în primejdie de a executa pedeapsa, a cerut termen pentru a-și angaja apărător, dar a făcut acest lucru abia în dimineața când s-a stabilit termenul de judecată, manevră ce nu poate fi interpretată decât o modalitate de tergiversare a judecării. Autorul consideră că în astfel de situații nu se poate vorbi de exercitarea normală, de bună-credință a unui drept, respectiv instanța de apel corect a pus capăt manevrei de tergiversare, asigurând inculpatului dreptul la asistență juridică din oficiu, pe motiv că acesta își exercita în mod abuziv dreptul de a-și alege el un apărător.²

Nu putem împărtăși opina autorului și pledăm pentru corectitudinea deciziei Curții Supreme, deoarece în acest caz nu putem vorbi despre o apărare efectivă prin prisma Convenției, din moment ce apărătorul acordat din oficiu, nu avea cunoștința de cauză, or acesta a participat în proces fiind numit în aceeași zi.

Concluzii

În concluzie, se atestă importanța și necesitatea participării avocatului în cadrul procesului penal judecat în lipsa inculpatului, în vederea asigurării principiului contradictorialității și egalității armelor, precum și evitarea unor ingerințe în drepturile inculpatului absent din partea autorităților.

Bibliografie:

1. Al doilea Raport General pentru perioada 01 ianuarie 31 decembrie 1999(CPT/Inf (92)3) al Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatului Inuman și Degradant, secțiunea 36-38. [Online]: <https://rm.coe.int/1680696a3f> (Vizitat la: 01.10.2019).
2. Bîrsan C. Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Ediția 2-a. București: Editura C. H. Beck, 2010. 1912 p.
3. Cauza penală nr. 11-1-786-30102014 aflată pe rol la Judecătoria Bender de învinuire a lui SEgor, în comiterea infracțiunii prevăzute la art. 190 alin. (5) Cod Penal.
4. Curtea de Apel Cluj, Secția penală și de minori, decizia nr. 158/A din 29 noiembrie 2010 în privința lui BR, DT și LLLC.
5. Decizia CSJ a României nr. 1813/1997 reținută. În: Revista de drept penal a Asociației Române de Științe Penale. București, 1998, nr. 2, p.123.
6. Decizia Curții Supreme de Justiție a României nr.1962 din 16 aprilie 2003 menționată în Dreptul, Uniunea Juriștilor din România. 2004, nr. 5, seria III-a, p. 276-277.
7. Doltu I. Dreptul la apărare. Garanții procesuale. Neacordarea unui termen pentru studierea dosarului de apărător ales de inculpat chiar în ziua judecării. Relevanța împrejurării că inculpatului i se mai acordase anterior un termen pentru lipsă de apărare. În: Dreptul, Uniunea Juriștilor din România. 2004, nr. 4, Seria III-a, p. 302-306.
8. Duculescu V. Protecția juridică a drepturilor omului - mijloace interne și internaționale. Ediție nouă revizuită și adăugată. București: Editura Lumina Lex, 2008. 476 p.
9. Cape Ed., Namoradze Z. Apărarea penală efectivă în Europa de Est: Bulgaria, Lituania, Republica Moldova. LARN, Rețeaua reformatoilor de asistență juridică. Chișinău: LARN Rețeaua reformatoilor de asistență juridică, 2013. XVII, 276 p.
10. Hotărârea CEDO Sannino c. Italiei, hotărârea din 27 aprilie 2006. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75213> (Vizitat la: 01.10.2019).
11. Hotărârea CEDO Goddi c. Italiei, hotărârea din 09 aprilie 1984. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-94277> (Vizitat la: 01.10.2019).

¹ Cauza penală nr. 11-1-786-30102014 aflată pe rol la Judecătoria Bender de învinuire a lui SEgor, în comiterea infracțiunii prevăzute la art. 190 alin. (5) Cod Penal.

² Doltu I. Dreptul la apărare. Garanții procesuale. Neacordarea unui termen pentru studierea dosarului de apărător ales de inculpat chiar în ziua judecării. Relevanța împrejurării că inculpatului i se mai acordase anterior un termen pentru lipsă de apărare. În: Dreptul, Uniunea Juriștilor din România. 2004, nr. 4, Seria III-a, p. 302-306.

12. Hotărârea CEDO, Campbell și Fell contra Regatului Unit, hotărârea din 28 iunie 1984, cererea nr. 7819/77; 7878/77. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57456> (Vizitat la: 01.10.2019).
13. Hotărârea CEDO, Krocher și Moller vs Elveția, cererea nr. 8463/78, raportul Comisiei Europene pentru Drepturile Omului din 16 decembrie 1982 (Vizitat la: 01.10.2019).
14. Hotărârea CEDO, Domenichini contra Italiei, hotărârea din 15 noiembrie 1996, cererea nr. 15943/90. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58073> (Vizitat la: 01.10.2019).
15. Hotărârea CEDO, Salduz vs Turcia, hotărârea din 27 noiembrie 2008, nr. 36391/02. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119643> (Vizitat la: 01.10.2019).
16. Hotărârea CEDO, Levința contra Moldovei, hotărârea din 16 martie 2009, cererea nr. 17332/03. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-112868> (Vizitat la: 01.10.2019).
17. Hotărârea CEDO, Zagaria vs Italia, hotărârea din 27 noiembrie 2007, nr. 1466/07. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83492> (Vizitat la: 01.10.2019).
18. Hotărârea CEDO, Niemietz vs Germania, hotărârea din 16 decembrie 1992, A254-B. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57887> (Vizitat la: 12.11.2019).
19. Hotărârea CEDO, Ocalan vs Turcia, hotărârea din 12 mai 2005, nr. 46221/99. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182659> (Vizitat la: 06.10.2019).
20. Hotărârea CEDO Schonenberger și Durmaz c Suediei, hotărârea din 20 iunie 1988, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-104118> (Vizitat la: 07.10.2019).
21. Hotărârea CEDO, Moiseyev vs Rusia, hotărârea din 09 octombrie 2008, nr. 62936/00. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150448> (Vizitat la: 03.09.2019).
22. Hotărârea CEDO Artico vs Italia, hotărârea din 13 mai 1980. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57424> (Vizitat la: 01.09.2019).
23. Hotărârea CEDO Orlov vs Rusia, hotărârea din 21 iunie 2011, nr. 29652/04. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105273> (Vizitat la: 01.09.2019).
24. Hotărârea CEDO în cauza Ananyev vs Federația Rusă, hotărâre din 30 iulie 2009, cererea nr.20292/04. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-150432> (Vizitat la: 05.09.2019).
25. Hotărârea CEDO Petru Roșca vs Moldova, hotărârea din 06 octombrie 2009, Cererea nr. 2638/05 <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144503> (Vizitat la: 01.09.2019).
26. Hotărârea CEDO Ekbatani c. Suedia, hotărârea din 26 mai 1988, paragraful 25. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-100704> (Vizitat la: 03.10.2019).
27. Hotărârea CEDO Croissant vs Germania, 25 septembrie 1992. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57736> (Vizitat la: 01.10.2019).
28. Hotărârea CEDO Poitrimol vs Franța, hotărârea din 23 noiembrie 1993. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57858> (Vizitat la: 03.08.2019).
29. Hotărârea CEDO Berlinski vs Polonia, hotărârea din 20 iunie 2002. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60521> (Vizitat la: 03.11.2019).
30. Hotărârea CEDO, Pakelli vs. Germania, hotărârea din 25 aprilie 1983. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57554> (Vizitat la: 03.11.2019).
31. Hotărârea CEDO, Lagerblom vs. Suedia, hotărârea din 14 ianuarie 2003. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60884> (Vizitat la: 01.11.2019).
32. Hotărârea CEDO Benham vs. Marea Britanie, 06 octombrie 1996. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57990> (Vizitat la: 01.09.2019).
33. Hotărârea CEDO Kamasinski c. Austriei, hotărârea din 19 decembrie 1989. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57614> (Vizitat la: 03.09.2019).
34. Hotărârea CEDO, decizia din 12 februarie 1985, în cauza Collozza vs Italiei. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462> (Vizitat la: 03.09.2019).
35. Hotărârea CEDO, Correia de Matos vs Portugalia, hotărârea din 04 aprilie 2018. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-182842> (Vizitat la: 07.09.2019).
36. Hotărârea CEDO, Gillow vs Marea Britanie, hotărârea din 24 noiembrie 1986. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57493> (Vizitat la: 07.08.2019).
37. Hotărârea Curții Supremă a Statelor Unite, în cauza Faretta vs California, din 30 iunie 1975. [Online]: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/422/806/case.html> (Vizitat la: 01.09.2019).
38. Hotărârea CEDO, Magee vs Marea Britanie, hotărârea din 06 iunie 2000. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58837> (Vizitat la: 01.09.2019).
39. Hotărârea CEDO, Averill vs Marea Britanie, hotărârea din 06 iunie 2000. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58836> (Vizitat la: 01.09.2019).
40. Hotărârea CEDO în cauza Galstyan vs Armenia, hotărârea din 15 noiembrie 2007, reținută în Buletinul CEDO. În: Revistă lunară anul 1. Ianuarie 2008, p. 51-52.

41. Hotărârea CEDO, Brennan vs Marea Britanie, hotărârea din 16 octombrie 2001. [Online]: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59722> (Vizitat la: 11.08.2019).
42. Ioniță D. Avocatul-Apărător în faza examinării în fond a cauzelor penale. Autoreferat al tezei de doctor. Chișinău 2003. 23 p.
43. Brînză L. Rolul avocatului în reabilitarea persoanei în procesul penal. În Revista Națională de Drept, 2002, nr. 4, p. 49-51.
44. Popa V.V. ș.a. Drepturile Omului. București: Editura C. H. Beck, 2005. 260 p.
45. Principiile de Bază ale Rolului Avocatului, adoptate la Congresul al Optulea al Națiunilor Unite despre Prevenirea Crimei și a Tratatul Delicvenților. Havana (Cuba) 27 august-7 septembrie 1990.
46. Propunerea pentru o Directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la Dreptul de Acces la un Avocat în cadrul Procedurilor Penale și dreptul de a comunica în timpul arestului, Bruxelles, 08 iunie 2011, COM (2011) 326 final. Capitolul 5, Articolul 4.3.2.
47. Statutul Tribunalului Internațional pentru fosta Iugoslavie. Decizia cu privire la demersul apărării de excludere a dovezilor din ICTY în cazul Zdravko Mucic, 02 septembrie 1997, cazul nr. IT-96-21-T. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/mucic/tdec/en/70902732.htm> (Vizitat la: 11.09.2019).
48. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavia (ICTY), 05 noiembrie 2009, Procurorul vs Radovan Karadzic, nr. IT-95/18-T. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/karadzic/tdec/en/091105.pdf> (Vizitat la: 13.10.2019).
49. Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Yugoslavia (ICTY), 09 mai 2003, Hotărârea cu privire la demersul Procurorului de a numi un avocat care să-i acorde asistență lui Vojislav Seselj, cazul nr.IT-03-67-PT, alin. 21. [Online]: <http://www.icty.org/x/cases/seselj/tdec/en/030509.htm> (Vizitat la: 15.09.2019).

Copyright©IALANJI Arina, 2019.

Contacts / Contacte / Контакты:

IALANJI Arina,

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt 168,
Chișinău 2004

E-mail: ialanjarina@mail.ru

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**CONSILIUL REDACȚIONAL AL REVISTEI
„REVISTA MOLDOVENEASCĂ DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE”**

**EDITORIAL BOARD (CONSILIUM)
OF THE „MOLDAVIAN JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS”**

**РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ
„МОЛДАВСКОГО ЖУРНАЛА МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ”**

BURIAN Alexandru.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Director al Institutului de Cercetări Strategice al Universității de Studii Europene din Moldova, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Republica Moldova (Chișinău, Republica Moldova) – *Redactor-șef.*

BURIAN Alexander.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), Director of The Institute for Strategic Studies of The European University of Moldova, President of the Moldavian Association of International Law (Kishinev, The Republic of Moldova) – *Editor-in-chief.*

БУРИАН Александр Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Директор Института стратегических исследований Европейского университета Молдовы, Президент Молдавской Ассоциации международного права (Кишинев, Республика Молдова) – *Главный редактор.*

E-mail: alexandruburian@yahoo.com; alexandruburian@mail.ru

CHINDÎBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in Political Sciences, Associate Professor, Senior Researcher, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

CHIRTOACĂ Natalia.

Doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova) — *Secretar științific.*

CHIRTOACA Natalia.

Ph.D in Law, Associate Professor, leading researcher, Institute for Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Scientific secretary.*

КИРТОАКЭ Наталья Михайловна.

Кандидат юридических наук, доцент, ведущий научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова) — *Ученый секретарь.*

E-mail: n_chirtoaca@mail.ru

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor în drept, profesor universitar, Vicerector al Universității Publice din Navarra (Spania) - *Membbru al consiliului redacțional.*

ANGEL Jose Luis IRIARTE.

Doctor of Law, Professor, Vicerector of The Navarra Public University (Spain) – *Member of editorial board.*

АНХЕЛ Хосе Луис ИРИАРТЕ.

Доктор права, профессор, проректор Наваррского публичного университета (Испания) — *Член редакционного совета.*

E-mail: julis.iriarte@unavarra.es

http://www.uta.edu.ec/formacioncompetencias2005/files/pictures/cv_luisiriarte.pdf

ARHILIUC Victoria.

Doctor habilitat în drept, profesor cercetător, Universitatea de Stat din Moldova (Republica Moldova) – *Membbru al consiliului redacțional.*

ARHILIUC Victoria.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The State University of Moldova (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

АРХИЛЮК Виктория Нестеровна.

Доктор юридических наук, профессор, Молдавский государственный университет (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: arhiliucv57@yahoo.com

ABASHIDZE Aslan.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Șef catedră Drept Internațional, Universitatea Prieteniei Popoarelor din Rusia, Vice-Președinte al Comisiei ONU pentru drepturile economice, sociale și culturale (Federația Rusă) — *Membbru al consiliului redacțional.*

ABASHIDZE Aslan.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Head of the Department of International Law, The Peoples' Friendship University of Russia, Deputy Chairman of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR) — (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

АБАШИДЗЕ Аслан Хусейнович.

Доктор юридических наук, профессор, зав. кафедрой международного права РУДН, Заместитель председателя Комитета ООН по экономическим, социальным и культурным правам (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: aslan.abashidze@gmail.com

http://www.intlaw-rudn.com/about-en/faculty/abashidze?set_language=en-us

BALAN Oleg.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Rector al Academiei de Administrare Publică a Republicii Moldova (Republica Moldova) – *Membbru al consiliului redacțional.*

BALAN Oleg.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, Rector of The Academy of Public Administration of The Republic of Moldova (The Republic of Moldova) – *Member of editorial board.*

БАЛАН Олег Иванович.

Доктор юридических наук, профессор, ректор Академии публичного управления Республики Молдова (Республика Молдова) – *Член редакционного совета.*

E-mail: rector1@aap.gov.md; balanoleg9@gmail.com

http://aap.gov.md/index.php?option=com_content&view=article&id=167&Itemid=294&lang=en

BENIUC Valentin.

Doctor habilitat în științe politice, profesor universitar, Rector al Institutului de Stat de Relații Internaționale din Moldova (Republica Moldova) – *Membru al consiliului redacțional.*

BENIUC Valentin.

Doctor of Political Sciences, Professor, Rector of The Moldavian State Institute of Foreign Relations (The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

БЕНИУК Валентин Анастасьевич.

Доктор политических наук, профессор, Ректор Молдавского государственного института международных отношений (Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: v.beniuc@mail.ru; irim@irim.md

<http://irim.md/index.php/ru/ob-irim/rektorat/13-memberscv/33-valentin-beniuc>

BOSHTITSKY Iury.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Drept din Kiev a Academiei Naționale de Științe a Ucrainei (Ucraina) – *Membru al consiliului redacțional.*

BOSHTITSKY Iury.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The Kyiv University of Law of The National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine) — *Member of editorial board.*

БОШИЦКИЙ Юрий Ладиславович.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Киевского университета права НАН Украины (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rector@kul.kiev.ua; inter-dep@kl.kiev.ua

<http://en.kul.kiev.ua/kerivnictvo/boshickiy-juriy-ladislavovich.html>

DERGACIOV Vladimir.

Doctor habilitat în științe geografice, profesor universitar, expert în geopolitică, profesor la Universitatea Națională din Odesa (Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

DERGACHEV Vladimir A.

Dr. Sc. (Geography), Professor, Expert in geopolitics, Professor of the Odessa National University (Ukraine) — *Member of editorial board.*

ДЕРГАЧЕВ Владимир Александрович.

Доктор географических наук, профессор, эксперт в геополитике, профессор Одесского национального университета (Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: admin@dergachev.ru; dergachev@farlep.net

<http://www.dergachev.farlep.net/>

<http://www.dergachev.ru/>

<http://dergachev-va.livejournal.com/>

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor habilitat în economie, doctor în istorie, profesor universitar, Catedra Relații Internaționale și Științe Politice, Universitatea Liberă din Varna „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Membru al consiliului redacțional.*

DYULGEROVA Nina Angelova.

Doctor of Economic Sciences (management and security), Ph.D. in History, Professor of International relations, Department of International Relations and Political Sciences, Faculty „Social Sciences”, Varna Free University „Chernorizec Hrabar” (Varna, Bulgaria) – *Member of editorial board.*

ДЮЛГЕРОВА Нина Ангелова.

Доктор экономических наук, кандидат исторических наук, профессор Варненского свободного университета «Черноризец Храбър» (Варна, Болгария)

— *Член редакционного совета.*

E-mail: nina_d6@hotmail.com; nina_d56@yahoo.com

<http://nina-dulgerova.org/Papers.htm>

<http://nina-dulgerova.org/CV.htm>

FUEREA Augustin.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din București (România) – *Membru al consiliului redacțional.*

FUEREA Augustin.

Doctor of Law, Professor, The University of Bucharest (Romania) – *Member of editorial board.*

ФУЕРЕА Августин.

Доктор права, профессор, Бухарестский государственный университет (Румыния) – *Член редакционного совета.*

E-mail: augustinfuerea@yahoo.com

http://www.univnt.ro/cv/uploads/cv/CV_Fuerea_Augustin.pdf

http://www.drept.unibuc.ro/dyn_doc/cv/a-fuerea.pdf

HABÁNIK Jozef.

Doctor în economie, Rector al Universității „Alexandr Dubcek” din Trencin, Slovacia (Trencin, Republica Slovacă) — *Membru al consiliului redacțional.*

HABÁNIK Jozef.

PhD in economy, Rector of the Alexander Dubček University of Trenčín (Trencin, Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ХАБАНИК Джозеф.

Доктор экономических наук, Ректор университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: rector@tuni.sk

<http://tuni.sk/univerzita/organy-univerzity/rector/>

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea din Viena (Austria) — *Membru al consiliului redacțional.*

HEINRICH Hans-Georg.

Doctor of Law, Professor, The University of Vienna (Austria) — *Member of editorial board.*

ХЕЙНДРИЧ Ханс-Георг.

Доктор права, профессор, Венский университет (Австрия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: hans-georg.heinrich@univie.ac.at

<http://www.enri-east.net/consortium/institute-for-advanced-studies/en/>

KAPUSTIN Anatolii.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Președinte al Asociației de Drept Internațional din Federația Rusă (Moscova, Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

KAPUSTIN Anatoly.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, President of The Russian Association of International Law (Moscow, The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

КАПУСТИН Анатолий Яковлевич.

Доктор юридических наук, профессор, Президент Российской ассоциации международного права (Москва, Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: kapustin@izak.ru, akap@mail.ru

http://jppublishing.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=96&Itemid=102

<http://izak.ru/381>

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia) — *Membru al consiliului redacțional.*

Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic) — *Member of editorial board.*

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика) — *Член редакционного совета.*

E-mail: lipkova@euba.sk

<http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1347>

MAZILU Dumitru.

Doctor în drept, profesor universitar, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar (ret.), Universitatea „Spiru Haret” din București (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

MAZILU Dumitru.

Doctor of Law, Professor, Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador (ret.), The „Spiru Haret” University of Bucharest (Romania) — *Member of editorial board.*

МАЗИЛУ Думитру.

Доктор права, профессор, Чрезвычайный и Полномочный посол (в отставке), Университет им. Спиру Харета, Бухарест (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: dumitru.mazilu@spiruharet.ro; secretariat@universitatea-cantemir.ro

http://ro.wikipedia.org/wiki/Dumitru_Mazilu

NAZARIA Sergiu.

Doctor habilitat în științe politice, doctor în istorie, conferențiar universitar, Institutul de Stat de Relații Internaționale din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) — *Membru al consiliului redacțional.*

NAZARIA Sergei.

Doctor of Political Sciences, Ph.D in History, Associate professor, The Moldavian State Institute of Foreign Relations (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

НАЗАРИЯ Сергей Михайлович.

Доктор политических наук, кандидат исторических наук, доцент, Молдавский государственный институт международных отношений (Кишинев, Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: sergnazar@mail.ru

PAPAVA Vladimer.

Doctor habilitat în economie, profesor universitar, academician al Academiei Naționale de Științe a Georgiei, Profesor universitar la Facultatea de Economie a Universității de Stat din Tbilisi „Ivane Javakhishvili” (Tbilisi, Georgia) — *Membru al consiliului redacțional.*

PAPAVA Vladimer.

Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of the Georgian National Academy of Sciences, Professor of Economics, Faculty of Economics and Business, The Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Tbilisi, Georgia) — *Member of editorial board.*

ПАПАВА Владимир.

Доктор экономических наук, профессор, действительный член Национальной Академии наук Грузии, профессор Экономического факультета Тбилисского государственного университета имени Ивана Джавахишвили (Тбилиси, Грузия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: papavavladimer@ghsis.org; papavavladimer@yahoo.com

<http://www.papava.info/>; http://en.wikipedia.org/wiki/Vladimer_Papava

POPESCU Dumitra.

Doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Titu Maiorescu” din București, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (România) — *Membru al consiliului redacțional.*

POPESCU Dumitra.

Doctor of Law, Professor, The „Titu Maiorescu” University of Bucharest, Legal Research Institute „Academician Andrei Rădulescu” of the Romanian Academy (Romania) — *Member of editorial board.*

ПОПЕСКУ Думитра.

Доктор права, профессор, Бухарестский университет имени Титу Майореску, Научно-исследовательский юридический институт имени академика Андрея Рэдулеску Румынской Академии (Румыния) — *Член редакционного совета.*

E-mail: juridic_institut@yahoo.com

STRATIEVSKI Dmitrii.

Doctor în istorie, Vicedirector al Centrului de studii a Europei de Est din Berlin OEZB e.v. (Berlin, Republica Federală Germania) — *Membru al consiliului redacțional.*

STRATIEVSKI Dmitri.

Ph.D in History, Deputy Director of the Center for the Study of Eastern Europe in Berlin OEZB e.v. (Berlin, The Federal Republic of Germany) — *Member of editorial board.*

СТРАТИЕВСКИЙ Дмитрий.

Доктор исторических наук, заместитель директора Центра изучения Восточной Европы в Берлине OEZB e.v. (Берлин, Федеративная Республика Германия) — *Член редакционного совета.*

E-mail: stratievski@gmx.de

SEDLEȚCHI Iurie.

Doctor în drept, profesor universitar, Rector al Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova) — *Membru al consiliului redacțional.*

SEDLITSCHI Yuri.

Ph.D in Law, Professor, Rector of The European University of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova) — *Member of editorial board.*

СЕДЛЕЦКИЙ Юрий Николаевич.

Кандидат юридических наук, профессор, Ректор Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова) — *Член редакционного совета.*

E-mail: iuriesedletchii@yahoo.fr

<http://www.usem.md/ro.html>

TIMCENCO Leonid.

Doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Națională a Serviciului Fiscal de Stat al Ucrainei (Kiev, Ucraina) — *Membru al consiliului redacțional.*

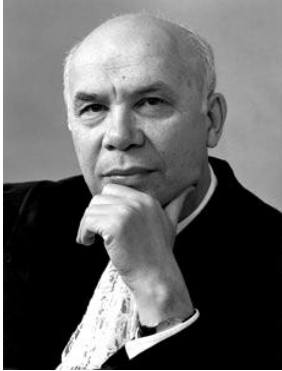
TIMCHENKO Leonid.

Doctor of Juridical Sciences, Professor, The National University of The State Tax Service of Ukraine (Kiev, Ukraine) — *Member of editorial board.*

ТИМЧЕНКО Леонид Дмитриевич.

Доктор юридических наук, профессор, Национальный университет Государственной налоговой службы Украины (Киев, Украина) — *Член редакционного совета.*

E-mail: ltymch@ukr.net; timchenko@asta.edu.ua

VERESHCHETIN Vladlen.

Doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar. În 1984-1995 – membru al Curții Permanente de Arbitraj a ONU (Haga), în 1992-1994 – membru și președinte al Comisiei de Drept Internațional a ONU, în 1995-2006 – Judecător al Curții Internaționale de Justiție a ONU (Haga), din 2012 – Arbitru în Dreptul Cosmic (Spațial) la Curtea Permanentă de Arbitraj a ONU (Haga). În 1978-1995 — Vice-președinte, din 1995 – Președinte de onoare al Institutului Internațional de Drept Cosmic (Spațial) din Paris. Din 1977 — academician al Academiei Internaționale de Astronautică (SUA), din 2006 — academician al Academiei de Științe din Bulgaria. (Federația Rusă) — *Membru al consiliului redacțional.*

Vladlen S. VERESHCHETIN.

Doctor of Juridical Sciences, Professor. In 1984-1995 - Member of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1992-1994 — Member and Chairman of the United Nations International Law Commission. In 1995-2006 — Judge of the International Court of Justice (the Hague). From 2012, the Referee for Space Law of the Permanent Court of Arbitration (the Hague). In 1978-1995-Vice President, from 1995 — Director Emeritus of the International Institute of Space Law (Paris). Since 1977 — Member of the International Astronautical Academy (USA), since 2006 — Foreign Member of Bulgarian Academy of Sciences. (The Russian Federation) — *Member of editorial board.*

ВЕРЕЩЕТИН Владлен Степанович.

Доктор юридических наук, профессор. С 1984 по 1995 год — член Постоянной палаты третейского суда (г. Гаага). В 1992-1994 годах — член Комиссии международного права ООН. В 1994 году возглавлял Комиссию. В 1995-2006 годах — Судья Международного Суда ООН (г. Гаага). С 2012 г. — арбитр по космическому праву Постоянной Палаты третейского суда (г. Гаага). В 1978-1995 годах — вице-президент, с 1995 г. — почетный директор Международного института космического права (Франция). С 1977 г. — действительный член Международной астронавтической академии (США). С 2006 г. — иностранный член Болгарской Академии наук. (Российская Федерация) — *Член редакционного совета.*

E-mail: vsvereshchetin@ziggo.nl;

<http://legal.un.org/avl/faculty/Vereshchetin.html>; http://legal.un.org/avl/pdf/ls/Vereshchetin_bio.pdf;
<http://intl.law.rudn.com/about/history-faces/vereshchetin>

WILLIAMS Silvia Maureen.

Doctor în drept și științe sociale, profesor de Drept Internațional Public, Universitatea din Buenos Aires. Președintele Comitetului de Drept Internațional Spațial al Asociației de Drept Internațional (ILA — Londra). Membru al Consiliului executiv al Asociației de Drept Internațional (sediul, Londra). Membru al Institutului Internațional de Drept Spațial, membru al Academiei Internaționale de Astronautică, membru al Institutului Regal de Relații Internaționale (Chatham House), membru al Institutului Ibero-American de Drept Aerian și Spațial (Argentina) – *Membru al consiliului redacțional.*

WILLIAMS Silvia Maureen.

Doctor of Law and Social Sciences, Professor of Public International Law, University of Buenos Aires. President of the International Space Law Committee of the International Law Association (ILA — London). Member of the Executive Council of the International Law Association (Headquarters, London). Member of the Institut International de Droit Spatial, full member of the International Academy of Astronautics, the Royal Institute of International Affairs (Chatham House), the Ibero American Institute of Air and Space Law (Argentina) – *Member of editorial board.*

УИЛЬЯМС Сильвия Морин.

Доктор права и социальных наук, профессор международного публичного права, Университет Буэнос-Айреса. Президент Комитета по международному космическому праву Ассоциации международного права (АМП — Лондон). Член, Сопредседатель Исполнительного Совета Ассоциации международного права (штаб-квартира, Лондон). Член Международного Института международного космического права, действительный член Международной академии астронавтики Королевского института международных отношений (Чэтхэм Хаус) и Иbero-американского института воздушного и космического права (Аргентина) – *Член редакционного совета.*

E-mail: maureenw777@yahoo.co.uk;

[swilliams@derecho.uba.ar](http://www.derecho.uba.ar/investigacion/investigadores/williams.php)<http://www.derecho.uba.ar/investigacion/investigadores/williams.php>

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**COLEGIUL DE REDACȚIE (RECENZENȚII)
EDITORSHIP (REVIEWERS)
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ (РЕЦЕНЗЕНТЫ)**

CHINDĪBALIUC Oleana.

Doctor în științe politice, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Șef Catedră Politică Mondială și Relații Internaționale a Universității de Studii Europene din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

— *Redactor-șef adjunct, Președinte al colegiului de redacție.*

KINDIBALYK Olyana.

PhD in political science, Associate Professor, Senior Scientific Fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research; Head of the Department of World Politics and International Relations at the University of European Studies of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova). — *Deputy Editor-in-chief, Head of Editorship.*

КИНДЫБАЛЮК Оляна Игоревна.

Кандидат политических наук, доцент, старший научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований; Заведующая кафедрой мировой политики и международных отношений Европейского университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова). — *Заместитель главного редактора, Председатель редакционной коллегии.*

E-mail: olyana.kindibalyk@gmail.com

ANȚEI Nadia Cerasela.

Doctor în drept, Profesor universitar, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, Universitatea „Dunărea de Jos” (Galați, România).

ANȚEI Nadia Cerasela.

PhD in Law, Professor, Faculty of Legal, Social and Political Sciences, „Dunarea de Jos University” (Galati, Romania).

АНИЦЕЙ Надия Черасела.

Доктор права, профессор, факультет юридических, социальных и политических наук, университет «Нижний Дунай», (Галац, Румыния).

E-mail: nadia.anitei@ugal.ro; ncerasela@yahoo.com

CIUCĂ Aurora.

Doctor în drept, Profesor universitar, Profesor la Universitatea „Stefan Cel Mare” din Suceava, Avocat la Baroul de Avocați Iași, Președinte al Asociației „Vespasian V. Pella” Iași (Iași, România).

CIUCA Aurora.

Ph.D in Law, Professor at „Stefan cel Mare” University of Suceava, Lawyer Yassy Bar Association, President of „Vespasian V. Pella” Association (Yassy, Romania).

ЧИУКЭ Аурора.

Доктор права, профессор, Профессор Сучавского университета «Штефан чел Маре»; Адвокат в Ясской ассоциации адвокатов; Президент ассоциации „Vespasian V. Pella” (Яссы, Румыния),

E-mail: aurora_ciuca_2000@yahoo.com

DORUL Olga.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova; cercetător științific, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

DORUL Olga.

Ph.D in Law, Associate Professor, The Moldova State University; scientific fellow, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova).

ДОРУЛ Ольга Павловна.

Кандидат юридических наук, доцент, Молдавский государственный университет, научный сотрудник, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: dorulolga@yahoo.com

BURIAN Cristina.

Doctor în drept, conferențiar universitar la Catedra Drept Public, Universitatea de Studii Europene din Moldova; Secretar I, Direcția Generală Drept Internațional, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

BURIAN Cristina.

Ph.D in Law, Associate Professor, Department of Public Law, European University of Moldova; First Secretary, The International Law Department, Ministry of Foreign Affairs and European Integration of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

БУРИАН Кристина Александровна.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры публичного права, Европейский университет Молдовы; Первый секретарь, Генеральный Департамент международного права, Министерство иностранных дел и европейской интеграции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: krisburian@yahoo.com

EVSEEV Vladimir.

Doctor în științe tehnice, Expert militar, Vicedirector al Institutului Statelor CSI (Moscova, Federația Rusă).

EVSEEV Vladimir.

Ph.D in Technical Science, Military expert, Deputy Director of the Institute of CIS Countries (Moscow, The Russian Federation).

ЕВСЕЕВ Владимир Валерьевич.

Кандидат технических наук, Военный эксперт, Заместитель директора Института стран СНГ (Москва, Российская Федерация).

E-mail: vlad.evseev@gmail.com

http://ru.ino-ppic.ru/yevseyev_v/

<http://ir.russiancouncil.ru/person/evseev-vladimir-valerevich/>

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Doctor în istorie, Plymouth City College, Institutul Regal de Personal și Dezvoltare (Plymouth, Marea Britanie).

GLADARENCO-STOIAN Maia.

Ph.D in History, Plymouth City College, Chartered Institute of Personnel and Development Course (Plymouth, United Kingdom).

ГЛАДАРЕНКО-СТОЯН Майя.

Доктор исторических наук, Плимутский колледж, Королевский Институт персонала и развития (Плимут, Великобритания).

E-mail: maia_gl@yahoo.fr

GENTIMIR Alina Mirabela.

Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România).

GENTIMIR Alina Mirabela.

Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iassy, Romania).

ДЖЕНТИМИР Алина.

Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния).

E-mail: agentimir@yahoo.fr

GLUHAIA Diana.

Doctor în drept, Universitatea Publică din Navarra (Pamplona, Spania).

GLUHAIA Diana.

Ph.D in Law, The Navarra Public University (Pamplona, Spain).

ГЛУХАЯ Диана.

Доктор права, Наваррский публичный университет (Памплона, Испания).

E-mail: diana.gluhaya@unavara.es; diana_gluhaia@yahoo.com

GUO Ping.

Profesor universitar de drept maritim, director al Institutului de Drept Internațional Maritim (IIML) a Universității Maritime din Dalian, director a Asociației Chineze de Drept Maritim, arbitru în Comisia Chineză de Arbitraj Maritim (Dalian, Republica Populară Chineză).

GUO Ping.

Professor of Maritime Law, Director of The Institute of International Maritime Law (IIML) of the Dalian Maritime University, director of China Maritime Law Association, the arbitrator of China Maritime Arbitration Commission (Dalian, The People's Republic Of China).

ГУО Пинг.

Профессор морского права, директор Института международного морского права (ИИМЛ) Даляньского морского университета, директор китайской Ассоциации морского права, арбитр Арбитражной морской комиссии Китая (Далянь, КНР).

E-mail: guoping@dl.cn , guoping@dlmu.edu.cn

IOVIȚĂ Alexandrina.

Doctor în drept, UNAIDS, Cartierul general, Coordonator programe, drepturile omului și legislație (Chișinău, Republica Moldova – Geneva, Elveția).

IOVITA Alexandrina.

Ph.D in Law, UNAIDS Secretariat, Headquarters, Programme Officer, Human Rights and Law (Kishinev, The Republic of Moldova – Geneva, Switzerland).

ИОВИЦЭ Александрина Александровна.

Кандидат юридических наук, UNAIDS, генеральный офис, сотрудник по программам, права человека и правовые вопросы (Кишинев, Республика Молдова, Женева, Швейцария).

E-mail: alexandrina_iovita@yahoo.com

JANAS Karol.

Doctor în politologie, conferențiar universitar, Șef Catedră Politologie, Universitatea „Alexandr Dubcek” din Trenčin, Slovacia (Trenčin, Republica Slovacă).

JANAS Karol.

Doc. PhD in Political Sciences, Associate Professor, Head of the Department Politologie of the Trenčianska Univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne (Trenčin, The Slovak Republic).

ЯНАС Карол.

Доктор политологии, доцент, Заведующий кафедрой политологии Тренчанского университета им. Александра Дубчека в Тренчине (Тренчин, Словацкая Республика).

E-mail: karol.janas@tuni.sk

KOVALEVA Natalia.

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Director al Fundației de Caritate „Fii Om!” (Orenburg, Federația Rusă).

KOVALYOVA Natalia.

Ph.D., Associate Professor, Director of the Charity Foundation „Be a man!” (Orenburg, The Russian Federation).

КОВАЛЁВА Наталья Александровна.

Кандидат педагогических наук, доцент, директор Благотворительного Фонда «Будь Человеком!» (Оренбург, Российская Федерация).

E-mail: kovaleva_osu@mail.ru

LISENCO Vladlena.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea de Stat din Transnistria „T.G.Șevcenco” (Tiraspol, Republica Moldova).

LISENCO Vladlena.

Doctor of Juridical Sciences, Associate Professor, Vicerector for International relations, Taras Shevchenko State University of Transnistria (Tiraspol, The Republic of Moldova).

ЛЫСЕНКО Владлена.

Доктор юридических наук, доцент, Заместитель ректора по международным связям, Приднестровский государственный университет имени Т. Г. Шевченко (Тирасполь, Республика Молдова).

E-mail: vlada.lisenco@mail.ru

MATTOŠ Boris.

Doctor în științe politice, Vicerector pentru relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

MATTOS Boris.

PhD in political science, Vicerector for International relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic).

МАТОШ Борис.

Доктор политических наук, Заместитель ректора по международным связям, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: mattos@euba.sk

METREVELI Levan.

Doctor în științe politice, șef al Centrului pentru dezvoltarea integrată a Georgiei, Universitatea de Stat Tbilisi (Tbilisi, Georgia).

METREVELI Levan.

Doctor of Political Sciences, Head of the Center for integrated development of Georgia, Tiflis State University (Tbilisi, Georgia).

МЕТРЕВЕЛИ Леван.

Доктор политических наук, руководитель Центра комплексного развития Грузии Тбилисского государственного университета (Тбилиси, Грузия).

E-mail: levanmetreveli@yahoo.com

MOUSMOUTI Maria.

Doctor în drept, Director executiv al Centrului European de Drept Constituțional din Atena (Atena, Grecia).

MOUSMOUTI Maria.

Ph.D in Law, Executive director of The European Center of Constitutional Law (Athenas, Grece).

МОУСМУТИ Мария.

Доктор права, Исполнительный директор Европейского центра конституционного права (Афины, Греция).

E-mail: mousmou@yahoo.com

<http://www.cecl2.gr/index.php/en/thecentre/theboard/11-thecentre/cv/16-08-maria-mousmouti>

http://ials.sas.ac.uk/postgrad/LDclinic/LDclinic_who.htm

SÂRCU Diana.

Doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, Director al Institutului Național de Justiție al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

SARCU Diana.

Doctor of Juridical Sciences, Associate professor, Director of the National Institute of Justice of the Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

СЫРКУ Диана.

Доктор юридических наук, доцент, Директор Национального института юстиции Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: sircu@yahoo.com

SYCI Alexandru.

Doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, Universitatea Națională „Iurie Fedikovici” din Cernăuți (Cernăuți, Ucraina).

SYCH Alexander.

Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi National University „Yuri Fedkovych” (Chernivtsi, Ukraine).

СЫЧ Александр Иванович.

Доктор исторических наук, профессор, Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича (Черновцы, Украина).

E-mail: asych_chnu@yahoo.com, amenitinna@gmail.com

SOLNȚEV Alexandr.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Șef-adjunct al Catedrei de Drept Internațional al Universității Prieteniei Popoarelor din Rusia (Moscova, Federația Rusă).

SOLNTSEV Alexander.

Ph.D in Law, Associate Professor, Deputy Head of the Department of International Law PFUR, the Peoples' Friendship University of Russia (Moscow, The Russian Federation).

СОЛНЦЕВ Александр Михайлович.

Кандидат юридических наук, доцент, зам. заведующего кафедрой международного права Российского университета дружбы народов (Москва, Российская Федерация).

E-mail: a.solntsew@gmail.com; intlaw.rudn@gmail.com
www.intlaw-rudn.com

SMOCHINA Carolina.

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Europeană din Lefke (Lefke, Nicosia, Cipru).

SMOCHINA Carolina.

Ph.D in Law, Associate Professor, European University of Lefke (Lefke, Nicosia, Cyprus).

СМОКИНЭ Каролина.

Доктор права, доцент, Европейский Университет в Лефке (Лефке, Никосия, Кипр)

E-mail: smochina@gmail.com

ISMAYL Togrul.

Doctor în istorie, Doctor în economie, conferențiar universitar, Universitatea TOBB, Economie și Tehnologie (Ankara, Turcia).

ISMAYL Togrul.

Ph.D in History, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor, TOBB University of Economics and Technology (Ankara, Turkey).

ИСМАИЛ Тогрул.

Доктор истории, Доктор экономики, доцент, TOBB университет экономики и технологии (Анкара, Турция).

E-mail: togrul65@hotmail.com, tismayil@etu.edu.tr

ȚIGĂNAȘ Ion.

Doctor în drept, Director General Adjunct, Agenția de Stat Pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

TIGANAS Ion.

Ph.D in Law, Deputy General Director of The State Agency on Intellectual Property of The Republic of Moldova (Kishinev, The Republic of Moldova).

ЦИГЭНАШ Ион.

Кандидат юридических наук, Генеральный вице-директор Государственного агентства по интеллектуальной собственности Республики Молдова (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: iondrept@yahoo.com

http://www.agepi.gov.md/pdf/about/cv_tiganas.pdf

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**DATE DESPRE AUTORI
DATES OF AUTHORS
СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ**

KUCHARČÍK Rudolf.

Doctor în științe politice, Conferențiar universitar, Decan, Facultatea relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia).

KUCHARČÍK Rudolf.

PhD (International Relations), Assistant Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Republic of Slovakia).

КУЧАРЧИК Рудольф.

Доктор философии (международные отношения), доцент, декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Республика Словакия).

E-mail: rudolf.kucharcik@euba.sk

GENTIMIR Alina Mirabela.

Doctor în drept, Lector, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (Iași, România).

GENTIMIR Alina Mirabela.

Lecturer Ph.D, Faculty of Law, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iassy (Iassy, Romania).

ДЖЕНТИМИР Алина.

Кандидат юридических наук, преподаватель, Юридический факультет Ясского университета им. А.И.Кузы (Яссы, Румыния).

E-mail: agentimir@yahoo.fr

LIPKOVA Ludmila.

Doctor în Economie, Ing., Profesor universitar, Decan, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia).

Dr.h.c. prof. Ing. LIPKOVA Ludmila, CSc.

Doctor of Economics, Professor, Dean, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava, Slovakia (Bratislava, The Slovak Republic).

ЛИПКОВА Людмила.

Доктор экономических наук, профессор, Декан факультета международных отношений Экономического университета в Братиславе (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: lipkova@euba.sk

<http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=1347>

BROCKOVA Katarina.

Doctor în drept, Profesor universitar asociat, Catedra drept internațional, Facultatea Relații Internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

BROCKOVÁ Katarina.

PhD. In Law, Associate professor, Department of International Law, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovak Republic).

БРОЦКОВА Катарина.

Кандидат юридических наук, доцент, Кафедра международного права, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия).

E-mail: katarina@brocko.sk

BEŇOVÁ Zuzana.

Doctorand, Facultatea de Relații Internaționale, Universitatea de Economie din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacă).

BEŇOVÁ Zuzana.

PhD student, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Slovak Republic).

БЕНОВА Зусана.

Аспирант факультета международных отношений экономического университета Братиславы (Братислава, Словацкая Республика).

E-mail: zuzana.benova@euba.sk

ZUBRO Tetyana.

Doctor în științe politice, Lector superior, Catedra relații internaționale și științe politice, Facultatea relații internaționale, Universitatea Economică din Bratislava (Bratislava, Republica Slovacia).

ZUBRO Tetyana.

Ph.D. in Political Sciences, Senior lecturer, Department of international political relations, Faculty of International Relations, University of Economics in Bratislava (Bratislava, The Republic of Slovakia).

ЗУБРО Тетьяна.

Доктор политических наук, Старший преподаватель, Кафедра международных политических отношений, Факультет международных отношений, Экономический университет в Братиславе (Братислава, Республика Словакия).

E-mail: ztp@centrum.sk

CASTRAVET Diana.

Doctorandă, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (Chișinău, Republica Moldova).

CASTRAVET Diana.

PhD student, Institute of Legal, Political and Sociological Research (Kishinev, The Republic of Moldova).

КАСТРАВЕЦ Диана.

Аспирантка, Институт юридических, политических и социологических исследований (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: dianacasapu@gmail.com

ALBU Natalia.

Doctor în științe politice, Director al Centrului Cercetări Strategice al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, conferențiar universitar, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” (Chișinău, Republica Moldova).

ALBU Natalia.

Doctor in political science, Director of the Center for Strategic Research of the Institute of Legal, Political and Sociological Research, associated professor, Military Academy of Armed Forces „Alexandru cel Bun” (Kishinev, The Republic of Moldova).

АЛБУ Наталья.

Доктор политических наук, Директор Центра стратегических исследований Института юридических, политических и социологических исследований, доцент, Военная Академия Вооруженных Сил «Александр чел Бун» (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: albunatalia@gmail.com

DRĂGULEAN Alexandru.

Doctorand al Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, ofițer principal (jurist), maior de justiție, Ministerul Apărării al Republicii Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

DRAGULEAN Alexandru .

PhD student of the Academy „Ștefan cel Mare” of the Ministry of Internal Affairs, Ministry of Defence of the Republic of Moldova, main desk officer (lawyer), **JAG Corps** Major, (Kishinev, The Republic of Moldova).

ДРЭГУЛЯН Александру.

Аспирант Академии «Штефан чел Маре» Министерства внутренних дел, Министерство Обороны Республики Молдова, главный офицер (юрист), майор юстиции, (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: alexandru.dragulean@army.md

IALANJI Arina.

Magistru în drept, lector universitar, catedra drept patrimonial, Universitatea Tehnică din Moldova (Chișinău, Republica Moldova).

IALANJI Arina.

Master in Law, Department of Heritage Law, University Lecturer at the Technical University of Moldova (Chisinau, Republic of Moldova).

ЯЛАНЖИ Арина.

Магистр права, преподаватель кафедры имущественного права Технического университета Молдовы (Кишинев, Республика Молдова).

E-mail: ialanjarina@mail.ru

RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

CERINȚELE

**privind condițiile de prezentare a manuscriselor pentru publicare în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Revista teoretico-științifică „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” acceptă pentru publicare articole în limbile moldovenească (română), rusă, engleză, spaniolă, franceză, germană (la discreția autorului), care conțin rezultate inedite ale cercetărilor efectuate și care sunt ajustate la „Cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor”.

Consiliul Redacțional acceptă manuscrisul articolului pentru publicare în corespundere cu profilurile ediției („drept” și „științe politice”), cu un volum nu mai mult de 20 de pagini, inclusiv figuri și tabele. Manuscrisul ar trebui să conțină doar materiale originale, efectuat la un înalt nivel științific, reflectând rezultatele cercetării efectuate de către autor, obținute cu cel mult un an înainte de publicare, și care conține un element clar privitor la inovația științifică a cercetării și propria contribuție a autorului. Sunt acceptate pentru publicare materialele care anterior nu au fost publicate în alte ediții și nu au fost destinate pentru publicarea simultană în diverse ediții. Articolele sunt expuse recenzării obligatorii, în conformitate cu *Anexa 3*. Pentru doctoranzi (competitori) este obligatorie recenzarea articolelor de către conducătorul științific. Pot fi publicate doar articolele care au primit recenzii pozitive.

Cerințele menționate mai sus se aplică tuturor materialelor trimise pentru publicare în adresa revistei. Consiliul Redacțional are dreptul de a nu accepta publicarea materialelor în caz de: a) nerespectarea cerințele privind condițiile de prezentare a manuscriselor articolelor; b) plagiat; c) conținutul articolului este neadecvat cu profilurile revistei.

În cazurile când nu sunt respectate cerințele redacția are dreptul să nu examineze manuscrisul. Consiliul Redacțional își rezervă dreptul de a reduce volumul articolului prezentat (dacă este necesar), expunându-l în versiunea redacției (introducând modificări redacționale, care nu schimbă sensul general al articolului prezentat de autor). Formulările și prezentarea materialelor în articolele publicate nu reprezintă întotdeauna poziția revistei și nu angajează în nici un fel redacția. Aceste materiale se publică în ordine de discuție, în scopul asigurării posibilității de a expune diverse opinii. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor, selecției și preciziei faptelor și informației citate revine în exclusivitate autorilor. În același număr al revistei poate fi publicat doar un singur articol al unui autor.

Numărul de autori al unui articol nu poate fi mai mare de două persoane. Autorul (ii) trimite redacției 2 exemplare originale a articolului (semnate de autor) în imprimare pe hârtie și trimite articolul în format electronic prin e-mail la adresa: alexandrurburian@yahoo.com, alexandrurburian@mail.ru

Volumul articolului nu trebuie să depășească 1,5 c.a. dactilografiate pe hârtie, format A4 (60 de mii de caractere, sau 16-20 de pagini de text), inclusiv figuri, tăblițe, referințe și scheme. Atunci când se plasează referințe bibliografice în limba engleză este necesar de indicat denumirea oficială a surselor (revistelor) în limba engleză.

Pentru a plasa un articol în Revistă este necesar de prezentat următoarele documente: cerere, informațiile despre autor (ia), articolul, fotografia autorului (autorilor) în format JPG, adnotare (abstract, rezumat) în trei limbi (română, rusă și engleză) într-un volum de 100 de cuvinte, cuvinte-cheie (5-7 cuvinte). Adnotarea nu trebuie să conțină referiri la literatura citată, tabele și figuri.

Informația despre autor (i) conține următoarele date: numele, prenumele, patronimicul autorului (autorilor), locul de muncă, funcția, titlul științific, gradul științific, adresa poștală, adresa electronică și numărul de telefon. Numele autorului (autorilor) ar trebui să fie listate sub titlul articolului, în dreapta.

Cerințele tehnice pentru perfectarea manuscrisul pentru publicare:

Titlul articolului nu trebuie să depășească trei linii. Titlul ar trebui să fi dat numai cu majuscule (Times New Roman 16) și centrat. Sursele literare utilizate în articol trebuie prezentate într-o singură listă la sfârșitul textului (bibliografie), în conformitate cu **Anexa 2**. Referirile la literatura de specialitate menționate în text sunt obligatorii, trebuie să fie plasate în partea de jos a fiecărei pagini a textului și necesită să fie perfectate în conformitate cu **Anexa 1**. Referirile la sursele externe sunt prezentate într-o limbă străină și sunt urmate, în cazul traducerii în română și rusă, cu indicație privitor la traducere. Numerotarea referirilor la sursele literare este dată în ordinea menționată în text. Trimiteri la lucrări nepublicate nu sunt permise. Lista bibliografică (de la sfârșitul textului) este dată în ordine alfabetică în funcție de prima literă a prenumelui autorului (autorilor).

Acronimele și abrevierile trebuie să fie descifrate la prima mențiune în textul articolului. În textele în limba română, engleză, franceză, spaniolă și germană se utilizează ghilimele germane („ ”), în textele în limba rusă se utilizează ghilimele franceze (« »).

Parametrii paginii:

Documentul trebuie salvat în MS Word, formatul de pagină A 4, marginile paginii: sus și jos - 2 cm, dreapta - 1,5 cm, stânga - 3 cm, Font - Times New Roman; Dimensiune font - 12, spațiere - 1,5. Aliniere pe lățime, un spațiu la stânga - 1,5. Numerotarea paginilor este consecutivă, secvențială, în partea de jos a paginii, pe centru.

Redactarea textului:

Despărțirea manuală în silabe a cuvintelor (transferul din rând în rând) este inacceptabilă. Figurile și tabelele trebuie să fie numerotate, să aibă denumire, legendă și subiect. Titlurile lor și trebuie să fie prezentate în text după alineatul care conține un link de referință la ele.

Exemplarele autorului:

Fiecare autor al articolului obține doar un număr al revistei, indiferent de numărul de autori.

*Consiliul Redacțional**Anexa 1***Exemple de referințe bibliografice:**

Referințele (citatele) de la sfârșitul fiecărei pagini trebuie să conțină semnele de punctuație și să urmeze aceleași reguli ca și plasarea lor în descrierea bibliografică.

Dacă textul nu este citat de o sursă originală, dar de un alt document, atunci se utilizează următoarele cuvinte la început de referință: citat de: (citând sursele împrumutate):

Exemplu:	Citat de: Dumitru Mazilu. Drept diplomatic. București: Editura Lumina Lex, 2003, p. 115. Citat de: Alexandru Burian. Drept diplomatic și consular. Chișinău: Editura ARC, 2003, p. 154.
----------	--

La amenajarea secvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate se utilizează termenul "Ibid." sau ("Ibidem"):

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Ibid., p. 47 sau Ibidem., p. 47.

La amenajarea nesecvențială a referințelor (citatelor) primare și repetate, când referințele urmează nu concomitent una după alta, se utilizează termenul *Op. cit.* (opus citato) și este prezentat folosind caractere cursive:

Referință primară	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea unei Mari Puteri în
-------------------	--

	politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
Referință repetată	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Anexa 2**Exemple de „Listă bibliografică” (bibliografie):**

Lista bibliografică este plasată după textul articolului cu titulatura „Bibliografie”. Toate link-urile din listă sunt numerotate secvențial și sunt aranjate în ordine alfabetică.

Descrierea unei cărți cu un singur autor:

Exemplu	Jeffrey Mankoff. Politicii externe Ruse: întoarcerea de mare putere politică. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. XII + 359 p.
---------	---

Descrierea unei cărți cu trei sau mai mulți autori:

Exemplu	David G. Victor... [et al.]. Gaze naturale și geopolitică: din 1970 pînă în 2040. New York: Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

Descrierea unui articol publicat într-o revistă:

Este necesar de a indica numele autorului articolului, denumirea articolului, denumirea revistei, anul, numărul ediției sau volumul, numărul paginei de la începutul și sfârșitul articolului.

Exemplu	Serghei Lavrov. Rusia și lumea în secolul XXI. În: Rusia în afacerile globale. Iulie-septembrie 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 - 18.
---------	---

Descrierea unei teze de doctorat:

Exemplu	Vladislav Boiko. Securitatea energetică în contextul globalizării. Teză de doctor în științe politice. Moscova, 2012. 250 p.
---------	--

Descrierea unui autoreferat a tezei de doctorat:

Exemplu	Yuri Jukov. Centrismul politic în Rusia. Autoreferatul tezei... candidat în științe politice. Sankt-Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Descrierea publicațiilor științifice electronice:

Pentru surse de electronice, trebuie să specificați practic aceleași informații ca pentru reviste: autorul, titlul, numele site-ului (sau secțiune a site-ului) și URL-ul. Articolul ar trebui să conțină noțiunea [Online];; informații la data de partajare pe rețeaua electronică (după fraza „Vizitat la.” indica data, luna și anul): (Vizitat la: 03.02.2012).

Exemplu	Burian Alexandru, Gurin Corina. Procesul decizional în politica externă și influența lui asupra negocierilor. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. 2011, nr. 4, p. 39 - 55. [Online]: http://www.rmdir.md/pdf/RMDIRI20114.p.df/ . (Vizitat la: 07.09.2012).
---------	--

REGULAMENTUL
cu privire la recenzarea articolelor științifice în
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”

1. Articole științifice primite de redacția *Revistei Moldovenești de Drept Internațional și Relații Internaționale* trec prin Instituția de recenzare.

„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” a adoptat un sistem de patru niveluri de recenzare a articolelor și materialelor prezentate spre publicare:

Primul nivel – recenzarea de către Redactorul-șef (*main editor peer review*);

Al doilea nivel - recenzie de „nivel deschis” (*open peer review* - autorul și recenzentul se cunosc reciproc) – recenzia este transmisă la redacție de către autor;

Al treilea nivel - recenzie de nivel „orb-unilateral” (*single-blind* – recenzentul știe despre autor, autorul - nu);

Al patrulea nivel - recenzie de nivel „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul).

2. Fiecare articol științific necesită să aibă recenzii:

- deschise: *primul nivel* – recenzia (decizia) redactorului-șef; *al doilea nivel* - recenzia unui recenzent oficial, specialist în domeniu (doctor sau doctor habilitat);

- confidențiale (oarbe): *al treilea nivel* – recenzia redactorului științific sau a unui membru al consiliului redacțional sau al colegiului de redacție; *al patrulea nivel* – la decizia consiliului redacțional și recenzentul poate fi doar din exterior.

3. Toate articolele științifice, primite de Consiliul redacțional al revistei, sunt supuse obligatoriu recenzării „orb-dublu” (*double-blind* - atât recenzentul, cât și autorul, nu știu unul despre altul). Această recenzare este efectuată de către experți externi din baza de date de experți (recenzori) ai revistei, la solicitarea Consiliului redacțional.

4. Analizând recenziile, redacția evaluează prezența în articole a elementelor de actualitate a problemei științifice pe care autorul pretinde să o soluționeze. Recenzia necesită să descrie în mod clar valoarea teoretică sau aplicativă a investigației, și să coreleze constatările autorului cu conceptele științifice existente. Un element de bază al recenziei ar trebui să fie aprecierea de către recenzent a contribuției personale a autorului articolului la soluționarea problemei. Este necesar de a menționa în recenzie corespunderea stilului, logicii și nivelului de accesibilitate a expunerii științifice a materialului de către autor, precum și un aviz privind fiabilitatea și valabilitatea concluziilor.

5. După primirea recenziilor, redacția analizează articolele prezentate și adoptă decizia finală, în baza unei evaluări complete, privitor la publicarea sau ne-publicarea articolelor. În baza deciziei adoptate autorului i se comunică, prin e-mail sau poștă, informația cu privire la evaluarea articolului și decizia adoptată. În cazul că se refuză de a publica articolul, recenziile rămân anonimi.

6. Colegiul de redacție își rezervă dreptul de a trimite articolul la o recenzie suplimentară externă anonimă (*double-blind*). Redactor-șef, în asemenea caz, trimite recenzentului o scrisoare în care solicită recenzarea, atașând la scrisoare articolul și modelul conform căruia se recomandă de a efectua recenzia.

7. Prezența recenziilor pozitive nu este un motiv suficient pentru publicarea articolului. Decizia finală privitor la publicarea articolului este adoptată de consiliul redacțional.

8. În cazul în care există o critică substanțială din partea recenzentului, însă articolul, la general, este evaluat pozitiv, consiliul redacțional poate aprecia articolul ca polemic și poate decide de a-l publica în rubrica „Tribuna discuțională”.

9. Originalele recenziilor sunt păstrate la „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**REQUIREMENTS
to papers for publication in the
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”**

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” being a scientific-theoretical journal admits for publication articles in Moldovan (Romanian), Russian, English, Spanish, French, German (optional author) languages, containing the results of original research, designed in accordance with the „Requirements for the articles”.

An Editorial Board of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, accept manuscript for publication corresponding to the edition profiles, no more than 20 pages, including figures and tables. The manuscript should contain only original material, performed at a high academic level, reflecting the author's research results, completed no more than one year before publication, and containing a clear element of creation of a new knowledge. The materials which earlier were not published and have been not intended to the simultaneous publication in other editions for printing are accepted. Articles are exposed to obligatory reviewing, in accordance with the *Appendix 3*. For post-graduate students (competitors) the review of the supervisor of studies is obligatory. We print only articles which have received only positive reviews.

The rules mentioned above apply to all the material sent to the journal for publication. The Editorial Board has the right not to accept materials to the publication in a case of: a) non-compliance of the paper with the requirements for its publication; b) plagiarism; c) inappropriate content of the presented paper to the journal profiles.

In cases when the requirements are not respected the editorial board has the right not to examine the manuscript. The editors reserve the right to reduce the volume of the article (if it is necessary), exposing it to editorial revision, make editorial (which do not change the general sense) changes in the author's original. Editors can publish materials without sharing author's opinion (in order of discussion). Authors are responsible for the selection and accuracy of the facts, quotes, and other information. Journal will only publish one article per author in each volume of the issue.

The number of authors should not be more than two people. Author (s) sent to the editor two copies of the article (signed by the author both in print and electronic form and send the article in electronic form by e-mail at: alexandruburian@yahoo.com , alexandruburian@mail.ru

The paper shouldn't exceed 1,5 printer's sheet of the typewritten text of format A4 (60 thousand characters, or 16-20 pages of text), including tables, list of references and drawings (schemes). At drafting of bibliographic references in English it is necessary to specify official English-speaking names of journals.

In order to place an article in the journal you should present following documents: an application, information about the author (s), an article, one author (s) photograph in JPG form, annotation provided (abstract) in three languages (Romanian, Russian and English) in a volume of 100 words, keywords (5 - 7 words). Abstract should not contain references to the quoted literature, tables and figures.

Information about the author (s) contains: author's name, affiliation, post a scientific degree, an academic status, mailing address, e-mail address and telephone number Author's name should be listed under the article's title on the right.

Technical requirements to registration of the manuscript for the publication:

Title of the article should not exceed three lines. The title should be given only in capital letters (Times New Roman 16) and centred. Literary sources used in the paper should be submitted in one list at the end (bibliography). Bibliographical list is presented after the text item in accordance with the *Appendix 2*. Footnotes to the literature mentioned in the text are mandatory and must be prepared in the bottom of the page in accordance with the *Appendix 1*. References to the foreign sources are given in a foreign language and are followed in the case of translation into Romanian and Russian indication of the translation. The numbering of the sources is given in the order mentioned in the text. References to unpublished works are not permitted. The bibliography is given in alphabetic order according to the first letter of authors surnames. Acronyms and abbreviations should be deciphered in a place of the first mention in the text. In text presented in Romanian, English, French, German or Spanish language, German inverted commas („pads”) should be used; in text presented in Russian language the French inverted commas («fur-trees») are used.

Page Setup:

The document must be saved in MS Word, A 4 page format, page margins: top and bottom - 2 cm, right - 1.5 cm, left - 3 cm Font - Times New Roman; font size - 12, line spacing - 1,5. Alignment on width, a space at the left - 1,5. Numbering of pages is through, in the bottom of the page, on the centre.

Text drafting:

Using of manual transfer (manual hyphenation) is unacceptable. Figures and tables should have a caption and subject headings and should be presented in the text after the paragraph containing a link to them.

Author's copies:

Each author obtains only one issue of the journal, regardless of the number of authors.

*The Editorial Board**Appendix 1***Example of bibliographic footnotes:**

Punctuation and prescribed punctuation in citations should follow the same rules as their placement in the bibliographic description.

If the text is not cited by the original source, but by another document, then following words are used: in the beginning of the reference: *Quoted by*, with a reference to the citing sources of borrowed text:

Example:	Quoted by: Ernst Gabriel Frankel. Oil and Security A World Beyond Petroleum. The Netherlands: Springer, 2007, p. 115.
----------	---

«Ibid.» or (Ibidem) are used in the sequential arrangement of primary and repeated references.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 21.
<i>Repeated</i>	Ibid., p. 47.

Op. cit. (opus citato) is used in repeated footnotes containing item to the same document without following the primary reference and is presented using italics.

<i>Primary</i>	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009, p. 217.
<i>Repeated</i>	Jeffrey Mankoff. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Appendix 2

Examples of a bibliography:

Bibliographical list is placed after the text article and is supplied after the notion „Bibliography”. All links in the list are numbered sequentially and are arranged in alphabetical order.

Book with one author:

Example	Jeffrey Mankoff. Russian foreign policy: the return of great power politics. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2009. xii + 359 p.
---------	--

Book with three and more authors:

Example	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
---------	--

The paper from the journal:

Article from a journal should contain following description - author (s), article title, journal name, year, and page number of the beginning and of the end of the article.

Example	Sergei Lavrov. Russia and the World in the 21 st Century. In: Russia in global affairs. July-September 2008, Vol. 6, nr. 3, p. 8 – 18.
---------	--

Dissertation

Example	Vladislav Boiko. Energy security in the context of globalization. Political Science Dissertation. Moscow, 2012. 250 p.
---------	--

A dissertation synopsis:

Example	Yuri Jukov E.H. Political centrism in Russia. Dissertation synopsis ... candidate in political science. Saint Petersburg, 2012. 24 p.
---------	---

Description of the electronic scientific publications:

For electronic sources, you need to specify practically the same information as for journals: author, title, name of the site (or section of the website) and the URL. The item should contain the notion [Online];; information on the date of the electronic network share (after „Visited on:” indicate the date, month and year): (Visited on: 03.02.2012) is used in referring to the e-resource e-mail address.

Example	Chietigi Bajpae. China’s Quest for Energy Security. In: Power and Interest News Report. February 25, 2005. [Online]: http://www.pinr.com/ . (Visited on: 07.09.2011).
---------	--

PROVISION
about the reviewing of scientific articles in
„Moldavian Journal of International Law and International Relations”

1. Scientific papers received to the Editorial office of „Moldavian Journal of International Law and International Relations”, pass through peer review process.

„Moldavian Journal of International Law and International Relations” comprises a four-level system of peer review articles:

1st level – reviewing by the editor (main editor peer review);

2nd level – an open peer review (the author and the reviewer know each other) – a review is submitted to the editor by the author;

3rd level - one-sided i.e. „blind” peer review (single-blind - the reviewer knows the author, but the author - doesn't know the reviewer);

4th level – double-blind peer review (neither reviewer nor author know about each other).

2. Each scientific article must be accompanied by a review:

– Open: 1st level – a review (conclusion) of the editor; 2nd level – a review of official reviewer, specialist of appropriate scientific profile (doctorate or PhD);

– Closed (blind): 3rd level – a review done by a scientific editor or a member of the editorial board; 4th level - a review done by the decision of the editorial board and only external.

3. All scientific articles, received by the Editorial Board of our journal are subject to mandatory review by bilateral double-blind („double-blind” - the reviewer does not know who the author of the article is, the author does not know who the reviewer is). This review is carried out by external experts from the expert database of experts (reviewers), at the request of the Editorial Board.

4. An editorial board, making the evaluation of reviews, draws attention to the relevance of the scientific problem to be solved by the author. The Review should clearly describe the theoretical or applied significance of the study; correlate the author's conclusions to existing scientific concepts. An essential element of the review should be the assessment a personal contribution to the solution of the issue by the reviewer. Correspondence to the style, logics and the availability of the narration to the scientific nature of the material and obtaining of the conclusions about the reliability and validity of the findings – are key aspects that must be noted in the review.

5. The issue about the received articles is considered after the obtaining of reviews, and then the final decision, based on the evaluation of reviews about the publication or refusal to publish articles, is made. On the basis of the decision the author (s) is sent a letter by e-mail or mail, which provides a general assessment of the article and the decision. In the case of failure in the publication, the reviewers remain anonymous.

6. The Editorial Board has the right to direct the article for additional external anonymous peer review. Editor in Chief directs the reviewer a letter asking for peer review. The letter includes an article and a recommended form of review.

7. The presence of positive reviews is not sufficient grounds for the publication of the article. The final decision on advisability of publication is taken by the editorial board.

8. In cases when the article is composed by a significant proportion of criticisms that have been made by the reviewer, as well as the overall positive recommendation, the Editorial Board can attribute the material to the category of polemical material and print it in the manner of scientific debate.

9. The Review originals are stored in „Moldavian Journal of International Law and International Relations”.

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

**ТРЕБОВАНИЯ
к оформлению статей для публикации в
«Молдавском журнале международного права и международных отношений»**

Научно-теоретический журнал «Молдавский журнал Международного права и международных отношений» принимает к публикации статьи на молдавском (румынском), русском, английском, испанском, французском, немецком (по выбору автора) языках, содержащие результаты оригинальных исследований, оформленные в соответствии с «Требованиями к оформлению статей».

Редакция «Молдавского журнала международного права и международных отношений» принимает к публикации рукописи, соответствующие профилям издания, не более 20 страниц, включая рисунки и таблицы. Рукопись должна содержать только оригинальный материал, выполненный на высоком научном уровне, отражая результаты исследований автора, завершенных не более чем за год до публикации и содержать очевидный элемент создания нового знания. К печати принимаются материалы, ранее не издававшиеся и не предназначенные к одновременной публикации в других изданиях. Статьи подвергаются обязательному рецензированию, в соответствии с *Приложением 3*. Для аспирантов (соискателей) обязательна рецензия научного руководителя. Печатаются только статьи, получившие положительные рецензии. Гонорар за публикации не выплачивается.

Настоящие правила распространяются на все материалы, направляемые в редакцию журнала для публикации. Редакция вправе не принять материал к публикации в случае: а) несоблюдения автором правил оформления рукописи; б) выявления элементов плагиата; в) несоответствия материала тематике журнала.

В случае несоблюдения настоящих требований редакционная коллегия вправе не рассматривать рукопись. Редакция оставляет за собой право при необходимости сокращать статьи, подвергая их редакционной правке, вносить редакционные (не меняющие общего смысла) изменения в авторский оригинал. Редакция может опубликовать материалы, не разделяя точку зрения автора (в порядке обсуждения). Авторы несут ответственность за подбор и достоверность приведенных фактов, цитат и прочих сведений. В одном номере журнала может быть опубликована только одна статья одного автора.

Число авторов статьи не должно быть более двух человек. Автор (ы) присылают в редакцию 2 экземпляра статьи (подписанные автором) в печатном виде и направляют статью в электронном виде по электронной почте по адресу: alexandrururian@yahoo.com , alexandrururian@mail.ru

Объем статьи не должен превышать 1,5 п. л. машинописного текста формата А4 (60 тыс. знаков, или 16-20 страниц текста), включая таблицы, список литературы и рисунки (схемы). При оформлении библиографических ссылок на английском языке необходимо указывать официальные англоязычные названия журналов.

Для размещения статьи в журнале необходимо предоставить в редакцию заявку, информацию об авторе (ах), статью, фотографию автора (ов) в формате JPG, аннотацию (резюме), представленную на трех языках (румынском, русском, английском) объемом – до 100 слов, ключевые слова (5-7 слов). Аннотация не должна содержать ссылок на цитируемую литературу, рисунки, таблицы.

Информация об авторе (ах) содержит: ФИО авторов, место работы, должность, ученую степень, ученое звание, почтовый адрес, электронный адрес и контактный телефон. ФИО автора должно быть указано под названием статьи справа.

Технические требования к оформлению рукописи для публикации:

Название статьи не должно превышать трех строк. Название должно даваться только заглавными буквами (Times New Roman 16) и располагаться по центру. Литературные источники, использованные в статье, должны быть представлены общим списком в ее конце (Библиография). Библиографический список приводится после текста статьи в соответствии с *Приложением 2*. Сноски на упомянутую литературу в тексте обязательны и должны быть оформлены внизу страницы в соответствии с *Приложением 1*. Ссылки на иностранные источники даются на иностранном языке и сопровождаются в случае перевода на румынский и русский язык указанием на перевод. Нумерация источников идет в последовательности упоминания в тексте. Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Список литературы (библиография) дается в алфавитном порядке по фамилиям первых авторов. Сокращения и аббревиатуры должны расшифровываться по месту первого упоминания в тексте статьи. В тексте на румынском, английском, французском, испанском языке используется немецкие кавычки („лапки”), в тексте на русском языке используются французские кавычки («ёлочки»).

Параметры страницы:

Документ должен быть сохранён в формате MS Word. Формат страницы А 4; поля страницы: верхнее и нижнее – 2 см, правое — 1,5 см, левое — 3 см. Шрифт - Times New Roman; кегль — 12; межстрочный интервал — 1,5. Выравнивание по ширине, отступ слева — 1,5. Нумерация страниц — сквозная, внизу страницы, по центру.

Оформление текста:

Использование ручных переносов (manual hyphenation) неприемлемо. Рисунки и таблицы должны иметь нумерационный и тематический заголовки и должны быть представлены в тексте после абзацев, содержащих ссылку на них.

Авторские экземпляры:

Каждому автору полагается один авторский экземпляр номера журнала вне зависимости от количества авторов статьи.

Редакционный совет

Приложение 1

Пример оформления библиографических сносок:

В библиографических сносках расстановка знаков препинания и предписанной пунктуации должна подчиняться тем же правилам, что и расстановка их в библиографическом описании.

Если текст цитируется не по первоисточнику, а по другому документу, то в начале ссылки приводят слова: Цит. по: (цитируется по), Приводится по: , с указанием источника заимствования:

Пример оформления:	Цит. по: Крупянко М.И., Арешидзе Л.Г. США и Восточная Азия. Борьба за «новый порядок». М.: Международные отношения, 2010, с. 325.
--------------------	---

При последовательном расположении первичной и повторной ссылок используют слова «Там же» или «Ibid.» (ibidem) для документов на языках, применяющих латинскую графику:

<i>Первичная</i>	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012, с. 27.
<i>Повторная</i>	Там же, с. 47. или Ibid., p. 47.

В повторных сносках, содержащих запись на один и тот же документ, не следующих за первичной ссылкой, приводят заголовков, а основное заглавие и следующие за ним

повторяющиеся элементы заменяют словами «Указ. соч.» (указанное сочинение), «Цит. соч.» (цитируемое сочинение), «Op. cit.» (opus citato):

<i>Первичная</i>	Жинкина Ю.В. Стратегия безопасности России: проблемы формирования понятийного аппарата. М.: Российский научный фонд, 1995, с. 87.
<i>Повторная</i>	Жинкина Ю.В. Указ. соч., с. 67. или Жинкина Ю.В. <i>Op. cit.</i> , p. 65.

Приложение 2

Примеры оформления списка библиографии:

Библиографический список приводится после текста статьи и следует после слова «Библиография». Все ссылки в списке последовательно нумеруются и располагаются в алфавитном порядке.

Описание книги одного автора:

Пример оформления	Гаджиев К.С. Геополитика. Учебник для бакалавров. М.: Издательство Юрайт, 2012. 479 с.
-------------------	--

Описание книги четырех и более авторов:

Пример оформления	David G. Victor ... [et al.]. Natural gas and geopolitics: from 1970 to 2040. Cambridge; New York: Cambridge University Press Cambridge University Press, 2006. xxv + 508 p.
-------------------	--

Описание статьи из журнала:

Для статьи из журнала нужно указать автора (ов) статьи, название статьи, название журнала, год, номер выпуска и страницы начала и окончания статьи.

Пример оформления	Конобеев В.Н. Геостратегия США в Евразии. В: Проблемы управления. 2008, №1 (26), с. 87 – 97.
-------------------	--

Описание диссертаций

Пример оформления	Ганюхина Т.Г. Модификация свойств ПВХ в процессе синтеза: дис. ... канд. хим. наук: 02.00.06. Н. Новгород, 1999. 109 с.
-------------------	---

Описание авторефератов диссертаций:

Пример оформления	Жуков Е.Н. Политический центризм в России: автореф. дис. ... канд. филос. наук. М., 2000. 24 с.
-------------------	---

Описание электронных научных изданий:

Для электронных источников нужно указать практически те же данные, что и для журналов: автор, название статьи, название сайта (или раздела сайта) и адрес URL. В записи обязательно должен присутствовать текст [Online];, при ссылке на электронный ресурс после электронного адреса в круглых скобках приводят сведения о дате обращения к электронному сетевому ресурсу (после слов «дата обращения» указывают число, месяц и год): (Дата посещения: 02.03.2012)

Пример оформления	Китай встает на «правильную сторону истории» в Персидском заливе. В: Мировая политика и ресурсы. [Online]: http://www.wpr.ru/?p=2591 . (Дата посещения: 07.01.2012).
-------------------	--

ПОЛОЖЕНИЕ

о рецензировании научных статей в журнале

«Молдавский журнал международного права и международных отношений»

1. Научные статьи, поступившие в редакцию журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений», проходят через институт рецензирования.

В журнале «Молдавский журнал международного права и международных отношений» принята четырехуровневая система рецензирования статей:

1^й уровень — рецензирование главным редактором (main editor peer review);

2^й уровень — открытое рецензирование (open peer review — автор и рецензент знают друг о друге) - рецензия, представленная в редакцию автором;

3^й уровень — одностороннее «слепое» рецензирование (single-blind — рецензент знает об авторе, автор — нет);

4^й уровень — двухстороннее «слепое» рецензирование (double-blind — оба не знают друг о друге).

2. Каждая научная статья должна иметь рецензии:

– открытые: 1^й уровень — рецензия (заключение) главного редактора; 2^й уровень официального рецензента – специалиста соответствующего научного профиля (доктора или кандидата наук);

– закрытые (слепые): 3^й уровень — научным редактором или одним из членов редколлегии; 4^й уровень — по решению редколлегии и только внешнее.

3. Все научные статьи, поступившие в редакцию нашего журнала, подлежат обязательному двустороннему слепому рецензированию (double-blind — рецензент не знает, кто автор статьи, автор статьи не знает, кто рецензент). Это рецензирование производится сторонними специалистами из базы экспертов-специалистов (рецензентов), по поручению редакции.

4. Редколлегия при оценке рецензий обращает внимание на наличие в материале актуальности решаемой автором научной проблемы. Рецензия должна однозначно характеризовать теоретическую или прикладную значимость исследования, соотносить выводы автора с существующими научными концепциями. Необходимым элементом рецензии должна служить оценка рецензентом личного вклада автора статьи в решение рассматриваемой проблемы. Целесообразно отметить в рецензии соответствие стиля, логики и доступности изложения научному характеру материала, а также получить заключение о достоверности и обоснованности выводов.

5. После получения рецензий рассматривается вопрос о поступивших статьях и принимается окончательное решение на основе оценки рецензий об опубликовании или отказе в опубликовании статей. На основе принятого решения автору (авторам) по e-mail или почте направляется письмо, в котором дается общая оценка статьи и принятое решение. При отказе в публикации рецензенты остаются анонимными.

6. Редколлегия вправе направлять статьи на дополнительное внешнее анонимное рецензирование. Главный редактор направляет рецензенту письмо с просьбой о рецензировании. К письму прилагаются статья и рекомендуемая форма рецензии.

7. Наличие положительных рецензий не является достаточным основанием для публикации статьи. Окончательное решение о целесообразности публикации принимает редакционная коллегия.

8. При наличии в статье существенной доли критических замечаний рецензента и при общей положительной рекомендации редколлегия может отнести материал к разряду полемичных и печатать его в порядке научной дискуссии.

9. Оригиналы рецензий хранятся в редакции журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений».

RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

Declarație

**privind etica publicațiilor științifice și baza juridică a politicii editoriale a revistei
„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”**

Colegiul de redacție al publicației periodice științifico-teoretice și informațional-practice „Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale” aderă la principiile de etică a publicațiilor științifice acceptate la nivel internațional, reflectate, printre altele, în recomandările Comisiei pentru etică a publicațiilor științifice (Comisia pentru publicație etică (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Ghid pentru etica publicațiilor științifice (editura etică Resource Kit) Elsevier editor (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Codul de etică și deontologie profesională a cercetătorilor și a personalului universitar din Republica Moldova, aprobat de către Consiliul Național de Atestare și Acreditare la 23.05. 2012 (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Termeni-cheie:

Etica publicațiilor științifice — un sistem de reguli de conduită profesională în relațiile dintre autori, recenzenți, redactori, editori și cititori în crearea, diseminarea și utilizarea publicațiilor științifice.

Redactor — un reprezentant al revistei sau editurii științifice, responsabil pentru pregătirea materialelor pentru publicare, precum și menținerea contactului cu autorii și cititorii publicațiilor științifice.

Autor — o persoană sau un grup de persoane (grup de autori), care participă la crearea și publicarea rezultatelor cercetării științifice.

Recenzent — expert care acționează în numele unei reviste științifice sau editurii și realizează expertiza materialelor științifice prezentate de către autor pentru a determina posibilitatea publicării lor.

Editor — persoană juridică sau fizică care exercită editarea publică a unei publicații științifice.

Cititor — orice persoană care a făcut cunoștință cu materialul publicat.

Plagiat — atribuție intenționată a dreptului de autor a unei alte opere de artă sau știință, idei sau invenții ale altor oameni. Plagiatul poate fi o încălcare a legii drepturilor de autor și legii brevetelor și poate atrage după sine răspunderea juridică ca atare.

1. Principiile de etică profesională în activitatea redactorului și editorului

Membrii consiliului editorial au următoarele responsabilități:

1.1. Să ia în considerare toate materialele manuscrise furnizate de autor, și să ia o decizie obiectivă cu privire la posibilitatea publicării lor, pe baza relevanței și a fiabilității studiului, precum și profilul de specialitate al revistei.

1.2. Să aibă atitudine respectuoasă față de autor, indiferent de rasă, sex, orientare sexuală, religie, origine, naționalitate, statutul social, preferințele politice sau a altor calități subiective;

1.3. Să respecte dreptul autorului de proprietate intelectuală, să împiedice divulgarea rezultatelor cercetării utilizarea acestora în scopuri personale fără consimțământul autorului;

1.4. Să excludă din articol materialele care conțin falsificarea rezultatelor și a plagiatului, precum și copierea multiplă a informațiilor și atribuirea falsă a dreptului de autor;

1.5. Să asigure confidențialitatea și anonimatul recenzării materialelor manuscrise;

1.6. Să angajeze în calitate de recenzenți a articolelor doar specialiștii de înaltă clasificare.

2. Principiile etice în activitățile recenzentului

Recenzentul este responsabil pentru respectarea următoarelor principii:

- 2.1. Să efectueze expertiza științifică confidențială a materialelor științifice manuscrise prezentate spre publicare de către autor, care are ca scop îmbunătățirea calității acestora și ajutorarea consiliului editorial să ia o decizie cu privire la posibilitatea publicării rezultatelor studiului;
- 2.2. Autorul/coautorul manuscrisului nu poate acționa în calitate de referent al articolului său;
- 2.3. Să refuze să recenzeze articolul în cazul când dispune de o insuficientă competență pentru această abilitate sau incapacitatea de a furniza recenzia manuscrisului într-un timp specificat;
- 2.4. Să asigure o maximă obiectivitate a recenziei pe baza relevanței, meritelor științifice, originalitatea și autenticitatea rezultatelor cercetărilor efectuate de autor. Orice critică a naturii subiective, care decurg din relațiile personale ale recenzentului cu autorul sau orice alte motive, sunt inacceptabile și nu sunt permise;
- 2.5. Să raporteze toate cazurile de posibile conflicte de interese;
- 2.6. Să nu păstreze copii ale manuscrisului și nu-l transmită la alte persoane terțe. În plus, informațiile furnizate în manuscrisele peer-revizuite, nu pot fi folosite în propriile cercetări înainte de publicarea lor fără consimțământul autorului;
- 2.7. Să verifice claritatea prezentării materialului în curs de revizuire pentru ca acesta să conțină link-uri către toate datele utilizate din lucrările publicate anterior;
- 2.8. Să argumenteze concluziile sale cu privire la manuscrisele peer-revizuite, astfel încât autorului și membrilor consiliului editorial să le fie clar obiectivitatea și legitimitatea acestora;
- 2.9. Să informeze membrii consiliului editorial, în cazul în care manuscrisul în curs de revizuire are o asemănare semnificativă cu articole publicate anterior, adică, cazuri de *plagiat*.

3. Principiile pe care trebuie să le ghideze autorul publicațiilor

Autorul — este persoana care a avut o contribuție personală la formarea și interpretarea rezultatelor cercetării. Prin furnizarea manuscrisului în vederea editării și difuzării comunității științifice a conținutului acestuia, autorul trebuie:

- 3.1. Să se bazeze exclusiv pe date precise și reale, precum și interpretarea lor obiectivă, evitând declarații inițial false și frauduloase cu privire la rezultatele obținute;
- 3.2. Să nu prezinte materialele manuscrise pentru examinare spre publicare în mai mult de o revistă, și să nu participe multiple și duplicate publicații, care sunt considerate ca fiind *autoplagiat*;
- 3.3. Să dezvăluie toate sursele de sprijin financiar sau de altă natură pentru studiu, în rezultatul cărora a fost pregătit manuscrisul, cu menționarea separată a rolului și contribuției fiecărei părți;
- 3.4. Informații de conversații personale sau corespondență pot fi folosite în cercetare numai cu acordul scris al persoanei căreia îi este furnizat;
- 3.5. Textele și informațiile grafice derivate din rezultatele publicate ale studiilor altor persoane, trebuie să fie prevăzute cu referire la activitatea relevantă. În plus, activitatea de același subiect, rezultatele care au influențat cursul studiului, ar trebui să fie anunțate în lista de referințe;
- 3.6. Atunci când a fost depistată o denaturare semnificativă sau constatări eronate în manuscrisul acceptat spre publicare sau articolul deja publicat este obligat să notifice consiliului editorial de a face corecții, negări sau revocarea lucrărilor;
- 3.7. În cazul luării deciziilor de către consiliul editorial privitor la publicarea manuscrisului, autorul este de acord cu transferul drepturilor la publicarea și difuzarea acestuia (în versiunile electronice și pe hârtie), inclusiv plasarea informațiilor bibliografice în bazele de date Science Citation, SCOPUS, Web of Science și versiunea full-text al Bibliotecii Electronice Științifice (elibrary.ru) în acces liber.

Consiliul Redacțional

RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ

Declaration
on the ethical and legal basis of the editorial policy
of the „Moldavian Journal of International Law and International Relations”

The Editorial Board of the scientific-theoretical and information-practical periodical publication „*Moldavian Journal of International Law and International Relations*“ commits to the internationally accepted principles of publication ethics expressed in the recommendations of the Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Elsevier Publishing Ethics Resource Kit (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>) and the Code of ethics and professional deontology of the researchers and academic staff in the Republic of Moldova, approved by the National Certification Board and Acreditare at 23.05. 2012. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Key terms

Publication ethics is a system of professional conduct standards in relations between authors, reviewers, editors, publishers and readers when creating, disseminating and using scientific publications.

The **Editor** is a representative of the research journal or the publisher responsible for selecting and preparing materials for publication and encouraging communication between authors and readers of scientific papers.

The **Author** is a person or a group of persons (group of authors) who produce a manuscript that contains the results of their scientific research.

The **Reviewer** is an expert acting on behalf of the research journal or the publisher and providing scientific evaluation of authors' works in order to consider their publishing.

The **Publisher** is a legal entity or a natural person responsible for publication.

The **Reader** is any person who has familiarized themselves with the published materials.

Plagiarism is a wrongful appropriation of another author's scientific or artistic work, ideas, discoveries or inventions. Plagiarism may be a violation of copyright law and patent law and, as such, can entail legal liability.

The Code of Conduct for Editors-in-Chief and Publishers

Editors have the following general responsibilities:

1.1. Editor is bound to consider all materials of the manuscript submitted by Author. The final responsibility for accepting or rejecting the manuscript (based on its relevance, integrity, and fitting into the journal profile) without any personal and ideological favoritism or malice rests with Editor;

1.2. Editor should treat Author respectfully, regardless of their race, ethnicity, gender, sexual orientation, religious beliefs, origin, citizenship, social status or political preferences of the author and other subjective qualities;

1.3. Editor is obligated to observe the intellectual property rights of Authors by keeping in confidentiality all data provided in the manuscript without using them for personal purposes or transferring to the third parties;

1.4. Editor should exclude from publishing all plagiarized or falsified materials, as well as take serious steps in case of redundancy and false attribution of authorship;

1.5. Editor ensures confidentiality and anonymity of the review process;

1.6. Editor should invite only highly professional specialists as Reviewers.

The Code of Conduct for Reviewers

Reviewing of the submitted manuscript should be based on the following major principles:

- 2.1. Reviewer maintains confidentiality concerning the scientific inquiry of the manuscript, which is intended to improve its quality and helps the editorial board to finalize their decision on publishing the results of research;
- 2.2. Author/Co-author of the manuscript cannot act as Reviewer;
- 2.3. If Reviewer recognizes that either the manuscript is not related to their scholarly background or the time allocated for review is not enough, it immediately sets the ground for refusal;
- 2.4. When reviewing the material submitted for publication, Reviewers are obligated to be objective in their evaluation of the manuscript. All suggestions and judgements should be based on the relevance, integrity, and originality of the results of research performed by Author. Any critical statements of a subjective nature arising from personal attitudes to Author or other reasons are not acceptable;
- 2.5. Reviewers should disclose all conflicts of interest that may arise;
- 2.6. Reviewer is not allowed to keep any copies of the manuscript or transfer the materials under review to any other side. The manuscript cannot be used for personal research purposes prior to its publication unless special permission is obtained from Author;
- 2.7. Reviewer ensures that the manuscript is coherently written and contains all references to the cited or used works;
- 2.8. Reviewer should support their conclusions about the manuscript, thus ensuring that Author and Editor understand the basis of all comments and judgements;
- 2.9. Reviewer should point out if the manuscript bears considerable similarities to the works published earlier, i.e., report on plagiarism.

The Code of Conduct for Authors

Author is a person who has made a worthy contribution to the process of research or interpretation of its results. Author submitting their manuscript for the purpose of publishing and distribution in the scientific community should strive to comply with the following rules:

- 3.1. Authors should rely upon exceptionally accurate and actual data, as well as their unbiased interpretation without permitting any false or fraudulent claims about the obtained results;
- 3.2. Authors are not allowed to submit the same manuscript to any other journal for publication, in whole or in part, when it is being considered by Journal. In addition, they should not participate in multiple and redundant publications, which is regarded as self-plagiarism;
- 3.3. All research funders, as well as other sources of support, should be clearly identified and listed in the manuscript, including indication of the role of each contributing party;
- 3.4. Data obtained in the private talk or correspondence can be used only subject to prior written approval from the person, who provided them;
- 3.5. Graphic or textual data from the works published by other authors should be indicated with reference to the source, from which they were taken. Besides, all works published elsewhere and covering similar issues, which influenced the research, should be given in the list of references;
- 3.6. If Authors discover significant errors and incorrect conclusions in their manuscripts, either accepted for publishing or already published by Journal they should immediately inform Editor about it in order to take appropriate steps, such as correction, disclamation, or retraction;
- 3.7. As Editor makes the final decision to publish the manuscript, Authors agree with the transfer of the right to publish and distribute their published work (in print and electronic versions), as well as with that the bibliographic data will be included in the science citation databases SCOPUS, Web of Science and the full text will be freely available in the Scientific Electronic Library (elibrary.ru).

The Editorial Board

**RUBRICA REVISTEI
OUR JOURNAL
О НАШЕМ ЖУРНАЛЕ**

Декларация

**об этических и правовых основах редакционной политики журнала
«Молдавский журнал международного права и международных отношений»**

Редакционная коллегия научно-теоретического и информационно-практического периодического журнала «Молдавский журнал международного права и международных отношений» придерживается принятых международным сообществом принципов публикационной этики, отраженных, в частности, в рекомендациях Комитета по этике научных публикаций (Committee on Publication Ethics (COPE) (<http://publicationethics.org/about/guide>), Руководстве по этике научных публикаций (Publishing Ethics Resource Kit) издательства Elsevier (<https://www.elsevier.com/editors/publishing-ethics>), Кодексе этики и профессиональной деонтологии исследователей и университетских кадров Республики Молдова от 23.05. 2012 г. (http://edu.asm.md/tc_userfiles/cod-etica.pdf).

Основные термины:

Этика научных публикаций — это система норм профессионального поведения во взаимоотношениях авторов, рецензентов, редакторов, издателей и читателей в процессе создания, распространения и использования научных публикаций.

Редактор — представитель научного журнала или издательства, осуществляющий подготовку материалов для публикации, а также поддерживающий общение с авторами и читателями научных публикаций.

Автор — это лицо или группа лиц (коллектив авторов), участвующих в создании публикации результатов научного исследования.

Рецензент — эксперт, действующий от имени научного журнала или издательства и проводящий научную экспертизу авторских материалов с целью определения возможности их публикации.

Издатель — юридическое или физическое лицо, осуществляющие выпуск в свет научной публикации.

Читатель — любое лицо, ознакомившееся с опубликованными материалами.

Плагиат — умышленное присвоение авторства чужого произведения науки или искусства, чужих идей или изобретений. Плагиат может быть нарушением авторско-правового законодательства и патентного законодательства и в качестве такового может повлечь за собой юридическую ответственность.

1. Принципы профессиональной этики в деятельности редактора и издателя

На членов редакционной коллегии возлагаются следующие обязанности:

1.1. Рассматривать все материалы рукописи, предоставляемые автором, и принимать объективное решение о возможности их публикации, исходя из актуальности и достоверности проведенного исследования, а также соответствия профилю Журнала.

1.2. Уважительно относиться к автору вне зависимости от его расы, пола, сексуальной ориентации, религиозных взглядов, происхождения, гражданства, социального положения, политических предпочтений авторов или иных субъективных качеств;

1.3. Соблюдать право автора на интеллектуальную собственность, не допуская раскрытия данных исследования или использования их в личных целях без согласования с автором;

1.4. Исключать из публикации материалы, содержащие фальсификацию результатов и плагиат, а также многократное копирование информации и ложное приписывание авторства;

1.5. Обеспечивать конфиденциальность и анонимность рецензирования материалов рукописи;

1.6. Привлекать к рецензированию статей исключительно профильных специалистов высокого класса.

2. Этические принципы в деятельности рецензента

Рецензент несет ответственность за соблюдение следующих основных принципов:

- 2.1. Осуществлять конфиденциальную научную экспертизу авторских материалов рукописи, которая призвана улучшить ее качество и помочь редакционной коллегии принять решение о возможности публикации результатов проведенного исследования;
- 2.2. Автор/соавтор рукописи не может выступать в роли ее рецензента;
- 2.3. Отказываться от рецензирования в случае недостаточной для этого квалификации или невозможности предоставить рецензию рукописи в указанные сроки;
- 2.4. Гарантировать максимальную объективность рецензии на основе актуальности, научной значимости, достоверности и новизны результатов исследования, проведенного автором. Любые критические замечания субъективного характера, проистекающие из личного отношения к автору или каких-либо иных причин, неприемлемы и не допускаются;
- 2.5. Сообщать о всех случаях возможного конфликта интересов;
- 2.6. Не хранить у себя копии рукописи и не передавать ее материалы иным лицам. Кроме того, сведения, приводимые в рецензируемой рукописи, не могут быть использованы в собственных исследованиях до опубликования без согласия автора;
- 2.7. Проверять ясность изложения рецензируемого материала и наличие в нем ссылок на все используемые сведения из ранее опубликованных работ;
- 2.8. Аргументировать свои выводы о рецензируемой рукописи так, чтобы автору и членам редакционной коллегии была понятна их объективность и правомерность;
- 2.9. Информировать членов редакционной коллегии, если рецензируемая рукопись имеет значительное сходство с ранее опубликованными статьями, то есть о случаях плагиата.

3. Принципы, которыми должен руководствоваться автор научных публикаций

Автор — лицо, которое внесло свой индивидуальный вклад в формирование и интерпретацию результатов исследования. Автор, предоставляющий рукопись с целью опубликования и распространения в научном сообществе содержащихся в ней сведений, должен:

- 3.1. Опирается исключительно на точные и реальные данные, а также их объективную интерпретацию, не допуская изначально ложных и мошеннических заявлений о достигнутых результатах;
- 3.2. Не подавать материалы рукописи на рассмотрение к публикации в более чем один журнал, а также не принимать участие в многократных и дублирующих публикациях, что расценивается как самоплагиат;
- 3.3. Раскрывать все источники финансовой или иной поддержки исследования, по результатам которого подготовлена рукопись, с отдельным указанием роли и вклада каждой стороны;
- 3.4. Информация из личной беседы или переписки может быть использована в исследовании только с письменного согласия лица, которое ее предоставило;
- 3.5. Текстовая и графическая информация, заимствованная из опубликованных результатов исследований иных лиц, должна быть приведена с указанием ссылки на соответствующую работу. Кроме того, работы в рамках схожей тематики, результаты которых повлияли на ход исследования, должны быть оглашены в списке литературы;
- 3.6. При обнаружении существенных неточностей или ошибочных выводов в принятой к публикации или уже опубликованной рукописи требуется уведомить об этом редакционную коллегию Журнала для внесения корректировки, опровержения или отзыва работы;
- 3.7. При принятии редакционной коллегией решения о публикации рукописи автор соглашается с передачей права на ее издание и распространение (в электронной и бумажной версиях), в том числе на размещение библиографической информации в базах научного цитирования SCOPUS, Web of Science и полнотекстовой версии в Научной электронной библиотеке (elibrary.ru) в свободном доступе.

Редакционный совет

**REVISTA MOLDOVENEASCĂ
DE DREPT INTERNAȚIONAL
ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE**

**MOLDAVIAN JOURNAL
OF INTERNATIONAL LAW
AND INTERNATIONAL RELATIONS**

**МОЛДАВСКИЙ ЖУРНАЛ
МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
И МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ**

Nr. 2 (Volumul 14), 2019

**ISSN 1857-1999
E-ISSN 2345-1963**

www.rmdiri.md/

Bun de tipar 20.12.2019.

Format A4

Coli de tipar 8,08. Coli editoriale 8,10.

Tipar *Digital*. Hârtie ofset. Garnitura *Times New Roman*

Comanda 01/12B/2018 Tirajul 300 ex.

TIPOGRAFIA CENTRALA I.S.

Firma editorial-poligrafica.

Str. Florilor 1

MD-2068, mun. Chișinău, Republica Moldova

Tel: (373-22) 440091; 442315, 4921

Fax: (+373-22) 440091

Centrul Editorial-Poligrafic al USM

MD 2009, Chișinău, Republica Moldova, str. A. Mateevici, 60.

Tel: +37379451426;

E-mail: usmcep@mail.ru

©„Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale”, 2019.